Др. ФРАНЦ СТЕФЧИК

ПІДРУЧНИК ДЛЯ КАС СТЕФЧИКА

ПРИМІНИВ ДО ТЕПЕРІШНИХ ВІДНОСИН НА ПІДСТАВІ ПРАЦІ
бл. п. Дра ФРАНЦА СТЕФЧИКА п. т. „ПІДРУЧНИК ДЛЯ СПІЛОК
ОЩАДНОСТИ І ПОЗИЧОК СИСТЕМИ Ф. В. РАЙФАЙЗЕНА,
ВИДАННЯ ДРУГЕ, ПЕРЕРОБЛЕНЕ І ДОПОВНЕНЕ“

ЛЕВ ТВАРЕЦЬКИЙ
ДИРЕКТОР ПАТРОНАТУ РІЛЬНИЧИХ КООПЕРАТИВ

ПРИ СПІВУЧАСТИ СЛУЖБОВИКІВ ПАТРОНАТУ

ТРЕТЕ ВИДАННЯ
ПЕРЕКЛАДУ ДОКОНАВ З IV. ВИДАННЯ ПОЛЬСЬКОГО ОРИҐІНАЛУ ІВАН ФОСТАКОВСЬКИЙ
ЛЮСТРАТОР КРАЄВОГО ПАТРОНАТУ

ЛЬВІВ
ЧЕРЕНКАМИ ДРУКАРНІ ПАТРОНАТУ РІЛЬНИЧ. КООПЕРАТИВ
1928

ЗМІСТ.

Стор.
Зміст . . . . . III.
Вступне слово IX
Портрет Дра Франца Стефчика XI
Др Франц Стефчик (короткий життєпис) XIII

Часть I. Загальна.

Розділ I. *Погляд на повстання і зріст Спілок ощадности і позичок (Кас Стефчика)* 1
Розділ II. *Будова і знамена Спілок ощадности і позичок (Кас Стефчика)* 4
1. Завдання Каси 5
2. Мала округа діяльности 5
3. Солідарна порука 7
4. Уділи 9
5. Безплатне повнення обовязків 11
6. Виключення векслів 14
7. Неподільне майно Каси 15
Розділ III. *Завдання і обєм діяльности Спілок ощадности і позичок (Кас Стефчика)* 15
А. Матеріяльні завдання 15
1. Вкладки ощадности 16
2. Подавання здорового кредиту 20
3. Попирання инших рільничих Кооператив 27
4. Закупно землі й парцеляція 33
Б. Моральні завдання 34
Розділ IV. *Засади і правила доброго заряду Спілкою ощадности і позичок (Касою Стефчика)* 40
А Засади здорової фінансової господарки . . . 40
Б Загальна адміністрація 54
Розділ V. *Патронат* 58

Часть II. (Практична).

Розділ I. *Статут „Каси Стефчика" Кооперативи з необмеженою відповідальністю*)* 60
Розділ II. *Заснування Каси Стефчика* 83

---

*) В наголовку на стор. 60 має бути: Статут „Каси Стефчика" Кооперативи з необмеженою відповідальністю.

Стор.
1. Услівя потрібні до засновання Каси Стефчика . . . 83
2. Підготовчі чинности 85
3. Основательський і зарвзом І. Загальний Збір Каси Стефчика 86
4. Приняття Каси Стефчика до Краєвого Патронату . . . 89
5. Зареєтровання Каси 90
6. Розпочаття чинностей 93
Розділ III. *Діяльність Каси Стефчика* 96
1. Інструкція адміністраційна 96
2. Інструкція о виконуванню контролі Надзірною Радою Каси Стефчика 139
3. Правильник для обрад Загальних Зборів Каси Стефчика . 152
4. Поучення про ведення сотикових (грошевих) кас ощадности 157
Розділ IV. *Поучення о веденню рахунковости* 164
I. Обчислювання відсотків 166
II. Урядження і ведення рахункових книжок 171
1. Дениик касовий 173
2 Контові книги 181
А. Книгв членів і уділів 183
Б Книга вкладок 185
В. Книга позичок 188
Г. Книга ріжних рахунків 191
III. Річне замкнення рахунків 196
1. Приготовляючі чинности 196
2. Замкнення рахунків в контових книгах 197
3. Зіставлення інвентарів 201
4. Замкнення Дениика касового 206
5. Загальне зіставлення річних рахунків 208

Часть III. Взори й приміри.

ВЗІР 1. Зголошення в справі основання Каси Стефчика під Краєвим Патронатом рільничих Кооператив 221
„ 2. Виказ осіб, які заявили приступити до Каси Стефчика . . 222
„ 3. Протокол з відбутого основательського а звразом І-го Загального Збору Каси Стефчика 223
„ 4. Подання до Краєвого Патронату о приречення приняття . 225
„ 5. Виказ членів і їх маєткового стану 226
„ 6. Подання до торговельного Суду о зареєстровання Каси . 227
„ 7. Подання до Краєвого Патронату о дефінітивне приняття . 230
„ 8. Декларація піддвиня Кооперативи Крвєвому Патронатови . 231
„ 9. Умова з касієром 233
„ 10. Подавчий протокол (дениик) 235
„ 11. Виказ зголошень о приняття на члена і уділення позички . 236
„ 12. Протокол з І-го засідання Заряду 238
„ 13. Протокол зі звичайного засідання Заряду 239
„ 14. Протокол з І-го засідання надзірної Ради 240
„ 15. Протокол з квартального засідання надзірної Ради . . 241

Стор.
ВЗІР 16. Протокол з головного (дорічного) засідання надзірної Ради 242
„ 17. Довжний скрипт короткоречинцевий 243
„ 18. „ „ довгоречинцевий 245
„ 19. „ „ на позичку забезпечену заставом цінних паперів 247
„ 20. Довжний скрипт на позичку забезпечену гіпотекою . . 249
„ 21. Вексель 251
„ 22. Умова о кредит в біжучім рахунку Кооперативи з членом 252
„ 23. Подання до суду о заінтабульовання позички . . . 254
„ 24. Екстабуляційний квіт 256
„ 25. Асигнати на побір 257
„ 26. „ „ виплату 258
„ 27. Денник касовий . . . . . по стороні 258
„ 28. Бльочок до занотовання шконтра каси 259
„ 29. Книга членів і уділів *(А)* *а)* Реєстр членів 260
„ 30. „ „ „ „ „ *б)* Декларація і рахунок уділу . 264
„ 31. Книжочка уділова 266
„ 32. Книга вкладок *(Б)*: *а)* Рахунок вкладок ощадности . . 268
„ 32. „ „ „ *а)* „ „ „ (т. д.) 270
„ 32. „ „ „ *б)* „ затягнених позичок . . 272
„ 32. „ „ „ *в)* „ біжучий з банком . . . 273
„ 32. „ „ „ *г)* „ „ „ членами . . . 274
„ 33. Книжочка вкладок щадничих 276
„ 34. Книга позичок *(В)*: *а)* скриптових довгоречинцевих (В. д.) . 278
„ 34. „ „ „ *б)* „ короткоречинцевих (В. к.) 280
„ 34. „ „ „ *в)* векслевих (В. в.) 281
„ 35. Книжочка сплат позичок 282
„ 36. Книга ріжних рахунків *(Г)*: *а)* Вступні оплати 283
„ 36. „ „ „ *б)* Кошти адміністраційні . . 284
„ 36. „ „ „ *в)* Рахунок движимостей . . 286
„ 36. „ „ „ *г)* „ недвижимостей . . 287
„ 36. „ „ „ *д)* „ удержання і доходів недвижимостей . . 288
„ 36. „ „ „ *д)* „ запасного (резервов.) фонду 289
„ 36. „ „ „ *е)* „ процесових коштів . 290
„ 36. „ „ „ *ж)* Цінні паперн 291
„ 36. „ „ „ *з)* Власні уділи 291
„ 36. „ „ „ *і)* Спеціяльні фонди . . . 292
„ 37. Показчик до книги уділів і до книги позичок 293
„ 38. „ ручителів 294
„ 39. Термінатка до книги позичок 295
„ 40. Упімнення 296
„ 41. Візвання 297
„ 42. До замкнення рахунків: *а)* Інвентар уділів за перший рік . 298
„ 42. „ „ „ *б)* „ „ „ другий рік . 299

Стор.

ВЗІР 43. До замкнення рахунків: *а)* Інвентар акладок ощадности, затягнен. позич. і рееск. аексл. за перший рік 300

„ 43. До замкнення рахунків: *б)* Інвентар акладок ощадности, затягн. позич. і реескон. векслів за другий рік 301

„ 44. До замкнення рахунків: *а)* Інвентар біжучих та спеціяльних рахунків за перший рік . . 302

„ 44. До замкнення рахунків: *б)* Інвентар біжучих та спеціяльних рахунків за другий рік . . . 303

„ 45. До замкнення рахунків: *а)* Інвентар уділених позичок за першнй рік 304

„ 45. До замкнення рахунків: *б)* Інвентар уділених позичок за другий рік 306

„ 46. До замкнення рахунків: *а)* Інвентар движим., цінних паперів і власн. уділів за першнй рік . 308

„ 46. До замкнення рахунків: *б)* Інвентар движим., цінних паперів і власних уділів за другий рік . 309

„ 47. *а)* Замкнення рахунків і річний звіт за перший рік . . 310

„ 47. *б)* „ „ „ „ „ „ другий рік . . . 318

„ 48. Обіжник о скликанню Загального Збору 326

„ 49. Письмо до Краєв. Патронату з обіжником о скликанню Загального Збору 327

„ 50. Протокол зі звичайного Загального Збору 328

„ 51. Протокол з надзвичайного Загального Збору 331

„ 52. Подання до торгов. Суду зі звідомленням про новий вибір тих самих членів Заряду 333

„ 53. Подання до торговел. Суду в справі зареєстровання зміни статута 334

„ 54. Подання до торговел. Суду в справі зареєстровання нових членів Заряду 336

„ 55. Виказ виданих скарбонок 338

„ 56. Евіденційний зошит щадничих марок 339

„ 57. Книжочка рахунку акладок з заступниками Каси . . . 340

„ 58. Карта ощадности 342

Часть IV. Закони.

Закон з дня 29. жовтня 1920 про кооперативи (В. З. Р. П. Ч. 111 поз. 733) 345

Закон про злуку кооператив з дня 7. квітня 1922 року (В. З. Р. П. Ч. 33 поз. 265) 383

Закон з дня 18. травня 1924 р. про поширення на горішньошлеську частину шлеського воєвідства обовязуючої сили закона з дня 29. жовтня 1920 р. про кооперативи, як також пізнійших законів, які торкаються кооперативного руху (В. З. Р. П. Ч. 50 з 1924 року поз. 504) 385

Стор.

Розпорядження Ради Міністрів з дня 6. березня 1922 р. щодо поширення декрету про торговельний реєстр і закона про кооперативи на воєвідства: новгородське, поліське й волинське та на повіти: біловежський, гродненський й волковиський білостоцького воєвідства (В. З. Р. П. Ч. 21 поз. 170) 385

Розпорядження Міністра Скарбу в порозумінню з Міністром Справедливости з дня 14. грудня 1920 р. щодо організації Кооперативної Ради (В. З. Р. П. Ч. 117 поз. 776) 387

Інструкція Кооперативної Ради щодо реєстру членів та перехоування декларацій (У. Д. Мін. Ск. Ч. 5 з дня 20. лютого 1922 р.) 389

Інструкція Кооперативної Ради з дня 10. грудня 1924 р. відносно способу виготовлювання через кооперативи річних звітів (У. Д. Мін. Ск. Ч. 6 з дня 17. лютого 1925 р.) 392

Інструкція Кооперативної Ради дотично виконування ревізії кооперативів та зладжування ревізійного справоздання (У. Д. Мін. Ск. Ч. 5 з дня 20. лютого 1922 р.) 395

Помилки друку 400

ВСТУПНЕ СЛОВО.

Перше видвння Підручника вийшло в році 1900, друге в р. 1916. Сейчас оказалася пильна потреба випустити третє видання Підручника з узглядненням нових законів і розпорядків Державної Кооперативної Ради. В третім виданні використано досвід Патронату і Кас Стефчика з часів війни та узгляднено змінені по війні господарські відносини.

Передусім на місце давного статута Спілок ощадности і позичок заміщено новий статут Кас Стефчика, примінений до обовязуючого в Польщі закона про кооперативи. В заміщених в Підручнику Інструкціях узгляднено зміни, що оказалися необхідними в нинішних обставинах. В III-ій части додано „Поучення о веденню грошевих (сотикових) Кас ощадности", системою пушок та значків; ця остання система надається головно для шкільних Кас ощадности. Деякі зміни узгляднено також в рахунковости Кас Стефчика та у взорах поміщених в Підручнику. Торкається це нового (розширеного) Денника касового, Книги членів й уділів, Книги векслевих позичок, замкнення річних рахунків і пр. Мусілося поминути скарбові приписи о позичках і належитостях з огляду на це, що й сьогодні улягають вони ще досить частим змінам. Коли наступить усталення й в цім згляді, видасть Патронат повизші приписи окремою брошуркою.

В IV-ій части заміщено закони й розпорядки видані до останнього чвсу, які дотичать Кооператив.

До третього видання Підручника впроваджено тільки конечні зміни, викликані потребою примінення до повоєнних обставин. Впрочім залишено текст в первіснім звученню а передусім цей, що обговорює засади і знамена Квс Стефчика та їх матеріяльні й морвльні завдання.

В усталенню Інструкцій адміністраційнх і рвхункових бралн участь всі люстраторн і службовики Відділу Кас Стефчика на спільній конференції. В останній редакції Інструкцій співділалн під упрввою днректора Патронату пп. Хрнстоф Фабіян, Іван Фостаковський, Володнслав Юркевич, Франц Пшибнльський Іван Слівінський, Іван Швед, Карло Тарантюк, Мартин Войнарович.

Рахункові взори враз з рвхунковою інструкцією опрацював до друку п. Іввн Фостаковськнй.

Підручннк доповнює врешті портрет та короткий життєпис бл. п. Дра Франца Стефчика.

Др. ФРАНЦ СТЕФЧИК

* 1861 — † 1924.

Др. ФРАНЦ СТЕФЧИК

(КОРОТКИЙ ЖИТТЄПИС).

Франц Стефчик уродився в Кракові в р. 1861; твм також скінчив гімназію в р. 1880, а в році 1884 фільософічний виділ Ягайлонського університету, на котрім отримав в р. 1885 ступінь доктора фільософії на підставі наукової праці о Болеславі Смілім.

В р. 1884 приняв посаду професора в Кр. рільничій Школі в Чернихові під Краковом. Там то беручи поза обовязками звання живу участь в суспільній праці пізнав близше потреби сільського населення, яке знаходилося в Чернихові у виїмково труднім положенні, бо посідало мало урожайні грунта наражені в добавок на часті виливи Висли. Лиха видатність землі і брак відповідних заробітків робили тяжкою селянську долю, котрв ще погіршувалася по кождім виливі ріки і в случаях неврожаю. Це творило пригідну почву під лихву, котра й поширювалася в тій околиці подібно впрочім як і в инших частях краю. Всюди множилися ліцитації селянських грунтів. Численні рідні мусіли опускати свою батьківщину і йти за хлібом в далекий світ. В таких то обставинах розпочав Франц Стефчик свою діяльність. Його серце було вражливе на людську недолю а високо розвинене громадянське почуття казало йому шукати способів помочи для міліонових мас селянського населення. Бистрим умом шукав средств, якими можнаби найкраще зарадити лихови і прийшов вкінці до пересвідчення, що найкращим средством на суспільно-господарські недомагання нашого села повинна бути спільна солідарна праця оперта на самопомочі.

Коли найбільшою болячкою селянства була грошева лихва, заохочував Франц Стефчик до організації кредитових кооператив, на взір Райфайзенівських Кас в Німеччині, котрих ді-

яльність пізиав блище иа місци (у Вестфалії). Однак стріиуло його зразу певие недовіря громадянства; досить розповсюдиена була тоді опінія, що Райфайзенівські Каси, що розвиваються в Німеччиині корисно серед культурно вищого сільського иаселеиня, не знайдуть серед наших відиосии відповідиих условии розвитку.

Доперва діла, котрі прийшли по вступиих приготоваииях, доказали, що таке переконання було мильне. І так в р. 1889 заложив Франц Стефчик першу иа землях Польщі Спілку ощадности і позичок системи Райфайзена тільки відповідно приміиену до наших відміиних потреб і відиосии. Сам зладив статут і рахункові книги цеї Спілки і сам був через 3 роки її касієром та діловодом, доки не привчив заступиика. Трудні були перші хвилі істнуваиия цеї Матері Спілок ощадиости і позичок, але вкоротці оказалося, що завдяки пропаганді розвииеній бл. п. Францом Стефчиком та парохом бл. п. кс. Едвардом Круліковським, першим Настоятелем Заряду, зачали поволи иапливати вкладки ощадности, так що в недовгім вже часі Спілка ощадности і позичок в Черниховi оперла свою хосенну діяльність виключно иа самопомочі. За приміром цеї першої Спілки повстали в иайблищих роках з ініціятиви Францв Стефчика Спілки ощадности і позичок в иишних місцевостях одиак з разу повільно і з великою осторожиістю, бо закладано їх тільки в твких громвдах, де були зовсім певні условини розвитку.

В скорійшім темпі пішлв організація Спілок ощадиости і позичок від року 1899, т. є. від хвилі, коли Галицький Краєвий Виділ утворив окреме Бюро Патронату для Спілок ощадности і позичок в на його управителя покликав Дра Фраица Стефчика. Від тоді ті Спілки, маючи запевнену в Бюрі Патронвту всяку поміч і дораду, ростуть в числі й силі твк, що з хвилею вибуху війни вже близько 1500 Спілок ощадности і позичок належало до Бюра Патроивту у Львові. Піднести иалежить, що ті Спілки опиралися майже виключио на самопомочі. З'уміли воии позискати значні оборотові капітали головно з вкладок ощадиости а уділюючи дрібиому селянству догідного кредиту зиищили зовсім грошеву лихву, котра вже в хвилі вибуху війни не істиувала в Гвличині. Доперва часи війни в ще більше повоєнні відиосиии валютові й господарські причинилися до зиищеиия дорібку Спілок ощадности і позичок, котрі з причини девалюації поиесли величезні втрати матеріяльні і моральні. Однак вспіли

вони перебути й ті найгірші часи. Коли тільки усталилася польська валюта підняли на ново трудні зусилля до взновлення чинностей. Збирається на ново уділи, позискується поволи й вкладки ощадности та уділюється в міру оборотових капіталів позичок рільникам на піднесення господарств, що в повоєнних часах вимагають багато вкладів. По смерти бл. п. Стефчика приняли Спілки ощадности і позичок з вдячности для свойого Творця фірму „Каси Стефчика". Ті Каси творять одну з головних заслуг Франца Стефчика.

Окрім кредитових Коопервтив дав Франц Стефчик також почин до організації Кооператив молочарських та їх торговельної Централі (Малопольського Союзу молочарського).

Він також поклав підвалини під кооперативні торговельні організації й Його то праці завдячують, що край покрився густою сітю Рільничо-торговельних Кооператив.

Був Він також (на спілку з Др Пражмовським) основателем Торговельного Союзу рільничих Кружків, переміненого відтак на Рільничий Синдикат, яко Централю рільничо-торговельних Кооператив.

Завдяки ініціятиві і праці Франца Стефчика повстала в році 1909 Центральна Каса рільничих Спілок у Львові, яко фінансовв централя рільничих коопервтив, котра з дрібних початків розвинулася в поважну інституцію. До війни служила вона рільничим Кооперативам тільки в Галичині однак скоро повствла Польська Держава, зараз в р. 1919 постарався Фр. Стефчик о перенесення осідку Центральної Квси до Варшави, де сейчас міститься головне заведення, а Відділи її істнують в Варшаві, у Львові, в Крвкові, у Вільні, в Торуні і в Луцьку. Фр. Стефчик був довголітним Предсідником Надзірної Ради Центральної Каси а відтак до хвилі смерти її Начальним Директором.

В своїй праці на кооперативнім полю не ограничився Франц Стефчик до самої Галичини, але був в живім контвкті з кооперативним рухом і в инших займанщинах.

Після повстання Польської Держави працював над консолідацією кеоперації в Польщі, котра поділена на три займанщини мусіла природно розвиватися ріжними дорогами. Завдяки Його-ж ініціятиві прийшло в червни 1924 р. до заложення Обєднання Союзів рільничих кооператив Річипосполитої Польської в Варшаві, котре й покликало Фр. Стефчика на свого першого предсідника. Зараз належить до Обєднвння 7 Ревізійних Союзів,

10 господарських Централь, а скупчені в Обєднанні Кооперативи начислюють 530.844 членів.

Після переселення в р. 1919 зі Львова до Варшави і по опущенні становища директора Кр. Патронату, займав Франц Стефчик початково становище Предсідника Головного Земського Уряду, відтак головного директора Державного Рільничого Банку а вкінці Предсідника Надзірної Ради того-ж Банку. Рівночасно брав живу участь на ріжних станицях суспільної і господарської праці, межи иншим був на чолі делєгації Міністер. Скарбу, котра удалася до Америки в справі реалізації т. зв. долярової позички. Був також членом організаційного Комітету Польського Банку.

За заслуги положені в ріжних ділянках громадянської праці одержав Командорський Хрест з зьвіздою „Polonia restituta".

Доповненням діяльности Фр. Стефчика на кооперативнім полі була організація Наукового Кооперативного Інститута в Кракові, котрого Він був творцем і першим предсідником. Цей інститут вишколив вже ряди працівників, шо з хісном для кооперативної ідеї сповнюють свої обовязки.

Фр. Стефчик залишив значну наукову спадщину. Самих наукових праць є 13, кілька Підручників для ріжних типів Рільничих Кооператив, вкінці цілий ряд популярних праць. Через кільканайцять літ видавав статистичні Річники Спілок ощадности і позичок та місячник „Часопись рільничих Спілок".

В признанню наукової діяльности покликав Ягайлонський Університет Дра Франца Стефчика в червни 1924 р. до викладів на першій в Польщі катедрі кооперації. На жаль однак не було вже судженим Др Франц. Стефчикови обняття цеї університетської катедри.

Помер дня 30. червня 1924 р.

Яко творець і піонір рільничої кооперації, залишив діло, котре запевнить Йому на завсігди почесне імя в історії відродженої Польщі.

ЧАСТЬ І. ЗАГАЛЬНА.

РОЗДІЛ І.

Погляд на повстання і зріст Спілок ощадности і позичок (Кас Стефчика).

В зимі з р. 1846/7 запанував в многих краях західної Европи голод, викликаний загальним неврожаєм в попередному році. У навіщенім також цим нещастям німецькім селі Ваєрбуш, у надренській країні, був тоді посадником або війтом над кільканайцятьми сусідними громадами Фрідріх Вільгельм Райфайзен. Не визначався він великою наукою, ані значнійшим майном, все-ж таки був се чоловік великого серця і незвичайного розуму. На скрізь благородної вдачі, визначався заразом тверезим поглядом на світ і людей і практичним змислом у виборі способів до осягнення наміреної цілі, — а треба знати, що отсі дві прикмети рідко годяться як слід з собою і не часто доводиться зустрічати їх у тих самих людей. Глибоко відчуваючи недолю навіщеної голодом людности своєї війтівської округи, не висидів Райфайзен з заложеними руками. Щоби роздобути потрібні до ділання фонди заснував з деяким числом заможнійших мешканців Спілку, що занялася спроваджуванням бульби і збіжжа зі східних околиць краю. Засновано також спільну пекарню, котра як ніч, так день, випікала дешевий хліб, особливо для біднійших людей і вспіла знизити ціну цього найважнійшого середника поживи близько о 50%.

В цей спосіб найшло населення відразу поміч в потребі і звільнено його від лихварського визиску, який завівся там тодішними часами, а любить — як звісно — найбільше користати з чужої недолі.

Крім хвилевої, принесла ця Спілка також тревалі користи, бо пересвідчила наглядно людей, яка сила лежить у спільному діланню і взаїмному спомаганню одиниць. Длятого отся перша спілка Райфайзена перебула хвилеву потребу, яка викликала її заснування і займалася дальше спроваджуванням насіння і бульби на насіння на спільний рахунок членів. Сам Райфайзен роздумував над цим, щоби діяльність цеї Спілки розширити, та прийти сільському населенню з догідним кредитом в поміч і таким чином запобігти лихві, яка давалася в знаки населенню, особливо при торговлі худобою. Однак не повелося йому здійснити своїх намірів у Ваєрбуш, тому, що тимчасом перенесено його в иншу округу в Фляммерсфельд (у тім самім повіті Альтенкірхен, в надренській країні). Але він не покинув своєї гадки і тут в грудні 1849 р. заснував „Спілку для спомагання незасібних рільників". На отсій Спілці в Фляммерсфельд знвти вже виразно ці головні прикмети, якими визначуються пізніщі Спілки Райфайзена. Круг діяльности цеї Спілки обіймав около 5.000 мешкванців; члени Спілки звязані були виразно в статуті неподільною порукою майном за всі зобовязання Спілки; її метою було передовсім запомагати селян догідними позичками, особливо нв закупно худоби, а відтак на заспокоювання инших господарських потреб.

Перенесений в р. 1852 до Геддесдорф (під Найвід), заснував там Райфайзен також Спілку під назвою „Добродійного Товариства". Отся Спілка займалася спершу не лиш уділюванням членам догідного кредиту, але також наглядом над занедбаними дітьми і посередничила в достарчуванню зарібку для мешканців, котрі його потрібували. В невдовзі бачило товариство, що рівночасно не вспіє погодити таких ріжнородних змагань. тому обмежило свою діяльність на кредитові чинности.

В тім самім часі коли Райфайзен засновував свої перші спілки почали також розповсюднюватися серед міського робітничого населення в Німеччині т. зв. задаткові товариства, головно завдяки заходам і помислови Д-ра Шульце окружного судді в Деліч. Їх розвій був швидший, від первісного зросту Спілок Райфайзена, бо міське населення більше рухливе й підприємчиве від рільничого, щоби поліпшити свою долю, живійше горнулося до вказаного йому средства самодопомоги. Задаткові Товариства були примінені після свойого призначення до вимог міського населення, однак подабали все-ж таки в дечому устроєм на Спілки Райфайзена, що примінені були передовсім до вимог

рільничого, селянського населення. Так одні, як і другі основуються на засаді солідарної поруки членів за зобовязання Спілки чи стоваришення. Пізнавши впрочім устрій задаткових товариств, переняв від них Райфайзен деякі подробиці до зміненого в р. 1864 статута „Позичкової Каси в Геддесдорф".

В році 1868 видано в Німеччині закон про зарібкові й господарські стоваришення; до цього закона примінив Райфайзен знов устрій Спілки в Геддесдорф і инших, які засновано тимчасом за приміром Спілки в Геддесдорф. Отся зміна була довершенням будови цих Спілок, що означуються іменем Райфайзена і повставали на придуманих ним основах. Відтак вже лиш дещо змінено і доповнено у внутрішній будові і внішньому виді, але підвалини й зруб цих Спілок, що означуються іменем Райфайзена, лишилися незмінені, бо їх устрій випробований протягом літ і придуманий розумно, показався в практиці бездоганним.

Від тоді завдяки своїм прикметам і невсипущим заходам Райфайзена і його приклонників, розповсюднюються щораз-то швидше селянські Спілки системи Райфайзена. В р. 1870 було їх ледви 20. В р. 1877, коли повстав перший Союз або Патронат німецьких Спілок Райфайзена в Найвід, було їх около 100; пізнійшими однак літами, під опікою і впливом Патронату, зріст їх стає такий скорий, що в рік по смерти Райфайзена (1888) істнувало в Німеччині близько 1000 Спілок Райфайзена. Найбільше однак Спікок засновано в слідуючих двайцяти роках, деколи прибувало по 1000 нових Спілок так, що в половині 1912 р. виносило їх число в німецькій державі 16.927. Творять вони затим справдішню силу, бо числять півтора міліона членів та мають міліярдові грошеві обороти.

Цей незвичайний розвій рільничих Спілок системи Райфайзена в Німеччині, спонукав також инші краї до наслідування доброго приміру. Спілки Райфайзена основуються отже по всіх культурних краях і то не лиш в европейських, але також в краях всіх частей землі. Спілки ті перестали бути німецькою інституцією, а стали добром загально-людським.

В краях б. Австрії розвиваються Спілки Райфайзена від 1885 р. і це зразу повільно, а відтак чим раз скоріще. З кінцем 1912 р. виносило їх загальне число в австрійській державі близько 8.500, з чого найбільша часть ц. є. 2.300 Спілок припадає на Чехи, в друге місце займала Галичина.

В Галичині повстала перша Спілка ощадности і позичок

системи Рвйфайзена на початку 1890 р. (в Чернихові під Краковом). На взір і за приміром цеї Спілки повстають дальші, однак в перших десятьох літах тільки так поволи, що коли в половині 1899 р. отворено для них Пвтронат, було їх ледви 26. Однак від хвилі, коли б. Краєвий Виділ занявся їх долею, збільшуються і розвиваються вони щораз більше. З кінцем 1913 р. було під крвєаим Патронатом вже 1397 чинних Спілок ощадности і позичок, котрі округами свойого ділання обіймали 4280 громад, (на 6239 всіх громад в краю) з населенням 4,505.213. Спілки ці числили членів 321.830 і мвли 3,074.281 К вплачених уділів, 4,047.688 К резервових фондів, 69,641.466 К вкладок ощадности а 150 міліонів Корон квсового обороту.

Спілки ощвдности і позичок мостять дорогу і улегшують розвій инших рільничих Спілок всілякого рода, іменно спільний закуп всіляких господврських артикулів, передовсім штучних погноїв, нвсіння, машин і знарядів, пвші, вугля і т. п., як також і спільну продаж рільничих плодів, як збіжжа, овочів, хмелю, тютюну, молока, масла і т. п. вбо перероблення рільничих плодів в кооперативах для виробу масла, сира, в горальнях, фабриках цукру, різнях, пекарнях. В цей спосіб при помочі кооператив оргвнізується рільниче населення найбільше культурних країв, підноситься в цей спосіб матеріяльно й суспільно.

Але до такої праці в ріжного рода фахових рільничих кооперативах потрібно не тільки доброї кредитової оргвнізаці, але також приготовлення людей, щоби її не бракло ані моральних ані матеріяльних сил до успішного сповнення піднятих завдань. Ті моральні й матеріяльні сили можуть бути придбані якраз через Спілки ощадности і позичок, коли їх завдання належито розуміють і виконують завідателі.

РОЗДІЛ II.

Будова і знамена Спілок ощадности і позичок (Кас Стефчика).

Від инших кредитових товариств ріжняться каси системи Райфайзена властивими собі прикметами, що становлять їх вартість і помагають їм в успішній діяльности. З отсих знамен найважнійші ось які:

1) виразне унагляднення моральних цілей і суспільних завдань, побіч економічних цілей і завдань;

2) мала округа діяльности;

3) солідарна порука після засади: „один за всіх, всі за одного“;

4) обмеження уділів і дивіденд;

5) безплатне сповнювання чинностей Зарядом і надзірною Радою Каси;

6) виключення векслів яко форми позичок для членів;

7) неподільність резервового фонду.

У всіх цих знаменах нема нічого надзвичайного. Але така вже вдача великих людей, до яких зачислюємо також батька Спілок Райфайзена, що простими способами доконують великих діл і викликують незвичайні наслідки. І справді отсі прості средства, якими визначуються Спілки Райфайзена, у своїм зіставленню і доборі так доповняються й спомагають, що коли їх як слід пильнувати і примінювати з добрим зрозумінням мети і значіння, тоді стають справді сильною підоймою матеріяльного добробуту і морального піднесення населення, серед якого працюють.

1. Завдання Каси.

Завданням Каси є: старатися так о матеріяльне як і о моральне піднесення членів.

Подрібний перегляд в слідуючім розділі всесторонньої діяльности Каси, позволить докладніще вглянути в ці двоякі завдання Каси і в звязь між чинностями економічними, себто кредитовими з одної сторони, а суспільними, горожанськими і моральними завданнями Каси з другої сторони. Ці завдання матеріяльні, суспільні, горожанські і моральні є в Касах Райфайзена улегшені і доступніші через щасливо обдумані й знаменито випробовані уладження, які становлять дальшу прикмету цих Кас.

2. Мала округа діяльности.

Діяльність свою обмежують Каси Райфайзена завсігди з гори і докладно, отже вже у своїм статуті, на невелику округу. До округи діяльности одної Каси може отже належати або лиш одна громада, а що найбільше кілька сусідних громад (названих в статуті) нпр. громади одної парохії. Округа з населенням від 1.000 до 3.000 людей[1]) є найвідповідніша для кви Рай-

[1]) В змінених повоєнних господарських відносинах виринула потреба основування Кас Стефчика з більшими округами ц. є. з населенням від 3.000—5.000 а нераз навіть дещо більшим. (Примітка Патронату).

файзена. Менша давалаби Касі за мало сили, більша може спинювати осягнення тих всіх завдань, які собі Каса поклалв. Придержуючися у своїм діланню вузших і з гори докладно обмежених границь, може Касв тим глибше в обсягу цих меж сягнути своїм хосенним впливом у відносини нвселення, може своєю діяльністю тим краще відповісти дійсним потребам цього населення, серед якого ділає і може його тим тісніще зі собою звязати.

Яко щаднича каса стає вигодою для мешканців, що легко і без коштів можуть свій заощаджений, хвилево зайвий гріш, поміщувати в Квсі і рівно легко відбирати його на випадок потреби; тому через ці Каси вчится населення ощадности і краще зужитковує заощаджене майно.

Яко позичкова каса вспіє кооператива відріжнити докладно тих, що заслугують, від цих, що не заслугують на кредит, встигне отже легко обминути небезпеки, а улегшити добродійства кредиту.

Отсі, що завідують Касою, не є чужими для тих, що мають з нею діло, отже одні мають нагоду прислужитись своєю радою, помогти й заохотити в хосенних підприємствах, а другі мають нагоду оцінити справедливо працю і заслуги управителів, а заразом провірювати їх чинности і дбати загалом про розвій Каси.

В малих, а за те численних Касах можна звняти хосенною працею для спільного добра більше людей, не накладаючи надто тяжких обовязків.

Справи дрібної Каси не є ані численні ані великі, ані запутані; вони відносяться до людей, що мешквють недалеко себе і тому нагляд над всіми справвми Квси і провірення їх не вимагає ні богато заходу, ні часу.

В кінці страти й хиби, колиби навіть зайшли, в невдовзі даютьсяв ідчути і запримітити, заки ще дійдуть до більших розмірів і нвйбільша навіть несовісність і недбальство управителів не може у дрібній Касі заподіяти такої прикрої і загальної шкоди, як по великих інституціях.

Малв, а з гори докладно обмежена округа діяльности, то найввжніща прикмета Райфайзенівської каси і доперва з нею стають значними й важними також инші її прикмети.

3. Солідарна порука.

Всі члени звязані є в Касі тим, що ручать за неї взаїмно і спільно своїм майном. Отся порука є все солідарна, себ-то кождий член відповідає сам і разом з иншими за все, що Кооператива кому небудь довжна і до чого зобовязана. На отсій солідарній поруці членів основується довіря загалу до Каси, бо хоч кождий окремо може бути незнаний і майно його незначне, всеж таки в спільному гурті представляють вони своїми особами і майном велику силу і вартість, тому викликують довіря. А що довіря є джерелом і необхідною умовою кредиту, отже чим більше довіря викликує Каса, тим легше находить кредит, тим радше люди і банки зважуються віддавати кооперативі до ужиткування свої капітали (фонди), будьто яко вкладки ощадности, будьто яко позички. Наколиб члени Каси не ручили за неї своїм майном, то ніхто не хотів би завірити такій Кооперативі свойого гроша, бо не було-би ніякої забезпеки для повірених Кооперативі фондів, отже не булоби довіря до Каси.

В Райфайзенівських Касах є порука членів за Кооперативу менше небезпечна, як у инших спілках, опертих також на солідарній поруці своїх членів, а то передовсім для цих причин:

а) діяльність Каси є обмежена з гори і докладно на малу округу, тому фонди Кооперативи дістаються в руки осіб знаних добре так] що до своєї моральної вартости, як і що до своїх маєткових відносин.

б) Перегляд інтересів і чинностей Кооперативи як також їх контроля є улегшені — бо все діється майже на очах всіх членів.

в) Кооператива позичає лиш на добрі (економічні) цілі, на зарібок, і має змогу провірити чи бажана позичка потрібна довжникови дійсно на подану ним ціль. А чим краще є позичка ужита, тим легше може довжник її повернути без нараження Каси на втрати і заходи.

г) Кооператива може також наглядати над відповідним уживанням признаввного кредиту і заздалегідь стягнути позичений капітал, заки ще вийшлиби для неї стрвти.

д) Всі ризиковні інтереси, значить получені з небезпекою втрати є в Райфайзенівських Касах виключені, а фонди мають бути ужитковані способом зовсім певним, через уділювання

членам позичок, вповні забезпечених (добрими ручителями, гіпотекою або вартними паперами).

е) Каса не є обчислена на зиск а з її зисків не можуть мати особистих користей члени Заряду, тому не мають інтересу спонукувати кооперативу до піднимання непевних чинностей, що грозилиб втратами а також поширювати діяльність Кооперативи для більшого зиску.

ж) Цілий чистий річний зиск, по потрученню хиба тільки незначної дивіденди від уділів, призначується на основання резервового фонду. Тому резервовий фонд зростає розмірно швидко, а з його зростом меншає небезпека поруки. Всі втрати, які Кооператива моглаби мати, покривається передовсім з резервового фонду, а доперва тоді, колиб резервового фонду не стало, уживається на покриття дальшої втрати спершу уділів; колиби вкінці ані резервовий фонд ані уділи не вирівнали ще втрати, яку потерпіла Кооператива, мають складати члени доплати однакові для всіх, доки не покриється ціла втрата.

Порука членів Каси за всі зобовязання може бути двоякого рода: необмежена або обмежена.

Необмежена порука значить, що кождий член ручить цілим своїм майном без обмеження свм і спільно з всіми членами Кооперативи за всі її зобовязання.

Обмежена порука значить, що кождий член ручить за Кооперативу такою квотою свого майна, яка є статутово означена і до якої з гори обовязався ручити.

За необмеженою порукою в Райфайзенівських Касах промовляють отсі важні згляди і користи:

1. В Кооперативах діло в тому, щоби позискати чужі капітали як найдешевше і під найдогіднійшими услівями, а що така Кооператива є невелика і складається переважно з дрібних рільників, отже свою вартість і довіря може піднести передовсім через це, що прийме необмежену поруку. Мала Кооператива, обмежуючи до того свою поруку, обмежувалаб себе в користуванні чужих капіталів, отже мусілаб більше оглядатися на власні фонди з уділів членів, котрих треба в такім случаю приневолити до вплачуваня значнійших уділів. Уділи в Касах з необмеженою порукою не мають того значіння, отже можна знизити їх і улегшити їх сплату ратами.

2. Необмежена порука в Райфайзенівських Касах не представляє тої небезпеки і непевности, як у великих Кооперативах

або таких, шо засновуються серед міського рухливого і змінного населення, або в таких, які займаються ризиковними підприємствами, що получене є зі значною небезпекою втрат (спілки торговельні, промислові і т. п.).

3. Необмежена порука є для Заряду надзірної Ради і загалу членів сильнійшою принукою до дбайливости про Кооперативу і її інтереси, як обмежена порука; іменно члени Заряду, надзірної Ради і касієр Кооперативи найліпше знають і розуміють вагу необмеженої поруки, отже чують потребу оминати всі непевні інтереси, а навпаки обережно завідувати фондами Кооперативи.

Натомість обмежена порука має лиш сю добру прикмету, що зменшує небезпеку втрат для членів Кооперативи на випадок лихої господарки, бо кождий член знає з гори, що в ніякому випадку не можна потягнути його до маєткової відповідальности понад сю квоту, до якої зобовязався ручити за Кооперативу, коли приступив до неї як член. Отсе може заохотити до уділу в Касі людей заможних, що не зважилисяби може приступити до Каси, колиби мусіли за неї наспів з иншими членами, приймати необмежену відповідальність цілим своїм майном. Обмежену поруку можна отже лиш там дораджувати, де основуючійся Касі не трудно зібрати з уділів власний оборотовий фонд, де розходиться дальше о це, щоб приєднати на членів людей заможнійших, що не схотілиби може приступити на членів Кооперативи з необмеженою порукою. Майже всі Райфайзенівські Каси за кордоном приняли необмежену поруку; в Галичині на 1397 Спілок, які істнували з кінцем 1913 р. було тільки 2 з обмеженою порукою а всі прочі з необмеженою порукою. Замість обмежувати поруку, обмежують ці Кооперативи свої округи діяльности, а через це обмежують як найуспішніще небезпеку для необмеженої поруки членів.

4. Уділи.

До обовязків кождого члена Каси належить також вплатити до каси Кооперативи уділ, себто певну статутом означену квоту грошей. Уділ лишається власністю члена, але не може бути винятий так довго, як довго член до Каси належить. Дохід з уділу називається дивідендою; чи уділ приносить який дохід, залежить від загального річного зиску Кооперативи, виказаного у рахунковім замкненню і від ухвали Загального Збору. Уділ не при-

несе ніякого доходу, коли Каса не придбалв ніякого чистого зиску, але навіть при найбільшім чистім зиску, не може уділ принести більшого доходу, як відсоток установлений в Касі для вкладок ощадности.[1])

Райфайзен признавав уділи зайвими в Касах, а згодився на них лиш тому, що закон вимагав, щоби в Спілках опертих на поруці, кождий член мав свій уділ. Тому то уділи в найдавнійших Райфайзенівських Касах були як найменші, і ніякому членови не вільно було мати більше як один уділ. В пізнійших Касах набрано досвіду, що для красшого забезпечення і скріплення поруки членів потрібні і пожадані є уділи, яких висоту з цеї причини дещо піднесено; крім того допускається звичайно, щоби кождий член міг мати також більше як один уділ.

Всеж таки уділи, хотяй вже послідними часами узнається їх за важний середник зміцнення будови тих Кооператив і не уважається їх злишними, мають в них лиш менше і дещо відмінне значіння як в инших Спілках і уділових товариствах. В инших, особливо міських Кооперативвх, сповняють уділи головно два завдання: з одного боку мають запевнити членам кориснійше зужиткування дрібних грошевих капіталів, з другого боку є підставою довіря до Кооператив і її поодиноких членів. Іменно міське населення, пр. ремісниче або робітниче, фабричне і т. п. має заощаджене майно звичайно в виді грошевих капіталів. Зужиткування таких дрібних ощадностей кожним власником з окрема і власним заходом є нелегке; треба злучити їх у більші капітали, а тоді набирають вони сили, легше і кориснійше можна їх ужити, щоби приносили власникам більший дохід. Отже в таких Кооперативах діло в цьому, щоби уділи давали більшу дивіденду, тому Кооперативи мусять старатися придбати як нвйбільші зиски. Се одна ріжниця. Крім того в Кооперативах, що складаються переважно з міського населення, порука членів не така вловима і видна, як в Кооперативах зложених з рільничого населення, котре має недвижиме майно, що не так легко укрити і продати; притім міське населення змінчиве більше що до місця осідку. Оттим-то порукв членів Коопервтиви зложеної з такого населення, мусить бути ліпше забез-

---

[1]) §. 41. статута Каси Стефчика постановляє, що дивіденда від уділів згідно з постановою §. 57. Закона о Кооперативах не може перевизшати більше як о 2% найвищої дисконтової стопи Польського Банку в обрахунковім році.

печена, мусить проявитися виразнійше, у такій формі, в якій населення має своє майно. Уділи членів в тих Кооперативах є заразом мірою і показчиком дбайливости і вартости члена, а тому підносять довіря Кооперативи до нього і улекшують в ній кредит.

Інакше у сільських Кооперативах, якими є переважно Райфайзенівські Каси. Тут члени є головно рільниками, власниками недвижимих, хотяйби дрібних маєтків, звязані більше з місцем свого побуту. Порука таких членів за Кооперативу має отже навіть без уділів більше значіння і вартість, а силу, меткість і заможність таких членів міриться не квотою їх готівки, але тим, яке мають господарство. У сільських Кооперативах (Райфайзена), не в тому діло, щоби давати членам нагоду до корисного ужиткування заощадженого гроша, льокуючи його в уділах, бо члени мають до того ліпшу нагоду у власнім господарстві, а навпаки діло в тому, щоби дати їм нагоду запомогти своє господарство оборотним капіталом при помочі як найдогіднійшого і хосенного кредиту. Оттим-то уділи в Райфайзенівських Касах не можуть приносити високої дивіденди (доходів), бо се моглоби діятися лиш коштом тих, що шукають в Касі помочі у виді кредиту а мусіли-би оплачувати високі відсотки. Отсе булоби противне характерови Кооперативи, яка не є обрахована на зиск. Щоби відсунути всяку заохоту і покусу до зведення Кооперативи з цеї доброї дороги, не допускається в Райфайзенівських Касах ні високих уділів, ні високих дивіденд. Один уділ виносить 10 зл. і вільно сплачувати сей уділ навіть ратами найвище в однорічному речинці. Дивіденда від уділу є ограничена і дає при малих квотах уділів так малий дохід, що члени можуть її цілковито зречися, і що року ухвалювати, що дивіденда за минулий рік не буде виплачена членам. Однак квоту дивідеиди, можна призначити будьто до фонду резервового, будь знова на инші пожиточні цілі, які позістають в звязку з діяльністю Каси. Цим способом скорочується також адміністраційні чинности.

5. Безплатне повнення обовязків

Чинности Квси полагоджують її органи: Заряд, касієр, надзірна Рада і Загальний Збір, який складається з загалу членів і вибирає завідуючі органи.

Звряд, надзірна Рвда і Загальний Збір сповняють свої

обовязки в Райфайзенівських Касах безплатно, яко почесний обовязок. Отсей прінціп безплатности не твк трудно в Райфайзенівських Касах перевести, а показався він навіть добрим і хосенним головно для того, що є це Кооперативи невеликі і не обчислені на зиски. Чинности Заряду вні не є численні, ані не вимагають нвдто богато часу. Горожанська праця в Райфайзенівських Касах зовсім не надуживає пожертвовання і ревности осіб покликаних до Заряду і надзірної Ради; тому ці Кооперативи можуть зужитковати для себе цю горожанську працю і на ній опертися, що не мислиме там, де чинности надто численні, безупинні і вимагають значної втрати часу, де отже не можна їх погодити легко з иншими обовязками тих самих осіб, що живуть звичайно з власної праці. Праця почеснв, що випливвє з почуття горожанського обовязку і любови ближнього, коли її лиш не надуживається, є найліпшою і так цінною, що просто годі її заступити првцею оплачуваною грішми. Прінціп безінтересовної праці не тягне до Кооперативи і впливу на неї лихих або жадібних людей, які головно для особистої користи або для ріжних побічних зглядів хотілиби мати в Кооперативі рішаючий вплив. Колиби впрочім признано членам Заряду хотяйби найменшу винагороду за їх чинности в Кооперативі, розбудилосяби через те природне змвгання постепенно збільшуввти личні користи. Користи ці моглиби зростати лиш в міру зисків, які приносила-би Кооператива. Через се Заряд мимохіть входивби нв невідповідну, а небезпечну дорогу заходів, щоби Каса виказувала як найбільші зиски. Впрочім обовязкові чинности цілого Заряду на тім передовсім полягвють, щоби відбувати спільні засідвння і ухвалювати на них приняття нових членів, уділення або відмовлення позички а крім того провірювати касу і пересвідчуватися, як працюють настоятель Заряду і касієр. Такі засідання Заряду відбуваються принайменше раз в місяць, а в потребі частійше. Члени надзірної Ради, мають заняття лиш кілька разів до року на засіданнях Ради, щоби провірити касу, рахунки і чинности Заряду і в важнійших справах наколи ті зайдуть, перевести ухвали. Де нема людей, щоби були готові сповнювати по горожанськи і безплатно ті чинности членів Заряду або надзірної Ради, там нема условин для правильного розвою і діяльности Каси.

Найбільше посвяти і зусиль вимагає праця управителя Каси,

себто настоятеля Заряду; він є душею Кооперативи і найбільше може впличути на її хосенний розвій і пожиточну діяльність. На отсе становиско потреба безуслівно чоловіка, що умівби перенятися своїми обовязками, і котрий виповнювавби отсї обовязки з замилуванням, а котрому яко заплата вистане пересвідчення, шо добре робить ближнім і вдоволення, яке дає справдішня заслуга тихої в ретельної праці для других. Райфайзенівські Каси є власне до цього покликані, щоби стати в руках людей чесних, горожанських і некористолюбивих немовби знаряддям їх спасенного впливу та средством хосенного ділання.

Все-ж таки весь тягар праці в Касі не може спочивати на одній людині; щоби отже управитель Каси не був перетяжений своїми обовязками і чинностями має помічника, так званого касієра, що є заразом діловодом і секретаром Кооперативи. Квсієром називається тому, що в його руках находится один ключ до залізної каси, коли тимчасом другий (инакший) ключ нахидится в руках настоятеля Заряду; один без другого не може добутися до грошей. Однак найважнійша чинність касієра полягає на тому, що він веде рахунки і полагоджує писарські чинности в Касі під ненастанним проводом і надзором настоятеля Заряду. Отсі чинности касієра вимагають вже більше часу і правильної праці, отже справедливо, щоби касієр брав винагороду в грошах. Отся винагорода має бути з гори установлена і не може бути тантіємою, себ-то процентом від придбаного чистого зиску, бо в такім случаю касієр мавби заохоту так кермувати Кооперативою, щоби дбала за найбільші зиски, без огляду на властиву ціль і безпеченство фондів Каси. На становиско касієра годиться впрочім покликувати такого члена Кооперативи, котрий готовий не лиш для грошевої винагороди, але також і для доброї справи працювати радо і щиро.

В більших Кооперативах може зайти потреба визнвчити одного з членів Заряду до спільного з касієром касового урядовання, щоби настоятель Заряду не був надмірно обтяжений. За ту надзвичайну працю може цей одинокий член Заряду побирати невелику винвгороду, але не можна матеріяльно винагороджувати настоятеля Заряду. Він має бути власне головним представником і сторожем спільного добра.

6. Виключення векслів[1]).

Каса не може займатися уділюванням векслевого кредиту.

Кредит, який має подавати Каса призначений є головно і передовсім для селянського рільничого населення. Має він бути середником піднесення господарства і улегшенням в злиднях. До цих потреб і до відносин рільничо-селянського населення, форма векслевого кредиту не надається і тому уживання векслів в Райфайзенівських Касах виключено і заборонено. Векслевий кредит повстав в купецьких кругах і є головно до купецьких вимог примінений. У торговельних оборотах віддає такі важні услуги, що годі булоби заступити його иншим кредитом. Хлібороб працює инакше і в инших обставинах як купець або промисловець. Хлібороб не обертає так швидко і так часто своїм капіталом і не має таких частих доходів, як купець або промисловець. У рільника гріш не становить головного капіталу, бо рільник має капітал передовсім в землі і в інвентарі, тому кредит для хлібороба не може бути так короткоречинцевий, як для купця; тимчасом векслевий кредит є власне короткоречинцевий (3 місячний) і допускає що нвбільше чвертьрічні рати, коли тимчасом хлібороб має звичайно лиш раз до року значнійший дохід зі свойого господарства. У веденні свойого господарства хлібороб далеко більше як купець або промисловець залежить від змінних впливів природи, що приспішують або опізнюють, збільшують або зменшують а часто навіть зовсім нищать його плоди. Тимчасом векслевий кредит вимагає иайдокладнійшої точности в речинцях сплати і не числиться з перепонами і заводами, на які виствлений є довжник, лиш на случай не додержання речинця заплати, приводить довжника до коштів, втрат і небезпеки. Хто має до діла з векслями, тому треба знати докладно відносні приписи, а сего годі домагатися від хлібороба, що в своїм буденнім житті не має ніякого діла з векслями так, як купець або промисловець. Отже досвід показав наглядно, що уживання векслів є для хліборобів звичайно шкідливе і погубне.

Тому виключений в Райфайзенівських Касах вексель заступлено дуже догідним звичайним довжним скриптом, який зізнає

---

[1]) Новий статут Кас Стефчика передбачує (в §. 47.) уділювання позичок також на векслі, яке угрунтовується на тому, що в повоєнних господарчих відносинах істнує на разі лиш короткоречинцевий кредит. Все таки уваги, які торкаються векслевого рільничого кредиту, не втратили ні трохи свойого значіння. (Прим. Патр.).

довжник і його ручителі в присутности двох свідків. Найчастійше однак дається позички забезпечені порукою що найменше двох солідарних ручителів, що відповідають за всі в скрипті приняті зобовязання на рівні з довжником.

7. Неподільне майно Каси.

Обовязком кождої Каси є дбати о утворення і постепенний зріст власного майна себто резервового фонду. Майно це є неподільне і в ніякому випадку, навіть колиби Кооператива розвязалася, не можна його розділити між членів.

Резервовий (запасний) фонд бере свій початок вже при основвнню Каси. Кождий член вступаючи до Каси платить раз на всеозначену квоту (пр. 1 зл.) на резервовий фонд. А вже відтак збільшується резервовий фонд через вступні оплати нових членів, влвсні відсотки що йому наростають і річні зиски, яких не вільно обертати на що инше, як лиш на невисоку дивіденду від уділів і на резервовий фонд. Де члени Кооперативи розуміють вартість резервового фонду і користи, які випливають з його зросту, там зрікаються нераз дивіденди і таким чином прискорюють зріст спільного майна.

Через неподільність майна Кооперативи відсувается покусу, яка на випадок призбирання значнійшого фонду, моглаби зродитися між членами, щоби Кооперативу розбити, а її майно розділити між себе.

Призначенням резервового фонду є забезпечити поруку членів за Касу на випадок втрат. Коли Каса встережеться втрат і призбирає вже резервовий фонд, що вистарчає зовсім на забезпечення поруки, тоді можна знизити проценти від позичок для членів, щоби таким чином запевнити їм більші користи,

РОЗДІЛ III.

Завдання й обєм діяльности Спілок ощадности і позичок (Кас Стефчина).

Завдання Кас є двоякі: матеріяльні й моральні, а між діяльністю в одному й другому напрямі повинна бути найстислійша звязь.

А. Матеріяльні завдання.

Своє матеріяльне завдання сповняє Каса в цей спосіб, що позискує між місцевими людьми вкладки ощадности і уділює їм здорового кредиту.

1. Вкладки ощадности.

Каса може приймати вкладки ощадности від кождого без огляду на те, чи є вбо не є членом Каси.

Кождому власникови вкладки виставляє Каса при приняттю від нього першої вкладки, книжочку вкладкову, котра не лиш є заосмотрена порядковим числом, але мусить звучати не на імя показчика, лиш на імя і назвиско власника, вписане виразно, з поданням місця замешкання, а в разі потреби иншого близшого опису. Кожда книжочка повинна містити фірмовий підпис Каси, кожду знова вплату і виплату стверджують в книжочці оба завідателі каси своїми підписами. Виплати з таких книжочок можуть бути довершувані тільки до рук власника або особі, яку власник уповажнить письменно і достовірно до підняття вкладки. Таке уповажнення можна дати будь окремим письмом, якого достовірність має Каса провірити, будь також унагляднене в самій книжочці (яко застереження). Само однак предложення вкладкової книжочки особою, яка не є власником ані ним до цего достовірно уповажнена, не управняє до підняття вкладки, хотяйби цею особою був найблизший свояк власника. Каса однак не має права виставляти вкладкових книжочок „на показчика" а коли виплвчує вкладку показчикови і не дбає о доказ уповажнення до виплати, наражується на це, що власник може потягнути Касу з того приводу до правної відповідальности, та зажадати звороту належної йому вкладки.

Висоту і речинці опроцентовання вкладок постановляє Надзірна Рада на внесок Звряду. Процентова стопа не може бути ані за низька, ані за високв, щоби не перешкаджала збільшуванню вкладок і не утруднювала кредиту в Касі. Руководитися належить в тім згляді висотою процентової стопи для вкладок в поблизьких поважних кредитових установах, вказівками Патронату, а відтак також досвідом Каси.

Надзірна Рада Каси ухвалює також речинці, які мають обовязувати власників вкладок що до виповіджень вкладкових квот, які мається їм звернути. Ті речинці повинно вписуватися на кождій книжочці. Скорійшого звороту не має права жадати власник, однак Каса може добровільно довершити скорійшу виплату.

* * *

Усильним стремлінням Каси повинно бути: *а)* добувати і громадити у себе ті ощадности, які має населення в окрузі ділання

Каси, а надто *б)* розбуджувати і розповсюднювати звмилування до ощадности, та стреміти до того, щоб се сталося призвичаєнням і морвльною потребою людей. Належить памятати о тім, та вщіпити в людей ту свідомість, що джерелом ощадности є убожество а не заможність. Ощадність є власне дорогою, котра веде „з нужди до гроша“ тому, що починається в убожестві і є прикметою незаможних а діяльних народів, котрі працею і ошадністю хотять стати заможними і сильними. Не тим нарід збогачується і росте в силу, що ощаджують ті, що мають великі доходи, а їх не видають, але тими, малими а численними вкладками, на які стати кождого і до котрих вчасно можна привикати вже в молодости.

Невеликих доходів і зарібків, з яких можуть плинути ті дрібні вкладки, є в нашім краю більше як се звичайно позірно думається. Свідчать про це бодай тільки сих 70 міліонів корон вкладок, котрі вже в році 1913 находилися в наших Спілках ощадности і позичок, крім більших ще сум в инших установах. Нвйбільше цінними є ті ощадности, котрі походять з продукційної праці наших дрібних рільників та промисловців по селах і місточках. Ощадности можуть дати не лиш головні, але також численні побічні галузи сільського господарства (молоко, череда, дріб, овочі. ярина, мід) а в кінці ріжні роди домашнього промислу (кошикарство, ткацтво, деревляні вироби, з лика, сита і більше инших). Рівнож обильні або нераз обильнійші джерела ощвдности ствновлять ріжного рода робітничі зарібки так в краю (домової служби, челяди, пільних робітників, фабричних, в промислі нафтовім, деревнім, при будівлях, публичних роботах і т. д.), як також зарібки тисячів наших робітників, які еміґрують до ріжних країв. Правда, що ті доходи ідуть в більшій части на покриття домашних і господврських потреб, однак скільки то гроша йде марно на неконечно потрібні річи. Діється це тому, що люди не мають все на місці змоги і заохоти ощаджувати і складати дрібний зайвий гріш. Тимчасом має населення звичайно на місці під боком і на очах не одну навіть „касу“, де зносить і складає велику пайку своїх зарібків, деколи навіть це, чого ще не заробить і що яко довг обтяжує його працю і майно. Ті „шинкарські каси“, котрі є так густо розсіяні і так рухливі, мвють богато хисту, щоб приманити чужий гріш. Хто знає буденне життя, тому звісно, як часто лучається, що навіть люди діяльні і працьовиті, котрі заробляють досить гроша,

викидають його, хотяй він тяжко запрацьований, під впливом фальшивої амбіції і зручної заохоти на почастунки. А отсі щедрі хрестини, шумні весільні забави, що тягнуться нераз кілька днів, чи не свідчать про це, що є відки щадити і чи не відкривають вони поля до діяльности місцевої Кооперативної Каси? Вона має властиво найкращі спосібности до того, щоб притягнути до себе заощаджений гріш і розбудити та розширити замилування до ощадности між місцевими людьми тому, що ділає під їх боком і на їх очах, находиться в руках людей знаних і довірених, причім місцеві люди самі беруть участь в її заряді. Люди ті мають тому легку нагоду до складання своїх ощадностей, а сама нагода значить вже много. Не досить однак на тім; завідуючі органи Каси повинні розвинути усильні стремління до ощадности. Виховати замилування до ощадности можна передовсім живим словом при всякого рода нагодах, на просвітних і економічних зборах, при товариських гутірках, в школі і церкві, або через особисту заохоту і переконування.

В пропаганді помагають брошури і друковані статті, котрі займаються впоюванням прикмет ощадности. До них належать: 1. Видане через Кр. Патронат „Поучення о веденні сотикової ощадности"; 2. брошура Л. Тварецького п. н. „Кооперативне виховання молоді через Шкільні Каси ощадности"; 3. видаваний у Варшаві накладом П.К.О. тижневик „Ощадність". Подані, як також инші брошури, належить як найбільше розповсюднювати між людьми старшими і молодю, а виданий в тій цілі кошт, щедро вернеться. Ті й подібні брошури повинні також служити членам завідуючих органів Каси до доброго пізнання предмету для доцільнійшої устної пропаганди. До попертя устної і друкованої пропаганди причинюється найуспішнійше добрий примір і деякі практичні урядження в Касі для розбудження замилування до ощадности.

Добрий примір повинен передовсім виходити від членів Заряду, надзірної Ради і касієра, через те, що вони самі складають менші або більші ощадности і в міру змоги збільшують їх відтак як найчастійше дальшими вкладками. Поступаючи в цей спосіб прийдеться їм легше заохотити инших до цього самого поступовання.

Урядження сотикової Каси ощадности є дальшим дуже добрим средством розповсюднювання й збирання вкладок ощадности. Цей спосіб дає змогу й найбіднійшим зложити заощадже-

ний гріш в Касі яко вкладку. Що до ведення сотикових кас ощадности є кілька способів (системів):

Найпрактичнійшим і найбільш поширеним способом є скарбонки (пушки). В тій цілі треба постаратися для людей пушки, які замикаються ключиком або пльомбою. В цій пушці є отвір, щоб кидати гріш і притім є вона уладжена так, що не можна виняти грошей, як хиба тільки в цей спосіб, що отвориться в Касі. З придбаними грішми (найменше 1 зл.) удаються власники пушок до Каси, де виняту квоту вписується до книжочки ощадности і опроцентовується а порожну пушку знова замкнену віддається до дальшого збирання ощадности.

Можна також провадити сотикову касу ощадности системою марковою. Тоді повірюється достовірним особам продаж значків (марок) щадничих, які звучать на дрібні сотикові квоти. Хто набув марок (найменше нв 1 зл.) приносить свою „карту ощадности" виповнену наліпленими марками до Квси для вписання заощадженої в значках квоти до вкладкової книжочки і від тоді вкладка опроцентовується. Цей спосіб збирання дрібних ощадностей надається передовсім до ведення шкільних кас ощадности під проводом учителів, котрих заохота, праця і контроля причинюється надзвичайно до ведення пропвганди ощадности між шкільною молодю.

Нв сотикові каси ощадности є твкож ввтомати. Автомат є уладжений так, що видає квітки по вкиненню відповідної квоти, а на підствві тих, Каса (чи в загалі установа, яка уставляє автомати) вписує ощадности у вкладкову книжочку власника.

А вкінці належить тут згадати про вкладки ощадности, які є звязані зі застереженнями, що до часу та инших обставин, в яких має слідувати виплата вкладки. Такі книжочки вкладкові надаються на шкільні нагороди, дарунки для похресників, та посаги і виправи для дівчат і т. д.

Дбайливі провідники в праці Каси можуть при помочі згаданих або инших способів осягнути добрі початки в приєднуваиию вкладок і розбуджуванню замилування до ощадности, а відтак справа двигнеться власною силою. Найтруднійше відложити першу ощадність, котра відтак потягає за собою легко дальші ощадности. Хто о ті ошвдности старається і несе їх до Каси, робить так як рільник, котрий заощаджене найкраще зерно з своїх плодів кидає на урожайну ріллю, щоб росло і видавало нові плоди, котрі є його надією і запорукою його кращої бу-

*

дучности. Коли в громвді найдеться кількох таких, що під впливом доброї нвгоди і звохоти до ощаджування, вступили на дорогу ощадности, то потім инші підуть слідом за ними, відчуваючи і розуміючи, що ті, котрі ощаджують і несуть свої ощадности до Каси, зискують через це так на майні, як і на добрій славі у людей.

2. Подавання здорового кредиту.

Другв задача, яка належить до обсягу діяльности Каси, полягає на подаванню робучому населенню фондів потрібних до господарства і заробковання у формі кредиту.

Кредиту уділяє Каса головно в формі позичок на довжні скрипти, векслі, надто також в формі кредиту нв отворений біжучий рахунок і на підставі заключеної в тій цілі умови.

Кожду позичку мусить ухвалити Заряд на свойому засіданні і ухвалу з звсідання ствердити в протоколі. Більші позички і з довшою сплатою вимагають надто затвердження надзірної Ради.

Позички мусять бути забезпечені звичайно двома добрими ручителями, яких повинен знати Заряд. У виїмкових случаях можна позичку забезпечити на гіпотеці, або заставі пупілярних вартісних паперів. Розріжняється скриптові позички короткоречинцеві з одноразовою сплатою в речинці установленім не пізніще, як за рік, або ратальні позички з довшою звичайно сплатою розложеною на рати. Час сплати ратальних позичок не повинен переступати 4 літ. У виїмкових і надзвичайних случаях можна уділити позичку на протяг довшого часу, однак не може переступати сплвтв 10 літ. На уділення позички з довшою як 4 літ сплвтою, може позволити собі тільки Каса старша і з більшими фондами, але повинно це бути тільки в рідких случаях. Скрипт довжний списується і підписується в Касі завсігди в присутности двох письменних свідків; тільки скрипти на позички (виїмкові) з гіпотечним забезпеченням вимагають форми нотаріяльного акту вбо нвйменше вже підпису довжника ствердженого нотаріяльно або судово. Процент від позичок побирається з долини або з гори а висоту відсотків установляє надзірна Радв на основі внеску Заряду. Крім можливо найнизшого проценту від позичок не може Каса обтяжувати довжникв инакшими оплатами, з виїмкою належитостей стемплевих і за друки.

Кредит в рахунку біжучім полягає на цьому, що Каса

зізваляє членови на підставі заключеної з ним умови не лиш приміщувати його фонди на отворенім в тій цілі рахунку і не лиш вибирати кождого часу ті вкладки, але крім цього кождого часу з фондів Каси піднимати (понад свої льокації) з уділеного кредиту квоти до означеної в умові межі. Такий кредит можна уділяти лиш таким членам, котрі в своїм господарстві мають скорійший оборот готівки, що не лиш потребують частого кредиту з Каси, але можуть також частіще, хотяйби на короткий час складати до Каси на свій рахунок хвилево зайву готівку. Їх рахунок в Касі мусить бути рухливий: раз член є довжником, то знова вірителем Каси. Умова о кредит в рахунку біжучім повинна бути заключена на письмі і містити також установлені забезпечення як при скриптовій позичці через поруку, гіпотеку або підклад вартісних паперів.

* * *

Ціле діло в цьому, щоби Каса вела свою діяльність так, щоби населення мало здоровий кредит. Бо з цим словом „кредит" вяжеться в нашім краю більше горя як добра. Недавні то часи, коли хліборобів нашого краю кредит радше нищив і зводив на жебри, як підносив і збогачував. Треба знати, що кредит, то така сама могуча сила як вогонь. Коли попаде в руки необережні і слабі, котрі не вміють з ним обходитися, коли розливається не спинюваний і нічим не вязаний, тоді лишає по собі пустиню, забирає людське майно і приводить край на біду. Всеж таки, коли над ним як слід запанувати, ужити його і покермувати, стає творчою силою, як вогонь і видає як він тепло, рух і життя людській праці.

Кредит тоді буває здоровий, коли вдоволяє отсим вимогам: *а)* коли йде в добрі руки; *б)* коли уживається його на добру ціль і *в)* коли є дешевий і догідний.

а) В добрі руки дістається кредит не тоді коли довжник має велике майно й є на чім у нього пошукати, але тоді коли передовсім довжник є чоловіком порядним, значиться ретельним, тверезим, запопадливим і господарним; лиш такому належиться позичка. Нераз трапляється, що не варт і не повинен одержати позички чоловік зажиточний, коли він неретельний або негосподарний, хотяйби його майно давало повне забезпечення позичці; собі він кредитом зашкодить, майно своє замість прибільшити, зруйнує, а вірителя (Касу) приведе на втрати і заходи. Противно, заслугує на кредит і повинен його

одержвти чоловік бідний, але совісний, працьовитий і господарний; такий найде ручителів, бо має довіря і не зведе ні того, хто йому позичив, ні ручителів, а себе запоможе в господарстві, або в инший заробковій праці. Тимчасом звичайно діється противно, що ріжні банки і каси, а навіть приватні люди, оглядаються нвсамперед на майно довжника, на забезпечення, яке дає за позичку, а зв тим не питають або зовсім, або мало, яким чоловіком є сам довжник. Великі банки, що свою діяльність розтягають на цілий край, або на значну його часть не можуть знати докладно кождого довжника, його відносини, а особливо його хиби і прикмети і длятого поступають і мусять поступати після певного шабльону, себ-то,після певних сталих форм, що мають забезпечити банк на всякий випадок перед втратами і заходами у відзисквнню позички. В отсі форми мусить довжник змістити свої потреби, допасувати до них свої відносини, а це викликує трудности і наражує його на знвчні кошти. Инша річ в Касі; тут Заряд і надзірна Рада знає добре і лично членів Каси, отже можуть докладно оцінити, що котрий варт, і о скілько на кредит заслугує і мають в сім інтерес, шоби перебирати між довжниками і не кождому дати позичку, лиш ретельному і господарному, бо Заряд і надзірна Рада відповідають передовсім лично за безпеченство фондів Каси. Тому подаваний кооперативними касами кредит, дає більшу запоруку, що дістанеться в добрі руки.

б) Ужиточність кредиту залежить також від його призначення. Лиш тоді кредит є здоровий і причинюється до піднесення добробуту довжника і краю, коли його ужито до господарства або на заробок, отже на економічну ціль. В такім случаю не гине, не затрачується, лиш входить в господарство і запомвгає його, працює і витворює нові доходи, з котрих може бути сплачений і принести ще довжникови не аби-яку надвижку доходів. Противно, кридит ужитий не на господарські цілі, не на заробок, але на такі видатки, що не вертаються, отже на ужиття (хрестини, весілля, коралі, одяг, взагалі життя понад стан), обтяжує довжника, зменшує його майно, приносить шкоду; такого кредиту не повинна Каса давати.

В нашім краю серед хліборобів, сильно відчувається потреба здорового, господарського і заробкового кредиту на всілякі пожиточні річи.

Передовсім потреба кредиту для поратовання хлібороба на випадок нещастя, стихії, або хвилевого неповодження. Праця і майно хлібороба передовсім дрібного, виставлені на численні некорисні впливи і небезпеченства, більше як в инших званнях. Нищить його вода й вогонь, неврожай і град, пошести й хороби в родині — не згадуючи вже про торговельні спекуляції і инші впливи, що нинішними часами нераз тяжко хліборобови доскулюють. Частіще, чи рідше, кождий майже хлібороб переходить гіркі хвилі, мусить обзиратися зв помічю і брати її рад не рад нераз з такої руки, котру подано йому не з прихильности, лиш з охоти визиску, або приходиться йому позбувати в недолі своїх засобів по лихій ціні, а навіть вступатися зі своєї землі. Отже в подаванню кредиту найперша, широка і несказано важна задача Кооперативних Кас ось в чім лежить: спинювати і твмувати лихву там, де вона нищить і визискує не лиш байдужих, але часто й порядних господарів, коли знайдуться в скрутному положенні. До борби з такою лихвою не вистарчають закони, бо в прикрій і необхідній потребі навіть лихва становить поміч, коли не має иншої. На лихий, лихварський кредит найкращим способом є — добрий кредит — але треба, щоби був такий наручний і скорий, як буває лихварський кредит.

Крім лихви, яку виконують заводові лихварі, істнує також лихва сусідська. Виступає вона в ріжній формі. Особливо є гідні до запримічення так звані „застави“ за уділені позички. Довжник віддає свойому вірителеви на застав і ужиткування часть свойого поля або сіножати. Дохід з заставленого кусника ґрунту, становить надмірний процент від позички; стяганий таким чином процент не зменшується, хоч довжник часть довгу сплатить, бо „заставлений“ ґрунт вертає до довжника доперва по сплаті цілої позички. В деяких околицях краю, крім ужиткування „заставленого“ ґрунту, бере ще віритель окремо процент в готівці. Таким способом розриває довжник своє господарство, спинює заробок і звичайно з трудом приходиться йому цілу одержану позичку звернути так, що віритель довгі роки держить в своїх руках заставлений ґрунт, а часто бере його в кінці на власність, за невеликою доплатою. І тут отже отвирається поле для хосенної діяльности Каси, що може такі прикрі сусідські довги посплачувати і майно довжників привести до ладу. Добре тоді зробить Каса, коли не лиш дасть членови на ту ціль позичку, але допоможе йому лично полагодити справу

з приватним вірителем, у котрого нераз можна вимогти певну полегшу а на всякий випадок улегшити докладне і правильне розвязання давніщих відносин. Не один віритель рад буде цьому посередництву і помочі Каси для довжника, бо відбере цілий позичений капітал і може иим свобідно розпоряджати, а увільниться від прикрих нераз відносин з довжником. Звичайно отже трапляється, що видані таким способом Касою гроші на сплату приватного довгу, вертають відтак до Каси яко вкладка ощадности, бо власник не має вже нагоди ані потреби обертати ними на власну руку, скоро всякий, що заслугує на довіря і позичку, може найти її легше і догідніще сплачувати в Касі.

Мало того, щоби подаваний Касою кредит спинював лихо і замиквв йому дорогу; він потрібний населенню, щоби збільшити його доходи з господарства і улегшити або отворити инші джерела заробковання. Сільське господврство може запомогтися кредитом через подання средств на закупно добірного насіння, котрого вплив на врожай вчиться хлібороб також оцінювати що-раз більше; на купно штучних погноїв, яких уживання подекуди дуже поширилося між селянами; на заосмотрення в добрі машини і рільниче приладдя, котре купувати на рати виходить значно дороще; на купно живого інвентаря і т. и. Ті свмі ріжноманітні галузи сільського господарства, що становлять для одних джерело ощадности, можуть вимагати саме у инших потрібного до обороту капіталу, при помочі здорового кредиту. Особливо значний і блвгодатний вплив може мати здоровий кредит на піднесення годівлі худоби і получених з нею доходів. Не в однім случаю трапляється, що селянин не має своєї худоби зовсім або за мало і приймає на удержання чужу, платить власникови чинш і ділиться з ним крім того приховком; більшу часть користи того удержання збирає власник худоби без ніяких заходів; менша часть користи і всі заходи припадають в уділі арендареви. При помочі здорового кредиту, може селянин легко прийти в посідання власної худоби, купити це, що добре, а не це, що дають, і з доходів, які перед сим забирав власник, сплачувати затягнений довг; в зиску лишиться власна штука худоби. Є в нашім краю значні простори, що мають богато паші і надаються на годівлю худоби. Часто однак така паша марнується, тому, що селянин продає її дешево і вивозить зі свого господарства, тратить погній, бо не має фондів на закупно

власної худоби. В цих околицях трапляється часто, що за зимівку чужого вола береться ледви дрібну квоту, кілька або кільканайцять золотих. Очевидно ніхто за чужу худобу не дбає так, як за власну і годі надіятися поправи відносин в годівлі там, де одні мають худобу без паші, а инші пашу без худоби. Крім того ходить о кредит на закупно добірного годівельного матеріялу, якого придбання полегшують Рільничі Товариства. Здоровий кредит має змогу в недовгім часі викликати знаменитий поступ в розвою годівлі худоби. Загалом тоді можна надіятися значніщих успіхів з піднятих ріжними способами заходів і трудів коло поширення хосенних відомостей про сільське господарство, коли подасться людности рівночасно догідні средства до виконання поданих рад і наслідування добрих примірів.

Подібним способом ділати може кредит на піднесення домашнього, селянського промислу. Промисловець, що не має средств на закупно сирого матеріялу (льну, вовни, конопель, лозини, скір і т. п.) або на справлення потрібних приладів, стає зависимий від цих, що дадуть йому сирі матеріяли на кредит, або часто в заміну за вироблений з нього продукт (товар); отся зависимість приводить до втрат, приневолює приймати часто лихий матеріял, спинює розвій промислу, а робітникові відбирає охоту до дальших змагань в праці й уліпшень в її виконуванню.

Нарід наш в кінці щораз більше горнеться до торговельної праці і купецького звання. Крім спільних підприємств, що додали одиницям відваги, дали добрий примір, збудили рух і защіпили богато відомостей, трапляються щораз частійше селяни, що на власну руку беруться до торговлі цими річами, яких селянському населенню потреба, як і цими, що їх хлібороби самі здобувають і мають на продаж. Нерідко показується серед наших людей значний хист і спосібности в цьому напрямі при недостачі оборотового капіталу. Отже й цю недостачу доповнити і питому торговлю підоймати, становить знов важну і гарну задачу кооперативних кас.

Отсі ріжноманітні потреби сільського населення може Каса знати і докладно оцінювати, бо безпосередно і безнвстанно стикається з робучими людьми, для котрих призначена, серед котрих живе й ділає і в їх власних находиться руках. Тому також Заряд Каси може деколи сам виступати з радою і заохотою до хосенних діл, коли є услівя і вигляди на успіх.

Не може однак Каса уважатися спосібною, щоб заспокоїти

всі кредитові потреби населення своєї округи і повинна обмежатися головно до уділення оборотового кредиту особистого, о чім ще низше буде мова.

в) Кредит, що має вплинути благодатно і животворно на господарські відносини і зарібок нашого селянського населення має бути вкінці дешевий, догідний і відповідати призначенню позички і маєтковим відносинам довжника. Таким є справді кредит подаваний кооперативними Касами.

Подавані Касою позички є дешеві, передовсім тому, що відпадають при них ріжні побічні кошти, які приходиться поносити при затяганню і сплаті позичок по инших касах і банках. При уділюванню Касою позичок нема окремих видатків ані на подання, бо по позичку зголошується член лично і не платить за це нічого, ані на гіпотечні виписи, бо Каса їх звичайно не жадає, ані на списування скрипту, бо формальности полагоджує Каса даром, ані на трактамент для ручителів і свідків, бо їх не треба водити далеко, коли каса є в місці або в сусідстві, ані в решті на інтабуляцію і екстабуляцію позички, бо Каса лиш виїмково зичить на гіпотеку, а звичайно дає позичку на ручителів. З тої самої причини нема втрати часу, коштів і заходів при сплаті позички.

Отсе увільнення позичок, даваних Касами, від побічних коштів тим важніще, що селянам потреба найчастійше невисоких позичок. При таких позичках, бічні кошти, які селяни поносять при затяганню позичок в инших установах є нераз прикріщі як високий процент. Але плачений Касі від позичок процент не може і не потребує бути надто високий тому, що ті Каси мають малі кошти Заряду і майже зовсім є свобідні від податків. Отже приймається за правило, що Каса бере все невисокий процент з долини, себто разом з ратою капіталу за минувший час. Отже догідно може селянин, у місцевій Касі, що йому не є чужа, де в Заряді зустрічає людей знаних і прихильних, одержати позичку. Але й сплата позички улегшена через те, що каса близько і під рукою довжника, а також через ріжні, саме на отсю ціль, придумані установи.

Отже передовсім час визначений на сплату позички, відповідає цілі, на яку позичка має бути ужита. Речинці платности рат не визначується припадково і після одної для всіх формулки, але всіляко; можуть бути

установлені рати річні, піврічні, чвертьрічні, місячні навіть тижневі, відповідно до доходів довжника так, щоби припадали на час, коли вже довжник має дохід з позички, коли має до розпорядимости готівку і найлегше може її ужити на сплату довгу. А кождого часу, коли лиш довжник має до розпорядимости гроші перед речинцем визначеним на сплату рати, вільно йому кожду квоту сплатити з затягненої позички і о стілько менший припаде йому заплатити процент. Визначених речинців має однак довжник пильнувати; Заряд обовязаний спонукувати до цього членів, в надзірнв Радв має пильнувати, щоби Заряд сповнював, як слід, свої обовязки. Всі іменно члени в передовсім Заряд і надзірна Рада відповідають лично за Касу і безпеченство її фондів. Крім того свмі ручителі довжника пильнують найбільше, щоби довжник сплачував в умовлених ратах позичку. Маючи касу під боком і легко доступну, можуть про це без труду звідуватися, а коли їх відповідним способом звідомить і упімне Каса, заступають найліпших екзекуторів уділеної Касою позички.

Всеж таки може трапитися, що довжник мимо заходів зі свойого боку ошибнувся в своїх рахунках і не годен рвту на час заплатити, н. пр. з причини замкнення ярмврків, або заборони вивозу худоби або безрог з якоїсь округи в наслідок пошести, або в наслідок нещастя, граду і т. и. В таких виїмкових випадквх, що заслуговують на узглядненння, може довжник за згодою ручителів, випросити від Заряду прольонгату т. є. відложення речинця звплати позичкової рати на пізнійше, а Заряд Каси, знаючи місцеві відносини, вспіє оцінити докладно, чи твка прольонгатв оправдана, чи непотрібна. Таким робом уладжений і поданий кредит можна без пересади назвати здоровим: дістається в добрі руки, на добру ціль, а є догідний, дешевий і легкий до сплвти. Такий кредит спомагає справді господарську і заробкову працю селянського і маломіщанського населення.

3. Потирання инших рільничих Кооператив.

Каса не може сама на власну руку вести жвдних инших підприємств, крім принимання вкладок і уділювання позичок а особливо не може звйматися закупнами артикулів, чи продажю рільничих продуктів, провадженням молочарні і т. п. Це мусить бути полишене окремим Кооперативам чи рільничим Кружкам. Натомість Каса може побуджувати населення своєї округи ді-

лання до провадження тих задач спільними силами, може попирати морально діяльність рільничої Кооперативи чи рільничого Кружка і співділати з ними через відповідні улегшення кредитові для тих інституцій, а особливо для їх членів.

Моральну поміч дає Каса вже через свій добрий розвій і старанну господарку, бо через те стається вона живим приміром, як полученими силами можнв осягнути те, чого поодиноко ніхто ніколи не мігби осягнути. При тім вчиться населення в тій Касі штуки господарення в збірних підприємствах та виховуються сили здібні до праці в инших рільничих Кооперативах. На засіданнях Заряду, надзірної Ради і на Загальних Зборах Каси можна радити над справою заложення торговельно-рільничої Кооперативи, молочарської чи якої иншої, або обговорювати такі справи як співділання Каси з рільничим Кружком в справах закупу рільничих товарів для членів Кружка й Каси.

Кредитова поміч для инших Коопервтив або рільничих Кружків може бути двояка:

а) в цілях інвестиційних, то є на тревалі вклади і

б) в цілях оборотових. Завсігди однак мусить так перший як і другий кредит годитися з родом підприємства і з власними силами фінансовими Кооперативи рільничої або рільничого Кружка. Інвестиційного кредиту, який мусить бути значніший і довготерміновий, може уділяти лиш засібна Каса і то все в невеликих розмірах. Може н. пр. Каса прийти в поміч молочарській Кооперативі уділюючи її кредиту на будову молочарні або закупно машин, або торговельно-рільничій Кооперативі чи рільничому Кружкові через уділення кредиту на будову рільничого магазину. Такий кредит мусить бути належито забезпечений і дуже обережно уділюваний, по добрім розслідженню, чи не переходить сили рільничої Коопервтиви, або рільничого Кружка і чи ті інституції мають передовсім достаточні власні фонди на ціли наміреного підприємства, якого не можна зачинати головно і переважно кредитом.

Особливе значіння має однак кредит оборотовий, якого уділювання найбільше відповідає урядженню і задачам Каси. Та передовсім належить звернути увагу на кредит оборотовий, який улегшує діяльність тих Кружків і рільничих Кооператив, котрі займаються закупном рільничих товарів, як насіння, погноїв, паші, машин і рільничих знвряддів, вугля і т. п., як також продажю рільничих продуктів, як збіжжа, худоба і безроги, овочі

і т. п. Кредит на ті цілі хибно ужитий провадить на бездорожжя так Касу, як також инші Кооперативи та рільничі Кружки, які займаються закупном та продажю рільничих товарів і по хвилевім мнимім улегшенню їх діяльности, підтинає цілий дальший здоровий розвій цілої акції. А хибним та шкідливим для обох сторін є такий кредит для рільничої Кооперативи чи рільничого Кружка, котрий має їм улегшити безпосередне уділювання членам (часто навіть нечленам) товарового кредиту т. зн. продаж товарів на кредит. Тоді помагає Каса до того, щоби її в кредитових інтересах виручувала рільнича Кооператива чи рільничий Кружок з найбільшою шкодою для своєї властивої задачі, яка полягає на найліпшім закупні і безпечнім розділенню товарів поміж членів. Від тої задачі належить відділити кредитові інтереси з членами, які не належать ані до торговельно-рільничої Кооперативи, ані до рільничого Кружка, але належать власне впрост і безпосередно до Каси. Ті два інтереси — кредитовий і торговельний — не належить лучити і мішати в одній Кооперативі. Як Каса, щоби могти безпечно і належито сповнювати свої завдання ощадности і кредиту, не може займатися безпосередно торговельними інтересами, так на відворот торговельно-рільнича Кооператива або рільничий Кружок не повинні займатися кредитовими інтересами а то, щоби могли сповнювати як нвйліпше та як найбезпечніще свої торговельно-рільничі чинности. Відомо нам, кілько то споживчих стоваришень або кооперативних склепів зруйновалося „боргом", то є продаванням товарів на кредит, або також попали в безвихідне положення, мусіли понад міру задовжуватися, не могли купувати товарів за готівку, сталися залежними від уділеного їм кредиту з втратою на ціні товарів, мусіли втрати понесені на довжниках відбивати на ціні товарів достарчуваних чесним відбірцям, обтяжували утруднену рахункову й адміністраційну працю, а навіть процесову, завідателів рільничої Кооперативи чи рільничого Кружка; з тої причини бракло сил, фондів а часом і охоти до старанного і як найліпшого сповнювання наміреного завдання. Наслідок цього — зневіра і узасаднені нарікання, які викликують розклад і спинюють розвій хосенного підприємства.

Тут Каса має дуже хосенне завдання — запобігати таким відносинам, або впроваджувати в них лад через це, що возьме на себе достарчування кредиту в готівці для того населення, яке хоче дістати потрібні для себе

рільничі артикули за посередництвом своєї рільничої Кооперативи чи рільничого Кружка. Тоді продажа (достарчування) товарів буде відбуватися все за готівку, будь то з власних фондів купуючого, будь то з кредиту уділеного в готівці Касою в тій квоті, яка потрібна на заплачення належитости за одержані рільничі товари. Рільничо-торговельна Кооператива, чи там рільничий Кружок буде мати дуже скорочене і улегшене завдання, коли-ж дістаючи за достарчений товар відразу готівку, позбувається кредитового ризика, розпоряджає готівкою і робить всякі закуплення готівкою, що є очевидно найкорисніще, маніпуляція, рахунковість і всякі відносини до доставців і відбірців укладаються легко і гладко. Натомість Касв як найліпше з'ужиткує свої фонди через уділювання такого кредиту на ціли закупна рільничих товарів, бо власне уділювання такого оборотового господарського кредиту є її головним кредитовим завданням, а не увязнює на довго її фондів в одних руках.

Але такий кредит вимагає точного порозуміння між Касою а торговельно-рільничою Кооперативою або рільничим Кружком у веденні цілої акції і лиш тоді може бути безпечний, на властиву ціль ужитий, а при тім дуже догідний і приступний для населення. Бо колиби населення мало богато заходу коло узискання такого кредиту, тоді не хотілоби користати з нього або вимагалоби від рільничого Кружка чи рільничо-торговельної Кооперативи, щоби давала товар на „борг" або в кінці зверталосяби до купців, які охотно дають на кредит товар значно гірший й о много дорозший. Коротшв дорога й удогіднення того кредиту в Касі полягає на улегшеннях: *а)* що до узискання поруки, щоби довжник не потребував о неї окремо старатися; *б)* що до підписування скрипту чи умови о кредит і *в)* що до піднимання готівки акредитованої на покриття належитости за одержаний товар.

Це можна осягнути тоді, коли рільничо-торговельна Кооператива або рільничий Кружок прийме супроти Каси поруку за кредит уділений набуваючому товар — а надто буде виручвти Касу в належитім списанню скрипту (векселя) для Каси тв у відбиранню підписів від набуваючих товар в часі відбору товару замість готівки. В заміну за скрипт (вексель) одержить Кружок чи рільнича кооперативв готівку. Нема тут нічого надзвичайного, бож прецінь в торговельних інтересах звичайно лучається, що купець продаючий товвр дістає від покупця вексле-

вий акцепт (підпис) а сам яко виставець і жирант приймає поруку за той вексель, коли лиш хоче його замінити на готівку. Так само можна уложити кредитові відносини між Касою а рільничо-торговельною Кооперативою чи рільничим Кружком. Але тут треба точного порозуміння та взаїмної помочі між тими обома інституціями. Порозуміння повинно відноситися до: *а)* означення загальної висоти, до якої кредит за порукою торговельно-рільничої Кооперативи або рільничого Кружка може сягати, як також до спорядження листи (виказу) дозволеного (з гори) Касою кредиту для поодиноких членів при набуванню товарів; *б)* зобовязання рільничої Кооперативи або рільничого Кружка продавати товарі лиш за готівку і *в)* впливу, як і контролі, які в торговельно-рільничій Кооперативі або в рільничім Кружку мусять бути конче Касі признані. Лиш серед таких условин зможе згадана кредитова акція спокійно і безпечно розвиватися. Очевидно і в праці торговельно-рільничої Кооперативи чи рільничого Кружка повинен Заряд Каси брати участь та йти їм на руку особливо в сезонах більшого руху так, щоби цілу акцію належито і совісно перепровадити.

Виключення в Кооперативах і рільничих Кружках продажі товарів на кредит а запровадження виключно продажі за готівку при кредитовій помочи в Касі може нераз вплинути на уменшення початкової акції, бож завсігди не трудно притягати покупнів, коли роздається товарі на кредит.

Але та акція кооперативно-торговельна, хотяй повільніща, буде за то треваліща, пожитотніща і безпечніща. Лиш така акція може допровадити населення, та кооперативні установи до хосенного розвою, хоронячи їх від заводів і страт а виказуючи що раз то більші користи матеріяльні і моральні як вислід кооперативної праці, опертої на здорових підставах.

Торговельно-рільнича Кооператива або рільничий Кружок може також безпосередно користати з оборотового кредиту в Касі, а то в тій цілі, щоби мати потрібну готівку на заплачення належитости доставцеві за куплений товар, заки ще його розпродано. Такий кредит є все короткоречинцевий тому, що муситься його зараз звернути з готівки, узисканої при розпродажі товарів.

При уділюванню однак такого кредиту належить поставити услівя (і допильнувати його), щоби продажі доконувано лиш за

готівку при кредитовій помочи Каси для заслугуючих на це відбірців товару.

Кредиту оборотового можуть від Каси потребувати також рільничі Кооперативи, котрі займаються продажю рільничих продуктів, а особливо збіжжа, худоби, безрог, овочів достарчуваних членами Кооперативи для спільної продажі. В цім случаю може торговельно-рільнича Кооператива потребувати кредиту для доставців продуктів у формі зачетів на ціну, яку вони узискають при продажі продуктів. Щоби цей кредит був безпечний і здоровий, треба уважати на отсі услівя:

1. Рільнича Кооператива не повинна купувати на свій рахунок достарчуваних продуктів і платити цілої ціни, лиш може давати зачети а по продажі продукту виплачувати узискану ціну по потрученні своїх коштів і уділеного зачету.

2. Зачет, уділений на підставі складового квіту, не повинен бути занадто високий, не висший як $^3/_4$ частей біжучої торгової ціни а то на те, щоби в разі знижки ціни по відборі а перед продажю продуктів Кооператива не понесла втрат.

3. Рільнича Кооператива не може провадити ніякої спекуляції через накопичення продуктів і вичікування на пізніщу, висшу торговельну кон'юнктуру, бо в цей спосіб виставилаби себе дуже легко на високі втрати.

4. Вирівнання кредиту мусить наступити через Кооперативу з ціни товару сейчас по його продажі.

5. Каса повинна бути все докладно обзнайомлена із способом провадження інтересів торговельно-рільничої Кооперативи, а спеціяльно повинна чувати над рухом товарів, обтяжених зачетами, бож в тім лежить одно з услівій безпеченства уділеного кредиту, для якого підклад становлять обтяжені зачетами товарі.

Уділювання натомість рільничій Кооперативі кредиту в отвертім рахунку без товарового підкладу і без вглядання в господарку Кооперативи є дуже небезпечне і шкідливе так для Каси, як і для торговельно-рільничої Кооперативи.

Помагаючи в цей спосіб иншим рільничим кооперативам, причиняється Каса до розвою здорової рільничої кооперації, або инакше до творення таких стоваришень рільничого населення, які мають за ціль придбати їх членам як найбільше користей і боронити їх інтересів дорогою удосконалення, скупченої і на солідарности опертої праці. Такі стоваришення тільки

істнують лиш для такого, хто хоче йти вперед разом з вимогами розумної і безпечної господарки, яка має на оці передовсім спільний інтерес всіх — не є вони для тих, котрі в тих стоваришеннях шукають передовсім нової форми кредиту, а дбаючи лиш о свій особистий інтерес не звертають уваги на такі уладження, які є конечним услівям хосенного розвою спільного інтересу і народнього добра.

4. Закупно землі й парцеляція.

Тому, що розвій промислу в нашім краю є ще дуже слабий, а населення зростає дуже скоро — стараються селяни закуповувати землю, о скільки лиш до цього лучиться нагода. До того набувають у нас землю дуже часто на кредит, якого запотребовання головно в ціли купна землі, у великих розмірах зростає. Тож звичайно звертаються селяни за таким кредитом до Кас, а часто навіть закладають Квсу, яка передовсім моглаби їм доствручити фондів на купно ґрунту.

Але Каса мусить памятати о тім, що не заложено її на те, аби могла заспокоювати всі кредитові потреби рільничого населення. На купно землі треба більшого і довгоречинцевого кредиту, бож земля не приносить тільки доходу, щоби селянин при ріжних инших потребах і ріжних нещастях, на які його праця часто виставлена, міг оплачувати не лиш процент, але також високі рати. Він потребує кредиту, якого сплата розложена на довші роки, а коли дістає кредит на сплату в короткому часі, то виставляє родину і своє господарство нв недостаток, вбо не додержує речинців і через це заводить Касу. А Каса черпає свої головні фонди з вкладок ощадности, які можуть бути кождого часу виповіджені і треба їх відразу, або по упливі дуже короткого часу звернути. Коли отже Каса більшу часть своїх фондів містить в довгоречинцевих позичках, то капітал вертає до неї дуже повільно і утруднює її узискання готівки, потрібної на зворот вкладок, або на инші позички, якіби більше відповідали уладженням, звдачам і цілям Каси. З тим мусить числитися кожда, хотьби і найзасібніща Каса. Далеко корисніще буде, як набуваючі землю звернуться до тих кредитових установ, які є покликані до того власне, щоби уділювати довгоречинцевого, низшепроцентового і не полученого з виповідженням гіпотечного кредиту нв інвестиційні ціли, особливо на купно ґрунту, сплату рідні і т. п. Тим може Каса в інтересі довжника

піднятися посередництва, а іменно уділити вказівок, під яким услівям може дана особа одержати гіпотечну позичку, які документи має долучити до подання і т. п.

Поза тою моральною помічю можлива також і кредитова поміч зі сторони Каси, а то:

1. Коли ходить о набуття малого кусника ґрунту що найменше в половині з власних заощаджених фондів того, хто просить о позичку, котра не може бути висока, причім маєтковий стан довжника повинен давати всякого рода запоруку, що правильна сплата позички не перейде його сил.

2. Коли довжник отримав виразне приречення (промессу) на гіпотечну позичку по доповненню вимаганих правних формальностей, а з важних причин розходиться о тимчасове скорше узискання готівки; в тім разі треба мати певність, що залагодженню правних формальностей ніщо не стоїть на перешкоді (що часто лучається) і уповажнення від довжника для Банку до виплати гіпотечної позички до рук Каси, а то в ціли покриття тимчасово уділеної Касою позички. Та позичка повинна бути значно менша, чим приречена гіпотечна, бо при виплаті тих послідних позичок потручують з гори першу процентову рату, ріжницю курсу і ріжні кошти.

Взагалі однак належить оминати навіть такі виїмкові позички тому, що з того можуть вийти непожадані непорозуміння. В кождім разі конче потрібна як найбільша оглядність, забезпечення Каси на всякий случай та треба старатись, щоби як найменша часть фондів Каси в цей спосіб була ужиткована, бо инакше Каса не зможе сповнити своєї властивої кредитової задачі.

А під жадним вже услівям, навіть найзасібніща Каса не може братися до перепроваджування парцеляційних інтересів, бо це вже переходить її статутовий круг ділання, як також і фінансову спроможність; такі інтереси допровадилиби Касу до фінансових втрат і відвелиб її від властивого завдання.

Б. Моральні завдання.

Хто хотівби Касу (Райфайзенівську) уважати лиш за установу фінансову, той не мігби оцінити як слід її завдань ані її підстав діяльности. Каса мусить бути свідома також своїх моральних завдань; та моральна ціль повинна бути все на думці підчас сповнювання економічних завдань. Тогді лиш фінансова

діяльність Каси буде хосенна, а підстави розвою Каси стануть тревалі й здорові.

Бо Каса покликана до того, щоби між населенням своєї округи практично поширювати суспільні чесноти і добрі звичаї, они-ж є конечним услівям його матеріяльного, суспільного і горожанського поступу.

Розповсюднюючи замилування до ощадности, Кооператива не лиш підносить добро одиниць, але робить населення більш трудящим, гартує його волю, вчить поміркованности й осторожности. Бо щадити, значить енергією своєї волі поборювати покуси тіла, розумом судити своє поступовання, значить, бачити не лиш те, що діється зврвз, але мати також отворені очі в майбутнє і памятати о завтра. Через ощадність росте моральна сила і гарт народу, що має більше навіть значіння як і богацтво.

При уділюванню кредиту питає Кооператива передовсім про вартість чоловіка; через це, що людей, які звертаються до Каси, ціниться головно зі сторони їх особистої вартости, вона не лиш звбезпечує свої фонди, але і скріплює та оживлює також моральну публичну опінію в окрузі своєї діяльности. Населення відчуває це, що не обоятна то річ заслугувати на довіря або ні, та що добра слава значить нераз більше, чим майно і улегшує в потребі поміч; цим призвичаюється людей оминати і встидатися злої слави, бо хто не заслужить нв поміч в Кооперативі і не найде в ній довіря, тим трудніще найде його де инде. Але лиш тоді має Кооператива добрий вплив на місцеву публичну опінію, коли її Заряд з цілою точністю і справедливістю держиться визше висказаних засад: отже не вагається відмовити кредиту богатому чоловікови, але негідному особистого довіря і не вагається дати поміч людині бідній, але чесній і гідній довіря.

Обовязком і завданням Кооперативи є не лиш давати кредит, але також слідити за його зворотом. Завдання те належить сумлінно сповнити з тою свідомістю, що ходить при тім не лиш о те, щоби охоронити Касу перед втратами, але також о це, щоби через вимагання навчити населення вірности в додержуванню приречень, точности в доповнюванню зобовязань. Бо у відносинах межи людьми, є це річ дуже важна, щоби один міг на другого спокійно числити без тої обави, що в послідній хвилі несподівано заведеться. А чи

*

то не лучається досить часто у нас, що один другому обіцює, але не ставиться у слові, що довжник не дбає о речинець заплати довгу не тому, щоби не міг додержати, але через байдужість та через брак того почуття, що тим способом наражує другого нераз на втрати, оказує йому легковаження та знеохочує його для себе. Чим більше населення просвічене і моральне, тим більше додержує слова. Та не міг навчити і не навчить словности лихварський кредит, ані ті каси, які на сліпо признають позички, легко їх потім продовжують і не дбають про це, щоби довжник правильно платив. Каса (Райфайзенівська) має через відповідне поступовання викорінити повільність в додержуванню зобовязань та вплинути корисно на повстання в тім напрямі кращих звичаїв та строгіщої публичної опінії. З тої то причини є річчю важною, щоби Каса, яка при уділюванню позички, розкладанні її на рати, визначуванні речинців і приймані сплат робить всякі удогіднення, вимагала плачення рат позички і процентів в означених речинцях, не поступала супроти довжників поблажливо і в разі недодержання речинця не зволікала з примушенням їх до того, а не була занадто уступчивою в признаванню проволок, та в прольонгаті позичок. Є то лиш лекше для Кооперативи, що не лиш для довжника є каса близькою і догідною, але на відворот також довжник є для каси під рукою. Кооператива має в кінці ріжні способи примусу на довжника, особливо через його ручителів та через инші особи а повинна також, коли заходить потребв, відкликатись за помічю до суду. А уділювати прольонгат належить лиш з важних причин; в кождім разі повинен довжник знати і бути до того призвичаєний, що його обовязком є завчасу перед речинцем рати зголоситися до Заряду з просьбою о відрочення речинця заплати позичкової рати. Загал населення скоро зауважить точність в поступованню і пильнованню речинців через Кооперативу та скоро до того призвачаїться. Від того, в який спосіб Кооператива поступає з населенням, залежить його поступовання з Кооперативою. Треба вимагати ретельности і словности, в знайдеться її у нашого народа тим легше, що йому не брак правдивих чеснот а лиш требв йому допомогти прокинутись з пилу байдужности, який насів на ті чесноти. Це вже досвідчено, що де селянина пильнується і упоминається, щоби на час платив, там він є найретельніщим довжником. Бо коли Кооператива вимагає строго точної сплати в означенім ре-

чинці і не легко прольонгує, побуджує тим довжників до більшої енергії і запобігливости не лиш в останній хвилі, але стало; бо в цей спосіб змушені і призвичаєні завчасу думати о зібранню потрібної на рати готівки, знаючи, що инакше наставляють себе на неприємні наслідки своєї повільности і несловности.

Беручи участь в Заряді, надзірній Раді і Загальних Зборах Кооперативи, запізнається населення з її чинностями і вчиться полагодження ріжних справ Кооперативи, провадження її рахунків, виконування квсового шконтра і т. п. Тим способом шириться посеред селянського населення хосенні практичні відомости і підноситься його інтелігенцію. Та праця в Кооперативі, звязана з особистою відповідальністю, не лиш за чинности, вле і за поводження, є знаменитою школою горожанського і публичного життя, в ній призвичаюється селянин справи людські і публичні оцінювати основно й опирати на стислім рахунку; в ній чистяться і удосконалюються характери й обявляється правдива вартість людей. Ті Кооперативи є отже покликані в найхосенніщий спосіб затруднювати розбуджені сили й охоту селянського населення.

А рівночасно та сама участь в Заряді Кооперативи у виконуванні над нею надзору і в журбі о її судьбу і поступовання, переконує населення наочно і наглядно, що інтелігенція і визше образовання є річю доброю і що в нинішних часах без їх помочі не можна обійтися, — та противно, треба старатися про те, щоби їх у відповідний спосіб зужиткувати, позискати і заняти в праці над здобуттям кращої долі і корисніщого становища для селянської верстви.

То є лиш приміри і вказівки, в який спосіб може Кооперава в деяких напрямах морально вплинути на населення своєї округи. Але головним джерелом тої сили і того морального впливу є питомий Касам Райфайзена дух християнської любови ближнього, якої чинним обявом в життю практичнім має бути власне діяльність цеї Кооперативи. В тім дусі повстали перші Каси основані Райфайзеном, котрий пізніще через ціле своє життя старався ширити того духа у всіх Касах, бо уважав його за головне услівя їх істновання і за найвизшу ціль їх діяльности. І справді дух той живе і шириться в тих Кооперативах своєю власною і великою силою всюди, де вони повстають. Завдяки тому ши-

риться через ті Кооперативи поміж селянським населенням ліпше розуміння річи та розповсюднюються кривці звичві на полі господарчої і зарібкової праці.

Бо у нас і в инших краях був дотепер погляд і практиковано, що кождий передовсім дбати має о „власний інтерес“ а тоді всім буде добре; бо власний інтерес є ніби найсильніщою заохотою до праці і найліпшим в ній дорадником. А коли хтось бвчив суперечність такого погляду з наукою о любові ближнього, старалися його переконати, що до матеріяльних справ не належить мішати святих, бо гріш не має нічого спільного з релігією. Звідси то розпаношилося непогамоване самолюбство (егоїзм), а кождий дбаючи лиш о свій інтерес, не оглядався на других і не перебирав в средствах, щоби лиш себе видвигнути і збогатити. Тому праця людей і їх життя змінилося якби на борбу. Та борба, часто і завзята, веденв так силою як і підступом, ширила кривди і нещастя, в ній дичіли людські уми і серця. З тої причини розумні і добрі люди, до яких нвлежав Райфайзен, старалися народови отворити очі на те зло, яке ширилося і остерігали перед тою наукою, що у матеріяльних справах кождий повинен мати на оці лиш свій інтерес в не повинен мішати до них того, що належить до релігії. Та люди повинні старатися о те, щоби у всіх їх думках і ділах панувала згода, щоби то, що є правдою і чеснотою в переконанню, було нею в ділах і праці усіх, щоби ті обявлялися в практиці в щоденнім життю чоловіка, в його звичаях і матеріяльних відносинах з другими людьми. А коли любовю ближнього уміркуємо своє самолюбство, коли кождий в господарчій і зарібковій праці навчиться дбати не лиш о свій інтерес, о свої потреби, але також о інтерес і потреби свойого сусіда, свойого ближнього, то така праця не буде борбою — а спомаганням, не буде виносити одних а понижати других, але підносити загал.

Такі засади, такі звичаї мвють Каси (Райфайзена) ширити між народом після свойого духа і призначення. Твкий узол любови і взаїмної помочі повинен вязати членів Каси, коли вони зі собою лучаться через солідарну поруку, стоячи „один за всіх, всі за одного“. Ті, котрі мають заощаджений гріш, вложують його до Квси чи то яко уділ, чи то яко вкладку ощадности і через це не лиш матеріяльно не тратять, ба навіть дістають процент, але мають також і то вдоволення, що через це несуть за посередництвом Каси поміч своїм ближним, своїм сусідам, котрі

тої помочі потребують і на ню заслуговують. А знова инші, котрі чи то мають більші здібности й образовання, чи то мають більше свобідного часу вбо знання людей і місцевих відносин, віддвють свою працю в Кооперативі на услуги своїх ближніх, сповнюючи повірені собі обовязки в Заряді, надзірній Раді або на становищі касієра не для особистої користи, але для користи загвлу, для добра своїх ближніх.

На цім полі є місце до спільної праці для всіх людей доброї волі, із всіх верств суспільности. Кооператива їх до себе зближає і споює подвійним огнивом: справ матеріяльних грошевих, яким займається і огнивом любови ближнього, якою Кооператива перенята. В тій спільній праці лагідніють суспільні суперечности легше і певніще, як на якім иншім полі. Замкнена в тісних межах діяльність Кооперативи спричинює, що питомий їй дух сильніще може її оживляти і проникати — бож не розходиться на ширші круги. Населення, яке є собі близьке, яке себе лично знає, легше і глибше може перейнятися прихильністю до себе і легше також може оказувати її, має більше нагоди старатися о спільні справи і спільне добро. Відносини поодиноких членів до Заряду укладаються прихильніще, затрачують звичайну у великих кооперативах і касах штивність, строгість і байдужість а стаються тепліщі і пріязніщі, а з тою прихильністю уділюваний гріш несе членам поміч і надію і чинить ліпшими відносини людей.

Поступаючи після тих засад стається Кооператива вісю, доокола якої обертається господарча праця населення, витворює з членів збірне тіло, оживлене спільною думкою і ціллю, а розпоряджаюче средствами для попирання доброї праці. Населення, яке бере участь в такій Кооперативі, пізнає всесторонні користи збірного ділання, навиквє до нього і вчиться практично розуміти цю правду, що для осягнення більших цілей треба понести дрібні а хотьби навіть і більші особисті жертви і що в змаганнях до загального добра, лежить також особиста, власна користь кождого члена. В той спосіб сповняє Кооператива задачу виховання народу під зглядом економічним, суспільним і горожанським.

РОЗДІЛ IV.

Засади і правила доброго заряду Спілкою ощадности і позичок (Касою Стефчика).

Всі моральні й матеріяльні користи гинуть, коли Кооперативою належито під зглядом фінансовим і адміністраційним не не заряджується, та коли завідателі Кооперативи не здають собі справи з відповідальности, яка на них в тім напрямі тяжить. Що більше в такім разі може із заложення і діяльности Кооперативи вийти навіть много лиха а члени її можуть бути виставлені на завід і прикрости. Тому то найважнішим обовязком завідателів є — здати собі докладно справу з того, на чім полягає добра фінансова господарка в Кооперативі, безпечна адміністрація, а заразом памятати о відповідальности моральній і матеріяльній, яка виникає із занедбання низше наведених засад.

А. Засади здорової фінансової господарки.

Не треба собі представляти, неначеби добра фінансова господарка в Касі полягала на тім, щоби позискати як найбільше фондів до обороту і як найбільше безпечно роззичити. Хотяйби таке змагання проявлялося із прихильности до населення, яке потребує кредитової помочі, однак не означалоби воно доброї і здорової господарки, противно, легкоби зводило Кооперативу з дороги і віддалювало її від властивих завдань і підстав її діяльности.

Головною засадою в старанню о розвій фінансової діяльности Кооперативи повинно бути рівномірне менше — більше розвинення вкладкового і кредитового ділу. В міру того, як росте запобігливість і замилування ощадности серед населення в окрузі ділання Кооперативи, повинно також слідувати заспокоювання його кредитових потреб. Населення, яке мало і виїмково щадить, мало твкож з'уміє належито зужиткувати особистий, оборотовий кредит, а власне уділювання такого кредиту є задачю Кооперативи. А коли Кооператива форсуючи свою фінансову діяльність старається зі всіх сторін і під якими небудь услівями сплати набути фонди до обороту, щоби уділювати головно інвестиційного (вкладового) кредиту в найширшій мірі, то в нездоровий спосіб розширює свою діяльність завданнями і зобовязаннями, які переходять її сили. Така

Кооператива стається в своїй діяльности зависимою від многих зовнішних впливів, уходить передовсім за банк до грошевих інтересів, манить населення своєю позірною силою і навіть піддається спекуляційним покусам. Такий фінансовий розвій не може бути тревалий, хотяйби в початках був сильний і позірно добрий. Слабі сторони так розширеної діяльности чим раз більше даються потім відчувати і спинюють дальший здоровий фінансовий розвій а навіть вертають його приспорюючи пізніщим зарядам много клопотів. Тому треба триматися засади: „Після ставку гребля". В міру того, як ростуть фінансові средства, узискані в місці, т. є. в окрузі ділання Кооперативи, розширюється також і її кредитова поміч. А в малій лиш степені, в початках діяльности а потім для хвилевого або виїмкового її улегшення, може Кооператива користати з дальшої помочі (головно Центральної Каси). На фальшивій однак дорозі булаби, колиби головно на тій дальшій помочі хотіла опирати свою діяльність.

Але також тоді, коли Кооператива опирається головно на фондах узисканих до обороту з округи свойого ділання, може бути її фінансова господарка добра або лиха.

Доброю є така фінансова господарка, яка так приймаючи чужі фонди до обороту, як і ужиткуючи їх числиться: 1. передовсім з принятими супроти вірителів зобовязаннями і 2. з силами Кооперативи і властивими її завданнями.

Обовязки приняті супроти вірителів, якими є найчастіще властителі вкладок ощадности, є важніщі, як заспокоювання хотьби найпильніщих кредитових потреб населення або признавання довжникам улегшень в сплаті позичок, хотяйби ті улегшення були цілком узасаднені. Коли Кооператива не сповняє належито своїх обовязків супроти вірителів, тратить грунт під ногами, бо викликує недовіря, яке шириться і склонює виймати повірені Кооперативі фонди, шукати судової помочі проти неї і відкликуватись до поруки членів. Кооператива, яка неоглядаючись на обовязки супроти вірителів, старається передовсім догодити кредитовим потребам населення, доходить до того, що не може цілком сповнювати своїх кредитових завдань, а до того виставляє своїх членів на шкоду.

Заряд кождої Каси повинен усильно старатися осягнути в її господарці належиту фінансову справність. Полягає вона на такім урегульованню господарки фондами, щоби Кооператива була кождого часу готова сповнити свої обовязки су-

проти вірителів а крім того повинна нести можливо видатну кредитову поміч населенню своєї округи. То може статися лиш тоді, коли Кооператива: а) в уділюванню кредиту і пильнуванню його сплати перестерігає ті услівя, на яких одержує потрібні до того фонди; б) побільшує власні фонди і в) старається посідати завсігди достаточні резерви оборотові. Над тим треба докладно призадуматись.

1. Ріжні інституції кредитові отримують в ріжний спосіб оборотовий капітал. Емісійні банки пусквють в обіг або продають на грошевім торзі свої вартісні папері (пр. заставні листи) і в заміну одержують потрібну до обороту готівку. Однак зобовязуються вони викуплювати емітовані або пущені в обіг вартісні папері лиш постепенно (на підставі льосовання) в протягу довшого часу (пр. 50-літнього) в таких квотах і речинцях (пр. піврічних вбо квартальних), в яких мають їм бути звернені рати позичок, які ті банки уділили з грошей, одержаних з продвжі вартісних паперів. Банки ті отже є забезпечені перед скоршим стягненням роззиченого капіталу і можуть уділяти довгоречинцевих позичок, сплачуваних в тім самім часі, в якім уморюється (вильосовані) вартісні папері. Мимо того ті банки творять навіть для тих операцій оборотові резерви, бо може лучитися, що декотрі позичкові рати не будуть сплачені в речинці а вартісні папері мусять бути точно після уложеного з гори пляну вильосовані до уморення (викуплення).

Инші знов кредитові інституції уділяють позички на векслі, які зі своєю порукою (жиром) продають (есконтують) в инших банквх в заміну за готівку, якої уживають до свого дальшого обороту. З тих фондів можуть ті інституції уділювати лиш короткоречинцевих т. є. векслевих позичок.

Каси (системи Райфайзена) черпають свій оборотовий квпітал в нормальних часах головно з вкладок ощадности, а в меншій части з уділів членів і з позичок, затяганих в Центральній Касі. Вкладки ощадности приймає Кооператива з обовязком звороту кождого часу з виповідженням в умовлених речинцях, які звичвйно не переходять трьох місяців, а часто є коротші. Однак не треба вносити з того, щоби Кооператива уживвючи фондів, які походять з вкладок ощадности на уділювання позичок, не повинна давати довшеречинцевого кредиту, як на три місяці. Бо вкладки ощадности не вкладається нв три місяці або ко-

ротше, а на час з гори неозначений і не всі вкладки нараз вицофується, а переважно по части або лиш декотрі властителі стягають їх. Велике значіння для руху вкладок має їх кількість і висота. Дуже некорисний є такий стан, коли сума вложених ощадностей належить до небогато властителів з великими квотами вкладок, бо тоді вицофання одної або кількох вкладок відразу уменшує значно оборотовий капітал, викликує забурення у фінансових відносинах Кооперативи, вимагає держання в поготівлі значніщої готівки і може стримати на якийсь час цілу кредитову діяльність Кооперативи. Фінансова підстава Кооперативи є тоді вузка і нестійна. Коли хочеться її принайменше трохи зміцнити і ухоронити від сильніщих потрясень, належить при одержуванню більших вкладок вимовити собі довші речинці для їх стягнення.

Звернути притім належить увагу на те, що одержувані через Кооперативу льокації від инших Кооператив чи банків у формі „вкладок ощадности" не є властиво вкладками ощадности, але позичками уділеними на дуже некорисних услівях сплати. Бо то є значніщі квоти, які в кождім часі в цілости, за коротким виповідженням можуть бути вицофані і в наслідок того погіршують ще фінансову підставу Кооперативи.

Найкорисніщим є такий стан вкладок, коли Кооператива має багато властителів вкладок, хотяйби з дрібніщими квотами. Тоді регулюється відплив припливом вкладок, який звичайно лишає надвижку. Виплати не представляють трудности, бо наступають в менших квотах і не спинюють кредитової діяльности; тоді фінансова підстава Кооперативи є широка і стійна. Бо та підстава полягає на зарібковій і продукційній праці, на звичаях і замилуванню до ощадности у загалу місцевого населення, яке не улягає наглим і загальним змінам.

Але в кождім разі вицофування вкладок чи менших, чи більших не є означене, не дається з гори що до квоти ані часу передбачити і залежить від многих обставин, на які Кооператива не має впливу, як особисті відносини власників, елементарні нещастя, спосібність зарібковання, парцеляційний або еміграційний рух, фінансові кризи, льокальні чи загальні політичні відносини і т. п. Тому то кредитова діяльність Кооперативи оперта головно на вкладках ощадности, мусить ограничитися до уділювання короткоречинцевого кредиту зворотного в протягу кількох місяців, або найвизше одного або двох літ.

Дещо ширші границі можуть мати в тім напрямі ті Кооперативи, які мають широку фінансову підставу в многих вкладках і де на підставі довшого досвіду мож говорити о меншебільше правильнім припливі і відпливі вкладок. Короткий досвід має однак мале значіння а навіть довший не повинен спричиняти льоковання вкладок ощадности в довгоречинцевих (5—10 літніх) позичках.

2. Оборотового капіталу узисканого у формі ратальних позичок (з Центральної Каси), не мож уживати на позички довшеречинцеві, як виносить час сплати позички затягненої Кооперативою. Кредит уділюваний через Кооперативу повинен бути радше коротший, бо вона повинна приготовитися на завід і проволоку в точному сплачуванню позичок через своїх довжників, але сама повинна як найточніще додержувати речинців сплати, щоби заслужити собі на довіря і дальший кредит в разі потреби.

3. Найважніщим услівям і доказом фінансової справности Кооперативи є правильна сплата позичок нею уділюваних. Залежить це від способу уділювання позичок і від сталої енергії і старанности в пильнованню точної сплати. Коли Заряд так розкладає рати і так установляє речинці платности рат, що з гори можна передбачити трудности для довжника в додержуванню речинців, то певно будуть залеглости, проволока та непорозуміння, а Кооператива з гори ставить собі перешкоди в призвичаєнню довжників до належитої сплати позичок. Скорше належить відмовити позичку, як установляти за короткий протяг часу до її сплати; скорше належить відразу при уділюванню позички передбачити і признати вигідніщі услівя сплати, чим пізніще уділяти легких прольонгат або мовчанкою позваляти на самоволю в сплачуванню позичкових рат. Найбільшим шкідником в належитій фінансовій господарці є поблажливість для довжників. Неправильна сплата позичок дає зле свідоцтво передовсім Зарядови Кооперативи. Натомість порядок і строгість у вимаганню точної сплати, розуміється від самого початку, впроваджують відразу на властивий шлях взаємини довжника до Кооперативи, якій пізніще не трудно приходить удержати ті добрі взаємини без примусового стягання позичок. Тоді також оборот готівки стає правильний і скорший, що улегшує Кооперативі так виплату вкладок, як і уділювання нових позичок. Кооператива добре зробить, коли дасть то пізнати і відчути населенню, що лиш

ті можуть з нею стояти у взаєминах і мати з неї користи, котрі не лиш обіцюють, але і справді відповідають вимаганням здорової фінансової господарки.

4. Велике значіння в кредитовій господарці Кооперативи має відношення власного капіталу (уділи і резервовий фонд) до чужого (вкладки ощадности і затягнені позички). Чим більше власних фондів має Кооператива в порівнанню з чужими капіталами, тим легшу має цілу кредитову господарку в інтересі своїх членів. Але й тоді не повинна Кооператива вязнити свої фонди у високих довгоречинцевих позичках, бо через те оборот фондів стається за повільний, виплата виповіджених вкладок утруднена, а заспокоювання біжучої потреби оборотового кредиту з конечности ограничене є на користь довгоречинцевого кредиту, який будьто не конче потрібний, будьто може бути заспокоєний через інституції до того покликані і уладжені.

Тому Заряд Райфайзенівської Каси повинен змагати до побільшення власних фондів, розуміється без обтяжування довжників в спосіб противний характерови, ціллям і приписам Кооперативи.

Та дбаючи о збільшення уділового капіталу не потребує Кооператива натискати на населення, щоб деклярувало і вплачувало більше, як один уділ, з виїмком осіб, які хотять цього з власної охоти і з виїмком случаїв уділювання високих позичок.[1]) Натомість повинна Кооператива впливати на населення, щоби вплачувало деклярований уділ відразу в цілости а що найменше в дуже короткім часі (не довше як в протягу одного року) більшими ратами як по 1 зол. Нема в тім остаточно нічого злого, коли Кооператива в данім разі побільшить квоту затяганої позички о 10 зол. в тій цілі, щоби стягнути собі при виплаті позички відразу цілу квоту деклярованого уділу. Але знова далеко краще вимагати від членів, щоби заплатили цілий уділ або його більшу часть перед виплатою позички.

5. Творення резервового фонду має на ціли не лише забезпечення членів Кооперативи з причини неограниченої особистої поруки за всі її зобовязання, але рівночасно скріплення фінансової справности Кооперативи і зменшення зависимости від вірителів чужих фондів, бо зависимість та обтяжує і спинює

---

[1]) В змінених повоєнних обставинах кладуть Каси Стефчика, для скорішого побільшення свойого капіталу, натиск на вплату цілого уділу, а деякі жадають навіть вплати дальших уділів в міру висоти признаної позички.

кредитову діяльність Кооперативи тим сильніще, чим менші є її власні фонди. Через більший власний маєток Кооператива є відпорною на наслідки загальнійших кредитових кріз, які в певнім часі повторяються і викликують звижку процентової стопи та погіршають инші кредитові услівя, а крім того зменшують кредитові средства. В таких часах кредитова поміч Кооперативи є подвійно дорога а може бути тим більшою, чим більше власних фондів вона має; а коли Кооператива маєтково є сильна, то чужі фонди не утікають з неї бо держить їх довіря, яким тішиться богата у власні фонди Кооператива.

Зріст власного майна Кооперативи у відношенню до чужих фондів залежить передовсім від ощадности у видатках адміністраційних. Уникати належить неконечних видатків, числитися совісно з кождим грошем — взагалі як найдешевша але точна адміністрація отсе є конечні услівя здорового розвою Кооперативи. Бо вона не може числити на зиски, а мусить дбвти о як найприступніщий кредит для своїх членів, коли отже хоче надто зміцняти свої фінансові підстави через збогачування резервового фонду, мусить старатися провадити як найбільше ощадну господарку.

Крім того члени Кооперативи повинні причинятися до побільшування резервового фонду особливо в кількох перших роках її діяльности через це, що зречуться дивіденди (проценту) від уділів на користь резервового фонду. Для члена це тим менша жертва, що дивіденда не може бути висшою, чим о 2% найвизшої дисконтової стопи Польського Банку, отже може виносити заледви кількадесять сотиків від 10 золотового уділу; ті дрібні жертви в своїй сумі причинюються значно до зросту спільного майна.

6. Фінансова оборотність Кооперативи вимагає творення тим значніщих оборотових резерв, чим більше вонв має чужих фондів, особливо вкладок ощадности, які можуть бути кождого часу вибрані. Двоякого рода оборотові резерви є потрібні для Кооперативи:

а) на біжуче, менше або більше запотребовання готівки і *б)* на случай загального грошевого застою і винятково запотребовання готівки до обороту. На біжучі потреби має служити готівкова і кредитова резерва а на виняткові резерва у власнім майні. Коли Кооператива приняла значні чужі фонди, особливо вкладки ощадности, не повинна тих фондів в цілости уживати до обороту с. є. на уділювання позичок, але

певну часть, що найменше $^1/_{10}$ часть а радше більше ($^1/_5$ часть) відложити як готівкову резерву на виплати. Тому Кооператива, яка приняла 50.000 зол. вкладок ощадности, повинна відложити 5—10.000 зол. яко готівкову резерву а може роззичити около 40 до 45 тисяч золотих. Чи меншу, чи більшу квоту відкладається як готівкову резерву до обороту, це залежить від умов, на яких вкладки пронято, від роду вкладок (дрібні а чисельні, чи також великі а нечисельні) і від инших обставин відомих Зарядови. Залежить це також від того, чи Кооператива призвичаїла власників вкладок до дотримування речинців виповідження, чи може виплачує відручно, не чекаючи аж уплине речинець виповідження. Призвичаювання до такої скорої виплати навіть значніщих квот збільшає довіря до Кооперативи і притягає вкладки, але також вимагає резервовання тим більшої готівки до обороту тому, що опісля відрочування виплат аж до упливу речинця виповідження, або довше, підкопувалоби відразу то довіря і моглоб впровадити навіть Кооперативу в клопітливе положення.

Річ природна, Кооператива не потребує і не повинна тримати значніщої готівкової резерви в своїй залізній касі без опроцентовання і тому зі значною стратою, але повинна умістити її на біжучім рахунку в Центральній Касі з правом побирання безпроволочно менших квот (до 1.000 зол.), а за коротким виповідженням значнійших квот. Тільки малу квоту готівки повиннося тримати в залізній касі до підручних виплат. Уміщення в Центральній Касі має найбільші користи тому, що запевняє: *а)* цілковиту забезпеку, *б)* можність скорого вицофання готівки, хотяйби у високих квотах, *в)* визше опроцентовання, чим в инших великих кредитових інституціях (спосібних до скорих виплат і даючих цілковиту забезпеку), рівнож обчислювання відсотків за кождий день; *г)* управнення користати в разі потреби з кредиту Центральної Каси; ту поміч замикають собі Кооперативи, які уміщують свої касові засоби деинде. Відкладаючи часть фондів, як готівкову резерву, позбавляється вправді Кооператива процентового зиску, якийби могла мати на випадок роззичення тої резерви помежи членів, а навіть може лучитися, що вона дещо втратить на низшому опроцентованню льокації в Центральній Касі, чим виносить процент плачений від вкладок ощадности. Одначе виреченняся дрібного зиску а навіть мала втрата є малозначні в порівнанню зі значінням, яке для здорової і зручної

фінансової господарки представляє посідання достаточної готівкової резерви. Всі розумно і совісно ведені фінансові інституції, що обертають чужими, які легко можно вицофати, фондами, поносять навіть дуже значні жертви для підтримування своєї фінансової справности. Страта $^1/_2{}^0/_0$ на 10.000 зол. виносить річно ледви 50 зол. і находить в решті покриття в тім, що Кооператива при приняттю і виплаті вкладок, рівнож при виплаті позичок і побиранню рат, числить відсотки в зад або наперед від 1-ого або 15-ого кождого місяця а притім щадить на адміністрації, яка збільшилабися наколиб готівкова резерва була ужита до позичкового обороту.

О скільки власна готівкова резерва оказалабися недостаточною з причини збільшених виплат, або льокального пересилення може Кооператива користати з кредитової резерви в Центральній Касі, єсли постарається о отворення в ній кредиту в біжучім рахунку. В такім случаю має право побирати з Центральної Каси, як її довжник — понад свої льокації — потрібні квоти, аж до загальної суми, до якої їй зістав кредит отворений. Одначе Кооператива має обовязок побирані квоти як найскорше звернути також у власнім інтересі, щоби могла в дальшім тягу користати в міру потреби з того кредиту. Отже той короткоречинцевий кредит є дальшою оборотовою резервою Кооперативи, головно для улегшення звороту вкладок ощадности, о скільки вже готівкова резерва на се не вистарчила. Тому мильним поступованням булоби уживання того кредиту в біжучім рахунку на уділювання позичок, а коли би Заряд Кооперативи в додатку уділював з того джерела членам довгоречинцевих позичок, то дававби доказ легкодушного ділання, без оглядання на будучність і цілковитого нестарання о яку небудь фінансову справність Кооперативи; така Кооператива не заслугує на довіря і кредитову поміч.

7. Від оборотових резерв належить відріжнити тревалу маєткову резерву Кооперативи, себто її резервовий фонд. Вона має ширше значіння чим оборотові резерви, бо має передовсім становити забезпеку необмеженої поруки членів на випадок втрат, які не далибися покрити з біжучих доходів того самого року. Через те, що втрати можуть походити з обороту інтересів Кооперативи, тому фонд, що має служити за резерву до покриття тих втрат, не повинен бути сам уживаний до таких самих інтересів, але вицофаний з них і окремо заряджуваний

в спосіб цілком безпечний. Отже можна уміститн резервовий фонд в вартісних паперах, які мають пупілярну забезпеку, або як треввлу льокату в Центральній Касі на осібнім рахунку за довгим виповідженням в заміну за визше опроцентовання. Однак власне майно Кооперативи має також бути оборотовою резервою в найтяжщих часах, коли Каса вичерпала уже инші оборотові резерви, кредиту не може дістати а мусить задосить учинити зобовязанням зглядом своїх вірителів. Це трапляється передовсім тоді, коли в цілім краю запанує кредитове пересилення і грошева скрута. Тоді не можна числити на кредитову зовнішну поміч тому, що всі великі кредитові інституції а з ними також Центрвльна Каса є виставлені на дуже сильні і скорі вицофування повірених їм фондів (на прим. льокат від Кооператив) і мусять всі свої сили і грошеві засоби передовсім скупчити для заспокоєння готівкових домагань тих вірителів, а не можуть зовсім думати, або лиш в дуже малій мірі о уділюванню кредитової помочі. Такі фінвнсові пересилення навіщують після довгого вже досвіду — кождий край що якийсь час. Наколи тоді зійдуться елементарні нещастя з иншими причинами (як зарібковий і промисловий застій, воєнні обави, і т. п.) повстає грошевв скрута.

На твкі отже хвилі загальної грошевої скрути в краю мусить приготовитися кожда Кооператива, бо в таких случаях кожда фінансова інституція, може числити лише на себе. Оборотовою резервою на такі найтяжщі хвилі повинен бути фонд резервовий, вицофаний із звичайного обороту і окремо ульокований. Впроваджується його тоді хвилево і винятково до обороту, а коли обережна Кооператива тим способом через дальші легкі виплати виповіджуваних вкладок заспокоїть зголошуючихся вірителів серед найбільшого їх занепокоєння, поділає через це найуспішнійше на загальне успокоєння власників вкладок і затримвє дальше в своїх руках переважну часть повірених собі фондів, склавши доказ умілої і зручної фінансової господарки.

З тих причин невластивою є льоката резервових фондів в недвижимостях. Бо урухомлення (замінв нв готівку) так ульокованого резервового фонду є найбільше утруднене тоді власне, коли Кооператива сейчас потребує це зробити, чи то для покриття понесених втрат, чи особливо для введення резервового фонду до обороту, яко оборотової резерви. Бо в часах льокального або краєвого пересилення, найтрудніще найти таких, що хотілиби набути недвижимість. Може тут впрочім

розходитися о недвижимість головно у формі будинку, призначеного на спеціяльні цілі, який тому звичайно не має при продажі тої вартости, що при набуттю. Отже льоката резервового фонду через Каси в набуванню домів є подвійно ошибочна: утруднює урухомлення резервого фонду і приносить йому втрати. Крім того наступає обтяження адміністрації через заходи, які вяжуться зі зарядом недвижимости. [1])

8) Здорова фінансова господарка вимагає впрочім розумного управильнювання процентових відносин Кооперативи. Належить передовсім оминати частої зміни процентової стопи так для вкладок ощадности, як і для позичок уділюваних членам, бо це впроваджує у відносинах Кооперативи до вірителів і довжників замішання і утруднює її адміністрацію.

а) Що до вкладок ощадности хибно думають, що найбільший вплив на їх позискання має визша процентова стопа. Не є вона без значіння тоді, коли ходить о значніщу ріжницю в порівнвнню з процентовою стопою в инших сусідних інституціях, які тішаться узасадненим довірям. Та найважнійші взгляди, які впливають на позискання вкладок ощвдности, це довіря до інституції і її заряду як також легкість вкладання ощвдностей і вибирання вкладок. Коли отже під тими зглядами Кооператива стоїть сильно, то видержить навіть довший час підвижку процентової стопи у сусідних поважніщих фінансових інституціях без піднесення відсоткової стопи у себе, що звичайно потягає за собою підвизшення процентової стопи від уділюваних позичок. Та витревалість доброї Кооперативи сягає розуміється до певної границі. Коли в сусідних поважніщих фінансових інституціях піднесено значно відсоткову стопу і коли та підвижка удержується довше, то це може перешкоджувати напливови вкладок до Кооперативи, яка зауваживши це як слід мусить з конечности підвизшити процентову стопу також у себе. Але належить уникати відразу значного скоку. Взагалі в таких случаях надія стягнення многих вкладок підвизшенням процентової стопи звичайно заводить. А напевно вже не осягають в той

---

[1]) Наведені вказівки відносно призначення резервого фонду в Касах Стефчика та способи його льоковання, є засадничо оправдані також в змінених повоєнних відносинах. Одначе через втрату резервових фондів з причини девалюації, льокують деякі Каси Стефчика свої нові резерви також в недвижимостях або в позичках у членів забезпечених після вартости золота.

спосіб наміреної цілі ті Кооперативи, які будьто ділають серед населення, що розпоряджає малими ще ощадностями, або також не зуміли собі ще добути достаточного довіря.

б) Не є однак завданням Каси, яко публичної Кооперативи, змагати до як найнизшого опроцентовання вкладок ощадности. Радше має Кооператива старатися о те, щоби це опроцентовання не було за низьке, але помірковане. Бо в однаковій мірі повинна Кооператива числитися з інтересом власників вкладок, які походять від населення в окрузі діяльности Кооперативи, як і з інтересом її членів, яко довжників. Певною ознакою, що належить приступити до зниження процентової стопи від вкладок, є сталий від довшого часу а значний надмір готівки з причини сильного напливу вкладок. Кооператива має тоді можність придбати своїм членам, яко довжникам, користи через рівночасне зниження процентової стопи від вкладок і від позичок. Через це хоронить себе від втрат або користає дещо на льокаціях касових надвижок. А нема чого боятися, щоби зниження відсоткової стопи від вкладок викликало значний відплив вкладок; малий відплив не зашкодить, коли Кооператива мала сталий а великий надмір оборотових фондів. Знижка не повинна бути наглою, але лагідною, хотяйби її пізніще треба було поновити, бо з малою знижкою відсоткової стопи легко погодяться власники вкладок.

в) При регульованню процентової стопи треба також брати під увагу маргу, ц. є ріжницю між відсотковою стопою від вкладок ощадности, а процентовою стопою від уділюваних позичок. Ріжниця та має бути можливо найнизшою а дохід з неї має служити на покриття всіх адміністраційних видатків Кооперативи без дальшого обтяжування довжників. Початкуючі Кооперативи можуть використати ту цілу маргу (процентову ріжницю) особливо в тій цілі, щоби в кількох перших роках збільшити резервовий фонд з огляду на його велике значіння. Пізніще однак кожда Кооператива, добре фінансово адміністрована, повинна старатися знижувати процентову ріжницю межи побираними, а виплачуваними відсотками в інтересі всіх членів. По кількох літах праці повинна Кооператива допровадити до того, щоби та ріжниця не виносила більше чим 1%, а дохід з неї повинен виствpчити не лиш на покриття всіх адміністраційних видатків, але також на дальше збогачування власного майна Кооперативи. В многих західно-европейських краях (в Німеччині,

*

Чехах) переважає в Спілках Рвйфайзена відсоткова ріжниця низша від 1 % (нерідко ½ % а навіть ¼ %) а лиш дуже рідко переходить 1 %.

В наших обставинах добре вже є, коли щадничо-кредитова Кооператива допровадить до того, що задоволяючися 1 %-ою мврґою, не обтяжує довжників жадними иншими видатками при уділюванню позичок, а збогачує свій резервовий фонд чистим зиском.

Наведені визше засади здорової фінансової господарки можна зібрати коротко в слідуючі правила:

1. Здорова фінансова господарка Кооперативи вимагає, щоби діл уділюваного кредиту розвивався рівномірно з ділом вкладок ощадности, узискуваних в окрузі ділання.

2. Банкового кредиту можна лиш в малих розмірах уживати до помочі в початках діяльности, або на случай виїмкової потреби побільшення оборотового капіталу.

Натомість форсовне задовжування Кооперативи через обильне черпання банкового кредиту і набування чужих капіталів з поза округи її ділання для як найтирного уділювання кредиту є шкідливе для здорового і тревалого розвою Кооперативи.

3. Обовязком Заряду Кооперативи є запевнити її належиту фінансову справність так, щоби при як найкращім зужиткованню повірених собі чужих фондів була приготована доповнити зобовязання супроти своїх вірителів.

4. Найкориснішими для Кооперативи є невисокі вкладки численних власників в окрузі ділання. Найменше пожаданими є високі вкладки нечисленних вірителів; приймаючи їх, належить заспеpегти довші речинці виповідження і частинне в довших відступах винимання таких вкладок.

5. Оперуючи чужими капіталами може Кооператива уділювати лиш короткоречинцевого оборотового кредиту, який в ніякім випадку що до сплати не повинен переходити речинця передбаченого для звороту чужих фондів через Кооперативу.

Оскілько (при вкладках) речинець звороту чужих капіталів не дасться передбачити, належить числитися з можливістю їх скорого вищофання і ним більше треба ограничитися до уділювання позичок з довшим часом сплати.

6. Чим більші чужі фонди приняла Кооператива до обороту,

ним більше повинна старатися о побільшення власних капіталів ш є уділів і резервового фонду.

В цій цілі належить налягати на в п л а ш у у д і л і в відразу в цілости або принаймение більшими ратами в короткім часі, а старатися о як найвиданнінце збогачення резервового фонду чистим зиском через як найбільше ощадну адміністрацію і призначування дивіденди від уділів до резервового фонду.

7. Памятаючи завсігди о своїх зобовязаннях супрони власників вкладок ощадности, повинна Кооператива держати в розпорядимости кождого часу г о т і в к о в у р е з е р в у відповідно до висоти і условин зворотну одержаних вкладок; резерву ту належить в як найменшій части держати під рукою в залізній касі, а головно переловувати в Центральній Касі на опроцентованню.

8. Крім того Кооператива, яка має більшу суму вкладок, повинна забезпечити собі к р е д и т о в у р е з е р в у через узискання в Центральній Касі кредиту в біжучім рахунку на случай сильнїйшого хвилевого запотребовання готівки понад свою готівкову резерву.

9. Р е з е р в о в и й ф о н д належить виключити від обороту і так ульокувати, щоби його можна легко без втрат урухомити і на случай вимкової потреби — по вичерпанню готівкової і кредитової резерви — спровадити до обороту для підтримання можности виплати Кооперативи.

10. Головним услівям здорової і справної фінансової господарки є енерсійне і з а п о п а д л и в е б е р е ж е н н я п р а в и л ь н о ї с п л а т и у д і л ю в а н о г о к р е д и т у.

Натомість потурювання самоволі і повільности довжників підкопує фінансові підставі Кооперативи і упруднює щораз більше дальший здоровий розвій.

11. О п р о ц е н т о в а н н я вкладок і уділюваних позичок повинно бути у м і р к о в а н е, причім належить оминати частих змін у висоті процентової стопи

12. П і д в и з ш е н н я п р о ц е н т о в о ї с т о п и від вкладок ощадности може доперва тоді наступити, коли в наслідок довше тревающого грошевого недостатку і підвизшення процентової стопи у сусідних поважних кредитових інституціях вже наступив, або дається передбачити неминучий відплив вкладок помимо довіря, яким Кооператива тішиться.

13. О б н и ж е н н я п р о ц е н т о в о ї с т о п и від вкладок повинно наступити тоді, коли Кооператива стало від довшого часу

має значні надвижки фондів оборотових, злиниих для здорової кредитової господарки; особливо, коли поносить втрати на їх льокації.

14. Між відсотковою стопою для вкладок ощадности а відсотковою стопою для уділюваних позичок, повинна бути установлена як найнизша ріжниця (marsa), з котрої належить покривати всі адміністраційні видатки і можливо видатно збогачувати резервовий фонд.

15. Кожда Кооператива, коли лиш перебула час початкової діяльности повинна конечно старатися обнизити ріжницю між побираними а виплачуваними відсотками що найменше на 1% без жадного дальшого обтяжування довжників при затяганню позичок.

16. Всі чинности спекуляційні, як і ті, що можуть в якийнебудь спосіб нарушити безпеченство фондів і ослабити фінансову справність Кооперативи, повинні бути безуслівно виключені з діяльности. Її головний фундамент — це повне довіря населення в добру і безпечну фінансову господарку Кооперативи; це довіря є найдорозшим скарбом Кооперативи, який однак легко можна утратити через незгідне з повизшими правилами ділання.

Б. Загальна адміністрація

В тіснім звязку із засадами здорової фінансової господарки є твкож звгальна адміністрація, яка дотичить ухвал Заряду, чинностей касових, рахункових, маніпуляції, контролі надзірної Рвди і відбування Загального Збору. Чинности ті регулюють закони тв поодинокі інструкції. Тут вистане лиш вияснити головні засади, які належить брати від увагу при веденню загальної адміністрації Кооперативи.

1. Передовсім треба, щоби завідуючі і надзірні organи перенялися охотою і волею шанувати приписи, які обовязують Кооперативу. Наперед тому, що занедбування і ломання приписів відбирає всяку підставу безпеченства і ладу, впроввджує самоволю, найгіршу власне тоді, коли заряджується чужими фондвми повіреними Кооперативі. Коли завідателі Кооперативи переступають або занедбують приписи, заохочують тим самим до того і инших членів і довжників у відношенню їх до Кооперативи. Ціла будова Кооперативи захитується, повстає тихе, або явне незвдоволення, будяться підозріння і обвинувачення. Заразом завідуючі Кооперативою органи беруть на себе тягар особистої

моральної і матеріяльної відповідальности за всі наслідки і втрати, які можуть вийти з ділання проти обовязуючих приписів. Можна мати сумніви, чи сей або той припис є добрий або потрібний, але доки обовязує, то муситься його перестерігати: ліпший є хибний закон шанований і розумно виконуваний, як закон добрий, але занедбуваний. В пошанованню обовязуючих приписів видко дозрілість і освіту суспільности. Кооператива повинна давати в своїм обємі взір відносин і чинностей опертих на пошанованню приписів. Через те не лиш сама підноситься, але ділає також виховуючо на населення, підносить його культурно і морвльно.

Тож першим обовязком завідуючих і надзірних органів Кооперативи є точне пізнання обовязуючих їх приписів. Ніхто покликаний до сповнювання чинностей Заряду, касієра чи надзірної Ради не може в данім разі заслонитися перед відповідальністю, покликуючися на то, що не знав припису, бож власне знати приписи було його першим головним обовязком. Улегшити пізнвння приписів належить не лиш через доручування членам Заряду і надзірної Ради статутів Кооперативи і відповідних інструкцій, але також через спільне читання і обговорювання приписів, Підручника, Часопису для рільничих Коопервтив на засіданнях Заряду, чи надзірної Ради. Крім того при полагоджуванню поодиноких чинностей треба пригадувати собі дослівно відповідні постанови і заглядати до Підручника. А провідниками в тім повинні бути предсідники Заряду або надзірної Ради при співаділанню квсієра.

2. Спеціяльної уваги вимагає полагоджування всякої касової чинности. Безуслівно належить берегти засаду, що приймання, виплату і переховування готівки, як і инших вартостей (ефектів), які належать до Кооперативи, доконують оба завідателі Каси, спільно і солідарно відповідальні за касу Кооперативи. Ніодин з них без відома другого не може приняти до каси, ані видати з каси готівку. Подвійно також треба провадити касові записки, раз в асиснатарі через одного завідателя, а другий раз в Касовім Деннику через другого завідателя; а кождий має свої записки під своїм замком переховувати, підчас коли готівка і инші вартости (вартісні папери, квити, застави і ш. д.) остають під подвійним замком обох завідателів. Оба також квітують вплати і виплати в книжочках сторін (уділових, позичкових і вкладкових). По кождім касовім урядованню належить спільно провірити готівку

в цей спосіб, що кождий з завідателів зсумовує сам свої записки, свої суми порівнює з сумами другого завідателя, відоймє суму розходів від суми приходів, а оба виходячу з рахунку готівку перечислюють і спільно замикають. Точне переведення тої засади співділання обох завідателів каси при кождій касовій чинности є головним средством контролі, яка в противнім случаю є надзвичайно утруднена. Таке касове урядовання полишає заразом тревалі докази на кожду касову чинність. То має тим більше значіння, що поодинокі грошеві і кредитові інтереси Кооперативи тревають часто по кілька літ і довше, заки зістануть розвязані, підчас коли склад завідуючих органів підлягає в тім часі змінам.

Щоби належито перевести засаду контрольного урядовання обох касових завідателів належить установити сталі дні і години для полагоджування касових (грошевих) справ зі сторонами. Як часто належить то урядування стало відбувати, залежить від місцевих відносин, а населення треба призвичаїти і приневолити до того, щоби свої грошеві справи полагоджувало в призначених на це урядових годинах. Тоді лиш можна належито перевести засаду співділання обох завідателів каси Кооперативи, в противнім разі легко вкрадається непорядок і самоволя. При правильнім сталім урядованню касовім в означених годинах, кождий знає, що знайде обох касових завідателів і що не зайде перешкода в полагоджуванню касової чинности. Де населення до того непризвичаєне, де урядують в довільних порах дня і тижня, там ані завідателі не мають ніколи спокою, ані інтересовані не мають нагоди відразу стрінутися з обома завідателями каси. Розуміється, що оба завідалі мають ставитися в льокалі Кооперативи і перебувати там в установлених на спільне урядовання годинах касових а в разі надзвичайної перешкоди мусять виручуватися своїми заступниками. Занедбуючи свій обовязок впроваджують непорядок в чинностях Кооперативи, утруднюють населенню зносини з Кооперативою і тим шкодять її розвиткови.

Стале касове урядовання в означених днях і годинах не стоїть на перешкоді виїмковому полагодженню касової чинности поза тими годинами, коли того вимагає добро Кооперативи. Завсігди однак належить заховати засаду, що і ті чинности касові поза урядовими годинами полагоджують спільно оба завідателі каси.

Що до полагоджування инших некасових чинностей зі сто-

ронами, прим. принимання зголошень о позичку, уділювання ріжних пояснень, списування довжних скриптів і т. п., то можна робити відповідні улегшення так однак, щоби на тім не терпіло належите і докладне полагодження кождої справи. Требаж йти населенню на руку, але лиш до тої границі, до якої позваляють приписи і доконечні условини належитої господарки; хто до тих приписів і условин не хоче або не може приноровитися, той не може з Кооперативи користати.

3. Дбайливість і порядок в документах і книгах Кооперативи є дальшою конечною вимогою належитої і безпечної адміністрації Завідателі Кооперативи самі приготовляють декларації і довжні скрипти для членів; сю чинність належить як найстараннійше і як найточнійше виконати. Дальше треба відчитати при свідках точний зміст виповнених документів тим, котрі їх мають підписати, а всі підписи в належитий спосіб виповнити. Старанно і докладно виставлені, як і понумеровані документи треба в найбільшім порядку переховувати в залізній касі. Відноситься це також до инших документів, як оригінальний статут, реєстраційні едикти, умова з касієром і т. п. Ті всі документи — се правна і маєткова підстава Кооперативи, а за похибки в них, брак, або недокладність підписів, затрата і в загалі зменшення їх вартости через занедбання відповідають завідателі Кооперативи, так само, як за готівку. Прикметою доброї Кооперативи є зовнішний порядок, чистота і старанне письмо.

То само відноситься до книг Кооперативи. Побіч порядку і чистоти в їх веденню, треба оминати всяких залеглостей в записках, бо се провадить в блуд, є причиною непорозуміння і втрат та підкопує довіря до Кооперативи. Не вистарчає однак провадити книги Кооперативи в порядку. Завідателі повинні собі крім того на підставі книг провадити ріжні зіставлення і калькуляції, які улегшують орієнтацію в загальнім стані та в поодиноких інтересах Кооперативи, на примір зіставлення, які відносяться до руху вклвдок, або сподіваних впливів з позичкових рат в поодиноких місяцях, коштів адміністраційних, залягаючих рат уділових або позичкових, приближеного чистого зиску і т. п. Тим способом держиться руку на живчику цілого життя і розвитку Кооперативи.

4. Та попри поступовання після приписів та правильне полагоджування всіх чинностей адміністраційних, *повинні завідателі Кооперативи відноситися до інтересантів* (довжників, влас-

ників вкладок) *як найприхильнійше і найщирійше.* Кождий, хто входить в зносини з Кооперативою, повинен відчути це, що завідателі стараються о його добро та готові його як слід обслужити. Хто в строгий і легковважний спосіб обходиться з людьми, не цінить їх часу, непотрібно наражує їх на видатки, — той не надається на завідателя Кооперативи. Добрий завідатель уміє ввічливим словом, доброю радою і вказівками, охочим улегшенням і приспішенням корисного полагодження спрвви зєднати людей Кооперативі і витворити взаїмне довіря між Кооперативою а місцевим населенням. Такий добрий і щирий настрій в зносинах Кооперативи з населенням дуже корисно впливає на її розвій. Кождий охотно несе свій гріш до такої Кооперативи, а високо цінить поміч в ній узискану і піддається раднійше її вимогам.

Завсігди однак в парі з товариським відношенням до населення мусить іти докладна і належиша адміністрація. Інакше бракне Кооперативі і її завідателям поваги і моральної сили, а товариське відношення буде надуживане в цілі занедбування принятих супроти Кооперативи зобовязань і користання з незаслуженої помочи.

РОЗДІЛ V.

Патронат.

Для улегшення кредитовим Кооперативам правильної і хосенної діяльности, основуються всюди, де лише ці Кооперативи розповсюднялися, опікунчі інституції, звані патронатами.

Патронати покликвні передовсім до уділювання Кооперативам потрібних їм рад і пояснень, до оборони і попирання їх інтересів супроти властей, достарчування друків і книг, дальше пвтронати виконують над діланням Кооператив надзір та улегшують їм кредитові інтереси. Дуже часто самі Коопервтиви вяжуться в добровільні Союзи більші або менші і самі поносять кошти получені з діяльністю тих Союзів. Такі союзні патронати істнують всюди в Німеччині і в многих инших краях. Деінде знова а іменно в долішній і горішній Австрії обняли самі краєві Виділи пвтронат над рільничими Кооперативами. А для попирання кредитових інтересів Кооператив утворено всюди союзні *„Центральні Каси рільничих Спілок"*; ті каси приймають і опроцентовують касові надвижки одних Кооператив а иншим уділюють кредиту в ріжній формі. В нашім краю заопікувався Спілками ощадности

і позичок краєвий Сойм і одноголосною ухвалою з 16. березня 1899. року повірив Краєвому Виділови виконування Патронату над Кооперативами. В тій цілі отворено 1. липня 1899. р. Бюро Патронату для Спілок ощадности і позичок, сьогодня Кр. Патронат рільничих Кооператив, котрий виконує опіку не лиш над кредитовими Кооперативами (Касами Стефчика), але також над иншими рільничими Кооперативами як молочарські і инші; він є органом покликаним до виконування опіки і надзору нвд Кооперативами принятими до Краєвого Патронату. Поміч свою подає Патронат в той спосіб, що улегшує основання, судове зареєстровання і впровадження Кооперативи в життя, достарчає потрібних їм друків і книг, уділює їм безплатної поради і пояснень у всіх справах обнятих їх діяльністю, улегшує їх зносини з ріжними властями, уряджує практичні курси науки для касієрів і управителів Кооператив, видає підручники, брошури і часописи, що містять потрібні Кооперативам відомости. В цілі виконування надзору над Кооперативами переводить Патронат на місці принайменше раз на рік люстрацію Кооперативи, провірює замкнення рахункові і білянси, звертає спеціяльну увагу на допильновання безпеченства і правильної сплати позичок, уділюваних через Кооперативи і загалом удержує перегляд найважнійших їх чинностей, уважаючи на те, щоби полагоджувано їх правильно. Щоби витворити звязок між Кооперативами, виміну взаімного досвіду і порозуміння у спільних справах, відбуває Патронат конференції і зїзди делєгатів Кооператив. Таким способом не лиш помагає при заснованню Кооператив, а відтак наглядає над їх чинностями, але заразом сповнює виховуючу і просвітну функцію, яка у відносинах нашого краю має більше значіння як деинде.

Краєвий Патронат має право законного ревізійного Союзу в розумінню приписів закону з дня 29. жовтня 1920 в. В. З. Р. П. ч. 111. Він має право видавати для Кооператив інструкції і приписи, які вони є обовязані перестерігати так на підставі рішень статута, як і на підставі декларації, яку складають перед приняттям до Патронату.

ЧАСТЬ II. (ПРАКТИЧНА).

РОЗДІЛ I.

Статут „Каси Стефчика“ Кооперативи з обмеженою відповідальністю.

I. Фірма, осідок, округа й ціль.

§. 1. На основі звконів з дня 29. жовтня 1920 В. З. Р. П. ч. 111 (поз. 733) і з дня 4. грудня 1923 В. З. Р. П. ч. 135 (поз. 1119) закладають підписані Кооперативу під фірмою „Каса Стефчикв“ Кооператива з необмеженою відповідальністю в [illegible]

Кооператива має осідок в [illegible]
повіт [illegible] воєвідство [illegible]

Округу Кооперативн творять громади [illegible]

Час істнування Кооперативи є необмежений.

§. 2. Цілею Кооперативи є господарське піднесення членів через ведення спільного підприємства, та піднесення їх морального і культурного позему.

§. 3. Предметом підпрнємства Кооперативи є плекання ощадности через принимання вкладок ощадности на опроцентовання, уділювання позичок членам на рільничі, промислові і торговельні потреби, полагоджування чнннностей, що входять в круг грошевих оборотів, пропаґанда рільннчої кооперації і пошнрення діяльности нших кооператив та співучасть в культурно-просвітній праці.

II. О членах, їх правах і обовязках.

§. 4. Членамн Кооператнви можуть бути прнняті Зарядом:
а) повнолітні, мешканці громад поданих в §. 1.

котрі не належать до ніякої иншої Кооперативи, опертої на солідарній необмеженій відповідальности;

б) істнуючі в окрузі Кооперативи прввні особи як Товариства, Спілки, Читальні і т. п.

Приняття повинно бути стверджене на декларації підписом Заряду з поданням двти.

§ 5. Принятий член має підписати декларацію, котрою піддається обовязуючим тепер або правно зміненим приписам ствтута, зобовязується зложити вступну оплату (§ 45) та що найменше один уділ (§ 40). З днем, в котрім приступаючий стався членом Кооперативи, має бути вписаний до Спису членів (§ 6).

Заряд може відмовити приняття до Кооперативи. Проти такої відмовної децизії Заряду можна відкликатись до надзірної Ради (§ 10) в протягу 14 днів від дня на письмі і за потвердженням відбору дорученого повідомлення о відмовній ухвалі. Надзірна Рада мвє о приняттю рішити на своїм найблизшім засіданні.

§ 6. Заряд має удержувати під карою, передбаченою в законі о кооперативах точний Спис членів, ведений після приписів згаданого закона й інструкцій виданих Кооперативною Радою. Спис членів вільно переглядати членам і вірителям Кооперативи.

§ 7. Виступлення члена з Кооперативи має місце в наслідок:

1. добровільного виступлення;
2. переселення поза обсяг округи Кооперативи;
3. виключення в Кооперативи;
4. смерти.

§ 8. Добровільне виступлення з Кооперативи дозволене є тільки з кінцем адміністраційного року за виповідженням. Член повинен своє виступлення заявити Зарядови на письмі найпізнійще до дня 30. вересня даного року. Звряд повинен ствердити на нвйблизшім своїм засіданні виступлення члена з кінцем року і зазначити це в Списі членів.

За дату виступлення уважається остатний день того року, в котрім наступило виповідження.

В случаях смерти члена або виступлення в наслідок переселення, має Заряд на найблизщім своїм засіданні по одержанню відомости о смерти або переселенню члена ствердити його виступлення з Кооперативи і вписати це до Спису членів з кінцем того року, в котрім наступилв смерть, зглядно переселення.

§ 9. Виключення з Кооперативи повинно наступити:

1. коли член утратив право розпоряджувати своїм майном;

2. коли член приступив до иншої Кооперативи, опертої на необмеженій відповідальности;

3. коли член був пізваний о зворот одержаної з каси Кооперативи позички або належачих від неї відсотків;

4. коли був караний за злочин, або провину поповнену з захланности, доки правні наслідки кари не вигаснуть;

5. єсли допустився якогось нечесного чину;

6. коли не додержує зобовязань приписаних статутом, інструкцією, або ухвалами органів Кооперативи, або свідомо чином або словом ділає на шкоду Кооперативи;

7. коли занимається лихвою або лихварським визиском, при чім буде річю Заряду оречи і оцінити, що підпадає під ті поняття.

§ 10. О виключенню члена рішає Заряд і він також повинен виключеного зараз о тім повідомити порученим листом. Виключений може протягом 14 днів від дня, в котрім його о виключенню повідомлено, відкликатися до надзірної Ради, котра має ту справу вирішити на своїм найблизшім засіданні.

Виключення належить вписати в Списі членів з датою послідного дня року, в котрім наступило виключення. Однак від хвилі вислання повідомлення о виключенні, член немає права участи в Загальнім Зборі ані входити в склад иншого органу Кооперативи.

Єсли причина виключення зістала усунена, виключений може бути на ново принятий до Кооперативи яко новий член, однак не скорше як по упливі 2 літ від дати викреслення зі Спису членів.

§ 11. Права членів. Члени мають право:

а) брати особисто участь і голосувати на Загальнім Зборі Кооперативи, вибирати членів органів Кооперативи і бути до них вибраними. Це право гасне з днем, в котрім член зголосив своє виступлення з Кооперативи, переселився поза границі округи Кооперативи, або з днем вислання через Заряд повідомлення о виключенні. Правні особи беруть участь в Загальнім Зборі і голосують через своїх установлених в тій цілі заступників;

б) старатися о уділення їм в міру грошевих засобів Кооперативи позички в границях обовязуючих приписів і користати з инших уряджень Кооперативи.

§. 12. Обовязки членів. Члени є обовязані:

а) відповідати за зобовязання Кооперативи здеклярованими уділами а надто цілим своїм майном;

б) вплатити до каси вписове (§ 45) і бодай один уділ в квоті, означеній в цім статуті (§ 40);

в) придержуватися точно постанов статута, інструкцій і правно повзятих ухвал органами Кооперативи та підпирати інтереси Кооперативи в кождім напрямі.

§ 13. Ті, що перестали бути членами Кооперативи через виступлення, смерть, переселення або виключення, як також їх наслідники мають лише право жадати, щоби їм виплачено вплачені уділи разом з евентуальною дивідендою до кінця того року адміністраційного, в котрім перестали бути членами Кооперативи, по потрученню претенсій Кооперативи з титулу чинностей, що входять в круг її статутової діяльности. Той уділ мається виплатити в місяць по затвердженню замкнення рахунків за той же рік, коли перед тим речинцем не постановлено розвязати Кооперативу.

III. Завідуючі орґани.

§ 14. Справами Кооперативи завідують: *а)* Заряд, *б)* надзірна Рада і *в)* Загальний Збір.

§ 15. Члени Заряду з виїмком касієра і евент. стало урядуючого члена Заряду та члени надзірної Ради з виїмком стало ревідуючих членів повнять свої обовязки безплатно яко почесний обовязок і можуть лише жадати звороту видатків, получених з виповнюванням тих чинностей. Чи і які видатки мається членам Заряду, зглядно членам надзірної Ради звернути, рішає ухвалою надзірна Рада і предкладає внесення Загальному Зборови до затвердження.

Касієр є платний з фондів Кооперативи, а висоту його винагороди означує з гори на внесення Заряду і надзірної Ради, Загальний Збір, який може також ухвалити винагороду для другого члена Заряду за стале касове урядовання, як також стало ревідуючим членам надзірної Ради за переведення докладної ревізії каси і цілої господарки Кооперативи.

§ 16. Члени Заряду і надзірної Ради мусять мати повну здібність до правних ділань, не можуть позіставати між собою в супружеській звязи, не можуть також бути з собою споріднені

ані спокревнені будьто в лінії простій будьто до другого степеня бічної лінії.

Не можуть також члени Заряду і надзірної Ради бути членами Заряду або надзірної Ради иншої Кооперативи, що має той сам предмет підприємства і осідок в тій самій місцевости (арт. 43 закона о кооп.).

§ 17. Члени Заряду і надзірної Ради винні чину або занедбання, через яке понесла Кооператива шкоду, відповідають за ню особисто і солідарно (арт. 44 зак. о кооп.). Надто за переступлення приписів закона і статута підлягають карам предвидженим в арт. 110—116 закона о кооперативах.

Заряд.

§ 18. Склад. Заряд складається з настоятеля, його заступника, касієра і членів, котрих вибирає Загальний Збір з поміж членів Кооперативи в той спосіб, щоби зложений з них Заряд знав можливо як найточнійще відносини мешканців громад, що творять округу Кооперативи.

Загальний Збір може установити тільки таку скількість членів Заряду, щоби загальне їх число було подільне через два.

Членів Заряду вибирає звичайний Загальний Збір на 4 роки. Що 2 роки уступає з Заряду половина членів. Перших уступаючих членів Заряду визначить льосовання. Членів Заряду, уступаючих на підставі вильосовання або по причині, що минуло 2 роки, може Загальний Збір вибрати на ново.

§ 19. Заступство і доповнення. Настоятеля Заряду заступає в його чинностях заступник вибраний через Загальний Збір. Для инших членів Заряду, в разі довше треваючої перешкоди в їх чинностях, визначує заступників надзірна Рада з посеред членів Кооперативи, а на случай уступлення або смерти члена Заряду належить скликати Загальний Збір в як найкоротшім часі в ціли доконання доповнюючого вибору. В цей спосіб вибрані члени урядують тільки до кінця періоду урядовання тих членів, на яких місце зістали вибрані.

§ 20. Зареєстровання. Заряд повинен статут, всякі зміни статута, яких зареєстровання наказує закон, назвиска членів кождоразового Заряду — під карою передбаченою в законі о Кооперативах, зголосити сейчас до приналежного реєстрового Суду, предкладаючи рівночасно яко леґітимацію відпис прото-

колу Загального Збору і підпису членів Заряду в лєгалізованій формі.

§ 21. Підписування фірми. Кооперативу підписується в той спосіб, що під печаткою (стампілією) фірми кладе підпис двох заєстрованих членів Заряду.

§ 22. Круг ділання Заряду. Заряд заступає Кооперативу в суді і поза судом без осібних повномочій, та провадить всякі справи Кооперативи в границях і нв основі звконв о Кооперативвх, нинішного статута, правно повзятих ухвал Загального Збору і затверджених інструкцій, перестерігаючи рівночасно ограничень поданих в § 23 статута.

§ 23. Ухвали Заряду вимагають затвердження надзірної Ради в справах, що дотичать:

а) набуття, збуття і обтяження недвижимостей;

б) затягання Кооперативою позичок в границях визначених через Загальний Збір;

в) способу льокації зайвих фондів.

§ 24. Засідання і ухвали Звряду. Звичайні засідання Заряду відбуваються правильно раз на місяць, без окремих запросин, в днях стало з гори означених.

Нвдзвичайне засідання Звряду скликує настоятель, або його заступник, а на случвй їх смерти вбо виступлення з Кооперативи, найстарший віком член Заряду скоро зайде лише потреба або скоро сего зажадає нвдзірна Радв, або що найменше 2 члени Звряду.

Для важности ухвал Заряду треба, щоб всі члени були запрошені а найменше зібралася половина членів Заряду в тім настоятель, або його заступник. Ухвали западають більшістю голосів, а в случаю рівности голосів рішає предсідник.

Ухвали Заряду є правосильні, скоро запали згідно з повищими поствновввми і вписано їх до протоколу, в підписали присутні на засіданні.

Коли предметом нарад і ухввли Заряду є справа, що дотичить особисто одного з членів Заряду, його дружини, дітей, рідні або осіб, посвоячених з ним в лінії простій або до другого степеня бічної лінії, тоді той член мається ухилити від нарад і голосовання.

§ 25. Касові чинности полагоджує спільно Настоятель Заряду і касієр. На случай неприсутности Настоятеля входить

в його місце заступник або инший член Заряду, визначений через Заряд до сталого урядовання з касієром.

Обовязки Настоятеля Заряду, який є властивим управителем Кооперативи, та касієра очеркує близше інструкція.

Оба завідателі каси є солідарно відповідальні за майно Кооперативи, яке переховується під їх замкненням. Для забезпечення тої відповідальности повинен один з завідателів каси (з правила касієр) зложити відповідну кавцію або дати солідарну поруку двох заможних ручителів. Рішає о тім надзірнв Рада, яка предкладає Загальному Зборови внесення, що до кавції зглядно поруки.

Надзірна Рада.

§ 26. Склад. Нвдзірна Рада складається з предсідника, його заступникв і [illegible] членів вибраних з посеред членів Кооперативи. Всіх членів надзірної Ради вибирає на протяг чотирох літ Загальний Збір в такім числі, щоб загальна скількість членів надзірної Ради булв подільна через два. Що 2 роки уступає з надзірної Ради половина членів, котрі знов можуть бути вибраними. По упливі перших двох літ уступають з Ради вильосовані члени. На случай добровільного уступлення, смерти або довше треваючих перешкод в сповнюванню чинностей членом, доповнюється надзірна Рада самв, аж до хвилі найблизшого Загального Збору. Відкликання членів надзірної Ради перед речинцем до котрого їх вибрано, може ухвлити Загальний Збір тільки більшістю $^{3}/_{4}$ присутних голосів.

§ 27. Лєгітимацію членів надзірної Ради творить протокол нарвд Загального Збору, на котрім ухвалено покликати їх до тої Ради.

Надзірну Раду заступає на зовні її предсідник, зглядно його заступник, а в случаю скоро би і він не урядував, член, котрого надзірна Рада своєю ухвалою до того уповажнить.

Письма, що виходять від Надз. Ради підписує Предсідник або його заступник з доданням до фірми слів: „Надзірна Рада".

§ 28. Круг ділвння надзірної Ради.

Надзірна Рада наглядає згідно зі статутом і ухвалами Загального Збору ведення інтересів Кооперативи. Проте вільно їй кождого часу вглядати у всі акти і книги Кооперативи, як також спрввджувати стан готівки в касі. Коли завважає зі сторони Заряду або поодиноких його членів або касієра занедбування

або переступлювання законв, ствтута, ухвал Загального Збору й інструкцій або наражування інтересів Кооперативи на втрати, то прнслугує їй право ужнтн всяких средств в цілн охорони інтересів Кооперативи. Проте вільно їй цілий Заряд і поодиноких його членів завісити в урядованню а відтак має скликати до 8 днів Загальний Збір для внрішення остаточних постанов, при чім предсідник надзірної Ради (зглядно його заступник) вступвє в права настоятеля Заряду що до скликання Загального Збору, проводу і предложення справоздання о причинах скликання Збору і внесень.

Надзірна Рада може повірити свому членовн часове заступство члена Заряду.

Надзірна Рада може жадатн склнкання засідання Заряду і Загального Збору а з того права є обовязана користатн, скоро лише вимагає сего добро Кооперативи.

§ 29. Обовязком Надзірної Ради є передовсім:

1. наглядатн Заряд і касієра в виконуванню їх обовязків і уділювати їм відповідних вказівок і інструкцій;

2. провірювати річні рахунки і білянси та предкладати Загвльному Зборови внесення що до ужиття річного зиску або покриття страти;

3. звступати Кооперативу у всіх спорах проти Заряду і його членів, випливаючих чи то з причнни уділених їм позичок чи з причини злого заряджуввння Кооперативою по мислн ухвал Загального Збору;

4. рішати о зажаленнях і відкликах з причини відмовн через Заряд приняття до Кооперативи або виключення з неї;

5. затверджувати — після узнаної потреби — ухвали Заряду в справах, поданих в § 23. статута;

6. призволювати в случвю призннвної потребн нв уділювання членвм позичок на довший час, як 4 роки, або перевнсшуючих квоту, яку Загальні Збори установили для Заряду;

7. затверджуввти в случаю узнаної потреби прнзнані позички членам Заряду, заключуватн з ними умови, як також приготовляти внесення для Загального Збору в справі винагороди для стало ревідуючих членів надзірної Ради, касієра і евентуально урядуючого члена, внсотн кавції або поруки одного з завідателів касн та звороту членам Заряду і надзірної Ради видатків получених з полагоджуванням спрвв Кооператнви;

8. установляти опроцентовання вкладок і позичок нв підставі внесення Заряду;

9. переводити найменше 4 рази в році звичайну, а що найменше раз в році надзвичайну точну контролю стану інтересів Коопервтиви і ревізію каси, поступаючи при тім згідно з приписами обовязуючої інструкції, що містить вказівки дотично переведення контролі.

Впрочім обовязки надзірної Ради є близше очеркнені в законі о Кооперативах та в Інструкції для надзірної Ради.

§ 30. Засідання і ухвали. Крім правильних квартальних засідань і одного надзвичайного звсідання протягом року, повинна надзірна Рада сходитися, скоро лише її предсідник узнає се потрібним або що найменше трета часть надзірної Ради, вбо в кінці Заряд сего зажадає.

До важности Ухвал надзірної Ради потреба, щоби запрошено на засідання всіх членів і щоби більше як половина їх зібралася в в тім предсідник або його звступник. Ухвали западають більшістю голосів; в случаю рівности голосів рішає предсідник.

Ухвали надзірної Ради повинні бути вписані до протоколу, який підписують присутні на засіданню Ради.

Постанова, поміщена в кінцевім уступі § 24. статута дотичить також інтерасованих нарадами або ухвлами членів надзірної Рвди.

Загальний Збір.

§ 31. Склад. До участи в Загвльному Зборі мають право всі члени але тільки особисто. Правні особи беруть участь в Загальному Зборі при помочи уствновлених в тій цілі заступників.

Кождий член має один голос без огляду на скількість уділів.

§ 32. Звичайний і нвдзвичайний Загальний Збір. Скликвння і денний порядок. Звичайний Загальний Збір відбувається раз до року, найпізнійше до кінця квітня кождого року, єсли Звгальний Збір окремою ухвалою не означить скоршого речинця для звичайного Загального Збору.

Нвдзвичвйний Загальний Збір мається скликати, скоро його скликання зажадає Краєвий Патронат рільничих Кооператив, Заряд, нвдзірна Рада або що найменше десята часть

членів Кооперативи, які своє жадання обявили у внесенню ними підписанім а містячім ціль Збору та узасаднення жадвння (арт. 47. зак. о Коопер.).

Загальний Збір скликує Настоятель Заряду (Заступник) або Предсідник надзірної Ради (заступник), а на случай перешкоди зі сторони всіх згаданих осіб уповажнений Краєвим Патронатом рільничих Кооператив один з членів Заряду або надзірної Ради. Загальний Збір скликується публичним оголошенням в кождій місцевости, що належить до округи Кооперативи, а надто в инший практикований в дотичній околиці спосіб, евентуально також через розіслання обіжників всім членам, однак то остатне не рішає о важности Загального Збору.

Оголошення повинно подавати речинець, місце і денний порядок нарад. Денний порядок повинен обіймати: 1) внесення Заряду, 2) внесення надзірної Ради, 3) внесення Краєвого Патронвту рільничих Коопервтив або $^1/_{10}$ части загалу членів, зголошені принайменше на 2 тижні перед речинцем Загального Збору.

§ 33. Час оголошення Загального Збору. Оголошення Загального Збору повинно наступити що найменше на 14 днів перед речинцем, в котрім мається зібрати. Загальний Збір на котрого деннім порядку поміщено зміну статута Кооперативи повиннося оголосити що найменше на 20 днів перед речинцем Звгального Збору, а Загальний Збір, на котрого деннім порядку поміщено розвязвння Кооперативи мається оголосити що найменше на 30 днів перед речинцем Збору.

Надзвичайний Загальний Збір обовязаний є Заряд скликати в цей спосіб, щоб міг відбутися найпізнійше до шість тижнів від дня зажадання. Єсли то не наступило, може скликати Загальний Збір надзірна Рада або Краєвий Патронат рільничих Кооператив.

§ 34. Провід. Загальним Збором проводить настоятель Заряду, зглядно його звступник, а колиб оба не могли сповнити того обовязку, то предсідник надзірної Ради або його заступник. Єслиб жадна з поданих осіб не могла проводити Загальним Збором вибирає Загальний Збір предсідника з поміж присутних осіб. На Загвльнім Зборі, що має рішати в справах поступовання Заряду, має обняти провід предсідник надзірної Ради або його заступник.

Предсідник визначує з посеред членів Кооперативи, при-

сутних на Зборі, протоколянта, списуючого протокол і двох господарів Збору, наглядаючих над спокоєм і порядком нарвд і голосування.

§ 35. Голосування і ухвали. Загальний Збір, скликаний в приписаний спосіб, ухвалює прввосильно без огляду на число присутних членів, з виїмкою, коли розходиться о зміну статута або о розвязання Кооперативи.

Ухвали можуть бути повзяті тільки в справах обнятих денним порядком. Ухвали западають звичайною більшістю голосів присутних членів, єсли статут не постановляє інакше.

Голосування відбувається повстанням з місць або піднесенням рук, з виїмкою, коли Загальний Збір ухвалить голосувати тайно картками.

На случай рівности голосів важною є та ухвала, за котрою голосував предсідник, котрий має тільки один голос.

Члени Кооперативи не можуть брати участи в голосуванню, коли має бути повзятою ухвала дотично їх звільнення від зобовязання або відповідальности за виряджену Кооперативі шкоду, дотично визнвчення їм винагороди або їх відкликання з уряду.

§ 36. Вибори. Звичайні вибори відбуваються на річнім Звгальнім Зборі; доповняючі вибори може перевести кождий Загальний Збір.

Вибори членів заряду і нвдзірної Ради відбуваються явно.

§ 37. Загальний Збір виконує найвищий надзір у всіх справах Кооперативи, він вирішує остаточно в справах застережених тим статутом. Особливо до виключної компетенції Загального Збору належить:

а) вибір і відкликання членів Заряду і надзірної Ради, вирішення о потяганню їх до відповідальности і вибір заступників до ведення процесів проти них;

б) означення границі найвищого кредиту, який Заряд, або надзірна Рада може признати одному членови;

в) означення найвищої квоти зобовязань, які може затягнути Кооператива;

г) затвердження білянсів і річних звітів та уділення Зарядови абсолюторії;

д) поділ зисків в границях означених § 57. статута та означення способу покриття страт (§ 58. стат.);

е) повзяття ухвали дотично ревізійного звіту, який належить відчитвти на Звгальнім Зборі перед затвердженням замкнення рахунків та доконання вибору до органів Кооперативи;

ж) зміна статута, вирішення ухвали що до розаязання і ліквідвції Коопервтиви;

з) затвердження винагороди касієра зглядно також другого завідателя каси і стало ровідуючих членів надзірної Ради, висоти кавції чи поруки (§ 25. ствт.);

і) зізволення на набуття і збуття недвижимости;

к) надзір над веденням інтересів Кооперативи в дусі і цілі, всказаній статутом, вибір мирового суду до полагоджування спорів та ухвали в инших справах згідно з приписами закона о Кооперативвх, статута і поодиноких інструкцій.

§ 38. Протокол Загального Збору повинен містити ухвали повзяті на Загальнім Зборі та евентуальні спротиаи зголошені проти тих ухвал.

Протокол цей повинен бути вписаний до осібної книги протоколів і підписаний через предсідника, протоколянта і двох членів беручих участь у Загальнім Зборі. Книгу протоколів можуть переглядати члени Кооперативи.

IV. Діяльність Кооперативи.

А) Джерела оборотового фонду Кооперативи.

§ 39. Оборотовий фонд призбирується:

а) з уділів членів;

б) з вкладок ощадности;

в) з позичок затяганих Кооперативою;

г) з відсотків від позичок, уділюввних Кооперативою членвм (чинні відсотки);

д) з вступних оплат і инших доходів.

§ 40. Уділи. Кождий член є обовязвний вплатити до каси Кооперативи бодай один уділ, виносячий ... Один член може мати більше число уділів, котрі перед вплатою, повинен письменно задеклярувати. Уділ належить вплатити відразу в декларованій висоті, або рівними чвертьрічними рвтами протягом одного року.

Уділ є власністю члена, котрий не може його вицофати доки належить до Кооперативи. О скільки однак член посідає більше число уділів, може їх випоаісти не перестаючи бути членом Коопервтиви, коли лишає принайменше один повний

уділ. Виповідження повищих уділів повинно наступити найменше на один місяць перед кінцем року обрахункового. Виповідження послідного уділу слідує рівночасно з виповідженням членства. В случаю уступлення або виключення члена слідує зворот його уділів по потрученню всіх належистей Кооперативи, після постанов (§ 13) цего статута.

В случаю ліквідації Кооперативи служать уділи на покриття зобовязань Кооперативи, о скільки не вистарчить на це власне майно.

§ 41. Опроцентовання уділів або дивіденда. Кооператива виплвчує членам від їх уділів, вплачених в цілости перед розпочаттям звітового року відсотки, звані дивідендою, в висоті означуваній що року Загальним Збором Кооперативи; процентова стопа дивіденди не може перевисшувати більше як о 2% найвищої стопи дисконтової Польського Банку в році обрахунковім. (арт. 57. зак. о коопер.).

§ 42. Претенсії о виплату уділу улягають передавненню по пяти роках. Квоти передавнені припадають на добро запасного (резервового) фонду (арт. 27. закон. о кооперат.).

Непідняту протягом 5 літ від платности дивіденду дописує Кооператива також до запасного фонду.

§ 43. Вкладки ощадности.

а) Кооператива приймає вкладки ощадности і на рахунок біжучий до опроцентовання від своїх членів і від осіб третих, а заразом відповідає за зворот капіталу і належних процентів цілим майном Кооперативи і маєтковою, необмеженою відповідальністю своїх членів.

На приняті вкладки ощадности видає Заряд фірмово підписані 2-ма завідателями каси і заосмотрені біжучим числом — на імя складаючого (а не на оказателя) — книжочки вкладкові.

Кожда вплата квоти, зложеної або виплата піднятої мусить бути в книжочці вписана і підписана обома завідателями каси, а цілковита виплата може слідувати за зворотом книжочки.

Книжочка вкладкова мусить бути в случаю згублення, судово уморена і доперва по уморенню може власник одержати зворот вкладки або дуплікат книжочки. Виплата вкладки може наступити до рук особи, на котрої імя і назвиско книжочку виставлено, зглядно до рук особи уповажненої власником.

б) Висоту процентів від вкладок, спосіб обчислення і речинець платности процентів, речинець виповідження вкладок, означує надзірна Рада на внесення Заряду.

Кожда змінв стопи процентової від вкладок має бути оголошена публично і подана до відома Краєвого Патронату рільничих Кооператив.

в) Кооперетива опроцентовує тільки вкладки в повних квотах золотових, не платить процентів від дрібних квот нище 1 зол.

Виплвти процентів довершується в другій половині грудня кождого року, а проценти в тім часі не підняті дописується до капіталу, зложеного на книжочці (капіталізується).

г) Кооператива має право без подання причин відмовити приняття капіталу або власникови книжочки виповісти вкладку в тім самім речинци, який нвдзірна Рада установилв для власників вкладок до виповідження їх Кооперативі. Кожда, чи то власником вкладки Кооперативі, чи Кооперативою власникови виповіджена вкладка, перестється опроцентовувати (нести відсотки) з кінцем речинця виповідження.

д) Що до передавнення вкладок і процентів обовязують загальні приписи цивільних законів.

§ 44. Кредити. Заряд за згодою надзірної Ради має право затягати в міру потреби і в межах та на услівях установлених ухвалою Загального Збору, кредити до оборотів в інституціях обовязаних до публичного складвння рахунків, а в загалі в своїй фінансовій централі.

§ 45. Вступні оплати. При вступленню до Кооперативи складає кождий член вступну оплвту, виносячу . Вступні оплати стаються власністю Кооперативи і впливають до її запасного (резервового) фонду, а член не має првва жадати звороту заплаченої вступної оплати в случаю виступлення або виключення з Кооперативи.

Б) Ужиття фондів Кооперативи.

§ 46. Всіх фондів, що пливуть з повисших джерел уживає Кооператива на:

а) уділювання позичок членам Кооперативи;

б) покриття коштів завідування або адміністрації.

§ 47. Позички для членів.

а) Заряд може уділювати позичок лише членам Кооперативи і то в границях, ознвчених ухвалою Загального Збору.

б) Заряд має право уділювати позички що найвисше на протяг чотирьох літ.

В случаю аиїмкоаої потреби признання позички, котрої сплата тревалаби доаше, як чотири роки, або котрої аисота переходилаби границю упоаажнення Заряду до уділювання позичок, має Заряд предложити спраау надзірній Раді і допераа на підставі її призволу може Заряд признати позичку. Призволення на кожду таку позичку мусить надзірна Рада ухвалити окремо в кождім случаю.

Позичку, котрої сплату мусілобися розложити на доаший час, як на десять літ, не вільно Кооператиаі нікому уділити.

в) При уділюаанню позичок Заряд повинен:

1) розслідити моральну аартість особи позичаючого, як також його маєткоаий стан;

2) пізнати і оцінити ціль, на котру член хоче затягнути позичку, її потреби і пожиточність;

3) точно умоаити й уложити з позичаючим спосіб і час заороту позички, а то відпоаідно до призначення позички і маєткоаого стану позичаючого.

г) Заряд уділює позичок 1) за зізнанням довжних скриптіа, виготоалених в приписаній формі, 2) на підстааі умоаи о кредит в біжучім рахунку, 3) на векслі.

д) Уділюаані позички поаиниі бути достаточно забезпечені, а то або:

1. порукою відпоаідних солідарних ручителів, або

2. зложенням а касі Кооператиаи цінних паперіа, даючих пупілярне безпеченство — або

3. гіпотекою на недвижимім майні доажника.

Папери, зложені на забезпечення позички, поаинні мати курсоау вартість що найменше о $^1/_3$ більшу, як каота уділеної на них позички. Єсли позичка має забезпечення а гіпотеці (недвижимостях), то поаинна бути загіпотекоаана а перших даох третих частях гіпотеки.

е) На узасаднену і в час анесену просьбу доажника може Заряд призволити а гідних узглядненя случаях на продоаження заороту довгу або поодиноких рат довгу, однаковож оплати аідсоткіа від довгу не може Заряд продоажуаати.

ж) Заряд поаинен наглядати над тим, щоби позичка була ужита згідно з призначенням т. є. з цілею, на котру її уділено і а случаю ужиття її на инші ціли, поаинен її зараз аиповісти.

з) Доажник може кождого часу, отже і перед речинцем

сплати позички або її рат сплачувати затягнений довг в довільних квотах.

§ 48. Процентову стопу від позичок для членів означує надзірна Рада на підставі внесення Заряду.

Кооператива не може уділювати безпроцентових позичок.

§ 49. Виповідження позички. Кооператива має право жадати сплати позички, затягненої у неї, за чотиронедільним виповідженням:

1. в случаю наглого виповідження Кооперативі її вірителями повірених її або позичених капіталів;

2. в случаю зміни маєткових відносин довжника або його ручителів;

3. в случаю загроження безпечеиства претенсії Кооперативи в инший спосіб.

Кооператива має право і обовязок зажадати негайного звороту уділеної позички без виповідження:

1. коли її довжник марнує;

2. коли яка небудь проволока в зажаданню звороту наражувалаби Кооперативу на утрату претенсії.

§ 50. Кошти завідування (адміністраційні). Кооператива покриває зі своїх оборотових фондів кошти Заряду, чиншу, винагороди касієра і другого завідателя каси і стало ревідуючих членів надзірної Ради, звороту видатків членів Заряду і надзірної Ради, купна книг, кореспонденції, процесів і т. д. Заряд повинен всіми силами старатися о найбільшу ощадність в тих видатках.

В) Рахунковість Кооперативи.

§ 51. Адміністраційний рік Кооперативи числиться від 1. січня до 31. грудня кождого року.

Ведення книг і каси Кооперативи є обовязком касієра під дозором настоятеля Заряду, а зглядно члена, який має поручений надзір над касою і рахунковістю, а повинноеся його виконувати по думці ухваленої інструкції, під контролею надзірної Ради і Загального Збору.

§ 52. Рахункові замкнення. Найдальше до дня 1. березня кождого року є обовязаний Заряд замкнути рахунок за минувший рік і зіставити білянс з належито упорядкованими інвентарами. Перед зложенням білянсу належить що року в інвентарах відписувати від суми набуття движимостей найменше 10%, від

суми набуття будинків мурованих найменше 2%, будинків деревляних найменше 5%.

§ 53. Річний рахунок має містити в собі всі видатки і доходи минулого року, упорядковані після головних рубрик касової книги.

§ 54. Порівнуюче зіставлення маєткового стану (біляис) мається уложити в той спосіб, щоби містило в сумаричім зіставленню:

А) Актива (стан чинний), а іменно:

а) ствн каси в готівці з кінцем року;

б) вартиі папери після курсу з д. 31. грудня білянсового року не висше одиак від ціи їх набуття;

в) вірительности після категорій в такій сумі, иа яку можна числити; ті вірительности, котрі є трудні до стягнення належить виказати відрубно яко сумніві вірительности.

На покриття сумнівних вірительностей належить творити спеціяльний фонд так зв. „резерву страт", переливаючи до него відповідні квоти перед замкненням рахунків. Висота цего фонду не може бути низша як сума сумнівних вірительностей. Вірительности, котрі мимо двох літ від правосильного засуду не можна було стягнути, належить покрити з фонду „резерви страт" на підставі ухвали Загального Збору повзятої на згідне внесення заряду і надзірної Ради;

г) чинні відсотки, котрі доперва в будучім році рахунковім будуть платні, однак лише о стільки, о скільки належаться до кінця біляисового року;

д) вартість урядження в ціні набуття вбо коштів зладження по потрученню відповідних відсотків зужиття;

е) страти, наведені в білянсі першого адміністраційного року.

Б) Пасива, (стан довжний), а іменно:

а) довги Кооперативи після їх ріжних титулів без згляду на час їх платности;

б) вплачені уділи членів;

в) довжні відсотки, пібрані на рахунок будучого року адміністраційного;

г) капітали Кооперативи (запасні фонди).

В) Зиск або страту.

§ 55. Звіт і затвердження річних рахунків. Інвентарі, білянс та рахунок страт і зисків повинні бути провірені надзірною Радою і підписані Зарядом і надзірною Радою. Від-

мова підписання разом з узасадненням відмови повинно бути зазначене в рахунковім замкненню. Надзірна Радв провірює предложені рахунки і внесення, в разі потреби заряджує їх провірення або доходження для вияснення запримічених похибок або неясности.

З рахунковим замкненням належить получити письменний звіт з чинностей Кооперативи за минувший рік, котрий Звряд повинен зладити рівночасно з річним замкненням та приготовити внесення щодо ужиття зиску або покриття страт.

По провіренню зложеного річного рахунку і білянсу, надзірна Рада звертає його в найкоротшім часі Настоятелеви Звряду в цілі скликання Загального Збору. Звіт, білянс і рахунок страт і зисків належить виложити в льокали Кооперативи найменше на два тижні перед речинцем Загального Збору. Кождий член має право переглянути його і відписати.

Звичайний Загальний Збір затверджує річний рахунок, білянс і річний звіт або також відказує свого затвердження, рішвє о способі ужиття зиску або покриття страти, відповідно до постанов цего статута.

§ 56. Оголошення і предложення Властям відписів замкнень рахункових і білянсів. В протягу місяця від дати затвердження замкнення рахункового Заряд Кооперативи повинен переслати відпис звіту, рвхункового замкнення і протоколу Загального Збору, котрий довершив затвердження Раді Кооперативній, за посередництвом Краєвого Патронату рільничих Кооператив.

В тім самім речинци повинен Звряд оголосити затверджений білянс в часописі призначенім до оголошень Кооперативи.

Г) Зиск і страта.

§. 57. Зиск і його ужиття. Надвижка чинного стану над станом довжним в білянсі Кооперативи є її зиском.

З річного зиску — о скільки запасний фонд Кооперативи не досягає до висоти вплачених уділів — належить передовсім переказувати що року найменше 25% до запасного фонду а також евентувльну решту, позісталу по виплаті дивіденди членам від їх уділів за минувший рік або коли Кооператива дивіденди за минувший рік не виплачує, належить цілий чистий зиск призначити до запасного фонду.

О скільки однак запасний фонд Кооперативи зріс до ви-

соти вплачених уділів Загальний Збір може по евентуальній виплаті дивіденди призначити 25% на ціли публичного добра передовсім нв поперття кооперативного руху, а решту зисків повинен призначити до запасного фонду.

О скільки знова запасний фонд Кооперативи зріс до висоти вплачених уділів, а фонд уділовий і запасний разом взяті виносять найменше 5% оборотового квпіталу, тоді Загальний Збір по потрученню дивіденди може 50% чистого зиску призначити на ціли публичного добра, вирвзно означеного, а решту належить перелляти до запасного фонду.

§ 58. Стрвта і її покриття. Страту Кооперативи творить надвижка стану довжного над станом чинним в білянсі Кооперативи.

Страту повиннося передовсім покрити з майна Кооперативи т. є. з запасного фонду, а відтак з евентуальних спеціяльних фондів, а колиби ті фонди не вистали на покриття страти, повинна бути відповідна сумв потручена або відписана з уділів членів.

Колиби і по такім відписанню уділів позістала певна часть страти непокритою, Загальний Збір може безглядною більшістю голосів ухвалити, що члени зобовязвні будуть до заплати потрібних на сю ціль доплат. Відписи від уділів зглядно доплати повинні бути доконані в відношенню до числа здеклярованих членвми уділів. З зисків в слідуючих роках привертається передовсім відписані уділи членів в відношенню до квот відписаних, а відтак звертається членам доплати в відношенню до вплачених квот. Доперва по звороті всіх доплат зиски ділиться на підставі § 57. статута.

Д) Майно Кооперативи або запасний фонд.

§ 59. Майном або запасним фондом Кооперативи мається окремо заряджувати і окремо його виказувати в рахунках а Заряд повинен його певно і безпечно льокувати.

Запасний фонд твориться з вписового (§ 45 статута), зі щорічного опроцентовання звпасного фонду, призначування зисків означених в § 57. статута, з непіднятих протягом пяти літ членських уділів і дивіденди, та евентуальних инших грошевих впливів.

Той фонд є власністю Кооперативи. Члени Кооперативи ие можуть жадати, щоби той фонд розділено межи них і не мають до него ніякого права.

Призначенням запасного фонду є служити на покриття білянсових страт.

Коли запасний фонд зросте до висоти вплачених уділів повинна на внесення Заряду надзірна Рада обнизити процентову стопу від позичок, уділюваних членам Кооперативи.

Кромі властивого запасного фонду може Загальний Збір на внесення Заряду і надзірної Ради утворити ще спеціяльні резерви, означити рівночасно їх ціль, спосіб творення та висоту до якої мають бути збирані.

В случаю осягнення або понехання осягнення цілі, позісталости спеціяльних резерв переноситься до запасного фонду.

Е) Попертя инших Кооператив.

§ 60. Кооператива повинна по мірі своїх фондів і средств старатися підпирати повстання всякого рода рільничих Кооператив в її окрузі, уділювати своїм членам, котрі в заложенню таких Кооператив беруть участь, в границях постанов сего статута позичок і моральної підмоги. Такі Кооперативи, (пр. молочарські, пекарські, млинарські, годівників безрог, продукційні, споживчі, і т. и.), повиннося завсігди самостійно творити і підмога Кооперативи не може йти ніколи так далеко, щоби уділювала їм своєї поруки і брала на себе відповідальність за їх ведення.

V. Оголошення.

§ 61. Всякі оповіщення Кооперативи, які вимагає закон о Кооперативах і цей статут, будуть уміщувані в Часописи рільничих Кооператив, Львів, Міцкевича 3.

До уміщування оповіщень Кооперативи служить також таблиця, яка находиться

VI. Зміна статута.

§ 62. Цей статут може бути важно і правно змінений Загальним Збором, за попереднім порозумінням з Краєвим Патронатом рільничих Кооператив, а в случаю його розвязання з його правним наступником.

1. Зміна статута може наступити важно і правно одиноко:

а) на Загальнім Зборі, на котрого деннім порядку поміщено справу зміни статута і котрий правильно скликано (§ 32. і 33. ствт.) найменше на 20 днів наперед;

б) коли зміна статута, що відноситься до цілн Кооперативи (§ 2), предмету підприємства (§ 3), принимання членів (§ 4.), безплатного повнення обовязків членів Заряду і надзірної Ради (§ 15), уділювання позичок (§ 47 і 48), зміни статута (§ 62.), призначення майна Кооперативи в случаю розвязання і ліквідації Кооперативн (§ 64), приписів в справі ревізії (§ 66—68), зістануть ухвалені більшістю $^3/_4$ голосів, а в присутности найменше $^3/_4$ загального числа членів, а зміни які відносяться до підвисшення уділу, підвисшення обовязкових вплат на уділ або вирішення і підвисшення додаткової відповідальности зістануть ухвалені без огляду на число присутних членів більшістю $^3/_4$ присутних голосів. Всі инші зміни статута, о скільки є згідні з законом о Кооперативах можуть бути ухвалені, коли на Загальнім Зборі за зміною буде принаймі $^2/_3$ присутних на Зборі.

§ 63. Ухвалену зміну статута повинен Заряд негвйно подати властивому Судови до зареєстровання з долученням трьох удостовірених відписів протоколу Загального Збору.

Публичне оповіщення змін слідує тільки тоді, колн дізнали зміни постановн в попереднім публичнім оповіщенню поміщені.

VII. Розвязання і ліквідація Кооперативи.

§ 64. Розвязання і ліквідація Кооперативи наступає з причин означених в законі о Кооперативах з дня 29. X. 1920. В. З. Р. П. 111. Добровільне розвязання Кооперативи може наступитн за ухвалою, яка западе більшістю $^3/_4$ голосів присутних на двох по черзі по собі слідуючих зборах в відступі найменше двох тижнів, оголошених по думці § 33. статута на 30 днів наперед.

Ліквідацію і поступовання в разі упадку (конкурсу) переводиться після приписів закона о Кооперативах і законів загальних.

Позістале майно по заспокоєнню всіх зобовязань Кооперативи та зверненню Патронатови Т. Виділу Самоуправного або його правному наслідникови всіх коштів на заложення Кооперативи і підмог, чи в натурі, чи в готівці з фондів б. Виділу Краєвого або Т. Виділу Самоуправного пібраних, не може бути розділене межи членів, вле призначується на цілн рільничої кооперації, а іменно: позістале майно віддане буде в заряд Краєвому Патронатови рільничих Кооператив або його правному наслідникови, яко інституції, котра займається і розвиває рільничу кооперацію, котрий заряджувати ним буде, доки не утво-

риться в окрузі Кооперативи або близько нова Кооператива о тих самих цілях, оперта на статуті, який відповідавби духови цих постанов. З хвилею повстання такої Кооперативи, коли її Краєвий Патронат або його правний наслідник узнасть за гідну попертя і довіря, зістане її віддане майно Кооперативи. Колиб однак протягом 10 літ від розвязання Кооперативи не повстала в її окрузі ніяка така Кооператива, котрійби Краєвий Патронат або його правний наслідник міг віддати її майно, тоді майно віддане буде нв инші пожиточні цілі публичні звязвні з рільничою кооперацією означені ухвалою послідного Загального Збору членів Кооперативи.

VIII. Залагоджування спорів.

§ 65. До спрвв необнятих цим статутом мають примінення приписи закона о кооперативах з дня 29. X. 1920 В. З. Р. П. ч. 111. і з дня 4. XII. 1923. В. З. Р. П. ч. 135. Всі сумніви повсталі з постанов статута або з ухвал — о скільки не рішає певно закон о Кооперативах, рішвє невідклично вибраний Загальним Збором розємчий суд.

IX. Ревізія.

§ 66. Кооператива піддається на підставі цього статута опіці і ревізії Краєвого Патронату рільничих Кооператив у Львові.

На случай однак розвязання Краєвого Пвтронату рільничих Кооператив або передачі його прав на иншу інституцію, піддається Кооператива законній ревізії цеї інституції, котра правно обійме агенди ведені тепер Краєвим Патронатом рільничих Кооператив, приступаючи рівночасно на члена цеї інституції, яка сповнятиме задачі ревізійного Союза. Яко Патрон Кооперативи може Краєвий Патронат рільничих Кооператив евентуально його правний наслідник, після власного свобідного узнання уділяти Кооперативі фахової помочі при виконанню чинностей Кооперативи і її органів в кождім напрямі їх діяльности.

Краєвий Патронат рільничих Кооператив, евентуально його правний наслідник мвє право виконувати надзір і контролю над Кооперативою і її органами в кождім напрямі їх діяльности і в спосіб, який узнасть за властивий.

§. 67. Кооператива є обовязана:

1. підписавши осібну декларацію, піддається постановам ви-

даних Краєвим Патронатом рільничих Кооператив або його правним наслідником — інструкцій о виконуванню його Патронату;

2. як довго позістає під контролею Краєвого Патронату рільничих Кооператив або його правного наслідника, не переводити ніяких змін в рішеннях цього статута, хиба тільки за попереднім зізволенням Краєвого Патронату рільничих Кооператив або його правного наслідника;

3. в кождім напрямі діяльности піддаватися контролі і надзорови Кр. Патронату рільничих Кооператив евентуально його правного наслідника, отже берегти також подрібних приписів і припоручень, які в тій цілі видасть Краєвий Патронат рільничих Кооператив або його правний наслідник або уповажнені до цего органи;

4. достарчати Краєв. Патронатови рільничих Кооператив, або його правному наслідникови і його органам всіх актів, книг, звітів, виказів і рахунків, як також помочі при виконуванню чинности догляду і ревізії.

§ 68. Коли Кооператива ухилюється від переведення ревізії, або не примінюється до інструкції і вказівок, одержаних від Кр. Патронату рільничих Кооператив або від уповажнених Краєвим Патронатом рільничих Кооператив евентуально його правним наслідником органів, може Краєвий Патронат рільничих Кооператив евентуально його правний наслідник рішити, що його Патронат над Кооперативою устає. О цій ухвалі повідомить Краєвий Патронат рільничих Кооператив евентуально його правний наслідник Кооперативу, відносний суд реєстровий і Кооперативну Раду.

РОЗДІЛ II.

Заснування Каси Стефчика.

I. Услівя потрібні до заснування Касн Стефчика.

Заки приступиться до заснування Каси Стефчика, треба підготовити як слід людей тих громад, що мають належати до її округи діяльности. Принайменше більше освічену частину тої людности належить поучити про властиву ціль, хосен і способи діяльности Кооперативи, а також про значіння неподільної (солідарної) поруки, на якій вона основується. Розповсюднення отсих відомостей стане для Кооперативи значною підмогою в її дальшій діяльности, а від того, яким способом завяжеться, яких придбає відразу членів і як спершу зустріне її людність, залежить в значній мірі дальший її успіх. Отже радше відложити завязання Каси Стефчика, для ліпшого підготовлення населення, як розпочинати діло серед мешканців неприготованих.

Необхідні услівя до завязання Каси Стефчика під Краєвим Патронатом ось які:

1. До співучасти в завязанню Кооперативи потреба принайменше 50 до 100 охочих людей. Основателі повинні докладно пізнати статут і зрозуміти передовсім постанови, які відносяться до обовязків членів Кооперативи, її Заряду, надзірної Ради, а також до цілі, способів ділвння Каси, її фондів і способу їх уживання.

Передовсім однак мусять бути основателі того свідомі, що праця в Касі Стефчика є почесним обовязком, безплатним і тому мусять бути приготовані на певні труди без намірів домагатися за них відповідної матеріяльної винагороди, а одиноко тільки в цілі прислуги для загального добра.

2. Між основателями мусять найтися принайменше 3 особи з основним шкільним образованням, значить, мусять добре

і вправно писати і рахуввти, щоби змогли спрввувати як треба, три найважнійші у кождій Касі становища: настоятеля Заряду, предсідника надзірної Ради і касієра. На становище настоятеля Заряду потрібно чоловіка, що має загальне довіря і пошану місцевого населення і крім відповідного образовання, мавби досить часу займатися справами Кооперативи, а своїми обовязками і завданням Кооператнви щиро перенявсяби. Настоятель Заряду то властивий керманич Кооперативи; він урядує спільно з касієром у визначених на це годинах і мусить про все докладно знати. Касієр є заразом діловодчиком і секретарем Каси, в його руках находиться один ключ від каси, коли тимчасом другий (инакший) находиться у настоятеля Заряду; длятого на се становище потрібно чоловіка, що з одного боку має повне довіря населення і може відповідати майном за свої чинности, в з другого боку має також охоту і спосібности справувати писарські і рахункові чинности в Кооперативі за скромною винагородою, яку вона може йому признати. Чинности предсідника надзірної Ради не є великі і обмежуються передовсім до переведення докладної контролі Каси принайменше 5 разів на рік; тому на це становище потрібно особи звісної з точности і докладностн у сповнюввнню своїх обовязків.

3. Між основателями мусить найтися достаточне число поважних осіб, що уміють власноручно підписатися. Всі іменно члени Заряду мусять безумовно уміти підписатися власноручно тому, що їх власноручні підписи (удостовірені судово, нотаріяльно, урядом громадським, солтисом або урядом поліційним) предкладається до зареєстровання торговельному судови, що вимагає віродостойних підписів осіб уповажнених до підписування фірми Кооперативи. В надзірній Раді принайменше більшв часть повинна вміти читати і писати, бо инакше надзірна Рвда не була би в силі переводити як слід контролі рахунків, актів і чинностей Каси.

Де нема отсих трьох необхіднних условин, там треба залишити звснування Каси Стефчика, бо там вона не має виглядів на правильний розвій і не може бути принята до Патронату; в отсих отже місцевостях требв передовсім працювати над постепенним приготовленням необхідно потрібних условин до хосенної і тревалої діяльности Кооперативи, а Патронат і цим змаганням не відкаже своєї помочи.

2. Підготовчі чинности.

Коли найдуться зазначені в попереднім уступі необхідні услівя і коли основателі порозуміються вже між собою, приватно і остаточно що до завязання Каси Стефчика, треба повідомити про цей намір Краєвий Патронат рільничих Кооператив у Львові (зглядно Експозитуру Патронату в Кракові), заки ще відбудуться остаточні збори для завязання Каси Стефчика т. є. для ухвалення її статута і вибору Заряду, надзірної Ради і касієра.

Зголошення це адресоване до Патронату згл. Краківської Експозитури повинно містити:

а) повідомлення про замір завязання Каси Стефчика (взір 1);

б) заяву, котрі громади мають належати до округи її діяльности і де має бути її осідок;

в) виказ осіб, що приобіцяли приступити до Каси Стефчика з поданням їх звання і замешкання (взір 2);

г) декларацію, що основателі обовязуються зложити на основних Зборах Каси Стефчика яко свої уділи і вступні оплати, квоту найменче 600 зол. на частинне покриття коштів купна залізної, огнетревалої каси, на стемплеві оплати, на книги, друки і инші дрібні видатки.

Подання має бути підписане особами, що займаються завязанням Каси Стефчика так, щоби на його підставі міг Патронат оцінити, чи заснування наміреної Кооперативи відповідно приготоване.

По засягненню вступних інформацій висилає Патронат на основні Збори Кооперативи свого делєгата. Тому основателям не потреба означувати речинця Зборів остаточно, лиш полишити це до рішення Патронату, що мусить мати вільну руку в розкладі чинностей і подорожей делєгатів, щоби погодити і полагодити також инші зголошення, що з ріжних сторін краю напливають.

Коли Патронат порішить подати поміч при заснованню Каси Стефчика, тоді у відповідь на одержане зголошення визначить речинець і денний порядок Зборів; в отсім письмі заповідає також Патронат вислання свого делєгата.

Денний порядок основного а заразом І. Загального Збору Кооперативи, ось який:

1. Отворення Збору.
2. Ухвалення статуту і підписання декларацій.

3. Вибір членів Заряду (в тім касієра) і надзірної Ради.

4. Означення найвисшої квоти позички, яку Заряд, зглядно надзірна Рада може признати одному членови.

5. Уповажнення Заряду зглядно надзірної Ради до затягання для Кооперативи позичок.

6. Означення висоти кавції зглядно рода поруки, яку має дати квсієр та винагороди касієра.

7. Внесення членів.

Рівночасно з визначенням речинця і денного порядку Збору, висилає Патронат потрібні на основательський Збір друки на адресу вказану в зголошенню (поданню). Відбір письма і друків треба безпроволочно Патронатови потвердити і зарядити скликання основательського Збору; в разі занедбання цего обовязку, не висилає Патронат свого делєгата і скликаний основателями Збір є безуспішний.

Про скликання основательського Збору не потреба повідомлювати політичної власти. Такий Збір може відбуватися яко збір осіб запрошених лично основательським Комітетом. Крім самих основателів, що заявили вже охоту приступити до Каси Стефчика, можуть прибути на збори і прислухуватися нарадам також ширші круги запрошених осіб, однак не можна сим зборам надавати характеру публичних Зборів, на котрі може прибути кождий, забирати голос і брати участь в заснованню Кооперативи.

Обовязком основателів є передумати докладно і приготовити внесення у всіх справах, які обнято денним порядком основательського Збору.

Однак Патронат може також відмовити своєї помочи при наміренім заснованню Кооперативи, коли внесене зголошення не дає достаточної причини або підстави до уділення цеї помочи.

На всякий однак случай уділена Патронатом при завязанню Кооперативи поміч, не рішає ще про її приняття до Патронату, про що рішає свобідно Патронат доперва після завязання і уконституовання Кооперативи.

3. Основательський і заразом І. Загальний Збір Каси Стефчика.

Тимчасовий провід на основательськім Зборі обіймає той, що його скликував і він заряджує вибір предсідника Збору. Даль-

ший хід Збору мусить відповідати денному порядкови, що поданий є також у взорі протоколу (взір 3), надісланім з Патронату.

Статут Каси Стефчика треба цілий відчитати; можна це звлишити лиш в такім случвю, коли всі, що готові приступити до Кооперативи, заявлять, що статут знають і від читання звільняють. Все-ж таки требв перевести ще нараду над статутом, щоби пояснити серед неї ці постанови, що можуть будити в присутних сумніви а мають бути для всіх ясними; особливо потреба звернути увагу зібраних на значіння поруки, яку приймають члени зв Кооперативу і її зобовязання. Ухвалення статута наступає таким способом, що особи, котрі вступають в члени Каси і годяться на її статут, підписують заяви (декларації) приступлення до неї. Рівночасно повинен кождий член, що приступає до Кооперативи заплатити вписове (§ 45. стат.) і уділ або принайменше першу рату на уділ (§ 40. стат.).

Після підписання декларацій перемінюється основательський збір на І-ший Загвльний Збір Квси Стефчика. У цім Зборі беруть участь вже лиш члени, що підписали декларації, вони лиш можуть радити і голосувати, а решта присутних мвє вийти, або лишаючися яко гості, заняти окремі місця, щоби можна без труду обчислювати голоси.

Передовсім отже доповнюють члени Кооперативи статут сими постановами, що полишені у взірцевім статуті рішенню основателів; при ухвалюванню цих постанов треба зважати на ось які обставини:

1. Округа Каси (§ 1.) не може бути широкв і має обіймати лиш ці громади, котрих нвселення живе зі собою у живійших зносинах і звязку а між котрими комунікація легка і доступнв (пр. громади нвлежні до одної парохії і т. и.). Надто широкі округи спротивляються головній засаді в устрою Кас Стефчика.

2. Осідок Кооперативи (§ 1.) має бути установлений в цій громаді, що є огнищем для населення її округи.

3. Число членів Заряду (§ 18.) і число членів надзірної Ради (§ 26.) повинно бути завсігди паристе а залежить від числа членів Кооперативи, обсягу округи, положення громад належних до її округи і т. и. Звичайно вистарчить 6 членів Звряду і 6 членів надзірної Ради.

4. В § 40. належить означити висоту одного уділу, а в § 45. висоту вписового.

5. У § 61. вписується постанову, де має бути поміщена таблиця на оповіщення, отже нпр. слова: „на вні льокалю Кооперативи".

Заки приступиться до вибору Заряду, касієра і надзірної Ради треба звернути увагу зібраних на піднесені висше обставини в уступі: „Услівя потрібні до заснования Каси Стефчика". Всі вибори мають бути переведені докладно і правильно; отже не можна переводити ніякого вибору через аклямацію (оклик) вбо німе потвердження поставленого внесення, лиш піднесенням рук або повстанням з місць, а на бажання що найменше $^1/_4$ части присутних мають вибори відбутися тайно картками на основі ухвали Загального Збору. Вибір: *а)* настоятеля Заряду; *б)* його заступника; *в)* касієра; *г)* предсідника надзірної Ради; *д)* його звступника — відбувається окремо; натомість вибір всіх инших членів Заряду або надзірної Ради може відбутися разом (спільно). Кождий доконаний вибір стверджує предсідник окремо, подає до відома зібраних і до протоколу.

Установлення найвищої квоти позички, яку Заряд може одному членови признати, має відповідати потребам і грошевим відносинам у ріжних частях краю. Спершу, коли Кооператива не придбає знвчнійших оборотових фондів, ліпше назначити низшу границю, щоби тим способом дати першенство дрібним позичкам перед більшими хотяйби не менше пожиточними. Добре установити тут дві межі: одну низшу для Заряду (пр. до 200 зол.) а другу для надзірної Ради (пр. до 400 зол.); впрочім отсе обмеження може бути пізнійшими Загальними Зборвми змінене. Дораджуввти також можнв ухвалити застереження, що уділена позичка мусить бути розложена на рати, коли її сплата має тревати довше як один рік; під ніяким услівям рати позички не можуть бути довші як річні.

Уповажнення затягати для Кооперативи позички можна зробити залежним від згідного рішення між Зарядом а надзірною Радою, а в такім случаю, можна дати ширше уповяжнення (пр. від 5.000 до 10.000 зол.). Не завадить при тім додати застереження, що процент від затягнених позичок має бути принайменше о $1^1/_2\%$ низший від процентової стопи установленої для позичок уділюваних Кооперативою членам.

Висота кавції квсієра, яку після § 25. статута вирішує Загвльний Збір, залежить від порозуміння з вибраним касієром; на всякий случай кавція не повинна бути надто мала. Коли

квсієр не хоче, або не може зложити кавції, може Загальний Збір ухвалити, шо замість кавції мвє касієр предстввити двох відповідних ручителів. Від зложення кавції або представлення ручителів, не можна касієра звільнити, хотяйби мав і найбільше довіря і найбільше власне майно. Нвйлучше є притім вимагати, щоби касієр відразу представив ручителів, котрі заявлять готовість уділення поруки за чинности касієра, а тоді Загальний Збір може рішити чи годиться на предстввлених ручителів.

Означення висоти винагороди для касієра, повинно наступити відразу, о скільки він не зречеться винагороди відразу на певний протяг часу, пр. на перший рік діяльности Каси. На всякий случай ця винагорода може бути на початок лиш дуже невелика, тому, що Коопиратива не може предвидіти своїх доходів в першім році діяльности.

На пересланім з Пвтронату формуляри, списується на Зборі протокол з його перебігу і ухвал і відразу відчитується його зібраним по скінченню зборів, після чого мають підписати його безпроволочно: предсідник Збору, протоколянт і 2 членів, що брали участь у Загальнім Зборі.

4. Приняття Каси Стефчика до Краєвого Патронату.

Не кожда Каса Стефчика, що завяжеться на підставі взірцевого статута мусить бути принята до Краєвого Патронату; залежить це від условин її мвйбутнього розвитку. Патронат висилвє свого відпоручника нв основательський Збір не лиш на це, щоби уділити помочи при завязанню Каси і инших потрібних пояснень, але також для того, щоби переконатися на місци про потребу завязання і условин тревалого розвою Кооперативи.

Щоби однак завязана Кооператива могла бути принята, має о це внести подання до Патронату (взір 4). До подання треба долучити:

1. відпис ухваленого статута Кооперативи, заосмотрений оригінальними підписами всіх членів Заряду;

2. відпис протоколу з основвтельського і звразом І. Загального Збору Кооперативи заосмотрений оригінальними підписами;

3. виказ членів Каси, зладжений на достарченім з Пвтронату друку, в котрім побіч імени і назвиска кождого члена, треба також означити його звання і приближену вартість його недвижимого майна (взір 5).

Отсе подання можна доручити делєгатови Патронату або переслати почтою просто під адресою Патронату.

Поки ще Кооператива в суді не зареєстрована, не може бути принята до Патронату; все-ж таки одержує вона запевнення, що після зареєстровання, буде остаточно принята до Патронату, скоро лиш пришле відпис судової резолюції о зареєстрованню і декларацію приступлення до Патронату на достарченім з Патронату формуляри, підписану зареєстрованим Зарядом Каси.

О приречення приняття до Патронату треба все-ж таки постаратися ще перед внесенням подання до суду о зареєстровання Каси, щоби не виставляти себе на злишні кошти получені з переведенням зареєстровання на случай, колиби відмовлено приняття новозавязаної Кооперативи до Патронату. По судовім зареєстрованню належить внести подання до Патронату о остаточне її приняття під Краєвий Патронат, о чім низше буде мова.

5. Зареєстровання Касн.

При кождім окружнім суді яко торговельнім удержується окремий „Реєстр Кооператив", котрі у своїх статутах примінилися до закона з дня 29. жовтня 1920 р. (В. З. Р. П.ч. 111 поз. 733). Закон цей видано в тій цілі, щоби улекшити Кооперативам діяльність і переводження усіх правних чинностей. Кооператива є збором членів і ті, що ділали-би в імени Кооперативи, малиби при полагоджуванню всякого правного діла пр. при заключенню умови, процесів, приниманню зобовязань і т. и. виказуватися уповажненням всіх членів, колиби не було згаданого закона. Отсей закон надає Кооперативі на його основі завязаній, право полагоджувати всі правні чинности в границях статута установленим на сю ціль Зарядом, а це що Заряд згідно зі статутом зробить, обовязує всіх членів Кооперативи. Все-ж таки, щоби це право здобути мусить Кооператива постаратися о вписання її до судового реєстру. Таким зареєстрованням суд стверджує, що Кооператива примінилася в своїм статуті до закона з 29. жовтня 1920 р. і що подані до реєстру особи, що творять Заряд Кооперативи, а котрих власні підписи мають бути судови звісні, мають право ділати в її імени. Отже через зареєстровання стає Кооператива зрілою і спосібною до самостійного полагоджування правосильних чинностей, воно дає її свободу ділання, без чого її

розвій бувби неможливий. За кожду чиниість незареєстрованої Кооперативи, відповідають особисто лише ті особи, що цю чиниість полагодили.

Взірцеві статути, видані Патроиатом, придержуються постанов закона з 29. жовтня 1920 р., а кожда завязана під Кр. Патронатом Каса Стефчика заки розпічне свої чинности, має постаратися о вписання до судового реєстру Кооператив. Щоби одержати судове зареєстровання, треба придержуватися докладно усіх условин і форм, вимаганих судом; иа случай ухиблення, иаражується Кооператива на відкинення подаиня і страту виложеиих коштів.

Найлекше і найдешевше переводити зареєстровання осьяким способом:

Рівиочасио з завідомлеииям запевиеиого приняття до Патронату, коли буде зареєстрованиа і коли предложить деклярацію приступлення, перешле Патронат взір подання до суду вже виповнеиий і готовий до підписання (взір 6) з приписаними залучниками т. є. 2 відписами протоколу з осиовательського Загального Збору і 4 статутами.

Підписи членів Заряду иа подании до Суду мають бути залєгалізоваиі через Суд, нотаря або Громадський Уряд. Найпрактичнійше і иайдешевше переводиться це залєгалізовання в Громадськім Уряді. В тій цілі повинні всі члени Заряду удатися до начальиика громади і там зложити свої підписи на подаиії і то 2 рази т. зн. раз в тексті подания в призначеиім для кождого місци, другий раз на кінци т. є. під датою подаиня. Підписи всіх члеиів Заряду мають бути завірені (залєгалізовані) через Громадський Уряд відповідиою клявзулею н. пр. слідуючого змісту: „Підписаний Громадський Уряд стверджує, що особисто йому зиаиі п. п. (тут вписується імеиа і прізвища всіх члеиів Заряду) оце подання так в тексті як і иа кінци подання під датою підписали власиоручно і в прияві Громадського Уряду". На цю клявзулю достарчить Кооператива стемплі иа квоту згідну з приписами скарбовими (зараз 3 зол. 30 сот. разом з 10%-им додатком).

До повисшого подаиия долучується 2 відписи протоколу осиовуючого Загального Збору і 4 статути. Перед висланням подаиня иалежить вписати протокол з основуючого Збору до книги протоколів Загальних Зборів а відтак потвердити згідність обох відписів призиачених для торговельного Суду. Довершу-

ється це в той спосіб, що на кінци кождого відпису заміщується клявзулю: „За згідність з оригіналом“ а відтак відтиск печатки: „Каса Стефчика, Кооперативa з необмеженою відповідальністю в .....“, зглядно вписується повисшу фірму словами, коли ще Кооперативa не має печатки. Під витисненою зглядно виписвною фірмовою печатю кладуть свої власноручні підписи Настоятель (або заступник) і один член Заряду.

Чотири статути одержані з Патронату з виповненим текстом яко залучники до подання доповнюється ще в цей спосіб, що на однім зі статутів на першій стороні в горі виписується слово „Оригінал“. Цей статут підписує на кінци під текстом власноручно принайменше 10-ох членів Кооперативи (можуть ними бути всі члени Заряду і надз. Ради). Після цего оригінального статута зладжуєсь дослівні три відписи статута. На цих відписах заміщуєсь на кінци імена і прізвища тих 10-ох (зглядно більше) членів Кооператнви, що власноручно підписали оригінальний статут. Ці три відписи леґалізується в Кооперативі в цей сам спосіб як подано повище при відписах протолу Загального Збору.

На першій стороні подання до окружного Суду наклеюється (непереписані) стемплі після кождочасно обовязуючих скарбових приписів — зараз на 10 зол. ц. є. 3 зол. яко належитість від подання, 4 зол. за впис до реєстру Кооператив, а 3 зол. за 6 залучників по 50 сот. Ці належитости стемплеві обчислені є без 10%-ого додатку, який платиться при закупні стемплевих значків.

В цей спосіб приготоване подання (разом з 6 залучниками) пересилає Кооперативa порученим листом до приналежного Окружного Суду (яко торговельного).

Коли Суд ухвалою вирішить вписання Кооперативи до судового реєстру — повідомить о тім Кооперативу, звертаючи її оригінальний статут. Рівночасно візве Суд Кооперативу до зложення оплати за кошти оголошення о зареєстрованню Кооперативи. Вимагану квоту належить негайно вплатити.

З предложених Касою Стефчика залучників задержить Суд в своїх актах один відпис статуту і один відпис протоколу основуючого Загального Збору; такі самі відписи разом з ухвалою о зареєстрованню Кооперативи перешле Суд Державній Кооперативній Раді; один відпис статуту призначений є для Кр. Патронату рільничих Кооператив, котрий дістає також зі суду ухвалу о зареєстрованню Кооперативи.

Оригінальний статут звернений через Суд окружний яко

торговельний рвзом з резолюцією о судовім зареєстрованню, повиннв Кооператива старанно переховувати яко важні для неї документи. Доперва по їх одержанню зі Суду, може Коопервтива розпочати свої чинности; ранше не повинна цего робити.

6. Розпочаття чинностей.

Чвс потрібний торговельному судови до порішення зареєстровання Каси Стефчика і завідомлення її про це, зужиткує Патронат і Заряд Кооперативи на полагодження деяких справ, що приготовляють розпочаття її діяльности.

Патронат:

1. замовить і велить вислвти нв адресу Коопервтиви залізну і огнетревалу касу на перехования готівки, документів, вартісних паперів і книг;

2. приладить, велить опрввити для Кооперативи рахункові книги і перешле їх Кооперативі разом з усіми иншими потрібними друками і печатю.

Нвтомість Заряд Каси повинен поробити заходи, щоби її запевнити фонди, потрібні до започвткования діяльности, отже передовсім, щоби для неї придбати як найчисленнійші уділи, перші щадничі вкладки від осіб прихильних Кооперативі, розуміючих вартість поруки яку подає Кооператива і маючих довіря до осіб, що нею кермують. А не може і не треба оглядатися хотяйби нввіть на почвток виключно на ті фонди, котрі Кооператива принята до Патронату, може одержати яко позички від Центральної Каси для рільничих Спілок. Цей кредит повинен бути лише доповненням оборотових фондів потрібних Кооперативі на початок і передовсім зібраних на місци, а чим менше помочи буде потребуввти Кооператива з Центральної Каси, тим ліпше буде це свідчити о дбайливости Заряду і о зрозумінню цілі та пожитку Кооперативи зі сторони населення.

Коли лише надійде судова резолюція о зареєстрованню Кооперативи, треба негайно внести подвння до Патронату о дефінітивне приняття (взір 7) з предложенням; *а)* відпису судової резолюції о зареєстрованню удостовіреного Зарядом Кооперативи; *б)* декляраціі приступлення до Патронату, підписвної Зарядом зареєстрованої вже Кооперативи (взір 8).

Удостовірювання відписів Зарядом Коопервтиви полягає нв тім і переводиться тим способом, що на відписі (відбитці) поміщується звяву такого змісту: „Дослівну згідність повисшого

відпису з оригіналом, потверджує підписаний Заряд Каси". Під тою заявою кладеться дату (місцевість, день, місяць і рік), витискається стампілію Каси а під нею поміщується 2 підписи членів Заряду (настоятеля і другого члена).

Дальші приготовлюючі чинности вимагають ухвали Заряду, котрий отже по одержанню судової резолюції о зареєстрованню Кооперативи, повинен зібратися на своє перше засідання і постановити:

1. заключення умови з касієром після взірця пересланого Патронатом (взір 9);

2. закуплення і поміщення таблиці на оголошення Кооперативи;

3. урядові дни і години до поладнування чинностей зі сторонами (н. пр. второк і четвер від 4—6 по полудни і т. п.), і о тім треба повідомити населення округи Кооперативи відповідним способом — але не лише таблицею оголошень.

4. речинець правильних засідань Заряду Кооперативи;

Також надзірна Рада повинна незадовго по першім засіданню Заряду відбути своє перше засідання, щоби заіменувати секретаря Ради до списування протоколів, затвердити умову з касієром, вибрати контрольну комісію і полагодити инші вступні чинности (взір 14).

На тих перших своїх засіданнях може Заряд і надзірна Рада Кооперативи ухвалити внесення подання до Центральної Каси рільничих Спілок о позичку, коли Кооператива відразу потребує помочи з фондів призначених на ту ціль.

Залізну касу, книги, друки, стампілю, печатку і инші дрібні предмети закуповує Патронат для Кооперативи в її фондів, зложених в тій цілі основателями в Центральній Касі. Всі ті предмети одержить Кооператива разом з рахунком.

Про успіх подання до Центральної Каси о позичку повідомить Дирекція тої Каси, котра тоді також поучить, яким способом може Кооператива позичку підняти і яким способом має відтак одержану позичку сплачувати.

До найважнійших приготовлюючих чинностей треба зачислити запізнання завідателів з касовою маніпуляцією і з веденням рахункових книг. Самий уважний розгляд в формулярах ріжних документів і в наголовках рахункових книг дає дуже багато вказівок, а то тим більше, що ціла рахунковість Кооперативи придумана є як найпростійшим способом о скілько се могло статися

без шкоди для її докладности. Дальшу поміч дає цей „Підручник". Уважне перестудіовання цего підручника (точне перечитання) і докладне порівнання пояснень з взірцями і примірами, звичайно вистарчить, щоби запізнатися зі способом полагоджування чинностей і ведення рахунків. Однак заки зачнеться записувати позиції до книжок, добре буде переробити на окремих друках кілька примірів при помочи підручника, а відтак часто до него заглядати.

О скілько можнв Патронат старається висилати люстратора до Кооператив скоро по розпочаттю їх чинностей, щоби на місци подати вказівки і допомогти познакомитися відразу в початках з полагоджуванням маніпуляційних і рахункових чинностей. В тій самій цілі уладжується що року осібні практичні курси для управителів і касієрів Кас Стефчика, о чім звідомляється Кооперативи завчасу оголошенням в „Часописі для Спілок рільничих". Часопис цей є урядовим органом Патронату і Центральної Каси; кожда Кооператива є обовязана нетільки його передплачувати, але і добре запізнаватися з його змістом. Поміщені є в тім часописі урядові обіжники і відомости а надто ріжні статті і справоздання, які відносяться до Кас Стефчика і взагалі до кооперативного рільничого руху населення. Нетільки отже завідателі довідуються о справах, яке є їх відношення до Патронату і Центральної Каси, але надто образуються читанням цего Часопису у своїй суспільній праці і її добрім зрозумінню.

При такій видатній помочи й опіці Патронату в кождім напрямі, треба лише доброї волі, витревалости і дбалости зі сторони основателів і органів Кооперативи, щоби запевнити її правильний розвій і поводження.

РОЗДІЛ III.

ДІЯЛЬНІСТЬ КАСИ СТЕФЧИКА.

1. Інструкція адміністраційна.

I. Провідні засади адміністрації.

§ 1. В полагоджуванню всіх чинностей адміністраційних повинен цілий Заряд, а передовсім завідателі, мати все на памяти ті *провідні засади*, що:

1. завідуючи чужим грошем в Кооперативі треба більше дбати про його безпеченство і добре ужиття, як коли булиб то власні гроші і тому треба строго уважати на точність і докладність так в рахунках як і в инших чинностях;

2. добре грошеве завідування є лиш средством і нагодою для орґанів Кооперативи, щоби виконувати моральний вплив на населення через ширення чинної любови ближнього, якої примром має власне бути поведення управителів Каси.

II. Розділ і порядок чинностей Заряду.

§ 2. Чинности Заряду є двоякі:

а) чинности, що вимагають ухвали Заряду на його засіданню, і

б) чинности, котрі полагоджує настоятель Заряду або його заступник спільно з касієром, евентуально при помочи касієра, або иншого члена Заряду.

§ 3. Спільно т. є ухвалами доконаними на засіданню полагоджує Заряд слідуючі чинности:

а) приймає і виключає членів;

б) уділяє членам позичок, прольонгує (продовжує) сплату рат і виповідає уділені позички;

в) предкладає надз. Раді внески в справі позичок для Заряду і надз. Ради та перзонвлю Кооперативн, а окрім цего для позичок понад дозволену границю для Заряду;

г) ухввлює внески для надз. Ради в справі опроцентовання вкладок і позичок;

д) затягає для Кооперативи позички або виєднує кредит в рахунку біжучім за дозволом надз. Рвди і в границях ухвал Загального Збору;

е) ухвалює судове доходження претенсій Кооперативи у довжників або занехання доходження;

ж) пильнує точної сплати позичок затягнених Кооперативою, старається о прольонгвту позичок або кредиту в рахунку біжучім;

з) старається о безпечну і корисну льокату запасного фонду, а також хвилево зайвих фондів оборотових;

и) визначує льокаль і постійні дні і години для квсового урядовання Кооперативи зі сторонами;

і) набуває або позбуває в користь Кооперативи движимости, а за попереднім дозволом надзірної Ради також недвижимости в границях ухввл Загального Збору;

к) приймає місячні звіти настоятеля Заряду з його діяльности, з руху каси і про залеглі сплати позичкові;

л) може в кождий час зарядити і негайно перевести шконтро квси, рахунків та документів Кооперативи;

м) провірює річні замкнення і білянс Кооперативи тв ухвалює о предложенню нвдзірній Раді внесень приготовлених для Загального Збору в справі рахункового звмкнення;

н) приготовляє для надзірної Ради і Загвльного Збору пропозиції що до вибору квсієра, його поруки і винагороди;

о) обрадує над средствами, що можуть причинитися до розвою Кооперативи, та осягнення її цілей.

§ 4. Раз в місяць мусить відбутися звичайне засідання Заряду (§ 24. стат.), на котрім — кромі полагодження инших чинностей — повинен настоятель Заряду зложити звіт з обороту і стану каси в минувшім місяці та виказати всіх довжників, що залягають зі сплатою позичкових рат.

Надзвичайні засідання Заряду відбуваються, скілько разів зайде цего потреба, або коли скликання засідання Заряду домагається що найменше двох його членів, надзірна Рада або люстратор, зглядно делєгат Патронату.

§ 5. Про скликання кождого засідання Заряду мусять бути устно або письменно повідомлені всі члени Заряду з точним поданням часу і місця на відбуття засідания. Вистарчить притім постійно назнвчити з гори день, годину і місце для звичайних (місячних) засідань і ие потреба їх окремо скликувати; але добре є нагадувати речинець членам Заряду, доки відбування тих засідань не увійде в звичай.

Скликаиия надзвичайного засідання Заряду повинно відбуватися з правила через розіслання обіжника з повідомленням до всіх членів Заряду.

§ 6. До важности ухвал Заряду потрібна є присутність що найменше половини членів (§ 24. стат.) в тім иастоятеля Заряду або його заступника. Ухвали Заряду є правосильиі, коли їх вирішено згідно з повисшими постановами, а зіствли вписані до протоколу, який підписали присутні на засіданню. Голосуваиня відбувається через піднесення руки або поіменно, а Заряд може також ухвалити тайне голосуваиня (гвлками або картками). На случай рівности голосів, правосильиою є та ухвала, за котрою заявився предсідник.

В нарадах і ухвалах, що відносяться лично до одного з членів Заряду, його жінки, вбо осіб з ним споріднених або посвоячеиих в лінії простій, будьто до другої степени бічної лінії, не може відносний член Заряду брати участи (§ 24. статута).

§ 7. На першім засіданню, в котрім беруть участь нововибрані члеии Звряду, повинен настоятель Заряду відібрати від них виразне і публичие приречення через подання руки, що будуть сповняти совісно приняті обовязки і що задержать строгу тайну що до голосування, як також що до змісту обрад, які иалежить уважати зввсігди за довірочні.

Наколи член Заряду не брав участи в трьох по собі слідуючих звсіданнях Звряду, мимо належитого повідомлення, а неприсутности своєї не оправдав, може надзірна Рада мандат того члена Заряду признати вигаслим по причині иесповнювання обовязків і зарядити доповияючий вибір вбо на найблизшім звичайнім або ивдзвичайнім на ту ціль скликанім до 8 диів Загальнім Зборі.

§ 8. З ухвал Звряду належить негайно і ядерно списати протокол в призиаченій на це книжці протоколів. Заряд назиачує свого члеиа, що має займатися постійно списуванням протоколів а в случаю його неприсутности називчує иишого

члена. В протоколі належить подати на вступі присутних на засіданню членів, а також порядок нарад. Відтак належить замістити точний зміст вирішених ухвал, а іменно зазначити поіменно принятих, уступаючих або виключених членів, подати членів, котрим уділено позички, їх висоту і поруку та вписати ухвали, що відносяться до спрольонгованих і заскаржених позичок. Списаний протокол повинен бути відчитаний при кінци того самого засідання а після відчитання і приняття підписаний всіми членами Звряду, що були присутні на засіданню. (Взір 12 і 13).

§ 9. Адміністраційні чинности Кооперативи не вимінені виразно в тій інструкції (§ 3.) між чинностями, що вимагають ухвали Заряду, полагоджує самостійно настоятель Заряду спільно з касієром або при помочи касієра, або другого члена Заряду. В тій цілі повинен настоятель порозумітися докладно в касієром, чотрі чинности маніпуляційні, рахункові і касові задержує для себе, а котрі полишає касієрови до полагодження.

§ 10. Настоятель Заряду є властивим керманичем Кооперативи. В подробицях його обовязком є:

а) предкладати згідно, з постановами цего статутв і закона о Кооперативах, Судови подання в справі зареєстровання ухвалених Загальним Збором змін в складі Заряду та статутових змін, дбати о правильне і точне ведення книг Кооперативи, реєстру членів і т. п., перестерігати оголошення річних білянсів в часі означенім статутом (§§ 6, 20, 51—5б, 63);

б) укладати письма, що виходять з Кооперативи і приймати письма, що до неї приходять;

в) переховувати стампілію фірми і печать Кооперативи;

г) видавати асигнати нв ухвалені Зарядом або надзірною Радою виплати й виствляти поручення побору впливаючих до каси Кооперативи приходів;

д) доглядати ведення книговодства й касовости через касієрв відповідно до інструкції;

е) взивати членів до вирівнання залеглих уділових рат (§ 40) а в случаю безвиглядних упімнень предкладати Зарядови внесення на виключення члена з Кооперативи;

ж) зладжуввти разом з касієром білянс і річний рахунок та предкладати їх Зарядови (§ 52—56 стат.).

*

з) переховувати другий ключ від касн, а скільки разів узнає за вказане, перечислюватн готівку;

и) запрошувати на засідання Заряд і скликуватн Загальний Збір за винятком случаїв предвиджених § 28. стат. та проводити засіданням Заряду й Загальним Збором;

і) предкладати Зарядови звітн о виконанню його ухвал, з касових оборотів, о залеглих сплатах позичок і т. п.;

к) складатн звіти о стані каси на звичайних річних Загальних Зборах.

Всі повищі обовязки переходять на заступнка настоятеля Заряду, в часі, колн настоятель не урядує.

§ 11. Урядовання зі сторонами повинно відбуватися з правила в урядовнх днях і годинах на ту ціль постійно Зарядом Кооперативи назначеннх і належно оголошеннх в окрузі діяльности Кооперативн. Дні і годнни урядові повнннї бути назначені так, щоби населення мало улекшені зносннн зі Зарядом Кооперитиви, але що найменше раз в тиждень по три години.

Призначені дні і годнни касового урядовання належить подати до публичного відома оповіщенням, яке повинно бутн приміщене стало перед льокалем Каси. В урядовнх годинах повинен настоятель Заряду разом з касієром знаходитнся в льокали Кооперативи. Бажаним є, щобн також деякі з членів Заряду і надзірної Ради булн прнсутні в льокали Кооператнвн в урядових годинах для запізнання з веденням Кооперативи і заступства в чинностях на случай потребн.

О скількн того дійсна потреба внмагає, можуть бутн справн зі сторонамн полагоджувані виїмково поза урядовимн годинамн, однак все з прндержанням приписів статута і цеї інструкції. Ніякнм чнном не належить допускати до того, щоб полагоджування чнннностей зі сторонами (інтересантами Каси) поза урядовимн годннами ставало правилом, але противно, треба призвичаювати населення до береження назначених годин урядових.

Чинности, що належать до внутрішнього (не зі сторонами) урядовання, можуть бутн полагоджувані в кождий чвс, а в полагоджуванню всіх чнннностей не належнть допускатн до залеглостей.

§ 12. На случай хвилевих перешкод настоятеля Заряду у виконуванню обовязків, повинен його заступнтн заступник нвстоятеля (§ 19. стат.). Наколиж настоятель Заряду не може

піднятися регулярного урядовання спільно з касієром в днях і годинах на це призначених, тоді на підставі ухвали Заряду має обняти виконування тих чинностей або заступник настоятеля Заряду або инший член Заряду, котрого Заряд своєю ухвалою по думці § 25. статута покличе до тих чинностей. На всякий спосіб то постійне урядовання має відбуватися під наглядом настоятеля Заряду.

§ 13. Всякі документи й акта виставлювані Кооперативою, всякі письма, які містять які небудь зобовязвння Кооперативи, або прохання в її імени, мусять бути заосмотрені фірмовим підписом т. з. підписами під відбитою печатю Кооперативи двох зареєстрованих членів Заряду, серед котрих має бути підпис настоятеля Заряду (зглядно його заступника).

Стампілія Кооперативи повинна все находитися в перехованню у настоятеля Заряду (§ 10. Інстр.).

Всі кореспонденції, які входять і виходять, треба нотувати (реєструвати) в подавчім деннику (взір 10), та заосмотрювати числом і датою, під якою зістали втягнені до подавчого протокола, а після полагодження переховувати одержані кореспонденції в належитім порядку.

§ 14. З касієром Кооперативи повинна бути заключена умова в формі окремого документу (взір 9.). Умова та повинна бути понадто звтверджена надзірною Радою, що має бути звзначене осібною клявзулею на умові й в протоколі з засідання надзірної Ради. Коли касієр складає кавцію, повинен настоятель Заряду відібрати її і переховувати під своїм замкненням в залізній касі Кооперативи і під своєю особистою відповідальністю. Відпис умови з касієром удостовірений Зарядом повинна Кооператива переслати Край. Патронатови.

III. Прииимания членів, їх уділи і виступления з Кооперативи.

(§§ 4—10., 12., 13., 40—42.. статута).

§ 15. Хто хоче бути принятий на члена Коопервтиви, повинен зголоситися устно або письменно до настоятеля Заряду; ухвалою Заряду може бути однак уповажнений касієр або инший член Заряду в місце настоятеля Заряду до принимання зголошень.

Зголошення треба занотувати у „Виказі зголошень о приняття в члени і о уділення позички“ (взір 11) і на найблизшому засіданні предложити під ухвалу Заряду. Рішення Заряду повинно бути занотоване у „Виказі зголошень“ і стверджене підписом настоятеля.

Примітка. Відмовити приняття належить тоді, коли зголошуючий не має условин жаданих статутом (§ 4. статута), або коли своїм згіршуючим поведенням не заслугує на приняття до Кооперативи (§ 9. стат.).

Хто мешкає постійно поза округою діяльности Кооперативи, не може стати її членом, хотяйби мав маєток в окрузі її діяльности.

Коли зголошуючий є членом иншої Кооперативи з необмеженою порукою, мусить доказати, що зголосив своє вступлення з неї. Коли о приняття до Кооперативи старається инше стоваришення, Кружок рільничий, Читальня і т. п., мусять виказатися, що вступлення до Кооперативи зістало ухвалене тим органом стоваришення, що після його статута є управнений до рішання про його майно. Приступлення громади до Кооперативи і затягнення нею позички вимагає попередної ухвали громадської Ради і затвердження тої ухвали Виділом Ради повітової, инші правні особи можуть виказатися при затяганню позичок дозволом своїх міродатних органів.

§ 16. О ухвалі Заряду, дозволяючій на приняття належить безпроволочно в короткій дорозі повідомити інтересованого, котрий повинен тоді власноручно підписати декларацію приступлення до Кооперативи приготовлену в „Книзі членів і уділів“ (взір 30) і відчитну перед підписанням а рівночасно має зложити готівкою приписану статутом оплату і уділ, а по крайній мірі першу його квартальну рату; можна однак декларувати також більше уділів.

Під декларацією члена належить віднотувати дату приняття і фірмовий підпис Заряду. В той спосіб принятому і до „Книги спису членів і уділів“ занотованому членови видається „Уділову книжочку“ (взір 31), заосмотрену на першій стороні фірмовим підписом Кооперативи а в нутрі касовим потвердженням на вплату уділу.

Коли Заряд відкаже зголошуючому приняття до Кооперативи, про що його належить сейчас письменно повідомити, вільно інтересованому відкликатися в часі 14 днів, від дня повідомлення, до надзірної Ради (§ 5. стат.). Коли надзірна Рада ухвалить приняти, треба зі зголошуючим так поступити, якби він був принятий Зарядом, з тою ріжницею, що під декларацією відносного члена треба занотувати дату ухвали надзірної Ради а не Заряду.

Примітка: Підпис членв на деклярації мусить бути все власноручний; коли член ие вміє підписатися іменем і казвиском, має иа властивому місці начеркнути власиоручний зиак (н. пр. знак хреста), а тоді власноручність його знаку стверджує по лівій стороні деклярації печаттю і підписом начальник громади, солтис, суд, иотар або поліційний уряд.

Цей припис обовязує в Квсах Стефчика, як в Кооперативах опертих на необмеженій відповідальности. За те в Кооперативах з обмежекою порукою, неписьмени члени накреслюють зиак хреста в прияві двох письменкких свідків, з котрих один виписує побіч імя й иазвиско члека додаючи слова „иа жадання підписав" і свій підпис.

§ 17. Виступити з Кооперативи може член добровільно лише при кінци адміністрвційного року і то під услівям, що найпізнійше до дня 30. вересня того року зголосив письменно своє виступлення з Кооперативи і підпише влвсноручно деклярацію виступлення. Власноручний знак неграмотного члена мусить бути стверджений підписами двох свідків. На случай пізнійшого зголошення уступає член з Кооперативи аж з кінцем слідуючого адміністраційного року. Дату зголошення належить записати в списі членів у властивій рубриці, в також в книзі деклярацій і нв найблизшім засіданню подвти до відома Звряду зголошене виступлення. З кінцем вдміністраційного року требв в списі членів зазначити дату і причину уступлення членв з Коопервтиви в призначених на це рубриках (§ 8. стат.). Коли член вмер, або переселився з округи Кооперативи, записується його уступлення в деклярації виступлення і в списі членів з датою останнього дня того року, в котрім зайшлв причина виступлення. Про виключення повідомляє Звряд члена безпроволочно порученим листом (§ 10. стат.). Виключений член може бути знова принятий до Коопервтиви по усуненню причини виключення, не скорше однак, як по упливі двох літ від дати вичеркнення зі списка членів. Член, який на ново вступає до Кооперативи, мвє підписати нову деклярацію, вплатити уділ і вписове, треба для нього виставити окремий рахунок уділу і чергове число в списку членів. Не можна для на ново принятого члена уживати давнійшої деклярації ані рахунку уділів, ані в решті покликуватися на давне число в списку членів. Не можна також на випвдок смерти члена уживати тої самої деклярації для иншого члена родини.

Примітка. Точне і старанне ведення „Списка членів" і „Ккиги уділів" є дуже важним обовязком завідателів Каси а передусім иастоятеля Заряду. Окружний Суд яко торговельний є управнений вглядати в ведення цеї книги, казати собі предложити її і за занедбанкя калежитого ведення,

карати грошевими гривнами кождого члена Заряду, а передовсім настоятеля. Та книга є підставою правних відносин члена до Кооперативи і побіч статута основою цілої кооперативної організації. Після ведених в ній записків очеркується початок, час тревання і вигаснення маєткової поруки кождого члена за зобовязання Кооперативи.

§ 18. Обовязком настоятеля Заряду є дбати про те, щоби декларований уділ зіствв в статутовім речинці (§ 40. стат.), значить, найпізніще в 4 квартвльних ратах вплачений до каси Кооперативи; притім належить вимагати від членів вплачування о скільки можливе відразу цілого уділу, аби швидко утворити власний оборотовий капітал. Рати уділові можна також стягнути при плаченню позичкових рат, о скільки член скорше їх не зложив. В тій цілі треба що кварталу переглядати книгу уділів, щоби в книзі позичок можна було зазначити залеглу належитість уділову на конті того члена, як довжника (в примітках). А залягаючих зі сплатою уділової рвти, повинен настоятель взивати до заплачення, а наколи залеглість мимо візвання треває довше як рік, має настоятель обовязок предложити Зарядови Кооперативи внесення на виключення члена з Кооперативи.

§ 19. Зворот уділу члена, що уступив з Кооперативи з якої небудь причини, не може слідувати скорше, як після звичайного Звгального Збору в слідуючім році і після затвердження рахункового замкнення Кооперативи за минувший рік; не скорше як в місяць по тім терміні є Заряд Кооперативи обовязаний звернути уділ членови, що в тій цілі зголоситься до Заряду, з потрученням всяких належитостей Кооперативи у члена (§ 13. стат.). Належить притім зажадати звороту уділової книжочки, перетяти її на знак уневажнення й переховати її в актах Кооперативи.

На случай смерти члена, уділ його належить до спадкової маси; виплата цього уділу може послідувати до рук спадкоємця(-ців), по предложенню Кооперативі правосильного судового декрету.

Непідняті протягом 5 літ уділи припадають до запасного фонду (арт. 27. закона о Коопер.).

Коли член має більшу кількість уділів, то прислугує йому право — не перестаючи бути членом Кооперативи — виповідати ці уділи в речинці означенім статутом (§ 40. стат.), коли залишає принайменше один повний уділ. Виповідження мусить бути стверджене власноручним підписом Заряду на деклярації вплат і виплат дальших уділів.

При декляруванню або виповідженню дальших уділів знак руки неграмотного члена має бути стверджений підписом двох грамотних свідків.

IV. Вкладкн ощадности.

(§ 43. статута).

§ 20. Пропаговання ощадности між населенням округи Кооперативи є одною з її найважніших задач; вкладки ощадности повинні власне бути головним джерелом оборотових фондів кождої Кооперативи. Тому повинно бути горячим старанням Заряду і надзірної Ради заохочуввти ріжними способами населення до ощадности і до складання заощадженого гроша в касі Кооперативи.

З окрема належить звернути також увагу нв пропаговання грошевих ощадностей при помочі скврбонок (пушок), значків щадничих, шкільних кас ощадности, по думці осібної інструкції, яка управильнює ті чинности.

§ 21. Кооператива може приняти вкладки ощадности також з поза округи діяльности і від кождого без огляду на те, чи є, чи не є її членом.

Кождий з вкладаючих одержує свою „Книжочку вкладок ощадности" (взір 33.) заосмотрену числом рахунку, іменем, назвиском і мешканням властителя вкладки, та фірмовим підписом Кооперативи. Книжочок, які звучать на показчика або застережених на „клич" не вільно Касам Стефчика видавати. До книжочки вкладкової мусить бути вписана під властивою датою вплата і виплата числом і словами, поквітована відразу власноручно обома завідателями каси (настоятеля або його заступника і касієра) а заразом повинен бути обчислений стан вкладок в капіталі.

Вкладок кождоразових менших як 1 зол. не приймає Кооператива. Найвисшу суму вкладок, яку Кооператива може приняти від одного властителя постановляє Загальний Збір Кооперативи.

§ 22. Висоту вкладкових відсотків, спосіб їх обчислювання й речинець їх платности, вкінці речинці виповідання вкладок, ознвчує нвдзірна Рада на внесення Заряду. Відсотки від вкладок ощадности виплачує Кооператива в другій половині грудня зголошуючим по них властителям вкладок,

в противнім случаю дописується квоту належних до дня 31. грудня відсотків до капіталу. В книжочках вкладкових зазначується дописані відсотки і побільшений тим стан вклвдок при найблизшій нагоді, коли влвститель зголоситься з новою вкладкою або по виплату. Впрочім в тягу року не може властитель книжочки жадати виплати відсоток за біжучий рік; лише нв случай жадвння всеі вартости книжочки, обчислюється і виплачує також відсотки нарослі в біжучім році.

§ 23. Що найменше $^1/_5$ чвсть (20 %) кождого стану вкладок обовязаний є Заряд Кооперативи витягнути з обороту і примістити в Центральній Касі яко оборотову резерву для забезпеки фондів на звороти вкладок ощадности. Тільки тоді, коли стан вкладок не переступає 20.000 зол. а вкладки є в більшій части дрібні і належать до многих властителів, можна попристати на меншій резерві, однак не низшій як 10% кождочасного стану вкладок.

§ 24. Хто хоче підняти потрібну собі суму вкладкову, повинен її „виповісти" в речинці визначенім надзірною Радою а поданім на вкладковій книжочці. Кооперативв може, вле не є обовязанв, звернути жадвну суму перед упливом речинця виповідження, але не може відказатися виплати після упливу терміну виповідження. При звороті вклвдки перед упливом терміну виповідження не потручується ніякого дисконта, але обчислюється повні відсотки до дня виплвти. Після упливу терміну виповідження не процентується виповіджена вкладка, доки влвститель не підійме вкладки, або не відкличе виповідження.

Приймаючи високі вкладки, повинна Кооператива обговорити з влвстителем довші речинці виповідження і чвстинне в більших відступах часу виповіджування і піднимання зложених вкладок.

Примітка. Значнть, колн властитель виповів свою вклакду нпр. дня 10. травня, а відповідно до обовязуючнх в Кооперативі правнл має її підняти 10. червня, то вкладка повинна бути нею опроцентова до дня 10 червня, бо що-й-но в тім дні минає термін виповідження; нвколиж Кооператнва вплатнла вкладку скорше нпр. вже 25. травня, то очевидно процент обчнслюється лише до дня дійсної вплати.

§ 25. Кооператива не має права виплачувати вкладок ощадности або припадаючих відсотків якому небудь предявникові вкладкової книжочки, лиш самому властителеви, або особі виразно і віродостойно властителем уповаж-

неній до підняття вкладок ощадности. Уповвжнення твке може бути також з гори уділене властителем вкладкової книжочки в формі застереження поміщеного у вкладковій книжочці і підписаного в присутности завідателів каси і двох віродостойних свідків. Коли власник вкладки зробить спеціяльне застереження (вінкуляцію), обовязана є Кооператива вимагати вилєгітимування від особи, що приносить книжочку до виплати.

На случай сумніву що до управнення особи, яка жадає виплати виповідженої вкладки, може Заряд для ухилення відповідальности за здержання виплати, зложити суму припвдаючу до звороту в повітовім суді, як депозит.

При виплаті цілої вартости, задержується вкладкову книжочку, перетинається її на знак цілковитого уморення і перетяту складається до актів Кооперативи.

На випадок затрати вкладкової книжочки, мусить вона бути судово уморена і доперва по уморенні може влвсник отримати зворот вкладки, або дуплікат книжочки.

V. Позичкн затягані Кооператнвою.

(§ 44. статута).

§ 26. Зарядови вільно затягвти позички лише в межах уповвжнення уділеного Загальним Збором Кооперативи.

На затягнення кождої позички треба дозволу надзірної Ради.

§ 27. Осібні приписи очеркують услівя під якими може Кооператива затягати позички в своїй фінансовій централі т. є. в Центральній Касі рільничих Спілок.

Коли Кооператива хоче з инших фондів затягнути позичку, повинна вперед мати дозвіл від Краєвого Патронвту рільничих Кооператив.

VI. Позички уділювані членам.

(§ 47—49 статута).

§ 28. З фондів Кооперативи можна уділювати позички лише її членам.

Хто не хоче або не може бути членом Кооперативи, не може також в ніякій формі дістати в Кооперативі позички.

Заряд може ухвалити уділення позички рівночасно (на тім

самім засіданню) з постановою про приняття до Кооперативи нового члена, який старається о позичку.

Доки однак не будуть доповнені всі услівя застережені в §. 16. цеї інструкції, які відносяться до приняття члена до Кооперативи, доти не вільно виплачувати признаної Зарядом позички.

§ 29. Хто хоче в Кооперативі затягнути позичку, повинен в тій цілі особисто зголоситися у настоятеля Заряду; та ухвалою Заряду може також бути уповажнений до принимання зголошень о позички, або касієр, або инший член Заряду, котрому Заряд завірив принимання зголошень о приняття на члена Кооперативи (§ 15. інстр.).

Зголошення о позичку треба під біжучою позицією занотувати у „Виказі зголошень о приняття на члена і о уділення позички" (взір 11.) і виповнити всі рубрики „Виказу" аж до „Ухвали Заряду". Хто приймає зголошення о позичку має також обовязок вічливо уділити стараючому о позичку пояснень і допомогти йому до відповідного уложення цілого зголошення, випитати петентв доклвдно про ціль позички, як також про відносини, шо до її забезпечення і сплати. Оскільки заходить потреба, є також обовязком приймаючого зголошення, постаратися на иншій дорозі о дальші інформації про особу і маєткові відносини так стараючого о позичку, як і його ручителів.

§ 30. Внесені зголошення о позичку мають бути враз зі зголошеннями о приняття на членів предложені на найблизшім засіданню Заряду під ухвалу, коли Каса має відповідний оборотовий капітал влвсний або узисканий в Центральній Касі. Коли заходить потреба, повинен настоятель Заряду скликати надзвичвйне засідання для скоршого рішення о уділенню або відмовленню позички.

Без ухвали Звряду, довершеної на засіданню правильно скликанім і при достаточнім комплєті, не може бути уділена ніяка позичка.

Не вільно проте уповажняти настоятеля Заряду, хотяйби при співучасти касієра або иншого члена Заряду до самостійного уділювання дрібнійших позичок перед доконанням ухвали в кождім случаю з окрема.

Не є також дозволене признавати позички без засідання Заряду через підписання заяви поодиноких членів Заряду на

розісланім обіжнику, зі запитом, чи годяться на уділення позички.

§ 31. Признвння позички членови Кооперативи залежить в дальшім ряді від вдоволення слідуючим услівям:

а) Заряд мусить знати дійсне призначення позички і може уділяти її лише на ціль ужиткову, продуктивну т. з. на уліпшення господарства, на піднесення доходів членів в їх праці і в загалі на ціли зарібкові і господарські. Не лежить однак в обсягу задач і ділання Кооперативи уділювання більших позичок на купно грунтів і инші дорогі вклади, які вимагають довгоречинцевого кредиту.

б) Лише людям господарним, тверезим і гідним довіря може Заряд признавати позички; легкодушним, нездарним або несовісним належить все відказати позички, хочби були богаті і хочби уділення їм позички не представляло ніякої небезпеки для фондів Кооперативи.

в) Кождв уділена позичка мусить бути так забезпечена, щоби Коопервтива навіть на случай цілком непредвиджених трудностей в її сплаті через довжникв, не була виставлена на ніяку втрату.

§ 32. Матеріяльне забезпечення позички може бути трояке:

1. або через добрих ручителів,
2. або через гіпотеку на реальности довжника,
3. або в кінци через застав цінних паперів.

Ad 1. Звичайно уділяє Кооператива позичок за забезпеченням через ручителів солідарно (неподільно) з довжником відповідальних за позичкові зобовязання.

Ручителі не потребують бути членами Кооперативи, але мусять бути власновільні, — мати відповідний власний маєток і мусять бути докладно знані Зарядови так що до своїх особистих прикмет як і що до мвєткових відносин.

З правила повинен вимагати Заряд, на кожду позичку двох добрих ручителів; тілько дрібні позички короткоречинцеві, котрі не переносять квоти 100 зол., а мають бути сплачені нвйпізнійше в протягу одного року, можуть бути уділені зв забезпеченням одного ручителя. На случай признвної потреби, може Заряд вимагати більше як двох ручителів. Не нвлежить притім зізваляти на взаїмну рівночасну поруку довжників зі шкодою для забезпеки уділюваних Кооперативою кредитів.

Ані настоятель Заряду, — вні касієр не можуть бути ручи-

телями за ніяку позичку — уділену через Кооперативу, Заряд або надзірна Рада можуть повдто постановити — що ніякий член Заряду і ніякий член надзірної Ради не можуть бути ручителями.

Ad 2. У виїмкових случаях може Кооператива уділяти позичок за гіпотечним забезпеченням на реальности довжника, лише так, аби ціла квота позички мала покриття в перших $^{2}/_{3}$ частях вартости реальности. Але по змозі належить уникати уділювання гіпотечних позичок.

Примітка. Досвід вказує, що позички з гіпотечним забезпеченням бувають звичайно менше правильно сплачувані, як позички забезпечені ручителями — тому, що члени Заряду при ухвалюванню гіпотечних позичок менше оглядаються на моральну вартість і господарність довжників — а опісля в стяганні рат позичкових Заряд не дізнає помочи зі сторони ручителів і взагалі менше принаглює довжника — уважаючи позичку забезпечену на всякий случай.

Колиби однак мимо цеї уваги, уділяла Кооператива гіпотечних позичок, тоді її завідателі і Заряд є лично відповідальні за точне провірення стану гіпотечного що до власности і його обтяження перед признанням позички, так, щобн мала покриття в $^{2}/_{3}$ частях непереціненої вартости реальности.

Ad 3. В місце ручителів, або гіпотеки можна також приняти на звбезпечення позички цінні папери, даючі пупілярне безпеченство, притім однак вартість тих паперів після біжучого курсу мусить бути що найменше о $^{1}/_{3}$ часть більша від квоти позички. На застав паперів о дуже змінній вартости і не даючих пупілярного безпеченства, отже н. п. акцій, льосів і ин. не можна уділяти позичок. Поліса асекураційна — життєва — не може також становити ніякого підкладу для забезпечення позичок.

§ 33. Як правило належить приняти, що обоє подруги повинні виступати перед Кооперативою як співдовжники, хотяй лише одно з них мусить бути її членом. Не належить однак допускати до взаїмної поруки подруг за окремі позички, тим більше тоді, колиб сума тих позичок мала переступити межу дозволену для позичок одного члена.

§ 34. Загальний Збір Кооперативи означує найвисшу квоту позички, яку Заряд може самостійно признвти одному членови — як твкож дальшу границю висоти, до якої можуть сягати позички признавані Зарядом лише за згодою надзірної Ради.

Позички ухвалені через Заряд членам Заряду, або персонвлови Кооперативи вимагають затвердження надзірної Ради. (§ 29. уст. 7. стат.).

Проти ухвали Заряду не може бути уділена ніяка позичка; длятого не предкладається надзірній Раді справ що до уділення позички, колиби її уділенню спротивився Заряд.

Уділяння високих позичок не є завданням Кооперативи, а Заряд і надзірна Рада мають обовязок уважати на те, щоби в руки не многих членів не дісталася в формі кредиту надто значна часть оборотового капіталу Кооперативи, лише противно, щоби через уділяння дрібнійших позичок облегшити найбільшій скількости членів користвння зі здорового кредиту на случай дійсного запотребовання.

§ 35. Час сплати позички, розклад рат і терміни їх платности повинні бути примінені до призначення позички і до відносин маєткових і зарібкових довжника. Одначе залежить це також від условин, на яких Кооператива отримала свій оборотовий капітал. Скілько можности винен тоді Заряд узгляднити бажвння стараючого о позичку.

Коли позичка уділена зістала на довший час, як на один рік, в такім случаю її сплата мусить бути розложена на рати; рати можуть бути річні, піврічні, квартвльні, місячні а навіть тижневі; їх вибір належить до Заряду, — котрий однак притім повинен по змозі узгляднити бажання висказані через цего, котрий просив о позичку в зголошенню.

Як правило належить приняти, щоби сплата позички не була розкладана на довший час як на 4 літа. Заряд не може свмостійно признавати і виплачувати позичок з довшою сплатою як 4 літв (§ 47. стат.); виімкове уділення позички переступаючої цей час вимагає в кождім случаю з окрема затвердження ухвали Заряду через надзірну Рвду. Не вільно розкладати сплати ніякої позички на довший протяг часу як 10 літ.

§ 36. Відсоткову стопу від позичок для членів означує надзірна Рада на внесення Заряду. Кожда зміна відсоткової стопи має бути публично оголошена в окрузі Кооперативи і подана до відома Кр. Патронатови.

Обовязком Заряду і надзірної Ради є дбвти про це, щоби відсотковв стопа від позичок була можливо найнизша.

Спосіб побирання відсотків від позичок ухвалює надз. Рада на внесення Заряду, при чому при векслевих позичках цей відсоток мусить бути з природи річи побираний з гори, від скриптових позичок з гори або з долини — в міру условин, на яких отримано оборотовий квпітал. Повинно бути старанням Коопе-

ративи побирати відсоток з долини так, аби позички були для довжників як нвйдогіднійші.

§ 37. Зміст доконаної ухвали Заряду о признанню або відмовленню позички належить безпроволочно занотувати підчас засідвння в „Виквзі зголошень" в призначеній на це рубриці, а всі тут занотовані ухвали — доконані на тім самім засіданню і які відносяться до позичок (і приняття нових членів) — потверджує голова Заряду своїм підписом.

О признанню або відмовленню позички нвлежить безпроволочно в найкоротшій дорозі повідомити інтересованого і визначити для него (також і для його ручителів) речинець до підписання скрипту зглядно векселя і підняття суми позичкової. В місяць від звідомлення гвсне приречення що до уділення позички і потрібно нової ухвали.

§ 38. Нв уділену позичку предкладає довжник скрипт довжний або вексель, відповідно до ухвали Заряду о признанню позички.

Коли нв позичку має бути зізнаний скрипт довжний, повинен касієр або урядуючий член Заряду приготовити т. є докладно і порядно виповнити властивий скрипт довжний, а іменно будьто короткоречинцевий після взору 17., — наколи сплата позички має наступити найпізнійше в протягу одного року — будьто звичайний скрипт зі сплатою ратальною і забезпеченням через ручителів після взору 18., або в кінци скрипт довжний на забезпечення через застав цінних пвперів після взору 19.

Приготований скрипт довжний належить довжникови і його ручителям виразно і в цілости відчитати і тоді доперва предложити до власноручного підпису довжникови і його ручителям в присутности двох письменних свідків — котрі своїми підписами на скрнпті мають ствердити, — що акт був в їх присутности зізнаний і підписаний власноручно (назвиском або знаком хреста — чераз знаних їм особисто довжників як також і ручителів.

Значків стемплевих на скриптах, які відносяться до позичок негіпотечних не потрібно наклеювати тому, що нвлежитість скарбову, якв припадає за стемплі, платить Каса за цілий рік одноррвзово за посередництвом Патронату.

Скрипт довжний нв позичку з гіпотечним забезпеченням повинен бути зізнаний в формі нотвріяльного акту нв підставі

предложеного Кооперативою взірця скрипта (взір 20), а відтак безпроволочно заінтабулювати.

§ 39. Коли членоаи ухвалено позичку за векслевим забезпеченням, повинен член явитися в льокали Кооперативи разом з ручителями в означений день підчас касового урядовання і вексель підписати в прияві завідателів каси.

В Касах Стефчика є уживаний т. зв. власний вексель (взір 21).

Текст векселя повинен бути виповнений старанно і без похибок, бо всілякі поправки і счеркнення на векслях є недозволені.

Під текстом підписується довжник і ручителі, яко солідарно відповідальні супроти Кооперативи. Їх підписи мусять бути власноручні. Коли довжник або котрийсь з ручителіа не вміє писати, то його знак руки мусить бути завірений судом або нотарем. Підписи на аекслю повинні наступати в тім порядку, що перший повинен підписатися довжник а відтак під ним по черзі ручителі, бо в цей спосіб вже з самого векселя є слідним, хто є властивим довжником Кооперативи. Векслевий закон не зізваляє понадто на додавання при підписах жадних дописок подаючих характер або титул, з якого зложено поодинокі підписи.

§ 40. По належнім підписанню скрипту зглядно векселя, при позичках гіпотечних доперва по предложенню доказу о заінтабульованню претенсії Кооперативи, виплачується довжникови гроші (готівку) позички в присутности ручителів і свідків, а заразом доручається йому книжочку на „виказ сплат позичкових“ (взір 35), де виказані є речинці платности рат позичкових і де квітується кожду заплачену рату капіталову і процентову, а також квоту побрану на стемплі, друки та адміністрацію.

При виплаті аалюти позички не вільно нічого потручувати кромі вступної оплати, уділу, процентів (єсли їх побирається з гори) і звороту за стемплі і зужиті друки; іменно не вільно потручувати ніяких датків, хочби добровільних, на инші ціли навіть гідні.

§ 41. Всі довжні скрипти і векслі на виплачені позички мають бути заосмотрені біжучими числами порядковими згідними з книгою позичок і в такім порядку в теках в тресорі залізної каси Кооперативи переховувані.

§ 42. Обовязком Заряду, касієра і надзірної Ради, а передовсім настоятеля Заряду є уважати на це, щоби довжники не

були зі сторони ручителів або свідків наражені на видатки і почастунки за свою прислугу, котра повинна бути все безінтересна і почесна.

§ 43. Старанне дбання про точне сплачування позичок уділених членам Кооперативи належить до найважнійших обовязків в першім ряді настоятеля Заряду й касієра а в дальшім степени цілого Заряду і надзірної Ради. В тій цілі повинен настоятель Заряду вести при помочи касієра „термінатку" (взір 39), обнимаючу точний перегляд речинців платности всіх рат позичкових.

Довжникови вільно кождого часу сплатити цілу позичку або його довільну часть перед постановленим речинцем платности.

На случай ствердження позичкових залеглостей обовязаний є Заряд поробити відповідні кроки проти неточних довжників.

Власні векслі уживані в Касах Стефчика не вимагають протесту, о скільки їх виповнено точно після взірця подвного в Підручнику, а головно коли в тексті звзначено, що заплата має наступити „на поручення Квси Стефчика". В тім случаю Каса Стефчика не тратить ізза браку протесту права доходжування претенсії на довжнику і ручителях під векслевим примусом. Це право задавнюється однак по упливі 3 літ від речинця платности векселя.

Коли довжник залягає довше як тиждень з заплатою рати позичкової, належить йому переслати письменне „упімнення" (взір 40) до заплачення належитости в протягу 8 днів. Колиби упімнення не віднесло пожаданих успіхів, належить переслати так довжникови як і його ручителям „візвання" (взір 41) до заплачення в речинци 8 днів залеглої рати капіталової та нарослих відсотків з загроженням виповідження цілої решти позички і внесення судової скарги против довжника; належить притім постаратися о посвідчення доручення „візвання". Крім того належить в инший спосіб старатися вплинути на довжника й ручителів та остеречи їх перед наслідками судової скарги, котра потягає за собою кошти і виключення члена з Кооперативи.

Коли ті всі средства не поділають, повинен настоятель Заряду представити справу на найблизшім засіданню Заряду і виєднати собі уповажнення Заряду до виповідження позички і до внесення судової скарги проти довжника зглядно співдовжників солідарно відповідальних.

Виповідження позички належить переслати за посе-

редництвом повітового суду або угодженого нотара або адвоката з рівночасним заповідженням внесення судової скарги, коли довжник до остаточного речинця залеглости не урегулює і коштів Кооперативи (за виготовлення виповідження) не верне. Коли навіть то послідне остереження не поділає, повинен Заряд в судовій дорозі починити кроки в цілі стягнення виповідженої позички. Належить однак в тім також случаю старатися о ощадження видатків, получених зі стягнення належитости Кооперативи в примусовій дорозі.

Скарги проти довжників о векслеві претенсії повинноси вносити за посередництвом адвоката.

За шкоди, які оказалибися для Кооперативи з причини занедбання приписів о допильнованню сплати позички довжником, є особисто відповідальні члени Заряду (а в першій мірі настоятель).

Примітка. Ручителі є справді спільно з довжником в кождім случаю відповідальні за сплату позички, хотяйби Заряд Кооперативи занедбав виконати приписи о допильнованню сплати позички, однак можуть Заряд потягнути до відповідальности за шкоди понесені з причини недбальства Заряду в стяганню позичкових рат в властивім речинци.

Залягаючі відсотки від позичок передавнюються по 3 літах, коли в тім часі Заряд не домагався заплати, або того факту (домагання) не докаже.

§ 44. На просьбу довжника у властивім часі зголошену, може настоятель Заряду в случаю узасадненої як слід потреби продовжити речинець зв'плачення рати позички скриптової та позички векслевої забезпеченої власним векслем і не вимагаючого термінового протесту що найдовше до 30 днів; продовження довші понад 30 днів можуть бути признавані лиш Зарядом, його ухвалою доконаною на засіданню і то лиш на случай важних а виїмкових обставин, оправдуючих жадання прольонгати. Кожда того рода (довшів) прольонгатв речинця заплвти позичкової рати, може бути уділена лише за згодою ручителів довжника. Частих прольонгат належить на кождий случай уникати. Уділену прольонгату поодинокої рати повинен касієр зазначити на рахунку довжника і в його книжочці позичковій. Коли прольонгата відноситься до цілої решти позички, отже впливає на відрочення заплати кождої слідуючої рати позичкової, то зізволення на таку прольонгату повинно в скрипті довжнім занотоватися. Сплати відсотків від позичок не може Заряд прольонгувати.

Прольонгаційну клявзулю на власнім векслю заміщується

*

нв відворотній стороиі векселя. Зміст прольонгаційної клявзулі може бути слідуючий: „Належитість з цього векселя . . . . . Золотих спрольонговано до дия . . . . . 19.. року". Під клявзулею иалежить замістити відтиск фірмової печатки і власноручиі підписи двох членів Заряду. Бажаиим є, щоби прольонгаційну клявзулю підписав довжник.

Прольонгаційна клявзуля є вільиа від стемплевої иалежитости.

§ 45. По цілковитім сплачению позички належить довжникови видати уневажнеиий вексель або довжний скрипт. Коли сплачена позичка була заінтвбульована, належить понадто виставити довжникови окремий квіт екстабуляційний (взір 24), з фірмовим підписом Кооперативи, судово або нотвріяльио леґалізоваиим, щоби довжник міг на тій підставі внести подання о екстабуляцію позички; — кошти квіту і подаиня екстабуляційного поносить довжник.

§ 46. На случвй смерти довжника перед цілковитим вирівиаииям позички, повинен Заряд поствиовити, які иалежить предприняти средства, щоби запевнити Кооперативі заплату довгу спвдкоємцями довжника без відклику до ручителів.

На случай смерти ручителя перед сплаченням позички, за котру відповідає, є річию Заряду постановити, чи заходить потреба домагатися, щоби довжник постарався о иншого ручителя в місце помершого.

Примітка. Так довги помершого довжиика як і зобовязання помершого ручителя переходять на його спвдкоємців. Але Заряд Кооперативи повинен дбати про те, щоби на случвй зміни маєткових відиосин в осіб відповідальних за зворот позички, завчасу запобічи можливим трудностям і прикростям, в навіть стрвтвм при пізнійшім стягненню своєї належитости. В кождім разі для забезпечення претенсії на спадкоємцях чи-то помершого довжнка, чи ручителя, повиен Звряд Кооперативи зголосити свою претенсію до спадкової маси в тім суді, що переводить спадкове поступовання.

§ 47. Коли довжник уживає уділеиої йому позички незгідно з умовлеиим їй призначенням, а в спосіб мариотравний або противний ціллям Кооперативи, повинен Заряд таку позичку виповісти і зажадати її звороту в часі 4 тижнів.

На случай твкої зміии маєткових відносин або личних довжиикв, що грозить безпеченству позички, повинен Заряд виповісти позичку і зажадати її негайного звороту.

Коли довжник в наслідок постійного переселеиия поза межі округи Кооперативи перестав бути її членом, повинен Заряд

виповісти позичку, о скільки має утруднене дбання про дальше безпеченство і зворот позички; о скільки знова довжник переселився в недалеке сусідство округи Кооперативи, може Заряд за згодою ручителів не виповідати позичку.

VII. Кредит в біжучім рахунку.

§ 48. Членам, котрі мають значнійшні і частійший оборот грошевнй в своїх зарібкових господарствах, може Заряд Кооперативи отвирвти біжучі рахунки і признвватн їм кредит в біжучім рахунку.

Членови, котрому отворено кредит в біжучім рахунку, вільно кождого часу льокувати нв той рахунок збуваючу готівку і підіймати потрібні квоти нетілько до висотн вклвдок, але також як короткотермінові зачети (позички) на рахунок отвертого креднту аж до умовленої його внсоти.

§ 49. Отворення кредиту в рахунку біжучім муситься опирати:

а) нв ухвалі Заряду; о скільки однак ухваленнй кредит переступає границю дозволену Зарядови, що до висоти уділюваних позичок, або також 4 річний термін тревання креднтових відносин, мусить бути ухвалв Заряду затверджена надзірною Радою;

б) на спнсаній між Кооперативою а членом умові (взір 22), забезпеченій будьто гіпотекою на реальности члена (в перших $^2/_3$ частях її вартости), або також підкладом ціннх паперів з пупілярним забезпеченням, або в кінци добримн ручнтелями.

§ 50. Член, котрому отворено кредит в біжучім рахунку, є обовязаний кождий пібраний зачет на кредит, покрити вплатами що найменше в протягу одного року; в противнім разі належить отворенні кредит замкнути, внповісти і стягнути.

§ 51. Для депозитів члена на біжучнй рахунок обовязує з правила стопа процентова установлена для вкладок ощадностей; для креднтових звчетів стопв відсоткова для уділеннх позичок.

Коли однвк в умові о отворенню біжучого рахунку установлено для підіймування квот з біжучого рахунку коротші термінн виповідження, як для звороту вкладок ощадности, в такім разі вільно Зарядови в умові о утворення членови біжучого рахунку постановити для льоковання депозитів опроцентовання низше о $^1/_2$%, як обовязує для вкладок ощадности.

VIII. Каса.

§ 52. Касою Кооперативи управляє настоятель Заряду спільно з касієром.

Завідателі Каси не можуть бути споріднені вбо посвоячені будьто в лінії простій, будь це в лінії бічній до другого степеня (§ 16. статута). Оба завідателі Каси є солідарно відповідальні за майно Кооперативи, що переховується під їх замкненням.

Для забезпеки цеї відповідальности, повинен оден з завідателів Каси (з правила касієр) зложити відповідну кавцію або дати поруку двох маєтних ручителів. З цим завідателем повинна бути списанв відповідна умова на письмі (взір 9).

На случай хвилевих перешкод в полагоджуванню касових чинностей заступає настоятеля Заряду його заступник, а касієра один з членів Звряду, якого в тій цілі надзірнв Рада своєю ухвалою визначає.

На случай ствлих або частих перешкод в полагоджуванню касових чинностей настоятелем Заряду, що до котрого пожадане було-би, щоби він на тім становиску лишився, може Заряд своєю ухввлою завірити заступникови настоятеля, або иншому назначеному членови Заряду, тревале касове урядовання разом з касієром (§ 25. статута); однак в тім случаю має настоятель Заряду подрібно наглядати касове урядовання Кооперативи.

Примітка: Тревале виручення настоятеля Заряду його заступником вбо иншим нвзначеним членом Заряду, щоби спільно з касієром завідував касою Кооперативи, є звичайно потрібним в сильно розвинених Кооперативах о великих касових оборотах.

§ 53. Готівку, ефекти (цінні папери, умову з одним з завідателів Каси, документи кавційні ітп.) мається все переховувати в скарбници (тресорі) залізної каси Кооперативи, яку замикають оба завідателі каси, отже в приватнім замкненню одного з завідателів грошей ані ефектів Кооперативи переховувати не вільно.

Ключі від залізної каси мають бути так розділені, щоби один з завідателів одержав ключі від зверхних дверий, а другий від скврбниці залізної каси; котрі ключі мають бути повірені кождому з завідателів каси, ухваляє Заряд Кооперативи, який може також постановити зовсім відмінний, чим висше наведений розділ ключів, однак зввсігди в цей спосіб, щоби жаден з завідателів при помочи повірених йому ключів сам без відома і ключів другого завідателя каси не міг отворити скарбниці в залізній касі Коопервтиви.

Другий гарнітур ключів від залізної каси повинен бути в той сам спосіб поділений, опечатаний і повірений в переховання предсідникови і заступникови предсідника надзірної Ради. Однак Заряд може на случвй потреби повірити переховання ключів иншим членам надзірної Ради.

Примітка. Коли котрий з завідателів не зважає на повисші наведені приписи, віддає свої ключі від каси другому завідателеви, то не лиш не увільняється від відповідвльности за цілість і безпеченство каси, але противно побільшає її, бо в тім случаю є він особисто відповідальний за страти, які повстали з занедбання або з проневреиня зі сторони другого завідателя, або на случай крадіжи через инших людей тому, що виданням своїх ключів улекшив доступ до скарбниці Кооперативи.

§ 54. Кожду вплату до Каси і кожду виплату з каси Кооперативи може касієр довершити лише нв підставі асигнати, виставленої і підписаної другим завідателем каси тоді, коли вплата або виплата відбулася (взір 25 і 26).

Асигнати можна виставляти поодиноко, вбо подвійно через кальку. Касієр безуслівно не може виставляти асигнат.

Книги асигнат мають бути під замкненням того завідателя, котрий їх виставляє.

Жадному завідателеви каси не вільно без відома другого співвідповідального завідвтеля приймвти гроші до каси Кооперативи. Проте не є дозволеним принимання грошевих вплат нв разі, без відомв і асигнвти другого завідателя каси за додатковим пізнійшим виставленням асигнат. Виплата готівки без асигнат або на тимчасові поквітовання (т. зв. бони) є недозволена.

§ 55. Кожда вплвта або виплата грошей на рахунок уділів, вкладок ощадности або позичок уділених членам, мусить бути в відповідних книжочках сторін поквітована підписвми обох завідателів каси Коопервтиви, рівночасно з приняттям або виданням грошей з каси.

На всякі инші виплати мусять оба завідателі виказатися поквітованням осіб, які відбирають гроші з каси Кооперативи. Ті поквітовання належить долучити до відповідних асигнат, о скільки це поквітовання не зістало поміщене на противній стороні асигнати.

§ 56. Для полагоджування касових чинностей зі сторонами назначується сталі дні і години урядовання в льокали Кооперативи. В тих днях і годинах оба завідателі каси повинні бути присутні в льокали Кооперативи. Коли би зайшла потреба, належить побільшити скількість днів і годин призначених на

правильне урядовання зі сторонами. Лише в тих днях і годинах належить полагоджувати касові чинности зі сторонами, яких нвлежить привчити і призвичаїти, щоби в справах касових перестерігали постановлений порядок.

Наколи-би з важних причин зайшла потреба поладнання квсових чинностей поза урядовими годинами, то се може статися в кождім разі лише за відомостію і згодою обох завідателів каси, причім мусять бути заховані всі инші приписи цеї інструкції, що відносяться до приняття, перехования і виплати грошей.

Рівнож грошеві, як також цінні пересилки, мають бути квітовані обома завідателями, про що Заряд Коопервтиви повинен письменно повідомити властивий Уряд почтовий, на початку діяльности Кооперативи, як також при кождій зміні в особах завідателів каси, через виповнення відповідної почтової повновласти, легітимуючися при тім відносною ухвалою судовою о зареєстрованню члена.

§ 57. Кожду квоту приняту до каси або з каси видану має касієр безпроволочно згідно з асигнатою вписати до „Денника касового“ (взір 27).

Книги асигнат по їх записанню переховується в актах Кооперативи через 10 літ.

По кождім правильнім касовім урядованню повинні оба завідателі — один в асигнатах, другий в касовім деннику — обчислити суму приходів і розходів, та зазначити ті суми, як твкож і ріжницю цих сум порівнати з дійсним станом перечисленої готівки в касі. На случай незгідности в рахунках, належить сейчас ріжницю вияснити і справити.

§ 58. З кінцем кождого місяця нвлежить замкнути „Касовий денник“ і перевести точне шконтро каси. В тій цілі обчисляється суму приходів і розходів у всіх колюмнах, порівнюється через перехрестну пробу та порівнання з сумами асигнат, порівнюється готівку, яка є в касі, з рахунковим вислідом і довівши до згідности, виписується чорнилом в Деннику суми всіх рубрик, а в увагах розходів стан готівки. Висліди цего місячного шконтра мають бути підписані в Деннику обома завідателями каси, а зглядно також настоятелем Заряду. З вислідів місячного замкнення Денника касового здає настоятель Заряду звіт на найблизшім звичайнім засіданню Заряду.

З кінцем знова кождого року (в дни 31. грудня) повинен Заряд спільно з контрольною Комісією надзірної Ради перевести

річне шконтро каси і його вислід унагляднити в Деннику касовім і в протоколі з засідань Заряду.

До переведення касових шконтр служить виданий в тій цілі бльочок (взір 28).

§ 59. Значнійших запасів готівки не належить переховувати без опроцентовання в касі Кооператнви, хиба що в найблизших днях, о скілько можна предвидіти, має наступити запотребовання цеї готівки. Хвилево зайву надвижку готівки належить приміщувати в Центральній Квсі рільничих Спілок.

§ 60. Чужих фондів (готівки, цінних паперів і т. п.) не вільно переховуватн в касі Кооперативи.

IX. Рахунковість.

(§ 51—56 статута).

§ 61. До ведення рахунковости Кооперативи служнть 5 книжок, а іменно: Деннк касовий і чотири контові книги т. є. книга уділів (А), книга вкладок (Б), в котрій провадиться окрім цего: затягнені позички, біжучі рахунки й спеціяльні рахункн поотвирані в Деннику касовім, книга уділених позичок (В), і книга ріжних рахунків (Г).

Всі книги ведеться на підставі асигнат в той спосіб, що кожда асигната на побір і кожда асигната на виплату мусить бути звпнсана рвз до Денника касового, а другий раз до одної з контових книг. Оба вписи кождої позиції мають бути з собою повязані через відносні числа: в Деннику касовім належить покликатися на властиве число рахунку в відповідній книзі контовій і на відворот, в кождій книзі контовій належить покликатися на біжуче число відповідної позиції в касовім Деннику.

§ 62. Касовий денник мається вести після взірця 27, причім належить узгляднити приписи подані висше в § 57 і 58 цеї інструкції. З кінцем кождого місяця належить обчислити суми кождої рахункової рубрики, провірити загальну суму через перехрестну пробу і перенести всі суми на слідуючий місяць; рахунки слідуючого місяця можна також вести з огляду нв заощадження книги на тій-же стороні, на якій замкнено попередний місяць, єсли ще залишилось досить вільного місця. Перед обчисленням цілорічних сум з кінцем місяця грудня належнть вписати в прнхід і розхід: суми відсоток, які мають бутн скапіталізовані так від ощадностей, як і від біжучих рахунків, про-

візії (відсотки) належні або довжні від рахунків спеціяльних, відписи (амортизацію движимостей і недвижимостей), відсотки дописані до запасного фонду, зиск або страту на курсі цінних паперів і в кінци дивіденду дописану до власних уділів (єсли ще її не переведено через Денник касовий серед року). На слідуючий рік переноситься решти (сальда), які виходять з порівнання сум всіх рубрих рахункових в приходах з відповідними сумами рубрик в розходах, коли меншу суму одної сторони відійметься від більшої з другої сторони. Крім решт (сальд) в переділках на рахунок „відсоток і провізій" (рубр. 10) і на рахунок „коштів адміністраційних" (рубр. 11) повинні всі перенесені суми відповісти позиціям білянсовим.

§ 63. Книгу уділів (А) ведеться після взірця 29 і 30 в одній книзі разом зі списком (реєстром) членів і декляраціями в цей спосіб, що в першій части ведеться спис (реєстр) всіх членів Кооперативи після числа (нумерів) підписаних ними декляраций та утримується евіденцію принятої Загальним Збором відповідальности або її змін — натомість в другій части ведеться декляраціі і рахунки уділів. В тій то другій части призначені є для кождого члена дві сторони: на першій стороні, в горішній части підписує член декляраціо приступлення до Каси і на тій підставі втягається його до Реєстру під тим самим числом, яке має декляраціа, а в долішній части унагляднюється дати виступлення члена з Каси і його причини; це віднотовується рівночасно в Реєстрі членів. На случай добровільного уступлення підписує член декляраціо виступлення (§ 17 і 19 Інстр. адмін.). На другій сторінці в горішній части ведеться евіденцію здеклярованих до вплати або виповідження дальших уділів. Тут підписує член декляраціі зглядно виповідження дальших уділів т. є. понад уділ приписаний статутом в квоті 10 зол., котрого виповідження є рівнозначним з виступленням з Кооперативи. Долішна часть другої сторінки призначена є на рахунок уділів.

В кождім рахунку уділів вписується по черзі позиції приходу (вплати на уділ) і розходу (звороти уділів), причім перед вписанням позиції розходу належить обчислити суму попередних позицій приходу і через відняття від неї позиції розходової, обчисляється стан уділу.

Дивіденду признану Загальним Збором за минувший рік вписується до цеї книги на рахунок члена лише в тім случаю, коли член деклярував більше чим один уділ, але не вплатив ще

цілої передтим декларованої квоти. Впрочім всі квоти дивіденди, які належаться членам по думці ухвали Загального Збору, виписується в окремім виказі і на тій основі асигнується з каси загальну суму, якої потреба на виплату всім членам, на розхід та вписується до рубр. 11. Денн. кас. (в коштах адміністраційних). Відбір поодиноких квот потверджують члени своїми підписами на згаданім виказі. Непідняту протягом 5-ох літ дивіденду числячи від речинця її платности, дописується до запасного фонду і тоді асигнується відповідну квоту на розхід в „коштах адміністраційних" а на прихід „запасного фонду".

§ 64. Книга вкладок (Б) повинна бути ведена після взору 32. Служить она головно до ведення докладних і подрібних рахунків з поодинокими властителями вкладок ощадностей; кождому з них призначується постепенно осібно цілу сторону на ведення з ним рахунку. Від кождої вплати на капітал і від кождого звороту вкладки обчисляється відразу відсотки по конець біжучого року і через додання до попередних позицій або віднимання від них, виказується кождоразовий стан в капіталі і відсотках. З кінцем однак кождого року належить перепровадити на кождім рахунку скапіталізовання непіднятих процентів, вписуючи квоту належних властителеви відсоток як нову позицію так в капіталі як і у відсотках і додаючи її до попередного стану капіталу вкладкового а відіймаючи в рубриці проценту, узискується квоту вкладкового капіталу призначену до перенесення на слідуючий рік.

Для улекшення в вишуканню кождого рахунку належить зладити і утримувати показчик вірителів в подібний спосіб як показчик членів і довжників.

В книзі вкладок ведеться окрім цего слідуючі рахунки:

а) затягнені Кооперативою позички в Центральній Касі або в иншій установі, причім для кождої затягненої позички хотяйби в тій самій установі отвирається рахунок на иншій стороні. Відсотки від затягнених позичок, о скільки віритель не пібрав їх з гори, обчислюється не по кінець року, але по день заплати, значить, їх не капіталізується цілком з кінцем року;

б) біжучі рахунки з Центр. Касою, з иншими установами та з членами Каси, при чому для кождого рахунку відкривається окреме конто на иншій сторінці. Відсотки в біжучих рахунках дописується (капіталізується) з кінцем року на кождім рахунку подібно як при вкладках ощадности;

в) евентуальні инші рахунки, які випливалиби з діяльности Кооперативи у формі претенсії або довгу до иншої установи (особи), а ведені в рубриках 13—14 касового Денника, при чому для кождого інтересента відкривається окремий рахунок на иншій сторінці.

Примітка. Абн матн належнтий перегляд всіх рахунків веденнх в Книзі вкладок (Б), вказане є чергове ведення рахунків вкладок ощадностн на початку кнпги а для всіх нних рахунків (затягненнх позичок, біжучих рахунків та нних) лншнтн потрібну кількість карток на кінци книгн вкладок і там їх вестн.

§ 65. Книга позичок (В) повинна бути ведена після взорів:

а) для позичок скриптових довгоречинцевих з ратальною сплатою після взору 34 а;

б) для позичок скриптових короткоречинцевих зі сплатою одноразовою або ратальною але найвисше в бігу одного року після взору 34 б; в обох взорах засада і спосіб ведення рахунків є однакові. Відсотки від скриптових позичок, о скільки обовязує опроцентовання з долини, обраховується в дні дійсної заплати позичкової рати за час минувший від попередної рати; за кождою сплатою обчисляється відразу позісталість довгу в капіталі. При кождій сплаті позичкової рати обчисляється і стягається передовсім відсотки по день сплати, а решту вплаченої готівки записується на рату капіталу. З кінцем року обчисляється відсотки належні від оставшого довгу до дня 31. грудня, однак квоту відсотків вписується тільки олівцем в увагах, тому що ці квоти мають тільки значіння як відсотки переносні для рахункового замкнення і зістануть зліквідовані і пібрані доперва при найблизшій сплаті позичкової рати. При побиранню відсоток з гори при скриптових позичках обчислюється їх при виплаті позички або при сплаті позичкових рат до слідуючої рати і стягається в готівці вписуючи їх до рубрик відсотків зі зазначенням дати, до якої їх пібрано. З кінцем року обраховується відсотки надібрані на слідуючий рік, але квоти тих відсотків вписується лиш олівцем в увагах, бо квоти ті мають значіння лиш як відсотки, які обтяжують білянс в довжному стані і будуть узгляднені при замкненню рахунків;

в) для векслевих позичок після взору 34 в. Засада ведення тої книги є така сама, як при скриптових позичках

з тим, що виповняється додатково рубрики, які мають примінення тільки при векслях, це є дати плвтности поодиноких векслів і дата їх евентуального реесконту (заставу) в Центр. Касі або в иншій банковій установі. Відсотки від векслевих позичок можуть бути побирані лиш з гори, а вписується їх до рубрики відсотків, при чому при векслях, яких речинець платности запвдає в слідуючому році треба обрахувати також квоту відсотків припадаючих нв слідуючий рік і зазначити їх олівцем в примітці. Це обчислення є потрібне до рахункового замкнення, бо сума нвдібраних відсотків нв слідуючий рік обтяжує білянс Каси в довжному стані.

В звязи з тою книгою позістають 3 книги (або викази) помічні, котрі належить провадити, в іменно показчик довжників, показчик ручителів і термінатка.

Поквзчик довжників може бути злучений з показчиком членів тому, що тільки члени можуть бути довжниками Кооперативи; показчик той отже ведений поазбучно після взірця 37. улекшить вишукання всіх рахунків в книжці В. (позичок), які відносяться до даного члена (довжника).

Показчик ручителів повинен бути проваджений після взірця 38. в подібний спосіб, як показчик довжників твк, щоб відразу можна було довідатися, за котрі позички відповідає той сам ручитель і запобігти в перетяженню поодиноких ручителів порукою за многі позички.

Термінатка (взір 39.) служить до евіденції термінів плачення позичкових рат так скриптових як і векслевих. Можна її в двоякий спосіб провадити: будьто при кождій заплаті позичкової рати вписується слідуючу рату під властивим місяцем, коли є платною, або також що місяця винотовується постепенно з книжки довжників тих всіх довжників, котрі в слідуючім місяці мають заплатити нвйблизшу позичкову рвту. Такв евіденція є при векслевих позичках необхідна й треба її конечно вести. В разі заплачення або прольонговання рати, вичеркується відносного довжника і знова виказується його у місячнім виказі на той місяць, коли є платною слідуюча або прольонговвна рата.

§ 66. Книгв ріжних рахунків (Г) складається з слідуючих головних рахунків:

а) Рахунок вступних оплат (вписового) (взір 36. а), в котрім вписується при кінці кождого місяця суму вписового заплаченого через нових членів в тім місяці, а при кінці кож-

дого року переноситься загальну суму вступних оплат на рахунок запасного фонду.

б) Рахунок адміністраційних коштів, в котрім позиції адміністраційних прнходів (зі зворотів за друки, субвенції і т. п.) і адміністраційннх розходів вписується порядково по собі після взору 36 б, причім прихід від розходу розріжняється тільки через уміщення квоти у властивій рахунковій колюмні. Надто права сторона рахунку призначена є нв повторення квоти розходу у властивій переділці відповідно до титулу розходу.

в) Рахунок движимостей (взір 36 в), в котрім по порядку впнсується вндатки пороблені нв закупно движимостей потрібних до ужитку Кооперативн. Уважати належить на те, щоби видатки, які відносяться до закупна того самого предмету, були разом порядково зіставлені в першій рахунковій рубриці („поодиноко") а їх сума уміщена в рубриці на „розхід", бо кожда позиція має творити цілий кошт набуття даного предмету. Предмети дрібні, які мають вартість тільки для Кооператнви (пр. стампілія, друки і т. п.) належить уважати як адміністраційний видаток. В разі спродання предмету зачисленого до движимостей заподається осягнений з тої причини „прихід", яко дальшу позицію і вставляється ту квоту приходу до властивої рубрнки.

г) Рахунок недвнжимостей (вартостн) провадять ті Кооперативи, котрі мають власні недвижимі майна (дім, грунт) (після взірця 36 г), отже в подібний спосіб як рахунок движимости. Тут однак належать тільки ті рахункові позиції, котрі становлять побільшення або зменшення вартости (капіталу) недвижнмости.

ґ) Рахунок утримання і доходів недвижимостей провадять (після взірця 36 г) ті самі Кооператнви, котрі мають власну недвижимість і після того провадять попередний рахунок. Видатки і доходи записується порядково по собі як наступають, відріжняючи однних від других тільки через вставлення квотн у властивій рахунковій переділці.

д) Рахунок запасного фонду (взір 36 д), в котрім на прихід запасного фонду вписується: 1) вплачену в минувшім році суму вступних оплат, 2) приділений до запасного фонду чистий зиск за минувший рік з датою ухвали Загального Збору, 3) нарослі відсотки так від стану запасного фонду з днем 1. січня як і від пізнійших впливів в бігу року, 4) инші надзвичайні доходи запасного фонду. Відсоткн наростаючі запасному

фондови обчислюється від дня впливу приходової позиції після процентової стопи для уділених позичок оскільки запасний фонд знаходився в обороті, зрештою однак після справдішного припису в тій інституції, де зістав ульокований, або правдивого приходу з купонів, оскільки запасний фонд був ульокований в цінних паперах. Розходом може бути страта понесена будьто через адміністрацію запасного фонду (страта на курсі і т. п.) або також в случаю постановленого відписання з запасного фонду загальної стрвти виказаної замкненням рахунків за минувший рік.

е) Рахунок процесових коштів (взір 36 е), в котрім вписується чергово так видатки як і доходи (звороти видатків), випливаючі з процесів і екзекуційного поступовання проти довжників; на контах відносних довжників, в позичковій книзі належить олівцем в увагах записувати видатки понесені примусовим стягненням позички.

ж) Рахунки цінних паперів власних і чужих в відданих Кооперативі в застав яко підклад на затягнені позички, при чім для кождого власника цінних паперів відкривається окремий рахунок і після спромоги на иншій сторінці (взір 36 ж). В цих рахунках мусять бути точно подані: назва цінних паперів, їх номінальна вартість і числа.

Нв приняті в застав цінні папери видає Кооператива їх власникам поквітовання з поданням записаних прикмет (означення цінного паперу, число, квота і т. п.).

з) Рахунки власних уділів, при чім для кождої установи, до котрої Кооператива вплатила уділ, відтвирається окремий рахунок і в міру спромоги на иншій сторінці після взірця 36 з. Дивіденду дописану до власного уділу капіталізується подібно як відсотки при вкладках.

і) Рахунки спеціяльних фондів належить вести на окремих сторінках окремо для резерви страт, окремо для вальоризвційного фонду і т. д. (взір 36 і).

На прихід резерви страт, вальоризаційного фонду та инших спеціяльних фондів, вписується річні дотації (приділення) білянсові та инші надзвичайні доходи або відсотки, а на розхід відписи на ту ціль, для яких дана резерва є призначена.

Крім повисших рахунків можна в тій книжці провадити ще инші рахунки, які не знаходять поміщення в инших контових книгах.

§ 67. Вписи до всіх рахункових книжок повинні бути доконуввні відразу, без залеглости. Тільки контовання в книжці ріжних рахунків (Г) може відбуввтися а місячних відступах часу.

§ 68. Всі рахункові книжки повинні бути проавджені чисто і старанно без жадних ошибок. Не дозволеним є вишкробувати, затирати або вимазувати перші вписи. Коли зайде потреба спростовання впису, належить помилені цифри і слоав перечеркнути так, щоби позістали читкими, а висше або побіч вписати правдиві; можна також помилкові рахункові позиції спрааити через „сторно" (уневажнення або зрівноваження).

§ 69. Провадження рахункових книг є обоаязком касієра під управою і надзором, а оскільки можливо також при спіаучвсти настоятеля Заряду (§ 51 стат.).

В Кооперативах, котрі мають значнійші касові обороти належить розділити рахункові чинности також поміж обох завідуючих касою. В такім разі настоятель або член Заряду виставляючий асигнати, повинен провадити касові книжки, а касієр Денник касовий побіч инших маніпуляційних чинностей.

§ 70. Бодай хоч раз на квартал повинні оба завідателі каси перепровадити рахункове шконтро всіх книг Кооперативи. В тій цілі належить з кождої контової книги виписати кінцевий стан капіталовий (said'a) асіх рахунків, зрахуаати їх і порівнати суми з станом („said-ом") відносних рубрик в Деннику касовім; поки не зістане осягненв цілковита згідність, належить доходити причини і справити похибки. Відбуття рахункового шконтра належить зазначити в уаагах Денника касового.

§ 71. В найкоротшім часі по упливі кождого адміністраційного року, а найпізнійше до дня 1. березня обовязаний є Заряд Коопервтиви зіставити замкнення рахунків за минувший рік. Приготовлення кождорічного рахункового замкнення є річю настоятеля Заряду і касієра (§ 52. стат.). Рахункове замкнення мусить опиратися на докладних (іменних) інтентарах (виказах, списах) членів і уділів (взір 42), вкладок ощадностей, як також затягнених Кооперативою а не сплачених позичок (взір 43), рахунків біжучих так з членами як і з банками тв рахунків спеціяльнох (взір 44), всіх уділених Кооперативою і не сплачених ще позичок (взір 45), і на інвентарі движимости і недаижимости, цінних пвперів і уділів власних (взір 46). В інвентарі движимости належить перепровадити відпис що найменше 10% від первісної вартости предметіа, для постепенного уморення

їх вартости. Висота відпису з вартости недвижимости залежить від більшої або меншої тревалости недвижимого предмету. При мурованих будинках треба відписати найменше 2% (радше 3—4%), при деревляних найменше 5% (при старших більше). Замкнення рахунків повинно бути зіставлене після взірця 47.

§ 72. Так приготовлене замкнення рахунків предкладає настоятель Заряду на скликанім в тій цілі спільнім засіданню Заряду і надзірної Ради до провірення (§ 55. стат.). Засідання це повинно бути зі спільним порозумінням настоятеля Заряду і предсідника надзірної Рада скликане принайменше на 3 дні перед відбуттям засідання через розіслання обіжника з виразним виміненням в порядку дневнім справи сконтрольовання замкнення рахунків. Члени Заряду і надзірної Ради мають право і обовязок перед засіданням або в часі засідання порівнати позиції замкнення рахунків з інвентарами, а позиції інвентарів з відносними рахунками в книгах Кооперативи. В кожному разі контрольна Комісія надзірної Ради має обовязок перевести перед засіданням в міру спромоги докладне порівнання замкнення рахунків з книгами як також шконтро каси. Понадто всі позиції інвентара уділених позичок і инших претенсій Кооперативи мають бути на тім спільнім засіданню Заряду і надзірної Ради піддані оціненню (цензурі), чи кожда претенсія Кооперативи є належито забезпечена і стягаєма; рівночасно мають бути винесені відповідні ухвали щодо забезпечення загрожених позичок і стягнення залеглих позичкових рат в відносні ухвали повинні бути узгляднені в увагах інтентара при властивій позиції і в протоколі відносного засідання надзірної Ради.

Претенсії узнані яко нестягаємі мають бути потручені з загальної суми інвентаря позичок і з узглядненням того відпису вставлені до чинного стану білянсу Кооперативи (§ 54. уст. в. стат.). В касовому Деннику належить такі претенсії приходувати у відносній рубриці „позичок уділених членам" так, якби вони були сплачені, а рівночасно розходувати їх в одній з вільних рубрик касового Денника означених порядковим числом 13—14, даючи їй звголовок „нестягаємі претенсії". Коли повисші рубрики є вже заняті иншими рахунками, то належить розходувати нестягаємі претенсії в рубриці 11 „адміністраційні кошти". Не можуть бути однак узнані за нестягаємі такі претенсії, що до яких не довершено всіх правних кроків для стягнення від

довжникіа або їх ручителів або такі, які є нестягаємі з вини заадідателів, Заряду або надзірної Ради Кооперативи через занедбання або переступлення обовязуючих приписів.

Перепровадження оцінки всіх претенсій Кооперативи на спільному засіданні має бути стверджене а інвентарі позичок, а всі інвентарі і рахункове замкнення повинні бути підписані всіми присутними на засіданню членами Заряду і надзірної Ради. Надто переведення й вислід оцінки позичок належить записати а протоколі з спільного засідання Заряду і надзірної Ради.

Так провірене і підписане рахункове замкнення враз з інаентарями пересилає Заряд до провірення Краєвому Патронатови рільничих Кооператив; до рахункового замкнення належить також долучити відпис початкових і кінцеаих сум касового Денника за відносний рік, потверджений витяг з надісланого Кооперативі замкнення її біжучого рахунку, стану уділу і затягнених позичок в книгах Центральної каси, вичислення всіх позицій адміністраційних коштів заплачених і довжних за минувший рік, як також аиказ складу завідуючих органів після стану з кінцем року, аідпис з протоколу зі спільного засідання Заряду і надзірної Ради, на котрім переведено оцінку позичок.

§ 73. По звороті Кооперативі провіреного Край. Патронатом рахункового замкнення, ухвалює Заряд внесення що до дивіденди аід уділів, а а данім разі також що до покриття страти, які мають бути після пропозиції Заряду приготовлені до ухвали Загального Збору, як також инші внесення, які остають а звязи з рахунковим замкненням і ті всі внесення предкладає Заряд враз з рахунковим замкненням надзірній Раді, котра рівнож має ухвалити, які внесення, щодо рахункового замкнення мають бути в її імени предложені до ухвалення Загальному Зборови.

Всі приготовлені внесення на Загальний Збір мають бути переслані в точнім і дослівнім звученню Край. Патронатови разом з обіжником о скликанню Загального Збору найменше на 14 днів перед речинцем Збору (взір 48—49).

Приняте і так Зарядом як і надзірною Радою підписане рахункоае замкнення вільно кожному членови Кооперативи переглянути в часі між скликанням а відбуттям Загального Збору (§ 55 стат.). Замкнення рахунків повинно бути аиложене при-

найменше на 14 днів перед Загальним Збором в льокалі Кооперативи до перегляду членам.

§. 74. Звтвердження рахункового замкнення Загальним Збором як також його ухвалу, що до ужиття зиску або покриття страти повинен Заряд зазнвчити через поміщення (з фірмовим підписом Кооперативи) відповідної клявзулі на оригінальнім рахунковім замкненню, котре разом з інвентарами належить старанно переховувати в залізній касі Кооперативи.

§ 75. В протягу 8 днів по Загальнім Зборі обовязаний є Заряд Кооперативи прислати Край. Патронатові відпис протоколу Загального Збору, удостовірений Зарядом Кооперативи і вплвтити на чек П. К. О. виказані Краєвим Патронатом (при звороті рахункового замкнення) належитости скарбові, патронацькі і инші. Тоді Край. Патронат зладить потрібну кількість відписів рахункових замкнень Кооперативи, заосмотрить клявзулею о затвердженню Загальним Збором і перешле їх відносним властям.

§ 76. Найпізнійше до кінця червня повинен бути витяг рахункового замкнення за минувший рік оголошений публично в органі Кооперативи, установленім по думці статута до уміщення оголошень від Кооперативи. Оголошення це мусить обнимати вимінене число членів, котрі приступили до Кооперативи, число тих, котрі з неї виступили і загальне число членів з кінцем року; дальше належить вичислити стан чинний і стан довжний маєтку Коопервтиви, запасний фонд, а в кінці чистий зиск або страту Кооперативи за минувший рік (§ 56. стат.). Поміщенням цього оголошення займеться Краєвий Патронат по вплаченню Кооперативою виказаної рахунком належитости.

X. Адміністраційиі видатки і їх покриття.

(§ 50. статута).

§ 77. Всі свої видатки адміністраційні, а іменно: чинш, винагороду касієра і евентуально другого стало урядуючого члена, порторія, закупно книжок і друків, кошти зареєстровання і публичних оголошень, оплату на Патронат і инші подібні видатки поносить і покриває Коопервтива з власних доходів. Є обовязком членів Заряду, надз. Ради і Загального Збору перестерігати як нвйбільшої ощадности і зізволяти тільки на конечиі видатки. Всі видатки не виходячі безпосередно з діяльности Кооперативи є заборонені.

В ніякім разі не повинні кошти адміністраційні перевисшати $^{2}/_{3}$ частей того доходу, якого можна сподіватися з пібраних відсотків від розпозиченого капіталу по потрученню відсотків виплачених або належних вірителям.

§ 78. Винагороду касієра й евентуально другого члена Заряду, котрий стало і прввильно веде з касієром рахунковість, установляє Загальний Збір, на підставі згідної пропозиції Заряду і надзірної Ради (§ 15. стат.); пропозиція Звряду і надзірної Рвди не є конечна тільки на перших основательських Зборах Кооперативи, коли на них має бути установлена платня касієрв й стало з иим урядуючого члена Заряду. Впрочім не допускаєме є доривочне уствновлення винагороди на підставі внесения, котре не вийшло від Заряду і нвдзірної Ради і така ухвала Загального Збору є неважна.

Винагорода касієра й инших членів органів Кооперативи повиннв бути установлена завсігди з гори (§ 15. стат.) т. є. на слідуючий час з правила нв протяг урядовання вибраного квсієра та инших членів органів Кооперативи. Загальний Збір може однак також в часі періоду урядовання на внесення Заряду і надз. Ради підвисшити на дальші літа попередно признану винагороду, коли на це фонди Кооперативи по мисли попередних постанов зізваляють. Не дозволеним однак є ухвалення з долини додаткової винагороди за минувший час. Винагорода не може бути установлена в процентовім відношенню від сирого або чистого зиску, вбо від обороту касового чи пібраних відсотків, лиш тільки в квоті з гори виразно означеній; ухвала повиннв очеркнути також спосіб виплати (місячно, квартвльно, піврічно, річно).

§ 79. Всі члени Заряду і надз. Ради повинні сповняти свої обовязки почесно і безплатно в інтересі публичного добра (§ 15. стат.). Взвгалі за участь в засіданнях і спільних працях Заряду зглядно надз. Ради не можуть члени побирати ніякої винагороди в ніякій формі.

Коли через розвій Каси зайде потреба установлення що найменше дворазового в протягу кождого тиждня урядовання касового зі сторонами і коли до сталої контролі чинностей касових і до спільного з касієром, а регулярного урядовання визначений зістане в місце або побіч настоятеля Заряду по мисли §. 25. статута оден з членів Заряду, тоді може бути установлена скромна винагорода (відшкодо-

вання) за сповнювання цих надобовязкових праць; ця винагорода мусить бути установлена з гори через Загальний Збір на підставі згідної пропозиції Заряду і надзірної Ради.

Вільно також виїмково за переведення точної ревізії каси і цілої господарки Кооперативи признати членам контрольної Комісії скромну винагороду, котра мусить бути ухвалена Загальним Збором нв основі згідної пропозиції Заряду й надзірної Ради.

Настоятель Заряду не повинен побирати за свою працю в Кооперативі жадної грошевої винагороди, бо в його праці важнійший ніж зі сторони инших членів Заряду мається передовсім уособити і ствердити безінтересовна праця, яка стереже загального добра, морального впливу і завдання Кооперативи.

§ 80. Побирання побічних оплат, додатків, чи матеріяльних свідчень в якій небудь формі або з якого небудь титулу безпосередно від сторін через членів Заряду, надз. Ради або касієрв, за чинности виконувані в Кооперативі є надужиттям, яке потягає зв собою завішення в урядованню.

§ 81. Рішення о понесенню инших конечних видатків належить до Зараду Кооперативи і вимагає його ухвали. Тільки дрібні і нетерплячі проволоки видвтки, як порторія й видатки випливаючі з правних приписів (оплати стемплеві і т. п.), можуть бути без ухвали Заряду заряджені настоятелем Заряду, котрий однак повинен з таких видатків коротко здавати звіт Зарядови на місячних засіданнях при звітах о касових оборотах в минувшім місяци.

Надзірна Рвда є управненою знести або обмежити видаток установлений Зарядом.

§. 82. Доходи на покриття видатків адміністраційних черпати може Кооператива тільки з ріжниці відсотків побираних і оплачуваних від оборотового капітвлу, як також зі зворотів за спродані, зглядно ужиті для сторін друки.

§. 83. Звороти за друки можуть відноситися тільки до книжичок ощадности і друків ужитих для довжника при кождій позичці. Чи й який зворот за ті друки має бути побираний, ухвалює надз. Рада на підставі пропозиції Заряду.

За доручення довжникови упімнення або візвання післанцем або почтою може Коопервтива побирати зворот видатку дійсно понесеного.

XI. Розділ зиску, покриття страти й запасний фонд.

(§ 57—59. статута).

§ 84. Як довго запасний фонд Кооперативи не осягнув висоти вплачених уділів, мусить бути цілий чистий зиск виказаний затвердженим замкненням рахунків, приділений до запасного фонду, по евентуальнім потрученню дивіденди від уділів за минувший рік, о скільки її Загальний Збір ухвалив. Коли Коопервтива не виплачує своїм членам дивіденди зв минувший рік, належить цілий чистий зиск приділити до звпасного фонду.

Призначення части зиску на цілі публичного добра, а головно на попертя кооперативного руху може послідувати лиш тоді, коли запасний фонд Кооперативи взріс до висоти вплачених членами уділів; в тім случаю можнв найвище 25% чистого зиску, по евентуальнім потрученню дивіденди, призначити на вище згадвні цілі, а решту зиску належить перелляти до запасного фонду.

Коли запасний фонд взріс до висоти вплачених уділів, а запасний фонд і уділи взяті разом виносять найменше 5% оборотового капітвлу, тоді Загвльний Збір, по евентуальнім потрученню дивіденди, може призначити найвисше 50% чистого зиску на цілі публичного добра точно означені, а решту повиннося перелляти до запасного фонду.

§ 85. Дивіденда від уділів може бути ухвалена лише з долини за минувший рік, щорічно окремою ухвалою Загального Збору, довершеною на підставі внесень Заряду і надзірної Ради.

Висота дивіденди не може перевисшати більше чим о 2% найвисшої стопи дисконтової Банку польського в обрахунковім році (§ 41. статута). Загальний Збір може ухвалити дивіденду лише від повних уділів в цілости й перед розпочаттям звітового року вплачених. Загальний Збір може також ухвалити, що дивідендв не має бути цілковито виплачена або признати дивіденду лише тим членам, що мають більше уділів як по однім.

Дивідендв не пібранв протягом 5-ох літ переходить до запвсного фонду (§ 42. стат.). Загальний Збір може також признати всю суму дивіденди обчислену після постановленої стопи процентової від всіх уділів в цілости вплвчених, на цілі публичного добра, передовсім однак на цілі, які остають в звязи з діяльністю Кооперативи.

§ 86. Страта повинна бути покрита передусім з майна Кооперативи т. є. із запасного фонду, а відтак з фондів спеціяльних. Колиб страта не знайшла покриття в цих фондах, належить її відписати з членських уділів. На случай колиби й по такім відписанню уділів певна часть страти ще не зістала покрита, може Загальний Збір ухвалити безоглядною більшістю голосів, що члени будуть обовязані до зложення потрібних на ту ціль доплат з власних фондів.

Відписи страт з уділів зглядно доплати повинні бути довершені в відношенню до кількости здеклярованих членом уділів.

Коли в слідуючих літах викаже Кооператива відповідний зиск належить передусім взернути членам відписані уділи відповідно до відписаних квот, а відтак звернути членам доплати відповідно до вплачених квот. По звороті всіх доплат ділиться зиск на основі § 57. статута.

Білянсова страта за перший рік діяльности Кооперативи може бути вставлена до білянсу в ціли її вирівнання із зисків слідуючого року.

§ 87. Збирання запасного фонду і оглядне а безпечне ним заряджування повинно бути предметом безнастанної дбалости всіх завідуючих органів.

§ 88. До запасного фонду впливають:

а) всі вступні оплати;

б) весь чистий зиск виказаний щорічним замкненням рахунковим або відповідна часть зиску (§ 84. Інстр. адм.);

в) дивіденда від уділів не піднята тягом 5 літ від речинця платности (§ 42 стат.);

г) власний приріст з адміністрації запасного фонду (його опроцентовання);

ґ) дари, фондації й инші грошеві впливи на запасний фонд Кооперативи;

д) невідібрані протягом 5 літ уділи бувших членів Кооперативи (§ 42. стат.).

§ 89. При завідуванню запасним фондом треба передовсім дбати о безпечне ульоковання, опісля знов на те, щоби запасний фонд міг бути легко вицофаний з льокації і учинений плинним; о скільки вволено тим услівям, треба також старатися про те, щоби запасний фонд приносив можливо найбільший дохід.

Приміщування цілого, або більшої части запасного фонду в недвижимостях, є допускаєме тільки тоді, коли попередно зістали розсліджені і виказані Зврядом і нвдз. Рвдою а стверджені Край. Патронатом слідуючі обставини:

1. що запасний фонд становить що найменше 10% чужих фондів повірених Кооперативі,

2. що Коопервтива посідає в Центральній Касі відповідну оборотову резерву,

3. що адміністрація Кооперативи є оглядною, старанною і згідною з обивязуючими приписами,

4. що примічена нв набуття реальність відповідає в цілости її вартости і двється в разі потреби спродати без ніякої страти для Кооперативи,

5. що Кооператива забезпечила собі до набуття реальности з вкладом запасного фонду решту потрібних фондів на корисних услівях,

6. що забезпечене зістало стале зужиткування набутої ревльности згідно з характером і цілями Кооперативи, як також певне і достаточне опроцентовання вложеного запвсного фонду по оплаченню всіх видатків з адміністрацією реальности получених, як також відповідного потручення на амортизацію вартости.

Приміщування однак (частинне) запасного фонду в реальности, яка має становити спільну власність з иншими співвласителями, не лежить в інтересі Кооперативи, бо може її при лихій адміністрації наразити на страти.

§ 90. Скоро запасний фонд зросте о стільки, що становить 10% чужих фондів Кооперативи, належить відповідно знизити стопу процентову від уділених позичок.

§ 91. Бажаним є, щоби Кооператива окрім запасного фонду громадила в міру потреби спеціяльні фонди (н. пр. резерву страт) з вирвзно означеними ціллями. Коли осягнено ціль або занехано її осягнення, переливається рештки спеціяльних резерв до звпасного фонду (§ 59. стат.).

XII. Зголошення до судового реєстру.

§ 92. До судового реєстру мусить бути зголошена у властивім Суді торговельнім кожда зміна:

а) в складі Заряду;

б) в статуті Кооперативи.

Обовязок цей лежить на кождочаснім Заряді, а занедбання цього обовязку потягає за собою особисту відповідальність членів Заряду за втрати звідси для Кооперативи випливаючі, крім кар порядкових, котрі по думці закона з 29. жовтня 1920 (Д. з. Р. П. Ч. 111) і новелі до цього звкона з 4. грудня 1923. (Д. з. Р. П. Ч. 135) можуть бути наложені Судом торговельним нв цілий Заряд або поодиноких його членів.

Зголошення нововибраних членів Заряду до судового реєстру повинно бути доконане через внесення до Суду торговельного через Кооперативу подання, в котрого тексті мають бути власноручні підписи нововибраних членів Заряду, залєгалізовані в Громадськім Уряді, Суді повітовім або у нотара.

Примітка. Тому, що кошти лєгалізації підписів у нотара за високі, бо окрім стемплевої належитости мусілв Кооператива оплвтити й нотаріяльну таксу, проте дораджується переводити лєгалізацію підписів в Громадськім Уряді або в Повітовім Суді, де лєгалізація підписів підлягає тільки стемплевій оплвті після кождочасно обовязуючих скарбових приписів.

Кожде зголошення до судового реєстру мусить бути поперте доказом, що зголошені зміни дійсно і правильно зістали доконані.

Твким доказом є відпис протокола з відносного Загального Збору.

В протоколі Загального Збору, мусить бути виразно стверджене предсідником, що Звгальний Збір скликано правильно після приписів § 32. і 33. статута; коли на порядку дневнім поставлено зміну статута, то мусить також в протоколі бути стверджена присутність достаточного числа членів, вимаганого після § 62. статута до правосильного ухвалення зміни статута, а також потрібна більшість голосів при довершенню ухвали (взір 50. і 51.).

Протокол Загального Збору нвлежить вписати до книги протоколів Загальних Зборів і там заосмотрити підписами предсідника Збору, протоколянта й двох членів, що брали участь в Звгальнім Зборі (§ 38 стат.), а з протоколу цього належить доперва зробити дослівний відпис.

Відпис протокола мусить бути удостовірений (зареєстрованим) Зарядом Кооперативи.

Примітка. Удостовіреиня Зарядом довершується в той спосіб, що понизше відпису протокола належить примістити клявзулю: „Точну згідність сего відпису з протоколом в книзі протоколів, потверджує підписаний Заряд Кооперативи" — дальше вписується дату удостовіреиня і поміщується фір-

мовий підпис Кооперативи т. з. стампілію і підпис двох зареєстрованих членів Заряду т. є. настоятеля (або заступника настоятеля) і одного члена Заряду.

Також яко доказ супроти Суду торговельного може служити обіжник і оголошення Загального Збору на таблици оголошень (§ 61. стат.). Належить затим переховати його в актах в ціли предложення на евентуальне бажання Суду торговельного.

Примітка. О змінах в складі надзірної Ради не належить звідомлювати Суду торговельного, тільки Кр. Патронат.

§ 93. Судове зареєстровання змін статута переводиться в подібний спосіб як зареєстровання членів Заряду.

В тій ціли належить внести до суду торговельного подання, зладжене після звірця 53. а підписане фірмово Зарядом Кооперативи, причім судове ані нотаріяльне удостовірення підписів членів Заряду не є потрібне.

До сего подання долучається:

1. удостовірений Зарядом відпис відносного протоколу з Загального Збору (§ 63. стат.),

2. позволення Кр. Патронату рільн. Кооператив на зміну статута.

Примітка. Подання, що містять зголошення до судового реєстру та всі залучники підлягають стемплевій належитости після кождочасно обовязуючих скарбовнх приписів. Окрім цего припадає стемплева належитість за впис до судового реєстру при зміні статута та зареєстрованню нових членів Заряду. Всякі належитости оплачується в стемплевих значках, які (непереписані) уміщується на першій сторінці подання до Суду.

§ 94. По одержанню судової ухвали о зареєстрованню статутових змін, належить найдальше до 8 днів звідомити Краєвий Патронат у Львові, зглядно його Експозитуру в Кракові з долученням завіреного Зарядом відпису судової ухвали о зареєстрованню статутових змін.

Примітка. Зміна статута, яка відчоситься до постанов обнятих попереднім публичним судовим оповіщенням і вибір нових членів Заряду вимагає після закона о Кооперативвх по судовім зареєстрованню публичного оголошеня в „Часописи рільничих Кооператив" (§ 61 ствт.). Оплату за оголошення змін, котру визначує торговельний Суд по зареєстрованню, повинна переслвти Коопервтива негайно до судової канцеляріі, щоби уникнути коштів екзекуції.

2. Інструкція

о виконуванню контролі Надзірною Радою Каси Стефчнка.

§ 1. Виконування місцевої опіки і надзору над Кооперативою в кождім напрямі її діяльности є найважнійщим обовязком надзірної Ради. В тій цілі повинна Надзірна Рада:

а) старатися о те, щоб становище настоятеля Заряду Кооперативи як також ствновище касієра повірені були в найвластивші руки;

б) в найважнійших обставинах, як н. пр. нв случай сварок і спорів в лоні Кооперативи, наглої зміни осіб в Заряді, на становиску касієра з причини виїзду, смерти і т. п. уважати на це, щоби відносини Кооперативи зістали в бажаний спосіб упрввильнені і щоби її інтереси не понесли шкоди;

в) впливати на те, щоб ціла діяльність Кооперативи опиралася на засадах здорової фінансової господврки і прямувала до осягнення не тільки економічних, але також моральних завдань Кооперативи;

г) не допускати, щоби Кооперативв переступала властивий собі круг ділання;

ѕ) виконувати докладну контролю над правильним касовим урядованням і над иншими адміністраційними чинностями і дбати о те, щоби ствтутові постановлення як і обовязуючих інструкцій, були в кождім напрямі заховані.

§ 2. Докладну контролю адміністраційних чинностей виконує надзірна Рада через свою Контрольну Комісію, котра складається з предсідника надзірної Ради, його звступника і члена надзірної Ради, котрому повірено чинности секретара Ради; вибирвє його надзірна Рада на своїм першім засіданні, а опісля на кождім нвйблизшім засіданні, котре відбудеться по уступленню послідного секретаря.

Колиб котрий небудь з 3-х членів контрольної Комісії не міг бути чинним в наміренім переведенню контрольних чинностей, може бути котрий небудь инший член надзірної Ради покликаний в заступстві до участи в чинностях ревізійної Комісії.

Урядовання членів контрольної Комісії треває так довго, як їх урядовання в надзірній Раді.

Всі члени контрольної Комісії повинні запізнатися з адміністраційною інструкцією, яка Кооперативу обовязує.

§ 3. Контроля адміністраційних чинностей Кооперативи може бути цілковитою, частинною або генеральною.

Цілковита контроля обіймає всі ділянки чинностей Кооперативи після вияснення заміщеного в питаннях формуляра ревізійного протоколу, який становить залучник до цеї інструкції.

Контроля така повинна бути контрольною Комісією перепроваджена правильно раз на квартал, крім пятої надзвичайної контролі, котру належить злучити з провіренням річного рахункового замкнення (§ 29. стат.).

Частинна контроля обіймає тільки декотрі вибрані ділянки або подрібности адміністрації в міру потреби признаної надзірною Радою, її контрольною Комісією, або предсідником надзірної Ради (зглядно його заступником).

Генеральна контроля обіймає окрім звичайної контролі (цілковитої) також провірення уділових, позичкових і вкладкових книжочок та їх порівнання в рахунками веденими Кооперативою в контових книгах; крім цього предметом генеральної контролі повинно бути точне провірення всіх біжучих рахунків.

§ 4. Цілковиту контролю переводить контрольна комісія при участи що найменше двох котрих небудь членів комісії, причім однак третий член повинен бути покликаний до участи в контролі, однак його неприсутність не перешкаджає в перепровадженню контрольних чинностей.

Відбуття квартальної і річної контролі заряджує предсідник надзірної Ради, котрий — в разі перешкоди — може до того уповажнити свого заступника. Колиби предсідник надзірної Ради не зарядив квартальної контролі в протягу перших шістьох тижнів кождого кварталу, а контролі річної в терміні постановленім для провірення рахункового замкнення надзірною Радою, в такім разі заступник предсідника а остаточно секретар надзірної Ради має право розпоряджувати і сам відбувати контролю

через контрольну Комісію по попереднім припімненню того обовязку предсідникови надзірної Ради.

§ 5. Кожда цілковита контроля повинна зачинатися від незаповідженого перечислення готівки в касі і порівнвння її з рахунком в книзі асигнат і в касовім деннику.

Річне шконтро каси, як вступ до річної цілковитої контролі повинна контрольна Комісія перепровадити в дни 31. грудня, в в разі надзвичайних перешкод в перших днях січня слідуючого року. Решту контрольних чинностей, які відносяться до провірення рахункового замкнення переводить контрольна Комісія по приготовленню Зарядом рахункового замкнення (§ 55. статутв).

Кождоразова контроля квсових чинностей не повинна обмежуватися до формального переведення хотяйби докладного касового шконтра, т. є порівнання готівки знайденої в касі з касовим рвхунком. Побіч того повинна контрольна Комісія і ціла надзірнв Радв переконуватися, чи спосіб касового урядовання є правильний і згідний з приписвми адміністраційної інструкції (§§ 52. до 60.), а особливо, чи всі квсові чинности є завсігди полагоджувані при співучасти обох відвічальних зввідателів каси. Не належить притім обмежуватися нв зізнанях зввідателів каси, лише провірити спосіб касового урядовання всякими средствами, доступними членам Надзірної Ради, як замешкалим в осідку або в окрузі діяльности Кооперативи; в тій цілі також вглядати належить в спосіб касового урядовання через часті контролі частинні, доривочно перепроваджувані.

§ 6. Обовязком надзірної Ради є побіч звичайнх ревізій переводити генеральну коитролю Кооперативи принайменше рвз нв 2 роки або на случай ствердження неправильної вдміністрації та на бажання Патронату.

Контрольна Комісія повинна повідомити всіх членів, вірителів і довжників принайменше на 1 день перед генеральною контролею, щоби вони явилися в означеному дні зі своїми книжочками для їх провірення щодо згідности рахунків. З тих чинностей повинен бути списаний відповідний протокол а в міру потреби повинні бути видвні відповідні зарядження.

§ 7. Цензуру (провірюввння) забезпечення несплачених позичок так зі сторони довжників як і їх ручителів можна при квартальних контролях обмежати до тих довжників, котрі залягвють з заплатою позичкової рвти і взагалі неточно сплвчують

свій довг. Натомість при дорічній контролі належить перепровадити цензуру безпеченства і стягаємости всіх несплачених позичок на підставі інвентара довжників, зіставленого Зарядом до рахункового замкнення.

§ 8. З кождої цілковитої, частинної або генеральної контролі повинна контрольна Комісія списати протокол на призначенім до того формулярі (після залученого взірця). Відповіди на питання повинні очеркувати ясно і докладно стверджений стан річи; належить при цьому оминати цього рода очеркнень як н. пр. „так", „ні", „як при попередній контролі" і т. п. Коли заходить потреба, належить ревізійний протокол доповнити відповідними виказами н. пр. виказом залеглих рат позичкових, точним описвнням евентуально стверджених надужить і т. п. Підписаний ревізійний протокол має бути предложений і в цілости відчитаний нв повнім засіданню надзірної Ради, котре в тій цілн нвлежить до 8 днів скликати. Разом з ревізійним протоколом повинна ревізійна Комісія предложити Раді готові внески щодо заряджень та інструкцій, які в наслідок перепровадженої ревізії мвють бути ухвалені. Надз. Рада переводнть на повнім засіданню перегляд несплачених позичок і оцінює їх безпеченство.

Доконвні ухвали з причини переведеної контролі належить списати в книзі протоколів надзірної Ради а предсідник Ради (або його заступник) повинен дати доконані ухвали до відчитання настоятелеві Заряду з відповідними устними поясненнями; настоятель Заряду повинен ствердити відчитання ухвал Ради своїм підписом на протоколі ухвал.

О переведеній контролі (цілковитій, частинній, генервльній) та о вирішених Надзірною Радою ухвалах повинен предсідник Ради (заступник) повідомнтн негайно Краєвий Патронат рільничих Кооператив у Львові (зглядно Краківську Експозитуру Патронату) пересилаючи (у відписі) протокол контрольної Комісії тв засідання надзірної Ради.

§ 9. Предсідник надзірної Ради є обовязаний уважати, аби Заряд примінився до ухвал і поручень надзірної Ради. В тій цілн може кождого часу сам або з другим членом контрольної Комісії перевести частинні контрольні чинности Кооперативи, або уповажнитн до того свого заступника. Частинні і цілковиті контролі мають також на цілн провірити, чи Заряд примінився до інструкцій виданих Краєвим Патронатом в наслідок переведення люстрації.

Предсідник надзірної Ради має також право брвти участь в кождім засіданню Заряду або бути присутним при урядованню зі сторонами.

Коли предсідник надзірної Ради в наслідок вглянення в чинности Кооперативи признасть потребу видати Зарядови відповідні поручення, може то учинити тільки на підставі ухвал і уповажнення надзірної Ради.

Ті самі права прислугують заступникові предсідника надзірної Рвди, коли предсідник є нечинний.

§ 10. Надзірна Рада має право завісити в урядованню (усунути від чинности хвилево) поодиноких членів Заряду, або навіть цілий Заряд, коли переконається, що наражають інтереси Кооперативи на небезпеченство і шкоду задля яркого занедбання обовязків, переступлення приписів, або надужиття довіря, яке в них покладано. В місце зввішеного в урядованню члена Заряду іменує надзірна Рада заступника зпоміж членів Кооперативи, а в разі завішення в урядоввнню цілого Заряду, визначує двох членів надзірної Ради до тимчасового виконування конечних касових і адміністраційних чинностей. Сейчас по завішенню в чинностях членів Заряду, має предсідник надзірної Ради скликати Загальний Збір Кооперативи і на ньому представити іменем надзірної Ради цілу справу а твкож внески спрямоввні до її рішучого полагодження.

О скликанню Загального Збору і внесках приготовлених надзірною Радою належить безпроволочно повідомити Краєвий Патронат.

Коли Загальний Збір ухвалить потягнути члена Заряду до судової відповідвльности, тоді в тім спорі заступає Кооперативу предсідник надзірної Ради або його заступник.

Залучник до Інструкції о виконуванню контролі через надзірну Раду Каси Стефчика.

ПРОТОКОЛ

з переведеної дня ..... 19.... року

через контрольну Комісію Надзірної Ради

Каси Стефчика в .....

контролі наси, рахуннів і нншнх чнннностей.

I. Каса.

а) готівка:

1. Яку готівку знайдено в касі?

Банкнотвми . . зл. .... с.
Сріблом (золотом) „ .... „
Дрібною монетою „ .... „
Стемплями . . . „ .... „
Векслями і т. п. . „ .... „
.... „ .... „

Разом . . зл. .... с. ....

б) цінні папери:

Акції Банку Польського .... шт. на зл. .... с. ....
Позички конв. „ „ .... „ ....
„ доляр. „ „ .... „ ....
Инші вартісні папери . . „ „ .... „ ....
.... „ „ .... „ ....
.... „ „ .... „ ....

Разом . . зл. .... с. ....

Примітка: Контролю зачинається від перечислення в касі готівки, яку виказується подрібно як повисше. Відповіди на слідуючі питання вписується поруч.

2. Чи ведеться евіденцію цінних паперів і де їх переховується?

3. Чи знайдено в касі чужі фонди або цінні папери, чиї і в якій висоті?

4. Хто полагоджує чинности касові і в котрих днях?

5. Де є приміщена залізна каса й чи є в добрім стані?

6. В який спосіб є розділені ключі від каси:

а) першого гарнітуру?

б) другого гарнітуру?

7. Чи каса є убезпечена від влому?

8. Хто виставляє й підписує асигнати касові, хто приймає і виплачує гроші?

9. Чи приймається або виплачується гроші без асигнат та поза касовим урядованням?

10. Чи всі позиції рубрики „разом" Денника касового є згідні з відносними позиціями в книзі всигнат?

Примітка: Всі позиції від попередної контролі переведеної через Комісію або від люстрації Патронату належить порівнати в цей спосіб, що один член Комісії читає з Денника касового по черзі кожду позицію рубрики „Разом" (в приходах і розходах), підчас коли другий член порівнує з асигнатами. Зауважені ріжниці належить по відповідних виясненнях сейчас спростувати.

11. По провіренню Денника касового з асигнатами представляється касовий оборот слідуючо:

Ч. п.	В рубриках	Приходів		Розходів	
		Зл.	с.	Зл.	с.
1	Уділи членів				
2	Запасний фонд				
3	Вкладки ощадности				
4	Затягнені позички (рееск. векслі)				
5	Рахунок біжучий				
6	Позички скриптові				
7	Позички векслеві				
8	Движимости і недвижимости .				
9	Цінні папери і уділи власні . .				
10	Проценти і провізії				
11	Кошти адміністрації				
12	Спеціяльні фонди				
13					
14					
	Разом . . .				

Рахунковий стан готівки . . . . Зл. ..... сот. ....

Найдено в касі . . . . . „ ..... „ .....

Окаується проте . . . . . Зл. ..... сот. ....

Примітка: Зазначити в разі згідности готівки „згідна", в разі надвижки „надвижка", а в разі недобору „брак готівки".

В разі надвижки стверджеиої по переведенню шкоитра книг коитових належить її вписати до Деиника касового в рубриці 11-ій (кошти адміністрації) і „разом" по стороні приходів. Натомість недобір мають покрити завідателі сейчас.

Єсли знайдено в касі значнійшу готівку належить подати, чому переховується більші запаси готівки без опроцентованя.

12. Чи видається сторонам книжочки уділові, вкладкові й позичкові та хто в них квітує?

II. Декларації й уділи.

13. Чи приняття членів опирається на протоколованих ухвалах Заряду?

14. На котрих деклярацiях приступлення бракує підписів членів, дат приняття і чи підписи (знак +) неграмотних членів є лєгалізовані через Громадський Уряд?

Чи деклярації на вплату й виповідження дальших уділів є членами підписувані?

Примітка: Подати Числа деклярацій виставлевлених з похибками.

15. Чи „реєстр членів" є ведений докладно і старанно після рубрик?

16. Котрі члени залягають з вплатою уділів понад 1 рік? (подати Чч. рахунків).

17. Чи виступлення членів є нотовані на деклярацiях уступлень та чи їх уступаючі власноручно підписують?

Примітка: Подати Числа деклярацій виставлених з похибками.

18. Чи не лучається передвчасний зворот уділів?

Примітка: Члеиови, що уступив з кінцем минувшого року, можна виплатити уділ доперва по

затвердженню Загальними Зборами замкнення рахунків за минувший рік. Раніш виплата є недозволена і належить вказати.

III. Вкладки ощадности.

19. Кілько вкладок приняла Кооператива від послідної контролі? (подати також кількість вкладок значкових і скарбонкових).

20. Яка стопа процентова обовязує від вкладок, чи проценти є відразу обчислювані і дописувані в книзі вкладок ощадности?

21. Чи Кооператива дбає о достаточну резерву оборотову для звороту вкладок? Кілько виносить та резерва і де є ульокована?

IV. Затягнені позички і біжучі рахунки.

22. В яких банкових установах затягнула Кооператива позички, в якій висоті і чи в границях ухвал Загальних Зборів?

23. Чи сплата банкових позичок відбувається правильно? (Коли неправильно — подати причини).

V. Позички уділені членам.

Примітка: Побіч докладної контролі каси найважнійшою чинністю контрольної Комісії є контроля несплачених позичок членів, так що до їх забезпечення зі сторони довжника і ручителів, як і що до правильної сплати.

Контролю позичок найлучше перевести в цей спосіб, що один член Комісії читає довжників по черзі з позичкової Книги і провірює, чи сплати є правильні; другий член Комісії слідить рівночасно, чи скрипти довжні зглядно векслі прочитаних довжників дійсно знаходяться і чи є належито підписані і виповнені; третий член переконується рівночасно, чи

*

признання позички є нотоване в протоколі з засідань Заряду (зглядно Надз. Ради) та віднотовує спостереження Комісії.

24. Спосіб уділювання позичок членам, а іменно:

а) хто веде книжку зголошень о позички?

б) чи всі позички ухвалені Зарядом згл. надзірною Радою зістали вписвні до книги протоколів?

в) чи всі позички є забезпечені через векслі або скрипти? (подати Чч. позичок незабезпечених).

г) Як високих позичок уділює Кооператива і чи в границях дозволених Звгальними Зборами?

25. Чи довжні скрипти, векслі і умови в біжучім рахунку зістали належито виставлені і в підписи заосмотрені?

26. Чи сплата позичок відбувається правильно, а передовсім:

а) чи ведеться термінатку (евіденцію платности)?

б) чи довжникам висилається упімнення і візвання?

в) кілько стверджено залеглостей в сплаті позичок і яка є загвльна сума залеглостей?

г) чи прольонгати позичок опираються на протоколованих ухвалах Звряду?

ѕ) чи є нестягаємі позички? (подати Чч. позичок і квоти).

27. В случаю позичкових залеглостей:

а) чи векслі віддається до протесту зглядно скарги і кілько було їх від попередної контролі протестованих або скаржених?

б) чи позички скриптові були скаржені? (подати скількість).

в) чи стягається процесові кошти?

28. Чи і в кілько случаях уділено позички нечленови вбо поза округу Кооперативи?

29. Кілько членів Заряду і надзірної Ради одержало позичку і на яку загальну суму? Кілько з них звлягає зі сплатою?

30. Яка стопа процентова обовязує від позичок і чи процент побирається з гори чи з долини?

VI. Рахунковість.

31. Чи всі книги є чисто і без залеглостей ведені, а головно:

а) чи Денник касовий є сумований?

б) чи нема залеглостей в контованню (переношенню позицій з Денника касового до контових книг)?

Примітка: Бажаним є, щоби Контрольна Комісія виписала осібно з головних книг (з уділової, вкладкової і позичкової) всі сальда і счисливши їх переконалася, чи загальний стан уділів, вкладок і позичок, обчислений на підставі головних книг годиться з вислідом Денника касового. В кождім разі повинноеся принаймеише на виривки порівнати позиції головних книг з позиціями Денника касового.

VII. Запасний (резерв.) фонд, резерва страт, вальорнзаційний фонд.

32. Чи рахунки цих фондів є належито ведені в книзі рахунків ріжних?

33. Чи запасний фонд є вицофаний з обороту і осібно ульокований? (в Центр. Касі, в недвижимостях і т. п.).

VIII. Адміністраційні видатки.

34. Чи всі видатки на адміністрацію є узасаднені і чи опираються на ухвалах Заряду, а коли потрібно иа ухвалах надзірної Ради

і Загальних Зборів (платня касієра, за льокаль і т. п.)?

35. Чи на всі адміністраційні видатки знайдено касові посвідки (квіти)?

36. Чи не побирається яких недозволених приписами оплат від членів і довжників каси?

37. Чи ведеться осібно належито рахунок адміністраційних коштів в книзі рахунків ріжних?

38. Кілько побирає Каса від довжників яко зворот за друки?

IX. Инші адміністраційні чинности.

39. Кілько засідань відбув Заряд, кілько надзірна Рада, зглядно спільно від послідної контролі?

40. Чи засідання відбувалися в комплеті і чи протоколи з засідань зістали належито списані й через присутних на засіданнях підписані?

41. Де переховується книги, документи і акти Кооперативи?

42. Чи знаходиться в касі умова з касієром, з якої дати, на який час заключена і за яким забезпеченням?

43. Чи Кооператива одержує „Czasopismo Spółdzielni Rolniczych“ і чи відчитується його на спільних засіданнях?

44. Чи Кооператива співділає:

а) при заосмотрюванню рільників в господарське запотребовання (штучні погної, рільничі машини, насіння і т. п.) та з яким вислідом?

б) при збутті рільних продуктів (збіжжа яєць, худоби і т. п.) та з яким вислідом?

X. Ґенеральна контроля.

45. Кілько кножочок порівнано з книгами Кооперативи та з яким вислідом:

а) уділових книжочок?

б) вкладкових книжочок?

в) позичкових книжочок?

Примітка: В случаю незгідности належить на відворотній сторінці подати числа відносних книжочок, ріжниці квот та причини незгідности.

Загальні спостереження й уваги дотично ведення Кооперативи: .....

..... дня ..... 19.. року

Контрольна Комісія Каси Стефчика в .....

..... (підпис) ..... (підпис) ..... (підпис)

Повисший протокол відчитано на повнім засіданню надзірної Ради дня ..... 19.. р. і рішено .....

.....

Предсідник

Примітка: По списанню протоколу повинна контрольна Комісія нарадитися, чи і які зарядження й поручення окажуться потрібні для Заряду та приготовити відповідні внески. Відтак повинноеся відбути повне засідання надзірної Ради, на якім відчитується протокол і предкладається внески Комісії. Нвдз. Рада на повнім засіданні переходить всі несплачені позички для провірки, чи у відносинах довжників або ручителів не зайшла якв зміна, що вимагалаб відповідного забезпечення позички, або чи з причини залеглости зі сплатою позички не належить поручити Зарядови виповідженя позички зглядно звскарження довжників. Рішення Ради повинні бути занотовані в протоколі з засідання повної Ради, а обовязком предсідникв є подати ті постанови до відома Заряду. Найкраще і найкоротше можна це зробити через відчитвння настоятелеви Заряду протоколу Комісії і повної Ради, а настоятель повинен це відчитвння ствердити своїм підписом на тих протоколах.

3. Правильник

для обрад Загальних Зборів Кас Стефчика.

ВСТУПНА УВАГА. Статут обнимає докладно приписи які дотичать:

а) скликання і дневного порядку Загального Збору (§ 32. і 33. стат.),

б) проводу на Загальному Зборі (§ 34.),

в) голосування і ухвалювання (§ 35.),

г) переводження виборів (§ 36.),

ґ) компетенції або круга власти і чинностей Загального Збору (§ 37.).

Приписи ті в переважній части не вимагають близшого поясиення, з виїмком приписів, які дотичать порядку і хронольогії обрад, котрі знаходять своє доповнення в отсім правильнику.

З всіми приписами так статута як і правильника, які дотичать відбування Загальних Зборів, обовязані є запізнатися докладно: настоятель Заряду, предсідник надзірної Ради і їх заступники, а головно повинен собі пригадати приписи той, хто має скликати Загальний Збір і його вести.

§ 1. Загальний Збір може радити тільки над тими справами, котрі:

а) не противляться постановам закона про Кооперативи, статута і виданим Патронатом інструкціям,

б) були зголошені Зарядом, надзірною Радою, або (письменно) що найменше через $^{1}/_{10}$ (десяту) часть членів Кооперативи (§ 32. стат.),

в) обняті є дневним порядком оголошення і евентуально також обіжника о скликанню Загального Збору (§ 32. стат.), коли обіжники були всім членам розсилані,

г) подані були до відома Патронату з докладним змістом приготовлених внесень в речинці застереженім статутом для розіслання запрошень на Загальний Збір (§ 33. стат.).

Примітка: Ті застереження мають на ціли запобігти тому, щоби Заряд і надзірна Рада, як завідуючі Кооперативою органи і безпосередно за її діла відповідальні, а також Патронат, як виконуючий опіку над цілою діяльністю Кооперативи не були заскочені через нагли внесення, котрі під впливом

хвилевого настрою членів присутних на Загальних Зборах моглиби бути поспішно і нерозважно зі шкодою для Кооперативи ухвалені.

Заряд і надзірна Рада, о скільки самі в якійсь справі не приготовили внесення на Загальні Збори, мусять мати можність зверстановитися і порозуміти що до таких самостійних внесень, котрі виходять з ініціятиви членів, а через Заряд і надзірну Раду мусілиби бути виконані в разі ухвалення. Патронат мусить мати також нагоду уділення Кооперативі завчасу вияснень, і вказівок в справах, котрі має залагодити орган Кооперативи з правила тільки раз в рік урядуючий. Є то взагалі річю досвідом вказаною і через практику утертою, що в фінансових інституціях, котрих чинности і постановлення є получені з матеріяльною відповідальністю, Загальні Збори ніколи ніякої справи доривочно не трактують і не повинні залагоджувати, лише віддають їх перше до розважання і приготовлення менше численним, а ліпше з ділом справ інституції обізнаним органам заряджуючим і надзірним. Та цензура внесень є гарантією безпечнійшого і спокійного розвою інституції.

Очевидно ці застереження не обмежують права членів до ставлення на Загальному Зборі внесень самостійних, котрі відносяться до полагодження справи, яка знаходиться на дневнім порядку зборення (гл. низше § 8.) або призначених тільки до розважання Зарядом і надзірною Радою для справоздання на слідуючому Загальному Зборі.

§ 2. Наглі внесення в справах необнятих дневним порядком Збору, можуть бути взяті під обради аж по вичерпанню дневного порядку і під услівям:

а) що не противляться постановам закона про Кооперативи і приписам Інструкції Краєвого Патронату,

б) що на подання наглого внесення під обради згодиться Заряд і надзірна Рада на спільнім засіданню сейчас в тій цілі зарядженім в часі перерви в обрадах Загального Збору,

в) що не відносяться до ужиття фондів Кооперативи.

Однак на підставі наглих внесень не можуть бути винесені ухвали (§ 35. стат.), але обговорені справи можуть бути переказані під розвагу Заряду й надзірної Ради для зложення звіту на найблизшому звичайному або надзвичайному Загальному Зборі.

§ 3. Провід на Загальному Зборі обіймає настоятель Заряду (згл. заступник), а колиби оба не могли сповнити цього обовязку, предсідник надзірної Ради (згл. його заступник).

Колиб однак жадна з повизших осіб не могла проводити Загальним Збором, вибирає цей предсідника з поміж присутних членів. На Загальному Зборі, що має вирішувати в справах, які відносяться до поступовання Заряду, повинен обняти провід предсідник надзірної Ради або його заступник (§ 34. стат.).

§ 4. Предсідник отвирає Збір в означеній годині без огляду на скількість присутних членів (§ 35. статута), коли

тільки Збір був правильно скликаний після приписів (§§ 32. і 33. стат.), що належить ствердити у відкриттю Збору і зазначити в протоколі.

Примітка: Вирвзне ствердження в протоколі під відповідальністю предсідника, — що Збори скликано в належитий спосіб після приписів статута, потрібним є головно тоді, коли доконана Звгальним Збором ухвалв, яка відноситься нпр. до вибору членів Заряду, має бути предложена до судового зареєстровання.

§ 5. Перед приступленням до обрад покликує предсідник одного з присутних членів до списання протоколу, як також двох господарів зібрання для береження порядку обрад і помочі в обчислюванню голосів (§ 34. статута).

Відтак відчитує предсідник дневний порядок обрад, заміщений в оголошенню про збори і вичислені в нім справи піддає чергою під обради і ухвали.

§ 6. Коли хто-небудь хоче промовляти на зібранню, повинен попросити предсідника о голос і тоді доперва може промовляти, коли предсідник уділить йому голосу.

Формальне внесення о замкнення дискусії повинно бути сейчас поставлене під голосовання, а коли буде ухвалене, можуть в справі, яка стоїть на дневнім порядку промовляти тільки ті, котрі до голосу записвлися перед замкненням дискусії, як також справоздавець як останній бесідник.

§ 7. Предсідник сторожить над спокійним, порядним і поважним перебігом обрад. Коли бесідник відбігає від предмету, повинен його предсідник упімнути, а коли би це було без успіху, може йому відобрвти голос.

В ніякім однак разі не повинен предсідник допускати до обговорювання справ особистих, які моглиби викликвти подрвжнення, ані справ суперечних з обовязуючими приписами статута або не належачих до круга чинностей Звгального Збору.

Примітка: Недопускаємий є пиредовсім відклик до Загального Збору з причини відмовлення позички або виключеиня з Кооперативи тому, що ті справи належать виключно до компетенції Заряду і надзірної Ради, понадто обговорюввння і розслідження в справвх зажвлень викликує звичайно роздратовання. Взвгалі добрий перебіг зборів залежить багато від доброго проводу; памятвти требв, що далеко легше є допустити до непорядку і роздратовання, як допущений непорядок опанувати, або розярене роздрвтовання усунути і полагадити. Длятого належить завчасу виступити, однак без яркого обмеження свободи бесідників.

Увага на перебіг обрад і успособлення зборів, вирозуміла і спокійна енергія, зручне у відповідній хвилі розброєння роздратовання через влучну, а найрадше дотепну увагу, то є важні для провідника прикмети.

§ 8. В бігу дискусії можуть бути учасиками зборів поставлеиі внесення, які дотичать залвгодження обговорюваної справи або через доповнення, або через зміну внесення справоздавця. Оскільки однак розходиться о визначення винагороди для касієра або для стало урядуючого з ним рвзом члена Заряду, або о инші видатки з фондів Кооперативи, то ухвала Загального Збору може бути довершенв тільки на підставі згідної пропозиції Заряду і иадзірної Ради. В справах тих внесення відмінні, поставлені учасниками Загальиого Збору, можуть бути в такім разі піддані під голосовання, коли на них згодиться Заряд і надзірна Рада на спільнім засіданию зарядженім в часі перерви в обрадвх Загального Збору.

§ 9. По вичерпанню дискусії піддає предсідник під голосовання всі внесения, які відносяться до полагодження обговореної справи. Кожде внесення перед голосованням мусить бути виразно і докладио сформуловане і так під голосовання поставлене, щоби не будило ніякого сумніву, над чим має відбутися голосовання.

Порядок, в якім мають бути під голосовання піддані всі внесення, які відносяться до тої самої справи, постановляє предсідник; належить притім уважати, щоби через відповідне чергування внесень улегшити зібраним ухвалу, згідну з волею більшости.

Примітка: Не можна проте рівночасно ставити двох відмінних внесень під голосовання, ані також питати: „хто є за, а хто проти?", лише тільки одно внесення або одну часть питання. З правила притім внесення справоздавця мають першенство перед иншими внесеннями, а внесення о перехід до дневного порядку над справою має першенство також перед внесенням справоздавця.

§ 10. Голосовання повиино відбутися або через піднесення руки або через повстання з місць, що означує предсідник. Коли однвк ухвалене зістане внесения, щоби голосования відбулося тайно картками, повинен предсідник зарядити звичайне голосовання над тим формальним внесенням і примінитися до доконаиої ухвали (§ 35. стат.).

Коли під голосовання мають бути піддані виесення, котрі вимагають виняткового комплєту (нпр. зміна статута, розвязання

Коопервтиви), то предсідник повинен ствердити, перед приступленням до голосовання, що потрібний комплєт знаходиться дійсно; то повинно бути занотоване в протоколі.

§ 11. Вислід голосовання стверджує зввсігди предсідник сам, або при помочі покликвних до того господарів зібрання і оголошує виразно зібраним.

Всі ухвали Загального Збору повинні бути докладно вписані до протоколу з Загальних Зборів (§ 38. стат.) і підписані через предсідника Загального Збору, писаря (протоколянтв) і двох членів приявних на зібранню.

---

4. Поучення

про ведения сотикових кас ощадности.

Сотикова каса ощадности має на меті як найбільше улегшення нагоди до ощадности, громадження і опроцентовання найдрібнійших квот грошевих, аби придбати населенню тим робом так матеріяльні, як особливо моральні користи.

Передовсім мають служити сотикові каси ощадности як средство виховного впливу на молодь, щоби її вправляти в замилуванню до ощадности а через це також в панованню над покусами і учити оглядности.

Те саме значіння мають сотикові каси ощадности для служби домашньої, господарської, робітників і численних рядів убогого населення.

Тому сотикові Каси ощадности повинні знайти чинне попертя і опіку зі сторони розумних родичів, ревних учителів і чесних роботодавців так більших як і менших. Особливо важна в тім взгляді задача припадає в участи Касам Стефчика; задача ця є подвійна.

Кожда сотикова каса ощадности мусить опертися о фінансову інституцію, якаб занималася приниманням і опроцентованням збираних ощадностей, улегшувала цілу маніпуляцію, виконувала над нею конечний нагляд і давала потрібну запоруку безпеченства для тих сотикових кас ощадности. Таким опертям можуть бути досить густо розсіяні Каси Стефчика.

З другої сторони можуть власне ці Кооперативи підняти живу горожанську пропаганду за веденням сотикових кас і спопуляризовати їх серед найширших верств населення через це, що Заряди, надзірні Ради і Загальні Збори Кас Стефчика остають своїм складом і своїми чинностями в частім, безпосереднім і зичливім відношенню до загалу населення.

Сотикові Каси ощадности є тоді для Кас Стефчика важним средством, яке має їм улегшити сповнения їх найважнійщої задачі.

Істнує кілька ріжних систем для урядження і ведения грошевих кас ощадности. Для відносин, в яких ділають Каси Стефчика, надаються дві системи грошевих кас ощадности а іменно система скарбонкова і система иаліпкова (або зиачкова). Обі системи можуть бути поруч себе в тій самій Кооперативі примінені після свобідного признаиня кождої, а її власний досвід достарчить з бігом часу найліпшої практичиої вказівки, котрій системі дати першенство.

Для шкільних кас ощадности надається найбільше система зиачкова, а скарбонки є иайвідповіднійші для уряджеиня домашиих грошевих кас ощадиости.

Заведения Касою Стефчика одної або другої системи або також обох системів в окрузі її ділання вимагає ухвали Заряду, затверджеиої надзіриою Радою. Крім цього пожадане є предложення цеї справи иа підставі ухвал Заряду і надз. Ради також до відома найблизших Загальних Зборів тому, шо це дає нагоду до уділеиня потрібиих пояснень і заохоти до користання із цього урядження через загал члеиів.

Скарбонки.

Каса Стефчика спроваджує з Край. Патронату потрібну кількість дешевих, досить міцних бляшаних скарбоиок. Скарбоика має отвір иа вкидаиня штук дрібної монети так, щоби вкииеиа монета ие могла бути без отвореиня скарбонки винята. Скарбонки замикається ключиком або оловяною пльомбою.

Спроваджені скарбонки продає Каса за готівку або розпозичає поміж зголошуючіся особи, що хотять мати свої „домашиі каси ощадности", щоби в них збирати свої дрібні ощадности. Ключ від виданої скарбонки або приряд до пльомбоваиня переховується в тресорі залізної каси під замкненням обох завідателів.

Хто випозичає скарбонку, має вплатити готівкою її вартість а ця квота становить застав за випозичену скарбоику, але становить заразом першу грошеву ощадність особи, що бере скарбоику. Цю першу вкладку вписується на разі лишень до виказу видаваиих скарбоиок. Виказ цей иайлучше зробити иа другій стороні рахуику (фактури) иа спроваджені скарбоики після взірця 55.

В міру видавання кождої скарбонки треба подати у виказі особу, що одержує скарбонку, дату видачі і квоту побрану яко застав.

Опісля, коли ощадник (посідач скарбонки) призбирав в ній з дрібних вкладуваних грошей більшу квоту ніж один золотий, приносить свою скарбонку до льокалю Каси в днях і годинах її касового урядовання. Завідателі отвирають скарбонку, виймають з неї призбирану квоту і дочислюючи квоту передше вплачену, яко застав на скорбонку, вписують лучну суму ощадности до звичайної книжочки вклвдок ощадности, яку на імя посідача скарбонки виставляють.

У виквзі скарбонок нотується під властивою датою перенесення квоти, що творить застав за скарбонку, на рахунок вкладки. Опорожнену скарбонку замикають завідателі Каси своїм ключиком (або новою пльомбою) і віддвють посідачеви до дальшого ужитку.

Кожду двльшу квоту узбирану (понад золотого) приносить посідач скврбонки у властивій хвилі разом зі своєю вкладковою книжочкою для перенесення нв опроцентований рахунок вкладок ощадности. Може бути також узбирана квота побрвна нв умо́рення позичкової рвти, на публичну ціль, вквзану посідачем і т. п.

При тім розуміється, що завідателі повинні перевести кожду́ принесену квоту через властиві книжки, як всі инші вплати до каси. Ульокованими в цей спосіб акладками ощвдности в Касі Стефчика може їх власник розпоряджати після своєї волі. Може однак бути на жадання власникв вкладової книжочки поміщене в ній застереження, що вкладки не можуть бути вицофані перед означеним в застереженню речинцем н. пр. заки дійде до повнолітности, звінчається і т. и.

Вицофуючи цілу вкладку має ощадник звернути скарбонку в добрім ужитковім стані, в противнім разі потручується за неї застав при звороті вкладки. Так само стягається з кавції належитість за скарбонку в разі затрачення скарбонки. Коли скарбонка не зістала ані разу протягом одного року предложена Касі для підняття готівки і вписання її на конто дотичної особи, може бути тійже особі по відповіднім упімненню відобрана, зглядно вартість скарбонки може бути покрита з задержаної кавції.

Є річю посідача скарбонки пильнуввти, щоби разом з вложеними до неї ощадностями не згинулв або не зістала силоміць

(безправно) отворена і опорожнена; при продажі або випожичуванню скарбонки не зашкодить звернути на це увагу особи, що одержує скарбонку.

Вказане є особливо для статистичних цілей, щоби конта осіб, ощаджуючих при помочі скарбонок, були у відповідний спосіб нпр. буквою „С" (Скарбонка) означені.

Впрочім при цій системі грошевих кас ощадности не причиняється ніяких більших заходів і утруднень чи то для ощаджуючих, чи для Каси.

Маркова (значкова) система.

Вступні чинности. Каса Стефчика заосмотрюється в Краєвім Патронаті:

а) в запас марок ощадности разом зі зошитом на їх переховання;

б) в запас карт для ощадників до наліплювання закуплених марок (взір 58);

в) в зошит на евіденцію марок ощадности для Кооперативи (взір 56);

г) в книжочки рахунку значків і значкових вкладок для кожного заступника Каси (продавця), (взір 57);

ґ) в течку для себе на переховування всіх повизших предметів разом в порядку і в подібні течки для своїх заступників;

д) в стільки скарбонок, скільки Каса установить заступників до продажі марок.

Спроваджені з Патронату марки переховує Каса в тресорі залізної каси під особистою відповідальністю обох завідателів Каси.

Кождий прихід і розхід марок вписується до евіденційного зошиту (взір 56).

Заступники Каси Стефчика (продавці). Каса повірює чинність продажі марок повним довіря заступникам (продавцям) яко безплатний горожанський обовязок.

Заступником Кооперативи може бути настоятель Заряду або касієр. Впрочім треба стреміти до цього, щоби в кождій громаді, яка належить до округи Каси, був принайменше один продавець, о скільки знайдеться до того особа, що заслугує на цілковите довіря а охотна до сповнення цеї задачі в спосіб для людей догідний і зичливий. Не є однак вказаним установляти в одній громаді більше продавців як двох тому, що при більшій кількости

моглоб повстати замішання і утруднення праці Кооперативи і її заступників.

Одним із заступників Каси (продавців марок) повинен бути в кождій громаді, о скільки можна, учитель (ка), що продає марки лише шкільній молоді за дозволом своєї зверхної влади (шкільна Каса ощадности); оскільки школа є більшеклясова, може бути в поодиноких клясах зорганізована збірка сотикових ощадностей під доглядом учителів, котрі однак не дістають значків просто з Каси Стефчика, але від управителя школи, яко головного продавця марок для цілої школи.

Другий заступник Каси Стефчика (нпр. один зі завідателів) займається продажю марок загалови місцевого населення з виїмком шкільної молоді.

Відбір марок потверджує продавець власноручним підписом Касі Стефчика в її евіденційнім зошиті (взір 56).

Квоту відповідаючу номінальній вартости марок, вплачує продавець, як свою вкладку на рахунок вкладок будьто з гори в цілій висоті, будьто в долини частинно в міру поступаючої продажі марок.

До тимчасового переховування збираних грошей за продані марки видає Каса кождому заступникови (продавцеви) скарбонку замкнену ключиком, перехованим в тресорі залізної каси.

Коли заступник Каси (продавець) не вплатив відразу (з гори) цілої квоти, відповідаючої номінальній вартости побраних марок, тоді є обовязаний принайменше раз на місяць принести скарбонку з зібраними грішми, до льокалю Каси в її урядових годинах. Завідателі отвирають скарбонку, а знайдену готівку побирають до каси як „вкладку“ на рахунок продавця, що нотується в його книжочці рахунку вкладок (взір 57) і переводиться у властивий спосіб в книжках, а затим в деннику касовім через рубрику рахунку вкладок, а в книзі (Б) вкладок на осібнім конті продавця з дописком: „Рахунок маркових вкладок“.

Коли виданий продавцеві запас марок є вже на вичерпанню, коли також і готівка за продані марки вже до Каси Стефчика вплинула, видає Каса свойому заступникови новий запас марок, причім поступається так само, як при першім виданню марок. Практика поучить, який запас і якого рода значки треба за кождим разом видавати заступникам до розпродажі. Дуже великим не повинен бути цей запас, бо є добре коли продавці

зістають з завідателями Каси Стефчика в частім, живім відношенню.

Продаж марок. Особа, що бажає ощаджувати при помочі марок, зголошується до установленого заступника Каси Стефчика, який видає її передовсім карту до наліплювання марок по виповненню її іменем, назвиском і місцем замешкання дотичної особи, своїм (ц. є продавця) власноручним підписом і числом біжучим спису осіб, купуючих у нього марки. Такий спис повинен собі зладити сам продавець марок. Опісля видає продавець жадану марку, за котру обчисляє належитість і вкидає в присутности купуючого до скарбонки, а видану марку будь сам наліплює, будьто пильнує, щоби купуючий при ньому марку наложито наліпив. Наліплену марку заосмотрює продавець своїм скороченим підписом або иншим знаком.

По зужиттю цілої карти одержує ощадник дальшу карту з тим самим числом і так само виставлену. Кождий заступник (продавець) може продавати марки лише особам, що мають карти видані ним і його власноручним підписом заосмотрені, інакше сам поносить страту і впроваджує заколот у відношення Каси Стефчика до її заступників (продавців).

Принимання зібраних вкладок марками. Коли ціла карта зістане наліплена марками, удається ощаджуючий в годинах касового урядовання Каси Стефчика до її льокалю, де завідателі по обчисленню марок уневажнюють їх вибиттям стампілі Каси (на всіх марках), а карту з наліпками задержують яко доказ. Заразом завідателі відписують суму уневажнених марок з рахунку вкладок продавця яко зворот, а рівночасно вписують цю саму квоту як вкладку ощадности властителя карти (з уневажненими марками), видаючи йому звичайну книжочку вкладок ощадности.

Очевидно кожда така виплата з рахунку вкладок значкових продавця а вплата на рахунок вкладок ощадности особи, презентуючої карту з наліпками, мусить бути рівночасно переведена в деннику касовім (при помочи асигнат) як вплата і виплата та в книзі вкладок на обох контах. В книжочці рахунку вкладок продавця вписується це перенесення з його рахунку на рахунок набуваючого марки доперва тоді, коли продавець зголошується з тою книжочкою, звичайно для вплачення зібраної за марки квоти.

В книзі вкладок на рахунку продавця й в його книжочці

нотується подрібно ці перенесення у відповідному місці, зі зазначенням порядкових чисел вкладкових рахунків (взір 57).

Вкладки продввців на їх рахунках вкладок не є з прввила опроцентовані, через що упрощується рахунки, а Каса має звідси дрібний дохід, який принайменше чвстинно звертвє Касі видатки на закупио марок і на ведення рахунків грошевої Каси ощадности.

Вкладкові книжочки Каси Стефчика видавані шкільній молоді, можуть бути завінкульовані уміщенням звстереження цего змісту, що зібрана сума вкладок і нврослих відсотків буде видана доперва по укінченню цілої шкільної науки, або шкільного року і т. п.; вчвснійша виплата може наступити лише виїмково за згодою родичів, зглядно опікунів і за відомом учителя, що занимається продажю марок.

Вказане є, щоби в книзі вкладок (Б) конта осіб ощаджуючих при помочі марок були означувані у відповідний спосіб пр. К. С. (Квси шкільні), а через М (марки) инші, марками зібрані вкладки.

Поступовання з кінцем року. З кінцем року — а в міру потреби колинебудь — належить переводити шконтро марок і вплвчуваних за них продавцями належитостей. В тій цілі обчислюється з евіденційного зошиту (взір 56) і на підставі книжочок рахунку маркових вкладок (взір 57) виданих заступникам, ту суму, за яку протягом даного року видано продавцеві марок, опісля обчислюється суму виказаних в рахунку значкових вкладок вплат за марки, а ріжниця обох сум дасть квоту, на яку повинні знаходитися у продавця марки або гроші в скарбонці. Переведення шконтра стверджують оба завідателі Каси Стефчика на властивім конті в книзі Каси (в увагах) і в контовій книжочці продввця.

Мврок, що находяться з кінцем року в перехованню Каси та в руках продавців, не узгляднюється в рахунковім замкненню Каси Стефчика.

---

*

РОЗДІЛ IV.

Поучення о веденню рахунковости.

Основою діяльности Каси Стефчика мусить бути точне і дбале книговодство. Оно є нвче зеркалом цілого діловодства Каси, найліпшим средством пізнання ствну її інтересів і необхідним услівям довіря до Квси і її управи.

Придумане в цьому Підручнику книговодство для Кас Стефчика є дещо відмінне від дотеперішнього книговодства, яке обовязувало в Спілках ощадности і позичок. Цю зміну спричинило саме господарське життя, яке в змінених воєнних та повоєнних умовинвх видавало нові форми грошевого обороту й маєткових змін в кредитових Кооперативах. Тому необхідно було примінити книговодство Кас Стефчика до поширених потреб, аби зробити його прозорим а разом з тим і легким до ведення. При цьому з'ужитковано досвід більше як двайцятьпятьлітний набутий через Краєвий Патронат у відносинвх з Кооперативвми. Зміна торкається в головній мірі ведення касового Денника, який у старій формі став неприхожий до віднотовування зріжничкованих грошевих змін Кооперативи. Віднотовувані дотепер в рубриці „инші" Приходів і Розходів квсового Денника запасні фонди, движимости й недвижимости, цінні папери та уділи вплачені до Центр. Каси, адміністраційні видатки та инші приходи й розходи розділено в новому поширеному квсовому Деннику на окремі рубрики, в яких можуть бути ведені в спосіб ясний й евіденційний. В головних контових книгах полишено на звгал дотеперішний спосіб вписування й сальдовання, через що нове книговодство Кас Стефчика не буде представляти ніяких трудностей для вишколених завідателів.

З початку в кождій Касі Стефчика так у відновленій як і ново основаній чинности будуть найпростійші і тому не всі взори й вказівки подані у цьому поученню будуть відноситися до початкуючих Кас; відпаде звичайно на разі ведення біжучих рахунків з членами, рахунку движимости а передовсім недвижимости, рахунку цінних паперів та инших спеціяльних рахунків. Чим більше ріжноманітними стають чинности Каси, тим більше поширюється й її книговодство. Заки однак чинности а з ними й книговодство Каси поширяться й розвинуть, то за той час її завідателі наберуть при добрій охоті без труду твкої знайомости річи й вправи, що легко — головно при помочі цього поучення а також Край. Пвтронату — зможуть завести такі доповнення або зміни в книговодстві Каси, які постепенно станутъ потрібні.

Всеж таки навіть простих річей треба також вчити і навчитися, тому що знання само з себе нікому не приходить. Завідателі Каси, коли піднимаються цеї задачі, приймають також через це на себе виразний обовязок належитого запізнання з порядним веденням рахунків Кооперативи. При помочи цього поучення і належних до него взорів, може кождий, хто має принайменше елементарне, але основне шкільне образовання, вивчитися в кількох днях ведення всіх книжок і рахунків. Чим точнійше відтак і більше дбало ведеться від початку рахункові чинности Кооперативи, тим коротше треває практика потрібна до набрання вправи.

Є ріжні способи ведення книговодства, в кождий може мати свої добрі сторони, хотяй ріжниться від другого. Не булоб однак добре, колиб кожда Каса на свій спосіб і після розуміння її завідателів, уряджувалаб собі і вела книговодство. З цего повсталоби замішання між Кооперативами, виконування контролі булоб утруднене, видавані формулярі і рахункові книги не надавалибися для кождої Кооперативи; що одним завідателям булоб догідне і добре, то для їх наслідників моглоби видаватися иевідповідне і зле. Для того „адміністраційна інструкція" для Квс Стефчика приписує докладно (§ 61—69.), які книжки і в який спосіб мвють бути ведені в Касі, котра є під опікою Крвй. Патронату рільничих Кооператив. Отсе поучення є тільки якби подрібним поясненням приписів „адміністраційної інструкції" о рахунковости. Хотяй котрому з касієрів або завідателів Каси, які є обізнані з рахунковістю, видаватися могло, що це або друге крвще булоб

інакше вписати в книжках і обчислити, повинен держатися інструкції і того поучення раз тому, що до приписів інструкції кожда Кооператива обовязана примінюватися, а відтак для того, що кожда подробиця рахункова є в звязку з иншими подробицями. Не це є найліпше, що само для себе видається кращим, але це, що найліпше складається з иншими рахунками і книжками Каси в одну найпростійшу, найдокладнійшу і найбільш зрозумілу цілість.

Поучення о рахунковости в Касах Стефчика ділимо на 3 части, а іменно на науку о:

а) обчислюванню процентів (відсотків);

б) о урядженню і веденню рахункових книг, — і

в) о зіставленню річних замкнень рахункових і білянсів.

Підставою однак тої науки є добре знання чотирьох головних рахункових ділань (аритметичних), без чого ніхто до ведення ані провірювання рахунків Каси Стефчика не може приступати ані також користати з слідуючого поучення.

I. Обчислювання відсотків.

Наука о відсотках є дуже обширна, але з неї є потрібні для завідателів Каси тільки деякі практичні відомости.

Передовсім належить добре зрозуміти, що то є процент. Отже процентом або відсотком називаємо квоту доходу, обчисленого від кождої сотки. Коли купець купив товарів за 200 зл. а продав їх за 210 зл., то мав доходу 10 зл. на двох сотках золотих або на кождій сотці по 5 зл., говоримо тоді, що мав 5 процент доходу, що пишеться коротко: 5%. Без огляду на те, який рід гроша возьмемо під увагу (золоті, франки, ліри, доляри і т. п.) все дохід на сотці буде при тім самім проценті однаковий; мусить бути лиш обчислений й висловлений в тій самій валюті, значить, дохід від золотих в золотих, від франків в франках, від лірів в лірах, від долярів в долярах і т. п. Процент може бути доходом нетільки грошевим; коли нпр. хтось умовиться з торговцем (посередником) так, що йому за кождих спроданих 10 яєць дасть у винагороду 1 яйце, значить це тільки, що признав торговцеви (посередникови) 10% яко винагороду, бо за кождих 100 спроданих яєць має доложити по 10 яєць, яко винагороду. Коли умовиться, що доперва від кождих 20 спроданих яєць дає як винагороду 1 яйце, то го-

воримо, що та винагорода виносить 5%, бо до кождої сотки треба 5 яєць доложити яко винагороду.

Сю цифру, після котрої обчислюється дохід від кождої сотки звемо процентовою або відсотковою стопою, а можнаби її назвати також процентовою мірою, отже 1%, 2%, 4%, 4½%, 4¾%, 5% і т. д. В рахунках Каси Стефчика обчислювання процентів полягає головно на обчисленню доходу від певного грошевого капіталу після установленої процентової стопи (міри). Питаємо нпр. кілько доходу принесе капітал 1.500 зол. після процентової стопи 5%? Тому що 5% значить дохід 5 від кождої сотки, а в 1.500 зол. є 15 соток, отже $5 \times 15 = 75$ зол. доходу. Потреба тому капітал поділити через сто, а помножити процентовою стопою; все одно притім, в якім порядку довершимо ті ділання. Звичайно множимо передше капітал процентовою стопою, а одержаний добуток ділимо через 100; ділимо однак легко, бо останні дві цілі цифри (одиниці і десятки) відділюємо, яко дроби від попередних чисел.

Обчислюємо н. пр. 6% від квоти 348 зол. в цей спосіб:

$$348 \times 6 = 2088 : 100 = 20{\cdot}88$$

або 20 зол. 88 сот.

Або нпр. 4½% (це є 4·5%) від капіталу 867 зл. обчислюємо так:

$$867 \times 4{\cdot}5 = 3901{\cdot}5 : 100 = 39{\cdot}015$$

або 39 зл. 01 сот.

Так обчислюється процентовий дохід від кождого капіталу після довільної стопи процентової — але за цілий рік. Коли однак ходить о обчислення процентового доходу за коротший час, треба передше обчислити, яку часть року творить цей коротший час; н. пр. місяць є дванайцятою ($^1/_{12}$) частю року, тому процентовий дохід за цілий рік треба поділити на 12 частей, щоби довідатися, кілько виносить процентовий дохід за 1 місяць. Обчислений висше процентовий дохід зл. 39·01 за цілий рік, поділений через 12, дає 3 зл. 25 сот. яко процентовий дохід за 1 місяць. Знаючи річний процентовий дохід, легко обчислити дохід за 1 місяць або за кілька місяців; нетяжко також обчислити дохід за ½ місяця, бо півмісячний дохід є $^1/_{24}$ частю річного доходу.

Для скорочення праці обчислення процентів (відсотків) від кождого капіталу уложено процентові таблиці, в котрих є вже подані готові обчислення процентів від всіх одиниць, десяток, соток а часом і від тисяч (зачинаючи від 1 золотого) за ½ місяця,

за 1 місяць, за 2, 3 і т. д. аж до 12 місяців. Очевидно для кождої процеитової стопи потрібна є осібиа процеитова таблиця. Щоби з такої таблиці вишукати процент від довільної квоти за відомий час, треба собі квоту квпіталу розділити на одиниці, десятки, сотки і тисячі; нпр. 2694 зол. складається з

2000
600
90
4,

тому чергово вишукується процент від кождої з тих складових частей зв той сам час, а відтак складається або додає вишукаиі процеитові квоти. Коли розходиться тільки о цілі місяці, маємо в таблиці готові цифри на кожду кількість місяців, а коли потрібно також за $^1/_2$ місяця обчислити процеит, муситься подвійно складати вишукаиі частиині квоти ипр. 5 % від поданої квоти 2694 зл. зв 3 $^1/_2$ місяця складатися буде з процеиту від

Золотих	за 3 місяці	за $^1/_2$ місяця	разом
2000	25·—	4·17	29·17
600	7·50	1·25	8·75
90	1·13	—·19	1.32
4	—·05	—·01	—·06
2694	(33·68	5·62)	39·30

Обчислювания процентів при помочи процентових таблиць є дуже легке, в при вправі додавання цифр в памяти відбувається дуже скоро.

Поки зачнеться відсотків шукати, уважати однак треба, щоби завсігди покористуватися властивою процеитовою твблицею і призвичаїтися належито до цього, щоби завсігди глянути иа процентову стопу, для котрої таблиця містить обчислення відсотків.

Від сотикових квот не узгляднюється відсотків, але квоту сотиків заокруглюється иа цілого золотого, або твкож цілковито опускається, нпр. для капіталу 129 зл. 36 сот. обчислюється відсотки будь від квоти 130 зл., будь зиова від 129 зл., все в користь Коопервтиви.

Дещо труднійше є обчислюваиия відсотків за кождий день, а затим ие тільки за $^1/_2$ місяця або за цілі місяці,

але нпр. за 23 днів або за 169 днів і т. д. Правда, що є готові обчислення в таблицях для ріжних відсотків, для ріжних квот і за кожде число днів в році, вле твкі таблиці творять вже цілі книги, є дорогі і надаються до ужитку тільки в великих грошевих установах. В Касвх Стефчика обчислювання відсотків за поодинокі дні трапляється тільки винятково, а іменно в разі удержування біжучого рахунку з Центральною Касою або більшою банковою установою. В кождім такім случаю треба відсотки обчислювати відповідним рахунковим діланням без помочі процентових табель. Відомих і практикованих є кілька способів докладного обчислювання відсотків за кождий день; найбільше випвдає дораджуввти слідуючий спосіб:

Передовсім означити треба число днів, за котрі мвє обчислитися процент. Для скорочення цього обчислення приймається — після утертої првктики — що кождий місяць має 30 днів, а затим рік 360 днів. Легко тоді вичислити число днів від одної до другої дати квлєндара. Обчислюємо н. пр. число днів від 12 липня до 18 жовтня того самого року:

18 позісталих днів липня (30—12=18)
60 днів серпня і вересня (2×30)
18 „ жовтня —
разом 96 днів.

Затим процент від певного капіталу обчислюється в цей спосіб, що квоту капіталу множиться числом днів, а добуток ділится так званим „процентовим числом", котре є очевидно инше для кождої процентової стопи; це число знаходиться в цей спосіб, що множимо 360 днів через 100, а добуток ділимо через процонтову стопу.

Іменно процентовим числом:

для	3	процент	є	12.000
„	$3^1/_2$	„	„	10.282
„	4	„	„	9.000
„	$4^1/_2$	„	„	8.000
„	5	„	„	7.200
„	$5^1/_2$	„	„	6.545
„	6	„	„	6.000
„	$6^1/_2$	„	„	5.538
„	7	„	„	5.142
„	$7^1/_2$	„	„	4.800

для 8	процент	є	4.500
„ $8^1/_2$	„	„	4.235
„ 9	„	„	4.000
„ $9^1/_2$	„	„	3.789
„ 10	„	„	3.600
„ 11	„	„	3.272
„ 12	„	„	3.000

Примір I. Кілько виносить $4^0/_0$ від 1.500 зл. за 235 днів?

Відповідь:

1.500 × 235 = 352.500 : 9.000 = 39 зл. 17 сот.

Примір II. Кілько проценту належатися буде Касі до кінця року від квоти 800 зл., приміщеної в дні 18. березня на рахунку біжучім з Централною Касою, при опроцентованню по $4^0/_0$?

Відповідь:

12 днів березня
270 „ позісталих 9 місяців
разом 282 днів × 800 = 225.600 : 9.000 = 25 зл. 07 сот.

Примір III. Кілко проценту має Кооператива заплатити Централній Касі до кінця року від квоти 1.200 зл., пібраної 6. липня на кредит в рахунку біжучім за опроцентованням по $4^1/_2{}^0/_0$?

Відповідь:

24 днів липня
150 „ позісталих 5 місяців
разом 174 днів × 1.200 = 208.800 : 8.000 = 26 зл. 10 сот.

В повисший спосіб легко також обчислити, що дохід

від 1.000 зл. за 1 день

при опроцентованню по

3	процент	винесе	8·3 сот.
$3^1/_2$	„	„	9·7 „
4	„	„	11·1 „
$4^1/_2$	„	„	12·5 „
5	„	„	13·9 „
$5^1/_2$	„	„	15·3 „
6	„	„	16·7 „
$6^1/_2$	„	„	18·1 „
7	„	„	19·5 „
$7^1/_2$	„	„	20·9 „

8	процент	винесе	22·3	сот.
8½	„	„	23·7	„
9	„	„	25·0	„
9½	„	„	26·4	„
10	„	„	27·8	„
11	„	„	30·6	„
12	„	„	33·4	„

При помочі повисших таблиць легко обчислити, чи оплатиться на короткий час н. пр. кілька або кілканайцять днів приміщувати для опроцентовання певну квоту грошей, коли її льокація є получена з коштами н. пр. почтовою оплатою від грошевої пересилки.

II. Урядження й ведення рахункових книжок.

При веденню всіх книжок Кооперативи необходима є чистота і порядок. Длятого рахункові книжки вже так уладжені, що на кожде слово і на кожду цифру визначено в них окреме місце. Того ладу і порядку треба пильнувати і не псувати його писанням цифр саме на цих лініях, що мають відділювати цифри. Передовсім належить дбати про те, щоби підписувати цифри одні під другими твким способом, щоби сумовання (додавання) або віднимання могло відбуватися легко, скоро і точно. Кожда цифра має бути виписана зовсім виразно так, щоби навіть при скорім перегляді не можна її взяти за иншу подібну нпр. б зв 0, або 4 за 7 і т. п. Нехтоввння цеї засади не дає знайти в книжках скоро цього, за чим шукаємо, а вишуковання і спрввлення ошибок, що при недбалім веденню не дадуться оминути, коштує сто разів більше часу, як уважне і дбале писання в книжках, не згадуючи про инші страти.

Ведені згідно з приписами торговельного закона рахункові книжки Кооперативи, становлять для суду (нпр. в процесі проти довжника Каси) т. з. неповний доказ, котрий можна доповнити присягою або иншими доказами.

Після приписів цього закона мвють бути книжки зішиті і опрввлені, а всі картки засмотрені біжучими числвми. Коли дві протилежні сторони розложеної книжки означено тим свмим біжучим числом, то становлять вони т. вв. фоліо (книжка фоліована), коли кожда сторона має инше число кажемо, що книжка пвгінована. Вільне місце в книжці, після урядження книжки приз-

начене до записання, але полишене незаписаним, належить перечеркнути скісною лінією так, як це показане на взорах.

Що раз записано в книжці цього не можна ані витирати ані скробати, ані замазувати так, щоби ствло нечитким. Коли числв або слова вписані ошибочно, то лиш виїмково можна їх перечеркнути, а над цим або коло цього числа виписати властиве число або слово, однак все таким способом, щоби те, що перечеркнено, було читке і виразне. Цього способу справлення похибок недобре є уживати передовсім тоді, коли справлена позиція вимагає також зміни і справлення вписаних вже слідуючих сум. В такім случаю ліпше ужити инших способів справлення похибки. Іменно звмість перечеркування ошибочних вписів уживається також для справлення похибок досить загально принятого способу, званого „сторно". Сторно є уневажненням ошибочної позиції через те, що її зноситься через вписання на противній сторінці рівновартної квоти, нпр. коли в касовім Деннику хибно занотовано квоту вкладки ощадности в колюмні приходів для звернених позичок, то усувається цю хибну позицію через те, що таку саму квоту вписується в розхід касового денника в колюмні призначеній на виплачені позички; відтак вписується цю квоту вкладки у властивім місці. Сторна мають однак ту злу сторону, що штучно збільшують оборотові суми о позірні квоти, то є сторнованих позицій і длятого утруднюють порівнування рахункових вислідів в ріжних книжквх. Де нам недогідно є справити хибні позиції, чи то через перечеркнення, чи сторновання, там можнв собі найліпше в цей спосіб порадити, що по счисленню позицій, між котрими знаходиться також позиція хибна, підписується цю позицію наново з знаком — і віднимається її від суми, а відтак дописується її зі знаком + в цій колюмні, де повинна міститися і дочислюється до суми цеї колюмни; притім належить помістити вказуючу увагу, котра хибна позиція зістала в цей спосіб справлена. Коли однак в тій самій колюмні треба справити хибну позицію длятого, що вона є за висока або за низька, то тільки ріжницю між хибною в властивою позицією додається до останньої суми або від неї віднимається.

До належитого ведення рахунків в Касі Стефчика треба пять книжок, а іменно:

1. *Денника касового* — і чотирьох контових книжок ц. є.:
2. *Книги* (членів і) *уділів (А,)*

3. *Книги вкладок (Б),*
4. „ *позичок (В)* і
5. „ *ріжних рахунків (Г).*

Кождв (самостійна) рахункова позиція мусить бути в двох рахункових книжках записана, а іменно раз в Деннику касовім, а другий раз в одній з контових книжок. Длятого книжки ці взаїмно контролюються і тому є з собою повязані відносниками так, що при кождій позиції Денника касового належить подати книгу контову і число відповідного її рахунку, де ту саму позицію записано — а противно в книзі контовій треба вавсігди покликатися на чергове число позиції в Деннику касовім; інвкше справлення рвхунків і вишукання похибок є дуже трудне.

1. Деннк касовнй.

(Взір 27. таблиця I., II., III. і IV.).

Денник касовий нового укладу (поширений) ведеться в той самий спосіб, як давний Денник квсовий. Ріжниця між одним в другим полягвє лиш у побільшеній кількости грошевих колюмн (рубрик) з сім (в давнім Денн. кас.) на чотирнайцять (в новім Денн. кас.). Служить він до записуввння кождого приходу і кождого грошевого розходу в тім порядку, як приймається гроші і як їх виплачується. Записувати належить твкож ті приходи, які не вплинули до квси Кооперативи в готівці для того, що рівночасно ужито їх нв покриття розходу; противно також нвлежить записувати в Деннику такий розхід, котрий не був цілком видатком готівки з каси Кооперативи вбо тільки в меншій квоті, бо відповідав йому рівночасний, також в готівці не пібраний касовий прихід.

Примір I. Каса Стефчика мвє признану позичку в Центр. Касі в квоті 3.000 зл. Вона пересилає вексель виствлений на 3.000 зол. з проханням, аби по зесконтованню цього векселя Ц. Каса переслала її готівку звокруглену на сотки, а решту оставила нв біжучім рахунку. Нотою з дня 9/9. 1927. повідомляє Ц. Каса, що з векслевої позички потручено на уділ в Ц. Касі зл. 100·—
на процент (з гори) . . . . . „ 45·—
на вдміністрацію . . . . . „ 1·20
а решту т. є. . . . . „ 2853·80
вписвно на біжучий рахунок, з якого на бажання Кооперативи пересилається її 2.800 зл. тв зачислюється порто пересилки

в квоті зл. 1·50. Отже ті рахункові чинности розділюється на прихід і розхід вписуючи:

1. *в прихід* зл. 3.000·— до рубр. „затягн. позичок" і „разом"
2. *в розхід* „ 2.853·80 „ „ „біж. рах."
„ 100·— „ „ „влас. уділів"
„ 45·— „ „ „відсот. і провіз."
„ 1·20 „ „ „адмін. коштів"
зл. 3.000·— „ „ „разом", через що стан касової готівки не змінився. По отриманню готівки вписується:

1. *в прихід* зл. 2·801·50 до рубр. „біж. рах." і „разом"
2. *в розхід* „ 1·50 „ „ „адм. кошт." і „разом"

отже запас касової готівки Кооперативи збільшився о ріжницю зл. 2·800·—.

Примір II. Каса Стефчика зі своєї вкладки ульокованої на біжучім рахунку в Центр. Касі поручає закупити цінний папір (акцію) на квоту 20 зл. а ефекти переховати в депозиті Центр. Каси. По отриманню звідомлення, що Центр. Каса виконала поручення Кооперативи, належить туж саму квоту 20 зл. записати в Деннику квсовім в рубр. „біж. рахунку" і „разом" раз яко прихід з відібраної льокати, а другий раз яко розхід в рубр. „цінних паперів" і „разом" з причини купна згаданих ефектів.

(Переведення приміру I. і II. гляди взір 27. Таблиця II.).

Примір III. Загальний Збір Каси Стефчика ухвалив цілий чистий зиск з попереднього року в квоті зл. 81·20 перенести до запасного фонду. Нвлежить отже квоту зл. 81·20 записати в Денн. кас. раз яко розхід в рубр. „адміністр. кошти" другий рвз яко прихід в рубр. „запасн. фонду".

В загалі треба цілий стан рахункових чинностей перевести через Денник точно так, як це відбувається, а не тільки сам послідний рахунковий вислід.

Всі вписи до Денника касового мають відбуватися на підставі асигнат (взір 25 і 26), котрі творять головне джерело для цілої рахунковости Каси і найважнійше средство контрольне, длятого на їх належите у властивій хвилі виставлювання і підписування а відтак перехования мусить бути звернений найбільший позір Заряду і нвдзірної Ради.

Ліва сторона розложеного Денника касового служить до записування приходів, а права сторона до записування розходів; обі протилежні сторони означені є тим самим порядковим числом, і тому творять однакове фоліо. Обі притім сторони кож-

дого фолія є цілком подібно зладжені, а іменно прямовісними лініями (грубшими) попереділювані на колюмни або рубрики; кождій колюмні приходової сторони, відповідає та свма колюмна розходової сторони.

В першій колюмні (рубриці) вписується порядкові числа позицій, згідно з порядковими числами асигнат; числа ті біжать чергово по собі у властивім порядку — відрубнім для приходів і розходів — вж по кінець кождого року. З початком нового року зачинвється першв позиція порядковим числом 1, так в приходах, як і розходах.

В другій колюмні записується дату асигнати, подаючи тільки число дня, тому що рік і назву місяця виписується на вступі кождої сторони.

В третій колюмні назначується імя і назвиско, а в разі потреби і місце замешкання того, хто платить або побирає гроші.

Четверта колюмна призначенв є на виписання відносникв вказуючого, в котрій контовій книжці і під котрим числом рахунку там отвореного, є вписана та сама позиція; контову книгу означується буквою азбуки (яку висше подвно), а в формі знаменникв подається число рахунку.

Відтвк слідуює чотирнайцять колюмн (рубрик) нумерованих від 1 до 14 під загальним написом: „вплатив на рахунок" і „пібрвв на рахунок" для вписання до одної з них квоти приходу вбо розходу після того, в якій цілі або з якої причини вплачено або виплачено ту квоту; подрібні заголовки кождої з колюмн від 1 до 12 пояснюють, яке кожда з них має призначення. Іменно:

1-а колюмнв „уділів членів" служить до вписування (в приходах) вплачених квот членами або (в розходах) звернених квот членам, яко їх уділи в Касі Стефчика.

2-а колюмна „запасного фонду" служить до вписування й ведення евіденції цього фонду Кооперативи. В цю колюмну вписується на прихід кожду квоту, яка впливає на збільшення цього фонду н. пр. вписове членів, білянсовий зиск приділений до запасного фонду, відсотки, що наросли від льокації, добровільні датки і т. п., натомість в розході квоти, о котрі зменшується запасний фонд Коопервтиви т. є відпис білянсових стрвт.

В 3-ій колюмні „вкладки ощадности" вписується квоти ка-

піталу (без проценту), які приймається або звертається яко вкладки ощадности.

До 4-ої колюмни „звтягнених позичок" („реесконту векслів") вписується: в прихід квоти, які Кооператива одержує в разі звтягнення позички на довжний скрипт, на вексель або також на реесконтоввні (заставлені) векслі членів[1]) чи то з Центральної Каси, чи з инших джерел, а в розхід квоти сплачених рат капіталу для уморення тих затягнених позичок скриптових, та квот ужитих на викупно власних векслів Кооперативи й векслів членів (заставлених) реесконтованих, після розчислень надсиланих відносними інституціями; ніколи однак не можнв тут записуввти цих позичок, котрі Квсв дає своїм членам, як також рат ними сплачуваних.

5-а колюмна для рахунку „біжучого" містити має ті квоти, котрі Коопервтива побирає вбо видає, чи то на свій „біжучий рвхунок", який удержує з Центрвльною Касою або з иншими інституціями, чи також на біжучий рахунок отворений Кооперативою її членови.

6-та колюмна „позичок уділених членам на скрипти" — тв 7-мв колюмнв „позичок уділених членам на векслі" призначені є на вписування: в розходах капіталових квот виплачених членвм позичок, а в приходвх капіталових сплат на їх уморення.

В 8-ій колюмні „движимости і недвижимости" вписується в розходах квоти ужиті на купно й направу движимости (огнетревалої каси, бюрового уладження) та недвижимости (ґрунту, будівляної парцелі, дому), натомість в приходах квоти узискані зі спродажи цих предметів як також відписи річної амортизації.

9-а колюмна „цінних паперів і власних уділів" призначена є на вписування в розходах квот ужитих на купно цінних паперів та квот зложених в Центр. Касі як власний уділ, натомість в приходах на вписування квот узисканих із продажі цінних паперів вбо з піднятих уділів. Збільшення вартости цих ефектів

---

[1]) Під реесконтом належить розуміти затягання кредиту нв підклад портфелевих (запасних) векслів т. зн. векслів принятих Касою Стефчика від членів на забезпечення уділенвх їм позичок. Реесконтовання (заставлювання) тих векслів в Центр. Квсі тв в нншнх банковнх уствновах можливе є тільки на підставі в цій формі признаного Кооперативі кредиту. Необхідною условиною для належитого зужиткування реесконту є скора почтова комунікація, бо в противнім случаю є трудноці в додержанню речинців платности поодиноких векслів, зглядно в належитім використованню цілого часу, нв який векслі виставлено.

зростом на курсі а уділів ізза дописаної дивіденди переводиться через розхід цеї рубрики, натомість зменшення їх вартости (стрвта на курсі і т. п.) через прихід.

До 10-ої колюмни „процентів і провізії" вписується в приходах всі пібрані Кооперативою відсотки, чи то від уділених зичок, чи з рахунків біжучих з членами, або з банками, чи відсотки, які походять з інтересів полагоджуваних на чужий рахунок з титулу заступств, вінкуляцій або інкасованих векслів чи також походячі з виміни (спродажі) купонів від цінних паперів та з дивіденди від власних уділів, — а в розходах всі Кооперативою виплачувані відсотки, отже від вкладок ощадности, від затягнених позичок і реесконтованих векслів, від всяких біжучих рахунків, та в кінци відсотки нарослі від льокації запасного фонду у власнім обороті й амортизаційні відписи та страти на курсі.

В 11-ій колюмні „адміністраційних коштів" знайдуть приміщення всі ті приходи й розходи що є звязані з адміністрацією (утриманням) бюрового апарату Кооперативи, отже в приходах, звороти за друки, векслі й стемплі, звороти коштів пересилки й коштів процесових, запомоги й дари на покриття утримання канцелярії й т. п. — в в розходах адміністраційні видатки (винагорода завідателів і помічних сил, бюрові видатки, порторія, кошти зареєстровання, податки і патронатські оплати), витрати на ведення процесів, відписи на движимостях і недвижимостях, а окрім цього ужиття чистого зиску і т. п.

12-а колюмна є призначена на ведення „спеціяльних фондів" (резерви страт, вальоризаційного фонду і т. п.). В цій колюмні вписується на прихід кожду квоту, що збільшує згадані фонди н. пр. приділ відповідної квоти з зисків звітового року до резерви страт, датки членів і надплата довжників на вальоризаційний фонд при сплаті звальоризованих позичок і т. п. — а на розхід вписується відписи з резерви страт на покриття нестягаємих позичок, або з вальоризаційного фонду відписи нестягаємих звальоризованих позичок, евентуально квот ужитих на вальоризацію передвоєнних вкладок ощадности.

13-та і 14-та колюмна (без наголовка) призначені є на ведення спеціяльних оборотів, необнятих досі обговореними рубриками, які моглиб зайти в діяльности Кооперативи а малиб характер сталих або й перехідних рахунків. Може то бути нпр. проминаючий рахунок, що повстав із співпраці Кооперативи

н. пр. з якимсь громадянським комітетом покликвним до життя до переведення тільки одного інтересу. Поза виразно кредитовою діяльністю Каси може бути й співпраця з иншими установами на полі кооперативно-торговельнім, промисловім, продуктивнім і т. и., яке веденоб відповідно до фондів Каси. Наголовок виписаний у вільнім місці колюмни повинен подавати рід рахунку, який Кооператива відчиняє: н. пр. „Рахунок будови народнього дому", заступства, інкасованих векслів, вінкуляцій і т. п. По стороні приходів отвореної рубрики вписується отже готівкові вплати від комітетів, Кооператив, установ — а по стороні розходів готівкові виплати Квси. Як довго діяльність Каси не є на стільки ріжноманітна і не заходить потреба отвирання спеціяльних рахунків, так довго залишаються 13-та й 14-та колюмна неужиті.

Колюмна „разом" служить будь-то до повторення квоти виміненої в котрій небудь з попередних 14 колюмн тої самої позиції, будь також до вписання суми квот, з котрих складається та сама позиція; в цей спосіб все це, що міститься в 14-ти попередних рахункових колюмнах, міститься також в сумвричнім повторенню в колюмні „разом".

Послідна в кінци рубрика „примітка" є призначена на близше пояснення деяких приходів або розходів. Має це місце н. пр. при адміністративних видатках; відповідними увагвми в тій колюмні належить також пояснити ті пібрані проценти, котрі не є відсотквми від позичок, які уділено членам, як також ті виплачені проценти, котрі не є процентами від вкладок ощадности твк, щоби ті инші відсотки, які часто не виступають, можна було в разі потреби легко виділити і розпорядкувати.

В цей спосіб належито ведений Денник касовий, дає кождого часу докладний образ розвою і ствну інтересів Кооперативи. Потрібно тільки додати поодинокі колюмни так по стороні приходів як і розходів, і будемо мати готові цифри, які пояснюють рух, або оборот Кооперативи в кождім ділі її інтересів від початку року по послідний день, в котрім робимо перегляд інтересів Каси. Належить однак по кождім доданню поодиноких колюмн переконатися, чи суми добре обчислено і чи при вписах позицій не зроблено ошибок. В тій цілі треба зробити „навхрестну пробу", то значить провірити, чи сума, якв слідує з додання до себе всіх позицій, які стоять нвд собою в рубриці „разом" є також вислідом з додання до себе сум

ві всіх подрібних колюмнах (рубриках) побіч себе (в напрямі поземім). Коли провірену в цей спосіб загальну суму приходів додамо до загвльної суми розходів, одержимо загальний касовий оборот.

Коли однак порівнаємо з собою суми рубрик, які відповідають собі по обох сторонах (приходів і розходів) в цей спосіб, що менші суми відіймемо від більших то ріжниця, яка з цего слідує, поучить нас о ствні інтересів Кооперативи в кождій ділянці її чинности. Можемо отже кождої хвилі з Денника касового обчислити і пізнати:

1. стан уділів; коли від суми уділів в приходах відіймемо суму уділів в розходах позістане квота, котру Каса довжна всім членам, яко належні до них уділи;

2. стан вклвдок ощадности; коли від суми вкладок ощадности в приходах (вплачених), відіймемо суму вкладок ощадности в розходах (звернених), то ріжниця дає ту квоту вкладок, яку Каса в тій хвилі є довжна всім власникам вкладок (в квпіталі, крім процентів);

3. стан затягнених позичок слідує з відоймлення суми у відносній колюмні розходів від суми такоїж колюмни в приходах;

4. стан чинний або довжний в біжучих рахунквх слідує з порівнання сум в колюмні приходовій і в колюмні розходовій для біжучого рахунку; коли сума є більшою в колюмні розходовій, слідує ріжниця яко стан чинний (на користь Каси), в противнім случаю ріжниця дає стан довжний Каси (на її некористь);

5. стан уділених членам позичок; треба нам від суми позичок (уділених) в розході відняти суми таких позичок в приході, то є суми сплачених членами позичкових рат, а зістане квота, яка вказує, кілько ще всі члени є довжні Касі з одержаних від неї позичок, окремо скриптових, а окремо векслевих.

В подібний спосіб поступаємо з кождою иншою колюмною Денника касового і через відняття сторони цифрово меншої від більшої пізнаємо стан кождої ділянки Кооперативної господарки — навіть в відсотках і адміністративних коштах;

6. Стан готівки або стан каси викажемо, коли суму колюмни разом в розходах відіймемо від такоїж суми в приходах; позісталість рахункова, звана також „сальдо" (saldo) ви-

*

казує квоту готівки, яка повинна нвходитися в касі Кооперативи.

Належить дбвти завсігди про це, щоби готівка, яка дійсно знаходиться в касі, годилася з рахунком в Деннику касовім; таке порівнання, отже перечислення готівки і провірення, чи годиться зі станом (сальдом) квсовим в Деннику касовім, називається шконтро каси. Коли нвйдена готівка не годиться з вислідом в Деннику касовім, видна є похибка будь у веденню каси (в стані готівки), будь також у веденню Денника. Щоби сю похибку виказати, порівнуємо передовсім загальну суму приходів і загальну суму розходів з такими сумами в книгах асигнат, а відтак, в разі потреби, належить порівнати докладно кожду позицію Денника касового з асигнатами; похибка може також походити з мильного перенесення суми з одної сторони на другу. Найдену похибку спрввляєтся в спосіб поданий нв вступі до повисшого поучення (ст. 172). Доки всі суми не є провірені, не належить їх виписувати чорнилом тільки тимчасово олівцем, щоби не робити собі трудів спрввлень і не нарвжуввтися на счеркування або сторна, які псують книжковий порядок. Доперва коли всі суми є через провірення усталені, виписується їх чорнилом.

Додавати всі колюмни і провірювати суми нввхрестною пробою треба по кождім записанню сторони, як також з кінцем кождого місяця, хотяйби сторона не була записана, щоби на слідуючу сторону або також на слідуючий місяць не переносити хибних сум. Суми обчисляється і переноситься на слідуючу сторону завсігди рівночасно по обох сторонах, твк в приході, як і в розході; суми обох сторін виписується в одній повздовжній лінії. Коли по одній стороні позістає незаписана часть сторони перед сумами, перечеркується се місце, яке є незаняте позиціями рахунковими скісною лінією, щоби пізнійше не можна його записати.

З кінцем кождого місяця перед перенесенням сум нв слідуючий місяць, належить відбути докладне касове шконтро, а його вислід записати в Деннику в колюмні розходів „примітка"; виписується іменно найдену готівку в касі (таку, яка випадає з касового рахунку), зазначується двту шконтра касового і підписи обох завідателів каси.

Скорочені касові шконтра — без навхрестних проб — на підставі порівнання звгальних сум (рубрики „разом") в приходах

і розходах, так в Деннику касовім, як і в книгах асиґнат, належить переводити і зазначувати в Деннику як найчастійше, а іменно по кождім касовім (більше рухливім) урядованню.

Щоб улекшити порівнуюче зіставлення рахункове при касових шконтрах, до цего служать бльочки, зложеиі з карточок відповідно зладжених (взір 28) для вписаиня чисел, обчислення сум і порівнання загальиих вислідів.

Не треба однак що місяця обчисляти і виписувати в Деннику касовім стану поодиноких інтересів Кооперативи через відіймання сум меиших від більших ві всіх колюмнах (рубриках) Денника; ліпше робити це осібио ив згвданих висше бльокових картках для предложеиня з ннх на місячнім звсіданню Заряду образу інтересів Кооперативи в кождім ділі її господарки. Таке порівнуюче місячне зіставлення в Деннику, утруднювалоби перегляд і сумовання цілорічних оборотів.

Суми з кінцем грудня є зарвзом річними сумами по доповненню їх позиціями дописаних відсотків; в який спосіб довершується річного замкнення рахунків в Дениику касовім і переносу на слідуючий рік, о тім буде згадка в слідуючім (III) уступі цего поучення.

2. Контові книги.

Денник касовнй дає загальиий обрвз розвою і стану головних інтересів Кооперативи.

Однак яким є стан інтересів Каси окремо з кождою особою (стороною), з котрою Каса зістає у відношенню, о тім поучують контові книги.

Кооператива повинна вести 4 контові книги, які є означені також для скорочення буквами великої азбуки:

А) Книга членів і уділів;

Б) Книга вкладок ощадиости, затягнених позичок, біжучих рахуиків, евентуальио твкож рахунків заступств, вінкуляцій й інкасоввних векслів;

В) Книга уділених позичок скриптових і векслевих;

Г) Книга ріжних рахунків.

В трох перших книгах отвирається осібний рахунок або осібие конто (conto) кождому, хто зістає з Кооперативою у відношенню яко член, яко віритель, або як довжник — то значить призначується стале місце в книзі, звичайно одну сторону, для ведення рахунку між ним а Кооператнвою. Кождий рахуиок

(конто) в кождій контовій книзі, означений є порядковим числом, назвиском, іменем і замешкванням цеї особи, до котрої відноситься; притім належить звертати увагу на це, щоби докладно і виразно в заголовку рахунку відріжнено особи того самого імени і назвиска, бо в противнім случаю часто трапляються неприємні похибки. В разі потреби додається також близші подробиці, які означують рід отвореного рахунку.

В книзі ріжних рахунків *(Г)* місто особових конт, отвирається річеві конта (мертві), о чім низше буде осібно мова.

Кождий рахунок отворений в котрійнебудь контовій книзі, ведеться в звязку з виставленими асигнатами. Іменно перед виставленням касової асигнати належить заглянути до рахунку (конта) відносної особи в книзі Кооперативи, тому що подані там записки потрібні до належитого виставлення асигнати. Звичайно це, що асигнується, повинно бути відразу записане в контовій книзі; в асигнаті треба притім напровадити букву контової книги і число відносного рахунку, де асигнату вписано, бо це є нетільки знаком, що асигната зістала вписана до контової книги, але також є потрібне при вписуванню тої асигнати до Денника касового, щоби там примістити відносник, який відкликується на число рахунку в контовій книзі. В цей спосіб повстає стисла звязь між рахунковими книжками Кооперативи так, що кожду позицію Денника касового можна легко вишукати і порівнати у властивій контовій книзі і навпаки. Без такого повязання контових книг з Денником касовим при помочі відносників, є вишукання похибок надзвичайно трудне і вимагає дуже багато часу.

Дальше беречи належить того, щоби контовання відбувалося негайно; тільки тоді, коли не допускається до творення залеглостей в контових книгах, можуть вони сповнити свою найважнійшу задачу, то є дати кождого часу відразу вірне вияснення, як представляється рахунок Каси з даною особою.

Рахунки отвирається в контовій книзі в тім порядку, в якім вони порядково слідують. Коли однак сторона призначена на ведення рахунку, зістане вже в цілости записана, тоді переноситься дальший тяг того рахунку на найблизшу вільну сторону тої книжки. На закінченій стороні рахунку пишеться в послідній лінії: „До перенесення на стор. . . .“ а в першій лінії нової сторони того рахунку пишеться: „З перенесення зі стор. . . .“. На новій стороні задержує очевидно цей рахунок своє первісне число.

До легкого найдення рахунку (конта) в контовій книзі служать показчики (індекси) (взірці 37 і 38), то є звичайно осібні книжочки, де в азбучнім порядку винотовані є особи, котрі мають отворені рахунки в поданій контовій книзі, а побіч назвиска подана є сторона, на котрій в контовій книзі треба шукати рахунку відносної особи. Для книги уділів і книги уділених позичок можна вести спільний показчик в одній книжочці, тому що кождий довжник є заразом членом і мусить мати уділ; тільки рубрики на виписання сторони є подвійні: перша до записання побіч назвиска члена сторони його рахунку в книзі уділів, а другв сторони рахунку в книзі позичок (взір 37). Для книги вкладок ощадности є потрібний осібний показчик, подібно зладжений.

Книга ріжних рахунків має мало карток і вистане, коли на першій картці цеї книжки випишеться титули конт і подасться сторони, де є розміщені відносні рахунки.

А) Книга членів і уділів.

(Взір 29 і 30).

Ведення книги уділів повинно бути примінене до приписів адміністраційної інструкції (§ 18., 19. і 63.), а притім узглядняти належить подані висше загальні вказівки о веденню контових книг.

Книга уділів містить в собі заразом „реєстр (спис) членів", як твкож збір деклярацій приступлення до Кооперативи. Зміст деклярації з виписаним там (о скільки можна читкими та виразними буквами, якіб впадали в око) іменем, назвиском і замешкванням члена, є заразом заголовком для рахунку (конта) уділового, отвореного членови на слідуючій стороні отвореної книги в долішній части, з цею хвилею, коли підпише деклярацію. Для того підписання деклярації ніколи не повинно слідувати перед ухвалою Заряду о приняттю члена, а зввсігди повинно відбутися рівночасно з вплатою вписового і найменше першої рати на уділ.

В першій части книги уділів ведеться „реєстр" (спис) тих членів (взір 29), котрих деклярації й уділові конта заміщено в другій части. Число члена в реєстрі відповідає числови його деклярації. Реєстр містить понадто в скороченні всі дати, що відносяться до деклярації члена, здеклярування або виповідження дальших уділів під зглядом кількости, відтак вплачених в разі потреби доплат на покриття білянсових страт Коопера-

тиви та їх звороту, а в кінці дат, що відносяться до виповідження членства, смерти, виключення члена та дати, коли проминуло членство. При кінці першої части (реєстру членів) ведеться евіденцію обсягу відповідальности принятої й евентуально зміненої через Кооперативу.

Друга часть книги (А) містить збір декларацій та уділових конт членів (взір 30). Кождий член має заняті дві сторінки отвореної книги; по лівій стороні в горішній части підписує член приготовану завідателем декларацію, а права сторона в долішній її части призначена є на ведення уділового рахунку. Крім цього в долішній части лівої сторони віднотовується добровільне уступлення члена, його смерть, виключення або переселення, а в горішній части правої сторони може член деклярувати дальші уділи необняті „декларацією приступлення до Кооперативи", або також виповідати уділи за виїмком статутового уділу. Виповідження статутового уділу є получене з підписанням декларації добровільного уступлення з Кооперативи (по лівій стороні). В Кооперативах з необмеженою відповідальністю завірення на декларації підпису члена, що вміє підписатися, не є вимагане, натомість знак члена неграмотного мусить бути завірений (леґалізований) через начальника громади, через суд, через нотара або через поліційний Уряд (печатка і підпис). Арт. 18. закона о Коопер.

До ведення „рахунку уділів" в тій книзі відноситься передовсім це, що було висше сказане взагалі о всіх контових книгах; крім того держатися належить слідуючих вказівок:

При законтованню нової позиції записується передовсім дату (рік, місяць, день) і порядкове число асиґнати, котре є заразом порядковим числом позиції в Деннику касовім. В слідуючій колюмні узгляднюється чергово кожду вплату або виплату уділу або кожду дописану дивіденду в тім самім порядку, як ті інтереси дійсно один по другім відбуваються. Квоти, які відносяться до поодиноких позицій, вписується до слідуючої колюмни одна під другою. Доки випадає записати такі позиції, котрі мають бути додані до попередних (творять прибуток рахунку), — все одно, чи становлять уділ чи дописану дивіденду, — не потрібно робити суми, можна однак кождого часу додати (счислити), коли хочемо переконатися, чи член вплаченими ратами і дописаною дивідендою доповнив неповний уділ. Кілько разів однак маємо вписати нову позицію, котра є виплатою або від-

писом, отже убутком з рахунку, треба передше попередні недодані до себе позиції (квоти) додати, під сумою доперва підписати нову позицію і відоймивши її від суми, виписати в слідуючій лінії решту.

Кождий член дістає уділову книжочку, котра є відписом з рахунку в головній книзі (взір 31).

Дивіденду допнсується до уділу тільки тоді, коли член деклярував більше як однн уділ, але не доповнив ще декларованнх уділів до їх повної квоти; зрештою однак дивіденди признаної членовн Загальним Збором за минувший рік, не потрібно переводити через книгу уділів, але найлучше цілу суму дивіденди, яка припадає від всіх в цілости вплачених уділів, виасигнувати, виділити з каси і вписати тільки в одній позиції як розхід, до колюмни 11-ої „адміністраційних коштів" в Деннику касовім на підставі особно зладженого виказу членів, котрим має бути допнсана зглядно виплачена дивіденд. З тої суми належить виасигнувати до пібрання цю квоту дивіденди, котра має бути дописаною до неповних (дальших) уділів і ту квоту вписати яко прихід в Деннику касовім до колюмни уділів, а рівночасно під тою самою датою і числом асигнати подописувати відносним членам до рахунку кождого з них в книзі уділів квоту дивіденди, яка йому припадає. Дивіденду призначену членам, які посідають повні уділи, доручується з виділеної сумарично квоти членам, котрі зголошуються в тій цілі до означеного речинця після ухвали Загального Збору; доручені квоти нотується в згаданім висше виказі. Непідняту в речинці дивіденду приходується в рубр. 11-ій (адміністр. коштів) Деннка касового і виказується окремо в довжнім стані білянсу а по упливі 5-ох літ від речинця визначеного до підняття дивіденди, приділюється її на основі передавнення до запасного фонду. Тоді то асигнується відносну квоту на розхід до рубрики „адміністрвційних коштів" а рівночасно на прихід до рубрики „звпасного фонду".

Б) Книга вкладок.

(Взори 32 а — г).

Коли хочеться правильно вести книгу вкладок *(Б)* належить передовсім тямити о приписах адміністраційної інструкції (§ 20—24, 48—51. і 64.), як також о загальних висше поданих вказівках, які відносяться до ведення всіх контових книг.

Головна часть цеї книжки є призначена до ведення рахунків вкладок ощадности (взір 32 а і 32 б. т. д.).

Кождий, хто тільки вносить до каси Кооперативи вкладку ощадности, має в тій книзі отворений для себе рахунок. Заголовок подає порядкове число рахунку; є то це саме число, котре носить книжочка вкладок ощадности, яку видано стороні. Побіч числа належить точно подати імя, назвиско і місце замешкання особи, на котрої імя є вкладки приміщувані (ульоковані) в Кооперативі.

На тій самій стороні в колюмні „капітал" записуєтся чергово вплати і виплати так, як по собі слідують. Кожду вплату дочислюється зараз до попередної позиції і виписується суму; кожду виплату відчислюється то значить відіймається від попередної позиції і підписується позісталість (ріжницю). При кождій вплаті і при кождій виплаті вкладки обчислюється безпроволочно і дописується в слідуючій колюмні процент до кінця року, це є до дня 31. грудня і також додається до попередної або відоймається від попередної позиції проценту: Процент числиться тільки від 1-го або 16-го місяця, завсігди на користь Каси, отже нпр. від вкладки, яку вложено 20 жовтня, числиться процент доперва від 1. листопада, від вкладки, яку винято 20 жовтня, відчисляється процент від 16. жовтня. Стопу процентову, після котрої обчислюється відсотки від вложених і піднятих вкладок, унагляднюється в вузкій, на це призначеній, колюмні.

Коли властитель підіймає серед року цілу квоту вкладки разом з %, то передше записується зворот самої вкладки; від квоти звороту обчисляєтся процент до кінця року; яко ріжниця з відіймлення не позістає нічо в капіталі, а в процентах позістає та квота, котра має бути виплачена і котру низше записується знова яко „процент готівкою" так, що по відняттю позістане також в процентах стан = 0.

З кінцем кождого року переносимо належні за минувший рік проценти до капіталу (капіталізуємо) в цей спосіб, що його передше яко „дописаний процент" відіймаємо від такоїж квоти в колюмні процентів, в наслідок чого сальдо або позісталість в тій колюмні = 0. Відтак в тій самій позиції впроваджуємо туж квоту, до колюмни капіталу, яко дописані проценти і додаючи до передного стану, яко нову вкладку, одержуємо цим способом стан вкладок з кінцем року збільшений о дописані або скапіталізовані проценти.

Дописані відсотки з кінцем року в кождім рахунку книги вкладок, належить надто виказати в осібнім інвентари (пор. стор. 203), щоби їх загальну суму перевести також через Денник касовий, так як це низше (стор. 206) описано.

Коли однак віритель в слідуючім році зажадає виплати проценту за попередний рік, то виплачується йому квоту, виказану яко дописаний процент, але записується ту виплату яко зворот вклвдки.

В „увагах" поміщується ріжні подробиці гідні затямлення, нпр. виповідження вкладки, або застереження, яке робить вкладчик, що йому лично або певній означеній особі можна вкладку звернути і т. д.

Властитель вкладки одержує книжочку вкладок ощадности, котра є відписом з рахунку в головній книзі з цею ріжницею, що поминена є в ній колюмна „процент". Тільки „дописані проценти" записується в тій книжочці в колюмні для вкладок при найблизшій нагоді, коли властитель предкладає книжочку для записання в ній вплати або звороту вкладки. (Взір 33).

В тій самій книзі (Б) ведеться також рахунки затягнених Кооперативою позичок і реесконтованих векслів (взір 32 б) в подібний спосіб, як рахунки вкладок ощадности, зазначуючи в заголовку дату довжного скрипту або векселя, спосіб і речинці сплати рат. В першій рахунковій позиції змінюється зміст означення через вписання слова „позичка" замість „вкладка". Проценту не обчислюється відразу з гори до 31. грудня (що в заголовку рубрики треба перечеркнути), але доперва тоді, коли його платиться, вписується квоту заплаченого проценту і в увазі записується дату, до котрого дня зістав процент заплачений. Проценту біжучого від затягненої позички не капітвлізується з кінцем року. Для кождої позички і для кождої групи реесконтованих векслів з однаковими речинцями платности (хотяйби від того самого вірителя) треба отворити осібний рахунок на иншій стороні.

Книги вкладок *(Б)* уживаємо також до ведення „біжучих рахунків" чи-то з Центральною Касою, або иншою установою, з котрою Кооператива навязала сталі кредитові взаємини (взір 32 в), або також з членами Каси (взір 32 г), для котрих отворено біжучі рахунки (інструкція адміністраційнв § 48—51). В заголовку кождого такого рахунку треба зазначити, до якої висоти власникови конта рахункового отворено кредит і на якій

підставі. Ведення самого рахунку є подібне до рахунку вкладок ощадности з деякими змінами. Ото кілько разів власник конта побирає певну квоту зі свойого рахунку, зазначуємо, що нам її „винен", кілько разів вплачує яку квоту, пишемо, що її „має" в Касі. Часом трапитися може, що власник конта є довжником, коли пібрав певну квоту з кредиту для нього отвореного з фондів Кооперативи, а тоді виказуємо його стан яко „винен". Часами знова через вплату на свій рахунок може власник конта стати вірителем Кооперативи, що зазначуєтся доданням до слова стан, пояснення „має". Коли вплата нетільки покриває довг на біжучім рахунку, але навіть замінює довжника на вірителя, то сю вплату розділюється під тою самою датою на дві позиції, з котрих перша рівнається квоті довгу, а решта творить депозит, який належить до власника конта. Може притім трапитися, що в капіталі власник конта є довжником (стан — винен), а в процентах вірителем (має), що зазначується в увагах. Уважати в такім случаю належить на це, щоби процент до кінця року обчислювати від квот кредитованих і сплат кредиту після процентової стопи для кредиту, а від депонованих надвижок після процентової стопи від депозитів (вкладок). Відсотки капіталізуєтся, значить, дописується або відписується від капіталу довжного або депозитового.

Врешті уживається книги вкладок *(Б)* на ведення спеціяльних рахунків, оскільки їх заведено в Деннику касовім в колюмнах 13-ій і 14-ій. Спосіб ведення цих конт є цей самий, що й при біжучих рахунках.

В) Книга позичок.

(Взір 34 а, б, в).

Рахунки з членами, котрі одержали від Кооперативи позички на довжні скрипти або векслі, ведеться в книзі позичок *(В)*, котра є дещо відмінно зладжена для позичок скриптових довго і короткотермінових, а інакше для позичок векслевих. Повинна отже посідати Каса три роди тої книги: Вд, Вк, Вв. Перше означення є скороченим знаком для книги скриптових позичок зі сплатою розложеною на рати і на довший речинець — до 4 літ, друге для книги скриптових позичок, короткотермінових зі сплатою звичайно цілої квоти нараз або на 2—4 чвертьрічні рати, а трете означення є для векслевих позичок. До всіх родів цеї

книги відносяться передовсім приписи адміністраційної інструкції (§ 65) як також вказівки подані висше о веденню контових книг.

Оба роди книги скриптових позичок — Вд і Вк — ріжняться від себе тим, що в книзі позичок довгоречинцевих (Вд) — (взір 34 а) — є для кождої позички призначена ціла сторона, а заголовок займає горішну часть рахункового конта, підчас коли у книзі для короткоречинцевих позичок (взір 34 б) заголовок є приміщений з боку побіч лінії на цифрові вписи, в наслідок чого на одній стороні можна отворити і вести рахунки для 3—4 позочок. Подібно як книги скриптових позичок є так само уложена книга векслевих позичок (Вв. взір 34 в) з тим, що на кождій сторінці можна отворити і вести окремі рахунки для двох довжників. Наголовок займає ту — подібно як в книзі скриптових позичок довгоречинцевих — горішну часть рахункового конта. Впрочім уладження рахункових рубрик у всіх позичкових книгах є те саме, а тільки менше є предвиджених позицій для позичок короткоречинцевих і векслевих, аніж для позичок довгоречинцевих.

Кождий рід книги позичок чи то скриптових чи векслевих має свої порядкові числа рахунків, згідно з числами довжних скриптів зглядно векслів. Заголовок кождого рвхунку містить зміст довжного скрипту зглядно векселя, котрий легко виписати і виповнити після видрукованих титулів.

Подану в заголовку квоту позички вписується також яко першу позицію рахунку (довг) на підставі відносної асигнати розходу під відповідною датою і порядковим числом в колюмні „капітал". Контовання рахунків позички так скриптової, як й векслевої пареводиться в цей спосіб, що розходовану в Деннику касовому квоту позички записується одноразово у відповідному конті, раз яко „довг", а приходовані в Деннику касовому поодинокі рвти контується яко „сплвти" в колюмні „квпітал". В слідуючій колюмні обчислюється й вписується належний відсоток. Коли в Кооперативі обовязує опроцентовання скриптових позичок з долини, обчислюється й вписується належний відсоток щойно тоді, коли довжник зголоситься до заплати рати й проценту. Обчисливши і звписавши процент, який Кооперативі від довжного капіталу нвлежиться, можемо бачити і записуємо це в передпослідній колюмні, кілько „разом" належиться, — по день заплати — від довжника. Тоді доперва низше, то є в слідy-

ючій позиції, записуємо, що довжник нв „капітал“ і на „процент” а затим також „разом” заплатив і зараз низше віднявши рату капіталу, записуємо позісталий довг в капіталі; з виписанням однак проценту знова ждемо до слідуючого зголошення довжника для заплати довгу. В цей спосіб поступається з кождою сплатою капіталу або процентів і завсігди послідня записана позиція вказує, що довжник ще винен.

Дещо відмінне є поступовання при опроцентованню з гори. При векслевих позичках, як також при скриптових позичках опроцентованих з гори, потручується довжникови відсотки вже при виплаті позички до дня першої капіталової рати й нотуєтся їх в колюмні „проценту”. Коли довжник зголошується до заплати рати, обчислюється й вписує відсоток, який належиться Кооперативі від рештуючого капіталу до дня слідуючої рати і тоді щойно нотуємо, що заплатив довжник на „капітал” і на „відсоток”, отже кілько вплатив „разом”, а зараз понизше по відняттю вплаченої рати нотуємо лишок довгу в капіталі. При правильній сплаті довгу платить довжник при останнім зголошенню в Касі тільки капіталову рату, бо відсоток пібрано від нього вже передше з гори.

Колюмна „Уввги” служить на це, щоби в ній записати дату висилки упімнення або візвання до довжника або до його ручителів, дату нового речинця, до котрого відложено (прольонговано) заплату рати, виступлення проти довжника на дорогу процесу, або запротестовання векселя, признані судом або заплачені довжником судові кошти і инші тим подібні річи.

В книзі векслевих пазичок (взір 34 в) маємо надто рубрики „Дати платностей векслів” і „Реесконтовано вексель в Центр. Касі дня”. В першій рубриці нотується дати платности так першого векселя, як також всіх дальших векслів виставлених довжником на кождий лишок довгу. На випадок затримання в Кооперативі первісного векселя і прольонгування лишків довгу на хребті векселя при помочі „прольонгаційної клявзулі“, вписується в рубриці „Дати платностей векслів” цю дату, до котрої Заряд спролюнгував довжникови кождий лишок довгу. В рубриці „Реесконтовано вексель в Центр. Касі дня” вписується день, в котрім відіслано вексель довжника до Центр. Каси для заставу (реесконту), щоби отримати свіжу готівку до обороту.

У взорі книги довгоречинцевих скруптових позичок (взір 34 а) поданий є спосіб обчислювання і записування так капіталу

як і відсотків при опроцентованню з долини, натомість у взорі книги короткоречинцевих позичок (взір 34 б), як також у взорі векслевої книги (взір 34 в), узгляднено опроцентовання з гори.

Кождий довжник одержує „книжочку сплат позички" (взір 35), в котрій точно записується те саме у відповідних місцях, що зістало записане в його рахунку в контовій книзі, а крім цього вписується квоту пібрану від довжника титулом звороту за друки, стемплі та инші належности так, щоби довжник мав поквітовану цілу квоту вплачену до каси Кооперативи.

Важною річю є удержувати належитий та в кождім часі можливий перегляд речинців, коли котрий довжник повинен заплатити рату позички. До улегшення такого перегляду служить „Термінатка до книги позичок", (Взір 39).

Термінатку можна вести в подвійний спосіб. Перший полягає на тім, що для кождого місяця року призначується відразу з гори певне число місця, одну або більше сторін, після цього, чи частійше або рідше в данім місяці припадають речинці сплати рат. Зазначивши затим сторону термінатки назвами місяців, вписуєтся найблизшу позичкову рату кождої позички під тим місяцем, в котрім рата є платна і подається притім день місяця, назвиско довжника, число рахунку і квоту платної капіталової рати. Коли довжник заплатить рату, вичеркується, по записанню сплати в книзі позичок, заплачену рату в термінатці, або записується в „увазі" дату і знак заплачення і безпроволочно записуєтся слідуючу рату під тим місяцем, коли є платна. Другий спосіб ведення термінатки полягає на тому, що завсігди тільки на слідуючий місяць виписуємо з книги довжників всіх тих довжників, котрим припадає в тім місяці платити позичкову рату; заплату унагляднюємо так само, як то сказано висше при приміненню першого способу ведення термінатки. Але якийнебудь хто вибере спосіб ведення термінатки, повинен тямити, що тільки докладно і стало ведена термінатка має вартість і становить важне і значне улегшення в допильнуванні точної сплати позичок; знова недокладно, недбало ведена термінатка баламутить і шкодить в праці.

Г) Книга ріжних рахунків.

(Взір 36 а — з).

Всі позиції необговорених досі колюмн Денника касового а іменно: 2-ої „Запасного фонду", 8-ої „Движимостей й недви-

жимостей", 9-ої „Цінних паперів і власних уділів", 11-ої „адміністраційних коштів" і 12-ої „Спеціяльних фондів" — вписані так до приходів як і розходів, мають бути виконтовані твкож в „Книзі ріжних рахунків" (Г). Ті приходи або розходи розділюєтся в тій книзі на ріжні рахунки або конта. В книгах уділів, вкладок і позичок малисьмо особові конта, нвтомість в книзі ріжних рахунків знайдуть приміщення рахунки (конта) річеві, а іменно: *а)* рахунок вступних оплат; *б)* рахунок адміністраційних коштів; *в)* рахунок движимостей; *г)* рахунок недвижимостей (вартости); *ґ)* рахунок удержання і доходів недвижимостей; *д)* рахунок запасного фонду; *е)* рахунок процесових коштів; *є)* рахунок цінних паперів; *ж)* рахунок власних уділів; *з)* рахунок спеціялних фондів.

Кождий з повисших річевих рахунків має в Книзі ріжних рахунків призначені для себе сторони (або фолія), відповідно до натури рахунку порубриковані і уладжені так, щоби як найлекше і найпростійше можна було довершити впису. Крім цего можуть бути виплати, котрі не дадуться зачислити на ніякий попередно згаданий рахунок; в такім случаю належить отворити окремий дальший рахунок в книзі ріжних рахунків під відповідною назвою.

На першій (вступній) карті цеї книжки виписані є титули всіх конт (рахунків), отворених в цій книжці, з поданням сторони, на котрій зачинається відносний рахунок.

Контовання або вписування позицій до книги ріжних рахунків, може відбуватися будь-то відразу щодо кождої позиції на підставі відносної асигнати, будь також що певний час, однак найменше раз в місяць з Денника касового. Подрібно отже:

а) Вступні оплати (взір 36 а) приходовані в Деннику касовім в 2-ій колюмні вписується сумарично в одній позиції за кождий місяць, тому, що є відоме, що кождий член вплачує по 1 зл. З кінцем кождого року зчислюється разом місячні квоти і викидається річну суму в слідуючій лінії, але відразу в другій рахунковій колюмні („річні суми приходу") яко перенесення до запасного (резервового) фонду.

б) Адміністраційні кошти (взір 36 б) обіймають зарівно позиції приходів, (звороти за друки, стемплі і т. д.) як і розходові позиції 11-ої колюмни Денника касового; одні і другі записується по лівій стороні отвореного фолія, одні по других в по-

рядку (після дат), відріжняючи позиції приходів від розходів через вписання квоти до властивої колюмни. По правій стороні кождого фолія в тім рахунку є колюмни призначені до цего, щоби адміністраційні видатки відразу розділити на роди, після натури кождого видатку; в тій цілі вписується квоту видатку в друге в одну з подрібних рубрик, які є означені заголовками. Перехрестна проба або додання до себе сум поодиноких рубрик правої сторони мусить дати кождого часу вислід згідний з сумою розходів по лівій стороні.

в) Рахунок движимостей (взір 36 в) призначений є на вписи видатків на купно движимостей для Кооперативи, розходованих в Деннику касовім в 8-ій колюмні. При вписуванню тих видатків належить звернути увагу на це, щоби всі видатки, які відносяться до того самого предмету, були о скільки можливо писані порядково побіч себе (ціна, фрахт, достава і т. д.); відносні квоти вставляється до рубрики „поодиноко", щоби загальний кошт видатку на купно того самого предмету виписати в „розході"; в тій то рубриці повинна кожда позиція означати цілий кошт одного предмету. Видатки однак на закупно дрібних ужиткових предметів (як пера, лінійки, стампілія, друки і т. д.), не повинні бути до цего рахунку вписувані, але радше уважані за адміністраційний видаток і розходовані з 11-ій колюмні Денника касового, тому що вони мають вартість тільки для самої Кооперативи, легше зуживаються, як більші движимости (нпр. каса, шафа, стіл, стільці), та в кінці ведення евіденції тих предметів давалоб богато клопотів і не малоб цілі. Також видатки на направу движимих предметів найкраще уважати за видаток адміністраційний, обтяжуючий рахунок тільки того року, в котрім видаток довершено.

Приходи рахунку движимостей можуть походити з продажи предмету або з річного білянсового відпису (амортизації), а тоді квоти приходу втягається до колюмни з тим заголовком.

Коли Кооператива посідає недвижимости, нпр. власний дім, в такім случаю повина отворити два рахунки для тої недвижимости а іменно:

г) Рахунок недвижимости (вартости) (взір 36 г) і

ѕ) Рахунок утримання і доходів недвижимости (взір 36 г).

В першім з них вписується всі позиції з 8-ої колюмни Денника касового приходовані й розходовані, котрі впливають на збільшення капіталової вартости даної недвижимости або також

її зменшують. Видатки: на заплату ціни купна, коштів контракту і перенесення власности, на будову дому або на добудовання, становлять розхід, який збільшає вартість недвижимости (прибуток). Однак готівка, яку узискується з частинної або цілковитої спродажі недвижимостей як також річні білянсові відписи (амортизація) є приходом, о котрий зменшується капіталова вартість недвижимости (убуток). Ріжниця між розходом а приходом, виказує кождочасну вартість недвижимости.

Недвижимість може приносити доходи (нпр. з винайму), без зміни вартости недвижимого капіталу, але з другої сторони може потягнути за собою видатки, котрі не зміняють також вартости але є потрібні до їх захования (утримання) нпр. направа стін, печей, долівки, утримання домового сторожа, заплачення домового податку і т. п. Ті приходи і розходи вписувані в Деннику касовім тільки до колюмни 11-ої записується в Рахунку утримання і доходів недвижимостей чергово під властивими датами, а їх ріжниця поучує о чистім доході, який приносить недвижимість або о страті, коли видатки на утримання недвижимости є більші від доходів з недвижимости.

д) Для запасного (резервового) фонду, який ведеться в Деннику касовім в 2-ій колюмні приходу й розходу, повинноса відкрити і вести окреме конто (рахунок) в Книзі рах. ріжних.

Приходи запасного фонду (взір Збд) складаються: 1. з вступних оплат, котрі з кінцем кождого року переноситься сумарично з рахунку вступних оплат до рахунку запасного фонду (порів. стор. 192); 2. з чистого зиску, який зістав ухвалою Загального Збору приділений до запасного фонду, (затим з датою ухвали); 3. відсотки, які приросли запасному фондови так від його стану в дні 1. січня, як і від пізнійших впливів в бігу року, причім дохід з відсотків приймається в тій квоті, яку приписала до капіталу та інституція, в котрій запасний фонд був поміщений, або яку отрималося з купонів від цінних паперів, закуплених для залізного фонду; коли однак фонд цей ужитий був до обороту в Кооперативі (на позички), повинен принести дохід після процентової стопи для уділених позичок; 4. трапитися в кінці можуть инші надзвичайні доходи запасного фонду, а в такім случаю записується їх з датою, коли зістали узнвні за дохід запасного фонду. Всі ці приходові позиції в бігу року додається з кінцем року для одержання загальної суми приходу в тім рахунку.

Розхід в запаснім фонді трапитися може тільки в наслідок понесеної страти, якв внринула в цілім господарстві Кооперативи в минувшім році; в такім случаю відпис загальної страти Кооперативи переводиться в датою ухвали Загального Збору, котрий рішив страти з минувшого року відписати зі запасного фонду.

є) Рахунок процесових коштів (взір 36 е) отвирається в тім случаю, коли Кооператива змушена є стягати свої претенсії в судовій дорозі. Всі видатки, які по цій причині поносить і всі звороти видатків, які від довжників Кооператива стягнула, записується на тім рахунку в хронольогічнім порядку (одно по другім); в книзі позичок є ті самі позиції видатків записані на контах поодиноких довжників (олівцем в увагах).

є) ж) Для цінних паперів закуплених Кооператовою на власний рахунок, або на рахунок членів, а здепонованих в Кооперативі, як також для *власних уділів* вплачених до Центр. Каси (вписаних в Деннику касовім до 9-ої колюмни) належить отворити в книзі ріжних рахунків конта (рахунки) (взір 36 є, 36 ж) і вести окремо для кождого рода ефектів (цінних паперів) як також для вплаченого уділу. Цінні пвпери та власні уділи можуть принести доходи, котрі впливають на збільшення їх квпіталової вартости, як твкож доходи, котрі такого збільшеиня не спричинюють. В першому випадку буде це зріст на курсі при цінних паперах та дописана дивіденда при уділах, в другому випадку будуть це зреалізовані Кооперативою в готівці купони цінних пвперів та заінкасована в готівці дивіденда від уділів. Згадані цінности можуть також принести Кооперативі страту, котра буде тільки капіталова (т. зн. відпис від попередної вартости пвперу або уділу) — а страту спричинить або спадок цінного паперу на курсі, або ужиття части чи й цілого уділу на покриття білянсової страти тої установи, до котрої уділ вплачено. Збільшення або зменшення капітвлової вартости цінних паперів та власних уділів належить переводити на дотичних контах (рахунках) книзі Г, натомість заінкасовані готівкою купони та дивіденду приходується тільки в Деннику касовому в 10-ій колюмні „процентів і провізії".

з) Спеціяльні фонди. Для резерви страт, валюризаційного фонду і евентуальних инших резерв ведених в 12-ій колюмні Денника касового належить також отворити окремі конта (рахунки) в книзі Г (взір 36 з),

Приходи резерви страт творять річні білянсові дотації (приділення), а розходи небілянсові страти понесені Кооперативою нпр. страти на курсі цінних паперів, на нестягаємих позичках і т. д.

Вальоризаційний фонд, творений переходово через Каси Стефчика, для звальоризовання давних вкладок ощадности принятих ще до Спілок ощадности й позичок, має своє джерело приходів в стяганих в звальоризованій формі давних позичках, в добровільних даткбх членів на ту ціль і т. д. Розходами вальоризаційного фонду будуть квоти призначені й ужиті на вальоризацію вкладок або запасного фонду Кооперативи.

III. Річне замкнення рахунків.

Закони і ствтут зобовязують Квси Стефчика до щорічного зіставлення рахунків, або до зроблення цілорічного обрахунку всіх маєткових інтересів Кооперативи, виказання їх подрібного стану, як також висліду цілорічного господарства.

Щодо часу і способу зіставлення річного рахункового замкнення, його провірення, затвердження і дальшого зужиткування, належить держатися приписів статута (§ 52—56) як також інструкції адміністраційної (§ 71—76).

Річне рахункове замкнення Кооперативи повинно обіймати слідуючі головні зіставлення:

I. *рух членів* в минувшім році;
II. *маєткові обороти* кождого ділу інтересів;
III. *білянс* або обчислення маєткового стану Кооперативи з днем 31. грудня минувшого року;
IV. *рахунок зисків і страт* за минувший рік.

I. Приготовляючі чинности.

Ті всі обчислення довершується нв підставі книжок Коопервтиви і з них зістввляєтся загальний річний обрахунок кождого ділу інтересів Каси. Є затим очевидне, що передовсім треба постаратися, щоби всі рахунки в книгах Коопервтиви були до кінця року повписувані, провірені і „позамикані". Коли рахунки в книжках є належито викінчені і провірені, то зіставлення звгального рахункового замкнення відбувається гладко і легко.

При кінці тоді кождого року требв постаратися, щоби всі належитости за рік, який кінчиться, були позаплачувані,

а відносні видатки (винагородження квсієра, чинш за льокаль, належитість за друки, за світло і т. д.) вписані до книг так, щоби Каса ніяких того рода залеглостей непотребувала виказувати в рахунковім замкненню, бо це утруднює зіставлення того рахункового замкнення не тільки за минувший рік, але також за слідуючий рік.

Всі позиції Денника касового повинні бути виконтовані у відносних контових книгах.

Закінчення рвхунків в Деннику касовім належить переводити на послідку, коли вже всі рахунки зістали з собою порівнвні і узгіднені. Тимчасом однак обчислюється з кінцем грудня цілорічні (кінцеві) суми у всіх колюмнах приходів і розходів, вписується їх наразі олівцем і провірює „навхрестною пробою" і порівнанням загальних сум („рвзом") з сумами в асигнатах. По обчисленню інвентарів (гляди низше) можуть висліди показатися незгідні через похибку, яка вимагає справлення; в кождім однак разі прийде дописати з інвентаря вкладок відсотки не підняті вірителями з кінцем року в готівці і длятого дописані до капітвлу.

2. Замкнення рахунків в контових книгах.

До належитого позамикання рахунків в контових книгах випадає мати на увазі, що слідує:

а) В книзі уділів належить обчислити на кождім рахунку стан (квоту) уділу члена з кінцем року через додвння вплат довершених в бігу року разом з лишком *з* попереднього року згл. через відняття довершених виплат. Коли нових вплат і виплат в бігу року не було, то стан уділу не змінився і не потреба ніщо обчисляти ані замикати.

б) В книзі вклвдок дописується передовсім до капіталу в кождім рахунку вклвдок ощадности належні власникові а не пібрані відсотки. Квота тих відсотків є готовв тому, що при записанню кождої вплати і кождого звороту вкладки в бігу року, повинен бути зараз приписвний (або відписаний) до кінця року процент і обчислений відразу стан вкладок так в проценті, як і в капіталі. Тому з кінцем року треба тільки провірити (для певности), чи ті відсотки зістали в бігу року добре пообчислювані, а відтак кінцеву квоту відсотків треба перенести до капіталу яко нову вкладку. Це довершується в цей сросіб, що відносну квоту проценту вписується в слідуючій позиції під на

звою: „%₀ дописаний" раз в колюмні капіталу зі знаком + (для додання), а другий раз в рубриці процентів зі знаком — (для відняття), потім в дальшій лінії відразу (під датою 1. січня слідуючого року) виписується стан в капіталі, а в колюмні процентів обчислюється від цього стану і приписує по кінець року припадаючий процент (порів. взір 32 в і 32 а (т. д.).

В подібний спосіб замиквється в книзі вкладок біжучі рахунки чи то з членами, чи з інституціями нпр. Центральною Касою, як також спеціяльні рахунки отворені в Деннику касовому в 13-ій і 14-ій колюмні — з тою однак ріжницею, що тут треба уважати, чи з обчислення слідує процент нв користь власника контв, чи на користь Кооперативи, як неменше і на те, чи процент цей випадає дописати (додати до останнього стану), чи відписвти (потрутити від останнього стану). Трапитися нввіть може, що останній стан в капіталі дає лишок (сальдо) на користь Кооперативи, а в процентах на користь члена або якоїсь інституції або противно, — в такім случаю процент відписується від квпіталу. Затим слідує дописання (додання) проценту до капіталу на користь Кооперативи або на користь цього, який має конто, а сума викаже стан біжучого рахунку на користь посідача конта (Має) або на його некористь (Винен) — порівнай взір 32 в і 32 г).

Інвкше дещо поступається з замкненням в тій книжці рахунку позичок затягнених Кооперативою. Без огляду на те, чи позички є опроцентовані з гори чи з долу — не капіталізується відсотків т. зн. недописується їх до капіталу як при инших визше згаданих рахунках. При опроцентованню з гори зістали відсотки вже заплачені до кінця адміністраційного року, або навіть надплачені нв рахунок слідуючого року, що маємо зазначене в „примітці" дотичного контв (взір 32 б.); при опроцентованню позичок з долини не капіталізується рівнож відсотків припадаючих по конець року тому, що ті відсотки мають бути заплачені в пізніщому речинці (протягом слідуючого року) разом з капіталовою ратою. Обчислюється однак і записується олівцем в увагах при останній позиції квоту відсотків, яка випадає від довжного капіталу по конець даного року, щоби знати, кілько Кооператива з титулу цеї затягненої позички є довжна так в капітвлі, як і в відсоткв по конець року.

в) В книзі позичок так скриптових (коротко- і довгоречинцевих), як й векслевих маємо на кождім рахунку завсігди по-

даний стан, кілько довжник винен Кооперативі в капіталі. В позичкових книгах обчислюється і нотується олівцем вувагах „належні відсотки" (переносні) при опроцентованню позичок з долини (взір 34 а), та „надібрані відсотки" при опроцентованню з гори (взір 34 б і 34 в). „Належні (переносні) відсотки" творять процентову належитість, яка довжинкови наросла по конець року від останньої оплати проценту. Належитість та буде дальше наростати в слідуючім році аж до хвилі, коли довжник зголоситься заплатити позичкову рату (капіталову і процентову); тому що ті відсотки обчислено по конець року, переносить і дочисляється до відсотків наростаючих в слідуючім році, отже називається їх „переносними" або „належними" (взір 34 а). Сума тих відсотків зіставлена в інвентари позичок збільшує стан чинний білянсу Кооперативи яко її претенсія до довжників. Надібрані відсотки на рахунок слідуючого року обчислюється при скриптових позичках опроцентованих з гори та при векслевих позичках, а сума тих відсотків виказана в інвентари буде обтяжувати стан довжний білянсу.

г) В книзі ріжних рахунків полягає звмкнення кождого конта (рахунку) передовсім на обчисленню і підписанню суми рахункових позицій в поодиноких колюмнах приходів і розходів. Сума приходів в рахунку „вступних оплат" є заразом сумою розходів, котру зазначується яко „перенесено до рахунку запасного фонду" (взір 36 а). Суми коштів адміністраційних (взір 36 б), коштів процесових (взір 36 е) і доходів а також утримання недвижимости (взір 36 г) приходять відразу до рахунку зисків і страт, підчас коли сума в рахунку запасного фонду (взір 36 д) і спеціяльних фондів (взір 36 з) приходить до „рахунку білянсу" (стану довжного). В рахунку движимостей (взір 36 в) і недвижимостей (квпіталу, взір 36 г) треба при відчисленню суми в приходах перевести ще відпис амортизвційний т. зн. для постепенного уморення вартости по причині зужиття, а затим зменшування вартости предметів. При движимостях повинен цілорічний відпис виносити що найменше 10% від первісної вартости так, щоби в протягу 10 літ наступило цілковите уморення вартости предмету; колиби однак зужиття слідувало або предвидіти далося в коротшім, як 10-літнім обсягу часу, тоді треба відписати більше як 10% а навіть відразу цілу позісталу вартість, коли предмет знищився.

При недвижимостях висота відпису залежить від рода недвижимости. Коли ту недвижимість становить ґрунт, то з за-

сади нічо не уморюється (не відписує) тому, що звичайно вартість ґрунту не зуживається і не зменшується але радше росте. Від вартости мурованих будинків потручується 2 до 3%, виїмково навіть більше, звлежить це від рода будови (ліпшої, тревалійшої і гіршої) і від способу її зужиткування, котре впливає на скорійше або повільнійше нищення будинку (амортизація в 50 літах =2% уморення, в 33⅓ літах =3% уморення, в 25 літах =4% уморення). При деревляних будинках приймаємо уморення звичайно в 20 роках, отже річно 5%.

Відписи обчислається процентово від первісної вартости, але обчислену квоту відпису потручується від послідної білянсової вартости уморено вже в части предмету. Коли Кооператива посідає більшу скількість движимостей або недвижимостей ріжного рода, то відписи треба перевести наперід подрібно в інвентари до білянсу (гляди низше стор. 205). Їх суму там обчислену вставляється (в книзі ріжних рахунків) до рахунку движимостей, зглядно недвижимостей в прихід, а тоді суму приходів належить відняти від суми розходів, щоби одержати решту, котра приходить „до рахунку білянсу" (стан чинний) яко позісталість на слідуючий рік. Квота відписів в рахунку движимостей і недвижимостей є позицією, яка належить до рахунку (зисків і) страт.

В рахунках цінних паперів доповнюється зміну курсу, яку виказує відносний папір в день 31. грудня. Зменшення курсу відписується від попередної вартости й квотв відпису є позицією, що належить до рахунку страт, в квотв допису творить позицію, що належить до рахунку зисків. Окремо обчислюється при цінних паперах незреалізовані купони, що належвться до кінця адміністраційного року. Ефективна (дійсна) вартість цінних паперів та належні купони приходять до „рахунку білянсу" (стан чинний).

В рахунках власних уділів дописується дивіденду скапіталізовану отже не пібрану в готівці, або відпнсується квоту ужиту на покриття білянсової страти тої установи, до котрої уділ вплачено — очевидно так, як відносна установа подалв це в внтягу о стані уділу. Коли Центральна Каса не допише дивіденди до уділу Кооперативи, але перенесе її на біжучий рахунок, тоді відпаде потреба дописання її на рахунок влвсного уділу.

По довершенню в повисший спосіб замкнення рахунків у всіх книжках, дальшою чинністю є

3. Зіставлення інвентарів

або виказів тих позицій і маєткових предметів, котрі складаються на загальний маєтковий стан Кооперативи. Іменно зіставити требв інвентар: уділів, вірителів, довжників, движимостей і недвижимостей Каси. В Кооперативах, котрі мають свої фонди оборотові і резервові приміщені також в цінних паперах, належить надто зіставити інвентар цінних пвперів і власних уділів з поданням номінальної вартости і після курсу зглядно стану в дни 31. грудня даного року.

Всі інвентарі зіставляється на підставі позамиканих рахунків в контових книгах. На кождий інвентар треба приготовити відповідне число (після числа позиций) аркушів друкованих формлярів, зішитих і оправлених в обгортку з написом року, титулу інвентара і фірми Каси Стефчика. Ще ліпше мати осібну „книгу інвентарів" до рахункових замкнень так оправлену, щоби вистала на кількв або навіть більше літ і складалася з відповідного (після передбачення) числа інвентарів на кождий рід інвентара. Великим улекшенням є скоре отже нпр. в місяці грудні, виписання в інвентарах назвиск й імен осіб (членів, довжників або вірителів) з порядковими числами позицій і чисел рахунків, та виповнення инших рубрик після виписаних в кождій рубриці заголовків. Коли Каса Стефчика не перший раз зіставляє інвентарі, належить також завчасу повписувати позісталости з попереднього року на підставі інвентарів минувшого року; треба бути однак певним, що позісталости з минувшого року є в поредних інвентарах і в відносних книгвх з г і д н о повписуввні.

У всіх інвентарах належить кожду сторону осібно для себе додати, а не переносити сум з одної сторони на другу, а на кінці інвентара зробити зіставлення сум з поодиноких сторін і обчислити загальну суму, в такім разі на случай похибки, котру треба справити, зміниться тільки сума одної сторони, а не вплине це на зміну сум на инших сторонах. Виїмок можуть творити інвентарі зложені з небогато сторін, де затим не шкодить суми відразу переносити з одної сторони на другу.

Заголовки в кождім інвентари вказують виразно, що до кождої переділки (колюмни) має бути в кождій позиції вписане. Всі цифрові переділки кождого інвентвра позістають з собою в звязи і мають сю ціль, щоби остаточно виказати, що кождий довжник в и н е н Касі, або що кождий віритель м в є до жадання від Каси, так в капіталі, як і в процентах.

а) В інвентари уділів (взір 42 а і 42 б) належить кождого члена з осібна виказати, не поминаючи також тих, котрі з кінцем попередного року адміністраційного виступили з Кооперативи, але доперва в тягу рахункового року уділ свій відобрали. При кождім члені треба докладно подати його головне звання. В Кооперативвх, котрі мають велике число членів, переважно з повплачуваними повними уділами, можна скоротити інвентар уділів в цей спосіб, що членів, котрі мають по однім в цілости вплаченім уділі, можна лучити в групи і сумврично виказувати кожду групу в одній позиції пр. 30 членів від ч. 44—73, з уділами в квоті 300 зл. Між групами тих членів унаглядненi повинні бути поіменно в відповідних місцях (в порядковій черзі) ті члени, котрі будь-то не вплатили ще повного уділу, будь мають більше як один повний уділ, будь в кінці відобрали частинно або в цілости свої уділи. До такого скороченого інвентара уділів треба додати статистичне зіставлення (совісно виконане) що до звання членів, з поданням числа членів, які є: власниквми господарств, промисловцями і торговцями, священниками, учителями (урядниквми), ремісниками і в кінци людьми иншого звання. Зіставлення це є потрібне для Патронату в цілях статистичних.

Дивіденди виплвченої або належної за давнійші літа не належить виказувати в інвентари уділів; не можна також обчисляти і виказувати наперід дивіденди за рік рахунковий тому, що невідомо, чи і в якій висоті ухвалить її (завсігди з долини) Загальний Збір. Виказати однак належить дивіденду — яко вплату уділу — тілько тоді, колч треввло зістала дописана до уділів тих членів, котрі декларували більше, як 1 уділ.

Суми поодиноких рубрик в інвентари уділів, провірені навхрестною пробою, належить порівнати з сумами рубрики уділів в приходах і розходах Денника касового і доки не дійдеться до цілковито згідних вислідів, треба в інвентари або в книжках доходити похибок для їх справлення.

б) Інвентар вкладок ошадности і позичок затягнених Коопервтивою. (взір 43 а і 43 б). Після тих двох груп виказується порядково, поіменно, на підставі замкнених рахунків в книзі вкладок всіх вірителів Кооперативи, кромі вірителів в рахунку біжучім та в спеціяльних рахунках, котрі будуть виказані в осібнім інвентари (гляди низше стор. 204.

У виказі вкладок ощадности вставляється в кождій позиції позісталість з попередного року (оскільки була), дальше суму вкладок, зложених в бігу року, відсотки дописані з кінцем року до капіталу, а по зробленню суми квот з тих 3 рубрик вписується суму зворотів вкладкових в бігу року і відіймаючи її від суми в попередній рубриці, дістається в послідній переділці квоту позісталости (сальдо) з кінцем року до перенесення на слідуючий рік. Таке виказання в інвентари кождого рахунку вкладок ощадности стається само через себе ревізією можливих похибок в додаванню вкладок або відійманню зворотів, так в книжці, як і в інвентари тому, що дещо відмінним способом муситься дійти в інвентари і в книзі вкладок до згідного сальда (позісталости) в кождім рахунку.

Вкладки, котрі в бігу року виплачено в цілости, треба також виказати. Виплачених в бігу року відсотків не унагляднюється очевидно в інвентари, тільки відсотки дописані з кінцем року до капіталу власне длятого, що вони належаться власникам, є їх власністю, а довгом Кооперативи. По списанню в цей спосіб всіх позицій вкладок ощадности, треба додати всі колюмни в інвентари і провірити через порівнання зі собою загальних сум в поодиноких колюмнах, чи в додаванню не зроблено похибок. Надто загальні суми колюмн, які містять сальда з попередного року і нові вкладки, мусять по доданню до себе дати вислід згідний з сумою колюмни вкладок ощадности в приходах Денника касового, а сума колюмни зворотів в інвентари мусить згодитися з сумою колюмни вкладок ощадности в розходах Денника касового.

В подібний спосіб зіставляється відтак в тім інвентари виказ затягнених позичок з цею ріжницею, що замість „дописаних" процентів, виказується „переносні" або „довжні від позичок" відсотки, коли позичка є опроцентована з долини, а „надплачені відсотки", коли позичка є опроцентована з гори. В однім і другім випадку не дочислюється тих відсотків до капіталу. Коли Каса Стефчика мала в рахунковім році більше чим одну позичку, то треба обчислити також в інвентарі суми для цеї групи вірителів і довести до повної згоди з відносними вислідами (сумами) приходів і розходів в Деннику касовім (колюмни „затягнених позичок і реесконтованих векслів"). Реесконтовані векслі членів належить уважати за власні зобовязання (довг) Кооперативи тому, що через уділення їм жира приняла Каса на

себе відповідальність за їх уморення. При більшій кількости ресконтованих векслів можна їх виказувати в інвентарі не поодиноко, але після груп, так, як їх ресконтовано а відтак викуплено т. є після груп о тих самих речинцях платности. В цьому випадку виказується також „надплачені відсотки" в сумаричних квотах.

в) Інвентар довжників і вірителів в біжучому рахунку (5-та колюмна), як також в спеціяльних рахунках отворених в 13-ій й 14-ій колюмні Денника касового (взір 44 а і 44 б) зіставляється на формулярах уживаних на інвентар вкладок, однак окремо так щодо повисше згадних колюмн, як і щодо довжників та вірителів тому, що у всіх тих рахунках може бути Кооператива у відношенні до власника конта або вірителем або довжником. В тому інвентарі виказується отже всіх довжників і вірителів в 3-ьох окремих зіставленнях, що відповідалиби 5, 13 і 14-ій колюмнам Денника касового, отже так само тих власників конт, що їх рахунки зістали в бігу року вирівнані, як і тих, котрі ще з кінцем року стоять у фінансовому відношенні до Кооперативи. Кождий розділ цього інвентаря, що відповідає згаданим рубрикам Денника касового, титулується наголовком відносної рубрики. Загальні інвентарні квоти кождого розділу мусять дати з окрема висліди згідні зі сумами Денника касового у відносній колюмні.

В кождій позиції того інвентара виписується по порядку побіч сторінки (фолія) контової книги (Б) також імя й назвиско власника рахунку і подається: 1) стан належитости або довгу Кооперативи „винен" або „має" з початком адміністраційного року. 2) обороти (розхід або прихід) Кооперативи в бігу року, 3) квоти (сальда), що належаться Кооперативі або власникови рахунку при кінці обрахункового року (разом з відсотками).

г) Інвентарі уділених членам позичок на скрипти й на векслі (взір 45 а і 45 б) зладжується на однакових формулярах, однак в двох окремих зіставленнях, що відповідалиби оборотам 6-ої і 7-ої колюмни Денника касового. Легко їх списати після вказівок, які є приміщені в заголовках формуляра. Не належить притім поминати тих довжників, котрі в бігу року цілковито сплатили позичку. Належні відсотки при опроцентовванню позичок з долу, як також надплачені відсотки на слідуючий рік при опроцентованню з гори, виказується окремо в призначених на те колюмнах, однак не дочислюється їх до довж-

ного капітвлу. Легко це зробити, коли вже в позичковій книзі обчислені квоти проценту понотовано олівцем в увагах при останній позиції.

Щоби однак обчислення належних процентів та надібраних на слідуючий рік можна було провірити в самім інвентарі, має формуляр переділку на віднотовання, до котрого дня (останній) процент зістав через довжника заплачений. Суми поодиноких рубрик в інвентарі позичок мусять згодитися з сумами відповідних рубрик в Деннику касовім; доки цеї згідности не осягнено, треба шукати похибок з тім інвентарі або в книжках.

д) Інвентар движимостей, недвижимостей, цінних паперів і власних уділів (взір 46 а і 46 б) списується перший раз на підставі відносних рахунків в „книзі ріжних рахунків", отворених на підставі позицій вписаних в 8-ій і 9-ій колюмнах Денника касового; а в слідуючих роках улегшує цю працю також інвентар минувшого року. Списуючи його, треба провірити, чи відносний предмет дійсно находиться і в якім стані, а при ефектах (т. є цінних паперах), де є здепоновані — в касі Кооперативи чи в Ценр. Касі. Окремо виказується движимости, а окремо недвижимости, в кінці в окремім виказі належить подати цінні папери й власні уділи. При кождім предметі або ефекті виказується перший раз його первісну вартість а в слідуючих роках вартість приняту в останньому білянсі (отже при движимостях і недвижимостях по потрученні амортизації за попередні роки); в слідуючій колюмні виписується при движимостях і недвижимостях квоти відпису (амортизації) за останній рік, обчислюючи її від первісної вартости предмету, натомість при цінних паперах збільшення або зменшення їх курсу з дня 31. грудня, в кінці при уділах дописану дивіденду або відпис на покриття білянсової страти цеї установи, до котрої уділ вплачено. В третій колюмні виписується білянсову вартість кождого предмету або ефекту. Поучення дотично висоти амортизації движимостей й недвижимостей подані були повизше на стор. 199 і 200. По зісумованню виказаних позицій у всіх рубриках інвентара вислідною буде вартість окремо движимостей, иедвижимостей, цінних паперів і власних уділів для вставлення до стану чинного білянсу Кооперативи, підчас коли відписи та зменшення курсу творять позиції страт а дописи і збільшення курсу творять позиції зиску в „рахунку зисків і страт".

Коли всі інвентарі є зіставлені і доведені до згідности з рахунками в Деннику касовім і в книгах контових, довершена зістала найважнійша часть праці коло річного рахункового звмкнення.

Тепер доперва можна перевести остаточно

4. Замкнення Денника касового.

Доведені до згідности з інвентарвми суми поодиноких колюмн Денника касового, виписується чорнилом. Відтак перевести треба через касовий рахунок:

1) відсотки дописвні до запасного фонду, 2) відсотки скапіталізовані від вкладок ощадности, 3) відсотки дописані до біжучих рахунків, 4) відписи на движимостях і недвижимостях, 5) дописи згл. відписи, які вплинули на збільшення або зменшення вартости посіданих ефектів (цінних паперів і уділів власних) в порівнанні зі ствном з початку адміністраційного року, оскільки не зроблено цього в поодиноких випадках в протягу року (нпр. дописвна дивіденда до уділів і т. п.), б) відсотки дописані до рахунків, які отворено в 13-ій і 14-ій колюмні Денника касового.

Длятого виставляється відповідну кількість асигнат нв виплату й на пібрання та переводиться їх через Денник касовий в слідуючий спосіб:

1. Відсотки дописані до запасного фонду (після засад поданих на стор. 194) асигнується яко виплати нв „рахунок процентів" і в Деннику касовім вписується яко розхід в рубриці процентів (колюмна 10). Рівночасно виставляється всигнату на пібрання тоіж квоти на „рахунок запасного фонду" і в Деннику касовому вписується яко прихід до колюмни 2-ої.

2. Виказану в інвентарі суму скапіталізованих відсотків від вклвдок ощадности асигнується яко виплату „на рахунок процентів" і в Деннику касовім вписується яко розхід в рубрику процентів (колюмна 10). Рівночвсно виставляється асигнату на пібрання цеї квоти „на рахунок вкладок" і в Деннику вписується яко прихід в рубрику вкладок ощадности (колюмна 3).

3. Відсотки, котрі Кооператива з кінцем року довжна в рвхунку біжучім (нпр. з Центрвльною Касою), виплачується, а затим асигнується яко розхід на рахунок рубрики процентів (колюмна 10), а рівночасно побирається. а звтим всигнує яко прихід на рахунок біжучий до капіталу (колюмна 5). Коли однвк власник біжучого рахунку довжний Кооперативі відсотки

в біжучім рахунку, то збільшується його довг в капіталі через те, що асигнується квоту обчислених відсотків яко розхід „на біжучий рахунок“ і вписується до цеї рубрики в Деннику касовім (до колюмни 5), а рівночасно виплачену квоту побирається, а затим всигнується яко прихід на рахунок процентів і до цеї рубруки (колюмна 10) вписується в приході Денника касового.

4. Виказану в інвентарі суму відписів від движимостей й недвижимостей асигнується яко виплату на рахунок „адміністраційних коштів“ і в Деннику касовому вписується яко розхід до колюмни 11-ої. Рівночасно виставляється асигнату на пібрання тоїж квоти на рахунок движимостей й недвижимостей а в Деннику касовому вписується яко прихід до колюмни 8-ої.

5. Виказвну в інвентарі суму збільшення курсу цінних паперів й дивіденду дописану до власних уділів асигнується яко пібрання нв „рахунок процентів і провізії“ і вписується в приходах Денника касового до колюмни 10-ої. Рівночасно виставляється асигнату на розхід тих квот на рахунок „цінних паперів і власних уділів“ і вписується яко розхід 9-ої колюмни Денника касового. Відворотно поступається при курсовому зменшенні вартости посіданих ефектів та на випадок доконаного відпису з власного уділу. Асигнвту виставлену на прихід на відповідну квоту інвентара вписуєтся на рахунок „цінних паперів і власних уділів“ до 9-ої колюмни Денника касового, а всигнату розходу вписується на рахунок „відсотків і провізії“ (колюмна 10-в Денникв касового).

6. Відсотки дописані до рахунків забезпечених відповідною умовою, а отвертих в Деннику касовому в колюмнах 13-ій і 14-ій переводиться в подібний спосіб як під 3 т. є при біжучих рахунках. Тому належні Кооперативі відсотки дають позицію приходу рубрики „процентів і провізії“ (колюмни 10-ої), а рівночвсно позицію розходу 13-ої зглядно 14-ої колюмни; натомість довжні через Кооперативу відсотки дають позицію приходу 13-ої зглядно 14-ої колюмни, а рівночасно позицію розходу рубрики „процентів і провізії“ (колюмни 10-ої).

В цей спосіб доповнено всі капіталові колюмни Денника касового з виїмком колюмни 12-ої „спеціяльних фондів“, котрої доповнення й замкення позіставляється до часу зіставлення білянсу Кооперативи. Іменно від висліду білянсу залежить висотв дотації (приділу) до спеціяльних фондів т. є до резерви страт і вальоризаційного фонду. Згадані приділи можна творити з над-

вижки активів над пасивами (значить зі зисків), які осягнено в звітовому році і тому так дочислення тих приділів, як і замкнення колюмни „спеціяльних фондів" залишається аж до узгіднення річного замкнення рахунків тв білянсу. Коли в тому узгідненні натраплять завідателі Каси на труднощі, належить остаточне замкнення колюмни „спеціяльних фондів" залишити до часу провірення замкнення рахунків через Край. Патронат.

По вписах довершених в Деннику касовім в спосіб поданий під 1—6 додається ті квоти до рвньше вписаних сум і отримується через те остаточні „кінцеві річні суми" котрі треба ще провірити нввхрестною пробою перед їх остаточним виписанням чорнилом. „Кінцеві річні суми" творять підставу до зіставлення річного замкнення рвхунків та білянсу.

Відтак обчислюється стан рахунку поодиноких рубрик або позісталість (свльдо) до перенесення на слідуючий рік. Для того порівнується з собою суми у відповідаючих собі рубриках приходів і розходів і суму меншу (слабшої сторони) підписується під сумою більшою противної (міцнійшої) сторони. Решти (позісталости), які вийдуть з віднимання повинні також згоджуввтися з позісталостями (сальдами), виказаними в інвентарах; їх сума в розходах віднятв від суми позісталости в приходах, має дати готівку, яка повинна находитися в касі Кооперативи 31. грудня даного року. Квоту цеї готівки належить вписвти до Денникв касового цифрами в „Увагах" розходів і ціле рахункове замкнення в тій книзі повинно бути стверджене виразно що до своїх загальних вислідів і заосмотрене підписами членів Заряду і провірної комісії, котра касовий рахунок і стан готівки провірювала. На слідуючий однак рік, на нове фоліо переноситься позісталість кождої рубрики, яко першу рахункову позицію.

5. Загальне зіставлення річних рахунків.
(Взір 47 а і 47 б).

На підставі пороблених приготовань т. є зіставлення інвентврів і замкнення поодиноких рахунків в Деннику касовім — зіставляється „звмкнення рахунків і річний звіт", а іменно нв підставі замкнення рахунків в Деннику касовім зіставляємо: 1) маєткові обороти в поодиноких рвхунках річевих і 2) касовий оборот; нв підставі інвентарів зіставляємо 3) білянс маєтковий, а на підставі оборотів і білянсу 4) рахунок зисків і страт. Ті 4 головні части річного ра-

хункового замкнення попереджується 5-тою частю: короткою ствтистикою.

I. Статистика Кооперативи

є легка до виповнення після видрукованого змісту формуляра. Головно полягає вона на виказі, кілько членів числила Кооператива з початком року (коли вже істнувала чинною в попередному році), кілько членів прибуло протягом року, кілько убуло в тім самім часі, а кілько позістало в Кооперативі з кінцем року; не можна між позісталими поміщувати тих членів, котрі з кінцем року уступили, хотяй ще уділ не зістав їм звернений.

II. Маєткові обороти в поодиноких рахунках.

Для кождого з головних ділів господарства Кооперативи (після рубрик Денника касового) зіставляємо осібно переглядний рахунок, який містить позісталости з попередного року, прихід і розхід в рахунковім році і позісталість (стан) з кінцем року. Для вільних рубрик (13 і 14-ої) Денника касового, о скільки в них поотвирано спеціяльні рахунки, зіставлено в формулярі рахункового замкнення вільні (кропковані) місця, котрі належить виповнити подібно як инші рахунки. Переглядного рахунку не зіставляємо для рубрики відсоток і провізій тому, що в тій колюмні Денника касового є получені відсотки ріжної натури (від вкладок ощадности, від затягнених пизичок, від позичок уділених, від біжучих рахунків, спеціяльних і инші). Натомість з рубрики 11-ої Денника касового виділюємо при помочі книги „ріжних рахунків" тільки рух „коштів адміністраційних" в тій цілі, щоби їх докладно заподати в 13-ім розділі після категорій ведених в книзі ріжних рахунків. Не узгляднюється однак в тім (13-ім) розділі стемплевих належитостей та инших скарбових оплат і довжних за минувші літа адміністраційних коштів а унаглядненних в стані довжнім білянсу за попередний рік та виплачених у звітому році.

III. Касовий оборот.

Касовий (грошевий) рух виказуємо стисло після рубрик Денника касового; хотячи однак одержати оборотові цифри за самий даний рахунковий рік треба від кінцевих сум в кождій рубриці Денника відняти початкові, то є позісталости з по-

передного року. Не треба того очевидно робити, коли Кооператива перший раз замикає рахунки, а затим не має ніяких позісталостей з попереднього року. Не належить понехвти в замкненнях рахункових за другий або дальший рік діяльности Коопервтиви, вставлення готівки перенесеної (позісталої) з попереднього року, яко першої позиції приходів обороту касового. Ті рубрики (колюмни) Денника касового, котрі містять в собі ріжнородні позиції, розбиввємо (перед колюмною) після важнійших складових частей. Коли отже Кооператива удержує крім біжучого рахунку з Центральною Касою і иншими інституціями, також біжучий рахунок з своїми членами, то квоти річні приходів, зглядно розходів, розбиваєтся (перед першою колюмною) осібно для одного, в осібно для другого родв біжучих рахунків, а відтак доперва загальну суму вставляється в головну переділку. То свмо відноситься до відсоток (процентів), котрі наперед подається після їх роду (від вкладок ощадности, від позичок, скапіталізовані, т. є дописані), а відтак вставляється їх суму. В цей спосіб поступаєьтся також з рубрикою „адміністраційних коштів". Таке розділення і поособлення складових частей руху касового (грошевого) улекшує нам зіставлення і провірення всіх инших родів річного замкнення рахунків. Загальну суму приходів й загальну суму розходів викидуємо або вписуємо до другої колюмни, щоби ті дві суми можна було легко до себе додати і від себе відняти. З відняття суми розходів від суми приходів слідує стан готівки в дни 31. грудня, а з додання обох сум до себе слідує квота загального обороту квсового за цілий рік адміністраційний (рахунковий).

IV. Білянс.

Білянс є докладним обчисленням і зіставленням всіх складових частей майна Кооперативи; не розходиться отже вже в білянсі о пізнання, який був рух, оборот, прихід або розхід в кождім ділі маєткових інтересів Кооперативи, лиш о це, яке майно посідає Каса в певній хвилі часу, а затим з кінцем року і з чого це майно складвлося. Не досить притім обчислити і виказати те все, що належить до Кооперативи і творить „стан чинний" (актива) її маєтку, але треба також виказати те все, що тяжить на майні Кооперативи яко довг з якого небудь титулу і загально називається „станом довжним" (пасива) майна Кооперативи. Майно Кооперативи так в стані чиннім як

і довжнім, складається притім нетільки з вартних предметів, як гроші, знаряди, дім і т. д., але також з претенсій Кооперативи до людей (її вірительности) і претенсій людей до Кооперативи (її довгів).

Порівнуюче зіставлення або білянс стану чинного зі станом довжним майна Каси легко довершити, коли маємо належито споряджені і обчислені інвентарі тому, що білянс не є нічим иншим, як упорядкованням і зіставленням кінцевих вислідів всіх інвентарів. Помічним при цьому буде належито зіставлений II. розділ „поодиноких рахунків".

Білянс Кооперативи складатися буде отже зі слідуючих позицій:

А. Стан чинний.

1. Готівка в дні 31. грудня після квсового шконтра, а затим згідно з вислідом записаним в річнім замкненю Денника касового.

Вірительности (належитости) Кооперативи в рахунку:

2. біжучім: *а)* з Центральною Квсою, *б)* з членами, з дочисленням вже також дописаних процентів.	Після інвентарів взір 44 а і 44 б і поучення стор. 204.
3. Позичок уділених членвм на скрипти, 4. Позичок уділених членам на векслі — очевидно без дочислення відсоток так належних від уділених позичок, як і надплачених на слідуючий рік. Перші іменно виказується окремо в стані чиннім під точка 7 а), а другі в стані довжнім під точка 6 а).	Після інвентарів взір 45 в і 45 б і поучення стор. 204.
5. *а)* Движимости і *б)* Недвижимости після їх вартости в дні 31. XII. т. є по потрученні амортизвційної рати (відпису). 6. *а)* Цінні папери після курсу з дня 31. грудня і *б)* Власні уділи вплачені до инших установ.	Після інвентарів взір 46 а і 46 б і поучення стор. 205.

7. Відсотки: *а)* належні від уділених позичок в обчислені до кінця звітового року (після інвентара, взір 45 а і 45 б, пояснення на стор. 199 і 204).

б) надплачені т. є з гори через Кооперативу заплачені від затягнених позичок (в Центр. Квсі або иншій установі) на слідуючий рік (після інвентара, взір 43 а і 43 б, пояснення на стор. 203).

в) инші відсотки й провізії, що нвлежаться Кооперативі до кінця звітового року н. пр. купони від ціннх пвперів і т. п.

8. Адміністраційні кошти виплачені, котрі будуть Кооперативі звернені, або в слідуючих літах уморені (амортизовані) — отже:

а) процесові кошти виплачені на стягнення позичок від опірних довжників, і

б) кошти основання Кооперативи, яких непокрито з доходів першого адміністрвційного року, вле їх розложено до звмортизовання в слідуючих літах.

9, 10 і 11. Вірительности (претенсії) Кооперативи в рахунках отворених в Деннику касовім в 13-ій і 14-ій колюмні з дочисленням вже й дописаних відсотків (провізій).	Після інвентарів взір 44 а і 44 б і поучення стор. 204.

Б. Стан довжний.

1. Уділи членів після інвентара взір 42 а і 42 б, пояснення стор. 202.

2. Запасний (резервовий) фонд т. є кінцевий стан цего фонду виквзаний в поодиноких рахунках під 2. по узглядненні всіх довершених дописів зглядно відписів.

3. Вкладки ощадности вже разом з дописвними відсотками. 4. Позички затягнені Кооперативою і реесконтовані векслі в квоті ще несплаченій, вле без дочислення процентів так довжних по конець року, як і надплачених нв слідуючий рік.	Після інвентара вірителів взір 43 а і 43 б і пояснення стр. 202 і 203.

Перші з тих відсотків виказується окремо понизше під 6. відсотки *б)*, а другі вставлено вже до стану чинного під 7. відсотки *б)*.

5. Довг в біжучім рахунку:
а) з Центральною Касою,
б) з членвми,
разом з дописаними процентами.

Після інвентарв взір 44 а і 44 б і пояснення на стор. 204.

6. Відсотки: *а)* надплачені довжниками на слідуючий рік від скриптових позичок опроцентованих з гори та від векслевих позичок (після інвентара, взір 45 а і 45 б, пояснення на стор. 199, 204 і 205).

б) довжні від затягнених через Кооперативу позичок а опроцентованих з долини (після інвентвра, взір 43 а і 43 б, пояснення на стор. 203) та

в) инші відсотки довжні по кінець року а не вирівнані.

7. Спеціяльні фонди:

а) резерва страт,

б) вальоризаційний фонд.

В кождім зі спеціяльних фондів узгляднюємо їх стан виказаний в поодиноких рахунках під 10. отже з усіми квотами, котрі в протягу року вплинули на збільшення або зменшення відносного фонду (приходоввні й розходовані в 12-ій колюмні Денника касового). Коли є замір приділити до котрогось зі спеціяльних фондів: резерви страт чи ввльоризаційного фонду відповідну квоту (дотацію) із зисків білянсового року, можна це зробити додатково по узгідненню рахунку зисків і страт. Тоді зменшуючи квоту чистого зиску зачислюється приділ до відносного фонду та вставляється його до страт під 4. инші в „рахунку зисків і страт".

8. Адміністрвційні кошти, до котрих нвлежить зачислити довжні свідчення Кооперативи а які будуть заплачені доперва в слідуючім році н. пр. довжні адміністраційні кошти (незаплачений чинш за льокаль, незаплачена винагорода завідателів Каси) або також стемплеві належитости від довжних скриптів, патронатські належитости, за друки і т. п.

9. Непіднесена дивіденда за попередні літа, о скільки не наступить її передавнення (5 літ від речинця платности), належить до стану довжного білянсу тому, що вона є довгом Кооперативи.

10 і 11. Довги Кооперативи в спеціяльних рахунках отворених в Деннику касовім в 13-ій і 14-й колюмні з дочисленням також довжних відсотків.

Після інвентарів взір 44 а і 44 б і поучення стор. 204.

В цей спосіб виказані і зіставлені позиції білянсу маємо з собою порівнати і в тій цілі обчисляємо суму позицій стану чинного і суму позицій стану довжного і ті суми з собою порівиуємо, відіймаючи меншу від більшої. Коли сума стаиу довжного є більша, то значилоб, що довги і зобовязання Кооперативи є більші від цілого її майна, а ріжниця, яка слідує з відіймлеиня суми активів (стану чииного) від пасивів (стану довжного), виказалаби, як великий є недобір вбо страта Кооперативи. Коли однак сума позицій стаиу чинного покажеться більшою від суми стану довжиого, то ріжниця обчислеиа через відняття стану довжного від стаиу чинного викаже нам чистий зиск Коопервтиви в дні 31. грудня.

V. Рахунок зисків і страт.

В тім рахунковім зіставленню належить передовсім виказати сирий зиск (brutto), а відтак всі страти або видатки понесені Кооперативою, щоби їх порівиати з доходами або сирими зисками і тим способом переконатися, чи і який чистий зиск (netto) осягиула Кооператива, або також яку чисту страту понесла зі свойого цілорічного господарства. Всі позиції, з котрих складаються сирі зиски і страти, знаходимо і витягаємо будьто з оборотів касових будьто з білянсу, а надто треба взяти до помочі також рахункове замкнення минувшого року, коли Кооператива не перший раз замикає свої річні рахунки.

Порядково складаються на зиски квоти вписані: *А)* в приходах касового обороту під 10. Відсотки й провізії і під 11. Кошти адміністрації; *Б)* в білянсі звітового року в стані чиннім від 7. Відсотки; *В)* в білянсі з попереднього року в стані довжнім під 6. Відсотки. Натомість на позиції страт складаються квоти вписані: *А)* в розходах обороту касового під 10. Відсотки й провізії і під 11. Адміністраційні кошти (точка *а, д,* і *е*); *Б)* в білянсі звітового року в стані довжнім під 6. Відсотки і під 8. Адміиістраційні кошти; *В)* в біляисі з попереднього року в стані чиннім під 7. Відсотки і під 8. Адміністраційиі кошти точка *б)* кошти основаиия.

Повисша схема (порядок) є тоді виствручаючв, коли всі колюмии Деиика касового дійсио доповнеио й звмкнено в спосіб поданий на стор. 206 і 207 цего поучеиня та доведено їх до повної згоди з дійсиим стаиом поодиноких складових частей майна Кооперативи в дні 31. грудня.

Подрібно отже складатися буде рахунок зисків і страт зі слідуючих позицій:

А) Зиски (сирі).

1. Відсотки:

а) пібрані в готівці та дописані до претенсій Кооперативи, отже переведені у звітовому році через прихід 10-ої колюмни Денника касового. Квоту цих відсотків знайдемо в касовому обороті по стороні приходів під 10. Відсотки і провізії;

б) належні до кінця адміністраційного року від уділених позичок; квоту цих відсотків маємо обчислену в інвентари довжників, в знайдемо її також в стані чиннім білянсу під 7. Відсотки *а)*;

в) надплачені нв слідуючий рік від затягнених позичок, котрі маємо подані в інвентарі вірителів, а заразом в стані чиннім білянсу під 7. Відсотки *б)*;

г) надплвчені довжниками в минувшому році на рахунок звітового року; квоту цих відсотків знайдемо в довжному стані білянсу з попереднього року під 6. Відсотки *а)*;

ґ) довжні відсотки з попереднього року від затягнених позичок, о скільки знайдемо їх в стані довжнім білянсу за попередний рік під 6. Відсотки *б)*;

д) инші відсотки і провізії, що належаться Кооперативі до кінця року (н. пр. купони), єсли їх вставлено до стану чинного білянсу за звітовий рік під 7. Відсотки *в)*, або знова відсотки заплачені у звітовому році за попередний рік, о скільки вони містяться в стані довжнім білянсу з минувшого року під 6. Відсотки *в)*.

2. Звороти адміністраційних коштів (за друки, стемплі, адміністраційний додаток і т. п.), котрі приходовано виключно у звітовому році в 11-ій колюмні Денника касового; тв квота подана зрештою в приходах касового обороту під 11. Адміністраційні кошти.

3. Инші належитости Кооперативи, котрі вставлено яко претенсію до ствну чинного білянсу, а не пібрано їх готівкою у звітовому році (н. пр. належні Кооперативі чинші від льокаторів і т. п.).

Б) Страти.

1. Відсотки:

а) виплвчені готівкою і дописані до довгів Кооперативи, отже переведені у звітовому році через розхід 10-ої колюмни

Денника касового; квоту цих відсотків знайдемо в касовім обороті по стороні розходів під 10. відсотки й провізії;

б) надплачені через довжників на слідуючий рік від позичок опроцентованих з гори; квоту цих відсотків маємо обчислену в інвентври довжників а знайдемо їх також в стані довжнім білянсу під 6. Відсотки *а)*;

в) довжні відсотки по конець року від позичок затягнених Кооперативою, котрі вставилисьмо до стану довжного білянсу під 6. Відсотки *б)*;

г) иалежні відсотки виказані в стані чиниім білянсу з попереднього звітового року, яко тоді належні (від уділених членам позичок); квоту цих відсотків знайдемо в стані чиннім білянсу з попереднього року під 7. Відсотки *а)*.

Та позиція зисків з рахункового замкнення минувшого року входить до стрвт слідуючого року тому, що між відсотками пібраними в тім році, а затим виказаними в зисках (пор. поз. 1. Відсотки *а*) виказу зисків) містяться в звгальній квоті також ті відсотки, котрі пібрано нв рахунок попереднього року, вони становили вже раз зиск, яко відсотки переносні (належні), затим не можуть бути вдруге зиском в другім році і длятого належить їх потрутити; потручения однак довершуємо вставленням відносної квоти до страт;

s) иадплачені в попередньому році від затягиеиих через Касу позичок нв рахунок звітового року; квота тих відсотків знаходиться в стані чиннім білянсу з попереднього року під 7. Відсотки *б)*;

д) инші відсотки й провізії довжні по конець звітового року а не вирівнані, єсли їх вставлено до білянсу в стані довжнім під 6. Відсотки *в)*, або знова відсотки побрані на рахунок попереднього року (н. пр. купони), о скільки їх знайдемо в стані чиннім білянсу з попереднього року під 7. Відсотки *в)*;

2. Адміністраційні кошти:

а) виплвчені протягом року готівкою і розходовані в колюмні 11-ій Денника касового; відносну квоту знайдемо впрочім в розходах обороту касового під 11 *а)* адміністраційні кошти виплачені;

б) довжні за звітовий рік але ще не заплачеиі; ті квоти знайдемо в стані довжнім білянсу під 8. Адміністраційні кошти *а), б)* і *в)*.

3. Відписи на движимостях і недвижимостях, котрі зменшили вартість цих предметів через амортизацію в порівнанні з вартістю принятою в білянсі з попереднього року. Відносну квоту знайдемо в інвентари та в розходах касового обороту під 11 *д)*.

4. Инші відписи й довги Кооперативи, які вставлено до стану довжного білянсу за звітовий рік, бо їх не виплачено готівкою та не розходовано в Деннику касовім протягом року.

Взвгалі зіставляючи рвхунок зисків і страт, треба добре приглянути ся білянсови того свмого року, чи в нім не містять ся такі прирости або зменшення майна, котрі становилиби зиск або страту того року, як також білянсови з попереднього року, чи в нім нема більше таких позицій, котрі становилиби дохід (зиск) або видаток (страту) того року, за котрий робимо білянс, бо вони ввійшли до рахунку попереднього року, отже в тім році мусять бути зрівноважені.

Коли вже сподіємося, що не поминулисьмо ніякої позиції ані в зисках ані в стратах, обчислюємо суми обох сторін, а віднимаючи більшу від меншої, одержуємо ріжницю, котра становить

В) Чистий зиск або чисту страту,

відповідно до цего, чи більшою була сума сирих зисків, чи сума страт (видатків).

Остаточний вислід зіставлення рахунку зисків і стрвт мусить бути згідний з вислідом білянсу і доки цеї згідности не осягнеться, треба доходити похибки, котра може полягати будьто на мильнім виписанню, додаванню або відійманню вставлених в рахунок квот, будь на невластивім приміщенню належних до відносного рахунку позицій або в кінци на полишенню таких позицій, котрі повинні бути вставлені до рахунку.

Найважнійшою частю праці при зіставленню річного замкнення рахунків є належите зіставлення і обчислення всіх інвентарів, як також доведення вислідів (сум) кождого інвентара до цілковитої згоди з вислідами рахункового замкнення відносних рубрик Денника касового.

Щоби зновв на підставі твк доведеного до згідности Денника з інвентврами і на підставі рахункового звмкнення з минувшого року добре зіставити білянс і рахунок зисків і страт

треба собі добре усвідомити, яку ціль, яке значіння має рахунок білянсу, а яке рахунок знсків і страт.

В якнй спосіб має Кооператнва поступнти з зіставленим цілковито річннм рахунковим замкненням, є докладно припнсане і вказане в § 72 до 76 адміністраційної інструкції.

ЧАСТЬ III.

ВЗОРИ Й ПРИМІРИ.

ВЗІР 1.

Пояснення стор. 85.

Зголошення в справі основання Каси Стефчика під Краєвим Патронатом рільничих Кооператив.

До

Краєвого Патронату рільничих Кооператив

у Львові.

Підписаний Комітет основателів уповажнено до пороблення старань в цілі основання Каси Стефчика під Кр. Патронатом рільничих Кооператив з осідком в *Черниховї.*

Каса Стефчика має опиратися на *не*обмеженій відповідальности; округа ділання проєктованої Кооперативи має обіймати громади: *Черників, Черниківок і Русотичі.*

До проєктованої Кооперативи заявили приступлення особи, котрі подано на другій карті цего письма.

Проситься затим о уділення дальшої помочі для уконституовання і введення в життя цеї Кооперативи.

Відповідь і дальші письма в цій справі просимо слати на руки *о. Едварда Круліковського, місцевого пароха.*

Черників, дня 5. липня 1925.

Власноручні підписи
членів Комітету основателів.

ВЗІР 2.

Пояснення стор. 85.

Виказ осіб,

які заявили приступити до Каси Стефчика.

Ч. п.	Імя і назвиско	Звання	Замешкання	Зложив на вписове		Зложив на удїл		Підпис зголошуючого приступлення
				зл.	с.	зл.	с.	
1	О. Едв. Круліковський	парох	Черників	1	—	20	—	
2	Іван Весоловський	учитель	„	1	—	10	—	
3	Михайло Шпунар	рільник	„	1	—	5	—	
4	Антін Королевич	„	„	1	—	5	—	
5	Михайло Адамський	коваль	„	1	—	10	—	
6	Йосиф Земанкевич	рільник	„	1	—	10	—	
7	Март. Добровольський	„	„	1	—	10	—	
8	Вінкентий Краль	дяк	„	1	—	10	—	
9	Людвик Лєнкевич	економ	Черни-хівок	1	—	5	—	
10	Володисл. Терлецький	рільник	„	1	—	10	—	
11	Войтіх Гладиш	мельник	„	1	—	2	50	
12	Дмитро Партика	рільник	„	1	—	10	—	
13	Станислав Дикель	„	„	1	—	10	—	
14	Войтіх Чарнецький	„	Русотичі	1	—	10	—	
15	Каспро Войтасевич	„	„	1	—	5	—	
16	Вартоломей Кравець	„	„	1	—	10	—	
17	Микола Свіжинський	„	„	1	—	10	—	
18	Олександер Хархан	„	„	1	—	10	—	

ВЗІР 3.

Пояснення стор. 87.

Протокол

з відбутого дня 5. серпня 1925 р. основательського а заразом І-го Загвльного Збору Каси Стефчика в *Черниховї.*

Скликуючий Загальний Збір *о. Едвард Круліковський, парох в Черниховї* обіймає хвилево провід і вияснює ціль Зібрання та взиває присутних до вибору предсідника.

Вибраний предсідником Збору *о. Едвард Круліковський* покликує на протоколянта *п. Івана Топольського* та подає до відома зібраним слідуючий порядок нарад:

1. Відкриття Збору.
2. Ухвалення статута і підписвння декларацій.
3. Вибір членів Заряду (в тім касієра) і Надзірної Ради.
4. Визначення найвищої позички, яку може уділювати одному членови Заряд, зглядно Надзірна Рада.
5. Уповажнення Заряду зглядно Надзірної Ради до затягнення для Кооперативи позичок.
6. Означення висоти кавції зглядно рода поруки, яку має дати касієр Кооперативи, як також винагороди касієра.
7. Внесення членів.

До т. 2. Статут Каси Стефчика в *Черниховї* Кооперативи зареєстрованої з необмеженою відповідальністю приняло і ухвалило одноголосно 105 членів, які підписали декларації приступлення до Кооперативи і сейчвс приступили до полагодження дальшого порядку денного Збору, що становить від тепер І-ший Загальний Збір Кооперативи.

До т. 3. Членами першого Заряду вибрані:

1. *о. Едвард Круліковський парох* звмешквлий *в Черниховї,* яко Настоятель Заряду;
2. *Гнат Вовк, господар* замешквлий *в Черниховку,* яко заступник Настоятеля Заряду;
3. *Іван Топольський, господар* замешкалий *в Черниховї,* членом Заряду і касієром;
4. *Осип Махно, господар* замешкалий *в Черниховї,* яко член Заряду;
5. *Антін Корольчук, господар* замешкалий *в Русотичах,* яко член Заряду;
6. *Іван Федорович, коваль* замешкалий *в Черниховї,* яко член Заряду.

Членами Надзірної Ради вибрані:

1. *Др. Адам Пражмовський, проф. рільн. школи* замешкалий *в Черниховї* яко предсідник Надзірної Ради.

2. *Іларіон Городинський, управ. народн. школи* замешкалий *в Черниховї* яко заступник предсідника.

3. *Теодор Яхно, господар* замешкалий *в Черниховку* яко член Надзір. Ради.

4. *Карло Маковей, начальник громади* замешкалий *в Русотичах* яко член Надзірн. Ради.

5. *Осип Бабій, господар* замешкалий *в Русотичах* яко член Надзірн. Ради.

6. *Андрій Кметь, господар* замешкалий *в Черниховї* яко член Надзірн. Ради.

7. *Ізидор Музика, господар* замешкалий *в Черниховку* яко член Надзірн. Ради.

8. *Петро Войтович, господар* замешкалий *в Черниховї* яко член Назірн. Ради.

Всі аибрані аибір приняли.

Ріаночасно членів Заряду упоаажнено до підписання яко членіа осноаателіа Кооператиаи, її статута і до аиєднання судоаого зарестровання Кооператиаи і її Заряду.

До т. 4. Вирішено дальше, що найаища каота позички, яку Заряд може признати одному членоан, не може переаисшати *200*·— Золотих а за згодою Надзірної Ради і а аиїмкоаих случаях *400*·— Золотих. Загальний Збір застеріг при цьому, що позичка уділена до сплати на доаший час як один рік, мусить бути а кождому разі розложена на рати, а рати не можуть бути доаші, чим однорічні.

До т. 5. Заряд Кооператиаи упоаажнено до затягнення за згодою Надзірної Ради для Кооперативи позичок після потреби до Загальної суми *10.000* Золотих з цим однак застереженням, щоби плачені аірителям аідсотки від затягнених Кооперативою позичок були принайменше о $1^1/_2$% нижчі чим відсоткоаа стопа, установлена для позичок уділюааних Кооператиаою членам.

До т. 6. Відносно кавції касієра рішено, що аибраний касієром *п. Іван Топольський має дати місто кавції двох ручителів в особах пп. Пилипа Загородного і Якова Сороки, обох господарів в Черниховї.*

Винагороду для касієра аизначено в квоті *60*·— Золот. річно.

Яко зворот за друки ужиті при аиплаті кождої позички рішено побирати аід 50 сот. до 1 Золот.

На цьому закінчено Збір.

Іван Топольський
Протоколянт.

о. Едвард Круліковський
Предсідник Збору.

Осип Махно *Карло Маковей*
Члени Загального Збору.

ВЗІР 4,

Пояснення стор. 89.

Подання до Краєвого Патронату о приречення прнняття.

До

Краєвого Патронату рільничих Кооператив

у Львові.

Підписана Каса Стефчика просить:

а) о приречення, що по одержанню впису до реєстру Кооператив буде принята до Краєвого Патронату рільничих Кооператив і

б) о виєднання їй позички на купно огнетревалої каси.

В тій цілі підписана Кооператива предкладає в залученню:

А) під *А)* відпис свойого статута;

Б) під *Б)* відпис протоколу з відбутого дна 5. серпня 1925 р. основуючого І. Загального Збору Кооперативи;

В) під *В)* виказ членів Кооперативи і їх маєткового стану.

В случаю признання позички просить Кооператива о ужиття її на закупно залізної огнетревалої каси, а на покриття належитости за печатку, книги і друки переслала Кооператива зл. 112·— в д. 14 с. м.

Чернихів, дня *14. серпня 1925 р.*

КАСА СТЕФЧИКА

Кооператива з необмеженою відповідальністю

В ЧЕРНИХОВІ

О. Едвард Крултковський *Іван Топольський*

ВЗІР 5.

Пояснення стор. 89.

КАСА СТЕФЧИКА

Кооператива з необмеженою відповідальністю

В ЧЕРНИХОВІ

Виказ членів і їх маєткового стану

за час від 5. серпня до 14. серпня 1925 р.

Громада	Число гор.	Імя і назвиско члена	Звання	Приближний простір посїдання землі в морґах	Приближена вартість недвижимого майна		Приближена висота обдовженяи		Уваги
					Зл.	с	Зл.	с	
Чернихів	1	о. Круліковський Едв.	парох	—	—	—	—	—	
	2	Міхно Франц	рільник	8	6.000	—	—	—	
	3	Фігула Іван	коваль	9	6.800	—	500	—	
	4	Кметь Андрій	рільник	5	3.600	—	—	—	
	5	Войтович Петро	столяр	6	4.000	—	1.000	—	
	6	Др. Пражмовський Ад.	професор	—	—	—	—	—	пенсія 8.500 Зл.
	7	Топольський Іван	рільник	7½	4.800	—	—	—	
	8	Бальвір Антін	„	12	8.000	—	1.300	—	
	9	Забагло Теофіль	різник	4	2.800	—	—	—	
Черниховок	10	Волек Гнат	війт і рільн.	11	7.000	—	300	—	
	11	Топольський Франц	гром. писар	4	2.600	—	—	—	
	12	Міка Сидір	рільник	14	9.000	—	—	—	
	13	Чиж Максим	„	3	1.800	—	—	—	
Рустичі	14	Бартик Іван	рільник	8	5.200	—	—	—	
	15	Станько Павло	„	10	7.000	—	400	—	
		Разом		101½	68.600	—	3.500	—	

ВЗІР 6.

Пояснення стор. 91.

До

Суду окружного яко торговельного

в Кракові.

О. Едвард Круліковський, звання: парох в Черниховї
і Товариші

в Черниховї
почта в *місци*

вносять на вписання: „Каси Стефчика, Кооперативи з необмеженою відповідальністю в *Черниховї*" до судового реєстру Кооператив.

Високий Суде!

На підставі статута залученого під *А)* в оригіналі, а під *Б* 1—3) відписах завязалася Кооператива під фірмою:

„Каса Стефчика
Кооператива з необмеженою відповідальністю"
в *Черниховї.*

Як стверджує відпис протоколу з дня *5. серпня 1925 року* Загальний Збір на підставі § 18. статута доконав вибору членів Заряду вибираючи:

6 прилог, а іменно:

1. 2 відписи прот. Заг. Збор.
А) 2. 1 ориг. Статут Кооперативи.
Б) 3. 3 відписи цего статута: (для Суду торг., Державн. Ради Коопер. і Краєв. Патронату рільничих Кооператив).

1. *о. Едеарда Круліковського, пароха* замешкалого в *Черниховї*, настоятелем Заряду, котрий фірму Кооперативи в цей спосіб власноручно підписувати буде:

. . . . . .

2. Пана *Гната Вовка, господара* замешкалого в *Черниховку*, заступником настоятеля Заряду, котрий фірму Кооперативи в цей спосіб власноручно підписувати буде:

. . . . . .

3. Пана *Івана Топольського, господара* замешкалого в *Черниховї*, касієром Кооперативи, котрий фірму Кооперативи в цей спосіб власноручно підписувати буде:

. . . . . .

4. Пана *Осипа Махно, господара* замешкалого в *Черниховї*, членом Заряду, котрий фірму Кооперативи в цей спосіб власноручно підписувати буде:

. . . . . .

5. Пвна *Антона Корольчука, господара* замешкалого в *Русотичах*, членом Заряду, котрий фірму Кооперативи в цей спосіб власноручно підписувати буде:

. . . . . .

6. Пана *Івана Федоровича, коваля* замешкалого в *Черниховї*, членом Заряду, котрий фірму Кооперативи в цей спосіб власноручно підписувати буде:

. . . . . .

Леґітимуючися висше подвним протоколом Звгального Збору, а твкож § 20 статута Кооперативи, підписаний Заряд залучує стемпель (рвзом з оплатою від подвиня на

3 Зол., 3 Зол. від б-ох залучників та 4 Зол. за впис до реєстру) і просить:

Високий Суд зволить зарядити вписання Кооперативи і членів першого Заряду до реєстру Кооператив а також оголосити в „Часописи Рільничих Кооператив" Львів, вул. Міцкевича 3 — доконаного зареєстровання та видати в тій цілі відповідну ухвалу, а окрім цего повідомити о тій ухвалі:

1. Державну Кооперативну Раду в Варшаві (вул. Елєкторальна 2) при достарченню 1 відпису статута і 1 відпису протоколу Загального Збору, та

2. Краєвий Патронат рільничих Кооператив у Львові, вул. Міцкевича 3, при достарченню 1 відпису статута тому, що Краєвий Патронат буде виконував опіку над згаданою Кооперативою та переводив в ній законну ревізію і

3. підписану Кооператиау при звороті затвердженого оригінального статута разом з означенням інсерційної належитости.

Черниxів, дня *14. серпня 1925.*

Стемплевий значок

о. Едвард Кроликовський
Гнат Вовк *Іван Топольський*
Осип Махно *Антін Корольчук*
Іван Федорович

Podpisany urząd gminny stwierdza, że znani mu osobiście pp. Ks Edward Królikowski, Ignacy Wowk, Jan Topolski, Józef Machno, Antoni Korolczuk i Jan Fedorowicz podanie to tak w tekście jak i na końcu pod datą podania podpisali własnoręcznie wobec Urzędu gminnego.

Czernichów, dnia 14 sierpnia 1925 r.

(pieczęć gminna i podpis naczelnika)

ВЗІР 7.

Пояснення стор. 93.

Подання до Кр. Патронату о дефінітивне приняття.

КАСА СТЕФЧИКА
Кооператива з необмеженою відповідальністю
В ЧЕРНИХОВІ

Ч. 2.

Чернихів, дня 8. вересня 1925.

До

Краєвого Патронату рільничих Кооператив

у Львові.

Підписаний Заряд Кооперативи одержав резолюцію Суду торговельного в Кракові з дня 2. вересня 1925 р. Ч. Фірм. 118/5, яка містить донесення о звряджeнім зареєстрованню підписвної Кооперативи.

Тому Заряд пересилає:

1. відпис судової ухвали о зареєстрованню, завірений Зврядом Кооперативи і

2. декларацію підданя Кооперативи Патронатови, підписану її Зарядом вже по зареєстрованню

та просить о остаточне приняття Кооперативи до Кр. Патронату рільничих Кооператив.

КАСА СТЕФЧИКА
Кооператива з необмеженою відповідальністю
В ЧЕРНИХОВІ

о. Круліковський *Іван Топольський*

ВЗІР 8.

Пояснення стор. 93.

Декларація

силою котрої підписана Кооператива „Каса Стефчика, Кооператива з необмеженою відповідальністю в Чернихові", піддається по мисли ростанов §§ *66—68* свойого ствтута з дня *5. серпня 1925 р.* опіці і надзорови Краєвого Патронату рільничих Кооператив у Львові.

В загалі підписана Кооператива піддається надзорови і контролі органів Краєвого Патронату рільничих Кооператив в кождому напрямі своєї діяльности, а то відповідно до інструкцій, виданих Краєвим Пвтронатом рільничих Кеоператив для тих органів і кождого часу їх обовязуючих.

Підписанв Кооператива зобовязується заразом:

1. не змінювати інакше як за попереднім порозумінням з Краєвим Патронатом рільничих Кооператив і за його згодою постанов статута Кооперативи з дня *5. серпня 1925 року,* на підставі котрого наступило приняття Кооперативи до Патронату;
2. придержуватися виданої Краєвим Патронатом рільничих Кооператив і кождочасно обовязуючої Інструкції о виконуванню Патронату над Кооперативами;
3. придержуватися подрібних приписів і припоручень, видаваних Краєвим Патронатом рільничих Кооператив або уповажненими ним до того органами що до безпеченства фондів Кооперативи і що до правильного господарювання ними, що до поступовання при затяганню або уділюванню позичок, хіснованню з кредиту в біжучім рахунку, при приниманню і звертанню вкладок ощадности, а в кінці що до ведення книжок, рахунків, каси Копоперативи і т. и.;
4. достарчувати Краєвому Патронатови рільничих Кооператив і його органам всяких актів, книг, звітів, виказів і рахунків, а також помочі при виконуванню чинностей нвдзору і контролі;
5. вносити правильно до каси Краєвого Патронату рільничих Кооператив визначені щорічні оплати на Патронвт;
6. достарчувати безплатних підвод для люстраторів і инших осіб вислвних Патронатом до Коопервтиви в службових справах.

Колиби підписана Кооператива не додержала котрого небудь з повисших зобовязань і не поступала після постанов свого статута, або після приписів і припоручень Краєвого Патронату рільничих Кооператив або уповажнених ним органів, може Крвєвий Патронвт рільничих Кооператив в кождому часі ухилити свою опіку і надзір над Кооперативою.

Добровільне уступлення Кооперативи з під опіки і надзору Краєвого Пвтронату рільничих Кооператив може наступити нв основі ухвали Загального Збору тільки при кінци калєндарного року за попереднім 6-місячним писемним виповідженням нвйпізнійше до дня 30. червня кождого року.

На випадок виключення, як і добровільного виступлення Кооперативи з під Краєвого Патронату рільничих Кооператив, зобовязується Кооператива без всякого регресу вирівнати Краєвому Патронатови рільничих Кооператив оплати залеглі по кінець року, а окрім цего на основі рахунку достарченого через Краєвий Патронат звернути йому негайно всі кошти понесені нв основання і уладження Кооперативи разом з нвлежними відсотками з цим однвк застереженням, що зворот належної суми має послідувати в грошевих знаках в хвилі заплати обовязуючих, що представлялиби внутрішню рівновартість виданої суми, при чому маюча уствлитися внутрішна рівновартість не може бути ніколи низшою від номінальної виданої суми.

В случаю розвязання Краєвого Патронату рільничих Кооператив переходять всякі права, обовязки і компетенції, що виходять з цеї декляраціі на цю уствнову, яка по Краєвім Патронаті перейме патронацькі права й обовязки.

Черниxів, дня *8. вересня 1925* року.

КАСА СТЕФЧИКА
Кооператива з необмеженою відповідальністю
В ЧЕРНИХОВІ

о. Едвард Круліковський
Іван Топольський
Гнат Вовк
Осип Махно
Іван Федорович
Антін Корольчук

ВЗІР 9.

Пояснення стор. 94, 101 і 118.

Умова.

Між Касою Стефчика, Кооперативою з необмеженою відповідальністю в *Черниховї* з одної сторони, а п. *Іваном Топольським господарем в Черниховї* з другої сторони, заключено в нинішнім дни слідуючу умову:

I. Пан *Іван Топольський* обіймає уряд касієра і рахмайстра в Касі Стефчика в *Черниховї* на час від нинішного дня аж до звичайного Загального Збору Кооператнви, що відбудеться в першім півроці *1929* року.

II. Заразом зобовязується п. *Іван Топольський* справувати принятий обовязок касієрв і рахмайстра згідно з кождочасними постановами статута Коопервтиви і виданих уповажненимн до цего органами інструкцій а всяку шкоду, якв вийшлаби з нарушення принятих зобовязань або ділання проти обовязуючнх приписів, винагороднти Касі Стефчика в *Черниховї* готівкою.

III. За шкоди і страти заподіяні Кооперативі, відповідає п. *Іван Топольський* цілим своїм майном, а крім цего дає ручителів в особах пп. *Филипа Загородного і Якова Сороки, обох господарів з Чернихова,* котрі отцим заявляють, що цілим своїм майном і неподільно ручать за вннагородження страт і шкід спричиненнх касієром п. *Іваном Топольським* Касі Стефчнка, Коопервтиві з необмеженою відповідальністю в *Черниховї.*

IV. Квса Стефчнка в *Черниховї* зобовязується натомість в заміну за висше згадані прислугн виплачувати п. *Іванови Топольському* річну винадгороду в квоті *60·*— Зол. (словами: *шістьдесять* Зол.) в *4 чвертьрічних ратах* по *15·*— Зол. платннх з долинн. Підвисшення цеї винадгороди може наступнти тільки на основі ухвали Загального Збору на внесення Заряду і надзірної Ради (§ 15. ствтута).

V. Отся умова може бути розвязана кождого часу зв попереднім тримісячним виповідженням, котре обом сторонам при-

слугує. Колиби однак п. *Іван Топольський* піднятих цею умовою обовязків не сповняв, вбо став недостойним дальшого довіря, про що односторонно і невідклично рішає надзірна Рада Кооперативи, тоді прислугує Кооперативі право розвязати цю умову кождого часу, навіть без виповідження.

VI. Для всіх спорів, що моглиби повстати з цеї умови, буде компетентним Суд предметово приналежний, в котрого окрузі ділання Кооперативи має свій осідок.

Чернихів дня *8. вересня 1925* р.

Іван Топольський
касієр.

Ковалівка Адам
яко свідок.

Пилип Загородний
1. ручитель.

Музика Ізидор
яко свідок.

Яків Сорока
2. ручитель.

КАСА СТЕФЧИКА
Кооператива з необмеженою відповідальністю
В ЧЕРНИХОВІ

о. Е. Круліковський *Гнат Вовк*

Повисшу умову затвердила надзірна Рада Каси Стефчика ухвалою з дня *12. вересня 1925* р.

Чернихів, дня *12. вересня 1925* р.

Др. Адам Пражмовський
Предсідник надз. Ради.

ВЗІР 10.

Пояснення стор. 101.

Подавчий протокол (денник).

Вплинуло		ПРЕДМЕТ	Дата і спосіб полагодження		Примітка
Дата	Ч. п.		тимчасового	остаточного	
1925 14/8	118/5 / 1	**Окружний Суд яко торгов. в Кракові** о зареєстрованню Каси	Відчитано на засіданню Заряду 8/9 і зложено до актів		
8/9	9652 / 2	**Краєвий Патронат** о дефінітивнім приняттю	ditto дня 16/10 1925		
„	3	**Каса** до Центральної Каси подання о позичку 5.000 зл.	Вислано 15/10	Полагоджене до ч. 7560/6	
3/11	213/5 / 4	**Окружний Суд яко торгов. в Кракові** о зл. 22·75 за оголошення		Вислано переказом дня 5/11 1925	
7/11	10516 / 5	**Краєвий Патронат** в справі звіту о стані Каси		Вислано дня 8/11 1925	
„	7560 / 6	**Центральна Каса, Краків** промеса о признанню позички 5.000 зл.	Відчитано на засіданню Заряду 8/11	Відіслано вексель до Ц. Каси 8/11 Ч. рецеп. 91	
15/11	7	**Каса** до Краєвого Патронату о інформвції в справі стемплевих належитостей від скриптів	Вислано 16/11		
23/11	8	**Каса** до Краєвого Патронату о друки: по 100 книжочок уділових, вкладкових і позичкових	Вислано 23/11		
	9				
	0				

ВЗІР 11.

Пояснення стор. 108.

Виказ зголошень о приняття

зглядно кредиту

Ч. порядкове	Дата	Імя, назвиско й звання зголошуючого	Замешкання (громада, Ч. дому)	Зголошується			Сплата наступить		
				о приняття на члена	о позичку або кредит в рах. біж.		в кілько літах	рати	платні від
					зл.	в цілн			
11	1926 $^{10}/_{3}$	Павло Ціхонь господар	Черників Ч. д. 46	так	180	купно корови	1	чвертьрічні	від $^{1}/_{7}$ 1926
12	„	Кароль Гальос рільник і цеглярь	Черників Ч. д. 27	—	300	розширення дому	1	чвертьрічні	від $^{1}/_{7}$ 1926
13	$^{22}/_{3}$	Андрей Кметь господар	Черниківок Ч. д. 122	так	240	приватний довг	$1^{1}/_{2}$	$^{1}/_{2}$ річні	$^{1}/_{4}$ і $^{1}/_{10}$ від $^{1}/_{10}$ 1926
14	„	Павло Ковальчук рільник і тесля	Русотичі Ч. д. 29	член	600	купно грунту	2	$^{1}/_{2}$ річні	$^{15}/_{5}$ і $^{15}/_{11}$ від $^{15}/_{11}$ 1926
15	$^{26}/_{3}$	Володислав Садовський учитель	Черників	так	—	—	—	—	—

на члена і о уділення позички

в біжучім рахунку.

Зголошуючий посідає недвиж. майно сам: дружина	Порука (подати ручителів, гіпотека, застав цінних паперів)	Инші вбставини, які відносяться до довжника і ручителів	Ухвала Заряду			Відносний скрипт довжн. (аксель) Ч. п.
			з дня	зміст	підпис настоятеля Заряду	
сам: 4 морги дружина: $^{1}/_{4}$ м.	Іван Вороновський Ч. д. 17 Адам Чнж Ч. д. 104	довг в повітовій Касі ощадности 480 зл.	$^{18}/_{3}$ 1926	як прохання і підпише дружина	*О. Куликовський*	6
сам: 2 морги і полеву цег. дружина: $1^{1}/_{4}$ м.	Іван Гальос, брат Матей Коваль Ч. д. 14	—	»	»	*О. Куликовський*	10
спільно з дружиною $5^{1}/_{2}$ м. мурований дім	Антін Мачок Ч. д. 98 Йосиф Чекайський Ч. д. 73	$1^{1}/_{2}$ морга грунту в заставі	»	відложено до зміни ручителя надзірної Ради Й. Чекайського	$^{3}/_{4}$ 1926 принято за ручителя Івана Гайто *О. Куликовський*	7
сам: 3 морги	гіпотека	—	»	прихильне внесення до	*О. Куликовський* Ухвала Ради $^{12}/_{4}$ 1926 признала	9
—	—	—	$^{2}/_{4}$ 1926	принятн на члена	*О. Куликовський*	—

ВЗІР 12.

Пояснення стор. 94 і 99.

Протокол

з відбутого в дні 8. вересня 1925 р. І-го засідання Заряду.

Присутні: настоятель о. Едвард Круліковський; члени Заряду: Гнат Вовк, Іван Топольський, Осип Махно, Іван Федорович, Іван Корольчук.

Ведення протоколу з засідань Заряду поручує настоятель постійно п. Іванови Топольському.

Одержані письма: *а*) Суду окружного в Кракові в дня 2-го вересня 1925 Фірм. 118/5 з зарядженням зареєстровання Каси; *б*) Бюра Патронату з 20. серпня 1925 Ч. 1.256 о приреченню приняття Каси до Краєвого Патронату, — подав настоятель до відома, в наслідок того вирішив Заряд:

1. заключити з касієром Іваном Топольським умову на 4 роки за річним винагородженням в квоті шістьдесять (60) Зол., а за порукою Пилипа Загородного і Якова Сороки і ту умову предложити надзірній Раді до затвердження;

2. означити дні і години касового урядовання зі сторонами в четверги кождого тиждня по полудні від 3—6-ої;

3. висказати зарядови рільничого Кружка подяку за відступлений до ужитку Каси безплатно льокаль в читальні;

4. відбувати звичайні засідання Заряду в першу неділю кождого місяця без окремих запрошень;

5. розпочати чинности Кооперативи в дні 14. вересня с. р. в цей спосіб, що рано о год. 9 має бути в парохіяльній церкві відправлена Служба Божа, відтак відбудуться збори членів в Читальні „Просвіти"; по полудни однак о год 3-ій відбуватися буде перше урядовання касове зі сторонами.

Принято відтак двох нових членів а іменно: Павла Тихого і Кароля Єдлінського.

Признано в кінци настоятелеви зворот видатків на зареєстровання Кооперативи в квоті 22 Зол. 75 сот. (стемплі, кошти леґалізації підписів і т. д.) і уповажнено справити таблицю з дротяною сіткою на оголошення коштом найвисше 6 Зол.

На тім засідання закінчено і відчитаний протокол з засідання принято.

о. Едвард Круліковський

Осип Махно *Гнат Вовк* *Іван Федорович*

Антін Корольчук *Іван Топольський*

ВЗІР 13.

Пояснення стор. 99.

Протокол

з відбутого в дні 16. марта 1926 р. звичайного засідвння Заряду.

Присутні: настоятель о. Е. Круліковський; члени Заряду: Гнат Вовк, Іван Топольський, Антін Корольчук, Осип Махно. Член Іван Федорович оправдав свою неприсутність.

По вислуханню звіту з касових оборотів в лютім цего року ухвалено:

а) приняти до Кооперативи 3 членів а іменно: Павла Тихого, Карла Галку, Андрея Кметя (Ч. пор. виказу зголошень 11, 12 і 13);

б) признати позички 2 членам а іменно: Павлови Тихому Зол. 180·— за порукою Івана Воронюкв і Адама Чижа; Карлови Галці Зол. 300.— за порукою Іванв Галки і Мафтея Коваля;

в) затягнути з фондів Центральної Каси позичку в квоті пяти тисячів (5.000 Зол.) для збільшення оборотових фондів;

г) прольонґувати Павлови Гриві рвту позичкову до 15/6 1926 року;

ѕ) по безуспішнім понівнім візванню Йосифв Мадея і його ручителів виповісти позичку і заскаржити судово о зворот.

Протокол повисший відчитано і принято.

о. Е. Круліковський

Ос. Махно *І. Вовк* *А. Корольчук.* *І. Топольський*

Ухвалено додатково зажадати від Андрея Кметя зміни ручителя І. Чекайського на иншого.

о. Е. Круліковський

Ос. Махно *І. Вовк* *А. Корольчук* *І. Топольський*

ВЗІР 14.

Пояснення стор. 94.

Протокол

з І. засідання надзірної Ради відбутого дня 12. вересня 1925 р.

Присутні: Др. Адам Пражмовський, яко предсідник і члени: Іляріон Городинський, Теодор Яхно, Карло Маковей, Осип Бабій, Андрей Кметь, Ізидор Музика і Петро Войтович.

До ведення протоколу покликав предсідник п. Ізидорв Музику, котрий заявив, що цей обовязок приймає.

Предложену і заключену Зарядом умову з касієром, затверджує надзірна Рада.

До переведень ревізії каси, книг, документів і взагалі чинностей Кооперативи вибирає надзірна Рада контрольну Комісію, покликуючи до неї предсідника Д-ра А. Пражмовського, Іляріона Городинського і Ізидора Музику з порученням, щоби по кождій контролі предкладали повній Раді протокол з відбутої ревізії і внески, які відносяться до вислідів контролі в тягу 8 найблизших днів по відбутій ревізії.

На тім засідання закінчено.

Протоколянт: *І. Музика*

Предсідник: *Др. А. Пражмовський*

Іляріон Городинський

К. Маковей *О. Бабій* *Т. Яхно*

А. Кметь *П. Войтович*

ВЗІР 15.

Пояснення стор. 151.

Протокол

з квартального засідання надзірної Ради в дні 16. грудня 1926 р.

Присутні: предсідник Др. А. Пражмовський і члени: Карло Маковей, Осип Бабій, Андрій Кметь, Ізидор Музика і Петро Войтович. Іляріон Городинський і Теодор Яхно оправдали свою неприсутність.

По відчитанню і приняттю до відомв протоколу з засідвння, яке відбулося дня 12. вересня ц. р. відчитав п. Ізидор Музика звіт з контролі, переведеної в дні 11. грудня контрольною Комісією. В наслідок цего надзірна Рада ухвалює поручити Зарядови, щоби:

1. не приймав частої поруки від тих самих осіб, вле нвйвисше трикратну поруку зі сторони тих самих ручителів і то під услівям, що є достаточно заможні;

2. довжників, які є виказані в протоколі ревізійної Комісії і їх ручителів приневолив до заплачення залеглих рат позичкових, а в послідним разі виповів їм позички та звпізвав до суду о їх зворот;

3. прольонгати рат позичкових над 30 днів ухвалював Заряд на засіданнях і тільки в надзвичайних случаях та завсігди за згодою ручителів;

4. візвав членів, Ч. п. Спису 55 і 61 до заплати залеглих уділових рат, під загрозою виключення з Кооперативи.

Відтак уповажнено Заряд, щоби старався о отворення Кооперативі в Центральній Касі кредиту в біжучім рахунку до висоти 3.000 Зол.

В кінци затверджено ухвали Заряду о уділенню позичок Мартинови Дисакови 500 Зол. на 2 роки, а Каролеви Пелехови 400 Зол. на $1^1/_2$ року.

Повисший протокол на тім засіданню відчитано і принято.

Ізидор Музика
прот.

Др. А. Пражмовський
предс.

К. Маковей *О. Бабій* *П. Войтович* *А. Кметь*

ВЗІР 16.

Пояснення стор. 130 і 131.

Протокол

з головного (дорічного) засідання надзірної Ради в дні 14. лютого 1928 р.

Присутні: предсідник Др. А. Пражмовський і члени: Іляріон Городинський, Теодор Яхно, Карло Маковей, Осип Бабій, Андрей Кметь, Ізидор Музика і Петро Войтович.

Іменем контрольної Комісії звідомляє п. Ізидор Музика, що контрольна Комісія провірила замкнення рахунків Кооперативи за 1927 рік, порівнуючи його з книгами, документами і готівкою касовою та ствердила цілковиту згідність. Колиж надзірна Рада на спільнім засіданню з Зарядом в дні 28. січня ц. р. переконалася, що всі претенсії Кооперативи до її довжників є належито забезпечені, а Краєвий Патронат звернув провірене замкнення рахунків, тому контрольна Комісія вносить:

1. Загальний Збір затверджує замкнення рахунків Кооперативи за 1927 р. і уділяє Зарядови, касієрови і надзірній Раді абсолюторію з чинностей і рахунків за 1927 рік.

2. Загальний Збір постанавляє не виплачувати поодиноким членам дивіденди від уділів, а загальну суму дивіденди від уділів, обчислену по $4^1/_2\%$ в квоті 82 Зол. 50 сот. призначити квоту 50 Зол. на фонд будови власного дому, а квоту 32 Зол. 50 сот. на книжки шкільні і прибори для бідної дітвори місцевої народної школи. Позісталу решту чистого зиску в квоті 141 Зол. 46 сот. призначується до запасного фонду Кооперативи.

3. Відтак згідно з внесенням Заряду постановляє надзірна Рада предложити Загальному Зборови підвисшення платні касієра з 60 на 80 Зол. річно почавши від 1. січня 1928 на дальший час аж до зміни ухвали.

4. Принято рівночасно до відома приготовлене Зарядом внесення для Загального Збору, щоби Заряд міг уділяти самостійно позичок до висоти 300 Зол., а за затвердженням надзірної Ради до 600 Зол.

На цім закінчено засідання.

Ізидор Музика — протокол.

Др. А. Пражмовський — предс.

І. Городинський *К. Маковей* *А. Кметь*

О. Бабій *П. Войтович* *Т. Яхно.*

ВЗІР 17.

Пояснення стор. 112.

Довжиий скрипт короткоречинцевий.

Ч. п. . . . *8* . . .

Стемплеву належитість оплачується за посередництвом Крнєв. Патронату рільничнх Кооператив у Львові і тому стемплів не наліплюється.

Книга поз. *Вк. Том I.* Ухвала Заряду дня *5. I. 1926.*

Сторона . . *8* . . . . . Ухвала Надз. Ради . . . . . .

Довжний скрипт.

I. Ми низше підписані *Павло і Марія Тучапські, супруги і власники реальности в Черниховї, та Осип Воронюк і Адам Чиж господарі в Черниховї* зізнаємо отсим, що в цїли *купна наші*

Каса Сетфчика, Кооператива з необмежен. відповідальн. в Черниховї

виплатила нам нинішного дня квоту *100* Зол., словами: *сто* Золотих в готівці яко позичку, котрої відбір цим потверджуємо.

II. Повисшу позичку зобовязуємося солідарно і неподільно — піддаючися рівночасно всім без виїмку постановам і приписам статута і інструкції цеї Кооперативи — звернути Кооперативі без проволоки разом з процентом з гори по *8*%, словами *вісім процент* від ста в річному відношенню, при зачисленню позички вже вплаченими і належними коштами адміністраційними, найпізнійше до дня *15. серпня 1926 року.*

III. На случай незаплачення випозиченого капіталу в повисше умовленім речинці або не звернення його кождого часу в протягу чотирьох тижнів від доручення нам писемного виповідження, зобовязуємося солідарно і неподільно звернути цілу позичку разом з умовленими тепер відсотками і всіми для згаданої Кооперативи зі стягненя цеї претенсії полученими коштами судовими, процесовими егзекуційними і иншими, якіби Кооператива дійсно понесла.

IV. У всіх судових спорах, що відносяться до цеї позички, піддаємося юрисдикції річево приналежного Суду, в котрого окрузі згадана Кооператива має свій осідок.

Чернихів дня *15. січня 1926.*

Власноручні підписи свідків:

Карло Маковей
Василь Старух

Власноручні підписи довжників (співдовжників і ручнтелів):

Павло Тучапський
Марія Тучапська
Осип Воронюк
Адам Чиж

Замітки що до виповнювання і підписування скриптів. Цілий скрипт треба перед підписанням **докладно і старанно** виповнити і відчитати в присутности довжника, ручителів і свідків. Побіч імени і назвиска довжника і ручителів треба в разі потреби запримітити, чиїм сином (або чією донькою) і подати все стан (звання) і Ч. дому (замешкання).

Коли довжник або котрий-небудь ручитель не вміє підписатися назвиском, **має** назначити **власноручно** принайменше знак хреста а імя і назвиско його виписує один зі свідків додаючи увагу: „на жадання підписва" і свій підпис. Оба свідки мвють підписатися власноручно іменем і назвиском і **ніхто** з урядуючих членів Заряду ані касієр не може свідчити.

ВЗІР 18.

Пояснення стор. 112.

Довжний скрипт довгоречницевий.

Ч. п. . . *115* . .

Стемплеву належитість оплачується за посередництвом Краєв. Патронату рільничих Кооператив у Львові і тому стемплів не наліплюється.

Книга поз. *Вд. Том I.* Ухвала Заряду з д. *16. III. 1926*

Сторона . . *115* . . . . . Ухвала надз. Ради з дня . . . . .

Довжний скрипт.

I. *Я* низше підписаний *Петро Войтович, господар в Черниховї Ч. к. 29* зізнаю, що в цїли *купна корови* одержав я нинїшного дня від Каси Стефчика, Кооперативи з необмеженою відповідальн. в Черниховї квоту *180 Зол.* словами: *стовісімдесять Золотих* і — сотиків, яко позичку, виплачену *менї* в готівцї.

II. Цю позичку зобовязу*юся* звернути і заплатити до каси згаданої Кооперативи в шістьох рівних ратах *щорічних* по *30* Зол. — сот. словами: *трийцять* Золотих — сот., платних дня *1 червня і 1. грудня* кождого року, почавши від дня *1. грудня* тисяч девятьсот *двайцятьшестого* року.

III. Доки повисша позичка не буде в цїлости сплачена, обовязу*юся* від кождочасно рештуючого довжного капіталу оплачувати з долини в речинцях платности рат довжного капіталу відсотки в відношенню по *8%* (*вісім* від ста) річно.

IV. Однакож рівночасно зобовязу*юся* звернути в кождім часі протягом чотирьох тижднів від доручення *менї* письменного виповідження цїлу довжну решту позички разом з належними процентами. А колиби *я* котрої небудь капіталової або процентової рати в повисше умовлених речинцях не заплатив, в такім случаю цїла тодї довжна сума позички разом з належними процентами стається сейчас платною і вимагаємою.

V. Всі стемплеві і инші кошти, получені з уділенням, заквітованням, сплатою і стягненням цеї позички, а передовсім всі

кошти судові, процесові, екзекуційні й инші, якіби дійсно були понесені зобовязу*юся* оплачувати з власиих фондів.

VI. На случай судового спору, який може виринути по причині відношення цеї позички, підда*юся* юрисдикції Суду, в котрого окрузі згадана Кооператива має свій осідок і зріка*юся* з гори всяких закидів проти невластивости цего Суду.

VII. Всі сплати слідуючі з цего скрипту довжного, ма*ю* платити в льокалі Кооперативи до рук завідателів кооперативної Каси в *Черниховї* без ніяких коштів для Кооперативи.

VIII. Ми низше підписані *Андрій Кметь і Ізидор Музика, господарі в Черниховї* приступаємо до цего вкту яко ручителі і солідарні виплатники, а піддаючися безуслівио всім його постановам, приймаємо иа себе неподільио з беручим позичку всі зобовязання, заподані в уступах I—VII. (ключно) цего акту.

По відчитанню признаємо цей акт згідним з иашою волею, а в доказ цего підписуємо його в присутности двох свідків.

Черниховї, дня *18. березня 1926* року.

Ручителі і виплатники:
Андрей Кметь
Ізидор Музика

Беручий позичку:
Петро Войтович

Свідки:
Адам Чиж
Іван Полянський

ВЗІР 19.

Пояснення стор. 112.

Довжний скрипт на позичку забезпечену заставом цінних паперів.

Ч. п. . . *216* . .

Стемплеву належитість оплачується за посередництвом Краєв. Патронату рільничих Кооперативів у Львові і тому стемпліа не наліплюється.

Книга гол. *Вд.* том *II* — Ухвала Зар. з д. *8. квітня 1927.*

Стор. . . . *16* . . . . . — Ухвала над. Ради з дня . . . . . .

Довжний скрипт.

I. *Я* низше підписаний *Каспро Новак, господар і ткач в Черниховї Ч. дому 86* зізнаю, що в цїли *урядження ткацького варстату одержав я* нинїшнього дня від Каси Стефчика, Кооперативи з необмеженою відповідальністю в *Черниховї,* квоту *200 Зол. — сот.* словами: *двіста Золотих і — сот.* яко позичку виплачену *менї* готівкою.

II. Цю позичку зобовязу*юся* до каси згаданої Кооперативи звернути і заплатити в *чотирьох* рівних ратах *щорічних* по *50 Зол. — сот.* словами: *пятьдесять Золотих — сот.,* платних в днї *15. квітня і 15. жовтня* кождого року, почавши від дня *15. (пятьнайцятого) жовтня тисяч девятьсот двайцятьсемого* року.

III. Поки-ж ця позичка не буде в цїлости сплачена, зобовязу*юся* від кождочасної решти довжного капіталу платити з гори відсотки в речинцях платности рат капіталу довжного в відношенню по *8%* (*вісім* від ста) річно.

IV. Рівночасно однак зобовязу*юся* звернути кождого часу протягом чотирьох недїль від дня доручення *менї* писемного виповідження цїлу довжну решту позички разом з належними відсотками. Колиби *я* котрої небудь рати капіталу або відсотків в умовлених висше речинцях не заплатив, тоді цїла довжна квота позички разом з належними відсотками стає нараз платною і вимагальною.

V. Всі кошти стемплеві і инші, получені з уділенням, заквітованням, сплатою і стягненням цеї позички, особливо всі судові, процесові, егзекуційні і инші кошти, якіби дійсно були понесені зобовязу*юся* оплачувати власними фондами.

VI. На случай судового спору, який може виринути по причині цего позичкового відношення, підда*юся* юрисдикції річево властивого Суду, в котрого окрузі згадана Кооператива має свій осідок та зріка*юся* з гори всяких закидів проти невластивости цего Суду.

VII. Всі сплати, що виходять з цего довжного скрипту ма*ю* платити в льокалі Кооперативи до рук завідателів кооперативної каси в *Черниховi* без яких-небудь коштів для Кооперативи.

VIII. На забезпечення всіх зобовязань в цім скрипті принятих складаю отсі цінні папери: *три акції Польського Банку (Ч. 096.833, 096.834 і 096.835) в номінальній вартости триста (300) Золотих разом з купонами від д. 1. липня 1927 платними.*

По відчитанню признаю цей скрипт згідним з *моєю* волею, в доказ чого підписую його в прияві двох свідків.

Чернихів, дня *10. квітня 1927* р.

Свідки:
Іван Адамек
Станислав Чиж

Довжник:
Каспро Новак

ВЗІР 20.

Пояснення стор. 109.

Довжний скрипт на позичку забезпечену гіпотекою.

Ч. п. довжного скрипту *9.* Ухвала Зар. з дня *24. березня 1927.*

Гол. книга *Вд.* том *II.* ст. *223.* Ухвл. надз. Ради з д. *22. березня 1927.*

Довжний скрипт.

I. *Я* низше підписаний *Петро Войтович, властитель реальности під Ч. к. 62 в Черниховi* зізнаю — що в цiли *сплати сестрі* дістав *я* нинішнього дня з Каси Стефчика, Кооперативи з необмеженою відповідальністю в *Черниховi 600 Зол. — сот.* словами: *шістьсот Золотих — сот.*, яко позичку, виплачену *менi* в готівці.

II. Цю позичку зобовязуюся звернути і заплатити до каси згаданої Кооперативи в *дванайцяти* рівних ратах *піврічних* по *50 Зол. — сот.* словами: *пятьдесять Золотих — сот.*, платних в днях *1. червня і 1. грудня* кождого року, почавши від дня *1-го грудня* тисяч девятьсот *двайцятьсемого* року.

III. Доки повисша позичка не буде в цілости сплачена, зобовязуюся від кождочасно решту́ючого довжного капіталу оплачувати з гори в речинцях платности рат довжного капіталу відсотки в відношенню по *8%* *(вісім* від ста) річно.

IV. Однакож рівночасно зобовязуюся звернути в кождім часі протягом чотирьох тижднів від дорученя *менi* письменного виповідження цілу довжну решту позички разом з належними процентами. А колиби *я* котрої небудь рати капіталової або процентової не заплатив в повисше умовлених речинцях, в такім случаю ціла тогди довжна квота позички разом з належними процентами ствється сейчас платною і вимагаємою.

V. Всякі кошти стемплеві і инші получені з уділенням, за квітованням, інтабуляцією, сплатою, стягненням і вичеркненням цеї позички, а особливо всякі кошти судові, процесові, егзекуційні й инші, якіби дійсно були понесені, зобовязуюся оплачувати з власних фондів.

VI. На случай судового спору, який може виринути по причині цего позичкового відношення, піддаюся юрисдикції річево приналежного Суду, в котрого окрузі згадана Кооператива має свій осідок та зрікаюся з гори всяких закидів проти невластивости цего Суду.

VII. Всі сплати, слідуючі з цего довжного скрипту маю платити в льокали Кооперативи до рук її завідателів в *Чернихові* без ніяких коштів для Кооперативи.

VIII. Для забезпечення довжного капіталу *шістьсот Золот.* з приналежностями установляю гіпотеку на *моїй* реальности, обнятій вик. гіп. Ч. *125* грунт. кн. кат. громади *Чернихів* і дозволяю, щоби в довжнім стані цеї реальности заінтабульовано на основі цего скрипту довжного в хосен Каси Стефчика, Кооперативи з необмеженою відповідальністю в *Чернихові,* право заставу для позичкової суми *600 Зол.* словами: *шістьсот Золотих* і для відсотків по *вісім* від ста, платних з гори.

IX. Зобовязуюся через цілий час тревання цеї позички будинки, належні до реальности, описаної в уступі VIII., обезпечувати від огню на суму щонайменше *шістьсот* Золотих і з оплати випадаючої асекураційної премії виказуватися перед Кооперативою при оплаченню капіталових рат.

Чернихів, дня *24. березня 1927* року.

Петро Войтович.

Примітка: Без огляду на висоту позички, що має бути забезпечена через гіпотеку, підпис довжника мусить бути на скрипті судово або нотаріяльно удостовіренім для узискання гіпотечного запису.

Черниїів, дня 1. травня 1927. *На Зл. 200*

За три місяці від дати заплатимо за цей власний вексель на поручення Каси Стефчика Кооперативи з необмеженою відповідальністю в Черниїові квоту

Золотих двісша

Вартість готівкою отримались.мо.

Карло Маковей
Василь Галка
Адам Чекайський

Примітка: Фірму Кооперативи в змісті векселя можна витиснути фірмовою печатю, а не вільно уживати скорочень.

ВЗІР 22.

Пояснення стор. 117.

Умова о кредит в біжучім рахунку Кооперативи з членом.

Стемплеву належитість оплачується за посередництвом Краєв. Патронату рільничих Кооператив у Львові і тому стемплів не наліплюєтся.

Умова.

Між Касою Стефчика, Кооперативою з необмеженою відповідальністю в *Черниховї*, з одної сторони, а п. *Антоном Біликом, властителем вапнярки в Черниховї*, з другої сторони, заключено в нинішнім дні на основі ухвали Заряду контрактуючої Кооперативи з дня 26. січня 1926 р. слідуючу умову:

§ 1.

Каса Стефчика в *Черниховї* отвирає панови *Антонови Біликови* кредит в біжучім рахунку до висоти *800 Зол.* вирвзно: *вісімсот Золотих* на протяг чотирьох літ.

§ 2.

Пан *Антін Білик* зобовязується при користанню з цего кредиту оплачувати Касі Стефчикв в *Черниховї* 8%-ві відсотки від випозичених капіталів, від дня підняття позичок (кредитових зачетів) маючих числитися, а позичені квоти звертати тій Кооперативі найпізнійше в протягу одного року, числячи від дня підняття позички (зачету).

В случаю виповідження кредиту Кооперативою, зобовязується п. *Антін Білик* випозичені квоти звернути Кооперативі в протягу чотирьох тижднів від дня виповідження.

§ 3.

Панови *Антонови Біликови* прислугує право приміщування нв отвертий йому біжучий рахунок своїх касових надвижок на *5%* (*пять* процент) і право підношення приміщених в цей спосіб надвижок з каси Кооперативи кождого часу, а іменно: суми до висоти *200 Зол.* без виповідження, зід *201* до *500 Зол.* за осмидневним виповідженням, суми від *501* до *1.000 Зол.* за чотирнайцятьдневним виповідженням.

§ 4.

Пан *Антім Білик* зобовязується платити з кінцем кождого року і при розвязанню цеї умови припадаючу Касі Стефчика

в *Черниховї* ріжницю проценту, покривати всі стемплеві належитости і всі можливі судові кошти.

§ 5.

Пан *Антін Білик* піддається у всіх судових спорах, що відносяться до цеї умови, юрисдикції річево приналежного Суду, в котрого окрузі згадана Коопервтива має свій осідок.

§ 6.

Ми низше підписані, *Карло Чекайський, господар в Черниховку ч. к. 29 і Петро Галка, тесля в Черниховї ч. к. 86* приступаємо до цего акту яко солідарні ручителі і виплатники, а піддаючися безусловно всім його поствноввм приймаємо на себе неподільно з п. *Антоном Біликом* всі зобовязання подані в §§ 1—5 (включно) цего акту*).

По відчитанню узнаємо цю умову за згідну з нашою волею, в доказ чого підписуємо в присутности двох свідків.

Черниховів, дня *28. січня 1926.*

Ручителі і виплатники:
Карло Чекайський
+ *Петро Галка*
на жадання підписав
Осип Маковей

Підписи контрагентів:
Антін Білик

КАСА СТЕФЧИКА
Кооперативна з необмеженою відповідальністю
В ЧЕРНИХОВІ

о. Крулїковський *І. Топольський*

Свідки:
Осип Маковей *Павло Тихий*

---

*) Коли член місто ручителів дає гіпотеку на своїй реальности в такім случаю § 6. має звучати як слідує:

„Для забезпеки отвореного п. *Антонови Біликови* кредиту до висоти *800 Зол.* установляє цей гіпотеку на *своїй* реальности вик. гіп. Ч. *205* кн. грун. гром. *Черниховів* обнятої і зізваляє, щоби в стані довжнім цеї реальности зістало заінтабульоване на річ „Каси Стефчика, Кооперативи з необмеженою відповідальністю в *Черниховї*", право заставу для суми кредиту в квоті *800 Зол.*, словами: *вісімсот Золотих* та для відсотків по *вісім* від ста з долнин платних, від каждочасно довжної квоти кредиту. — Заразом обовязується (солідарно) через цілий час тревання цего кредиту будинки, які належать до реальности в § 6. описаної, убезпечувати від огня на суму щонайменше *вісімсот Золотих* і з оплати випадаючої премії асекураційної виказуватися щорічно перед Кооперативою".

Підпис члена, який одержав кредит, повинен бути судово або нотаріяльно леґалізований (фірмовий підпис Кооперативи такої леґалізації не вимагає), потім належить безпроволочно внести подання о інтабуляцію, на спосіб подання о інтабуляцію довжного скрипту, (взір 23).

ВЗІР 23.

Пояснення стор. 109.

Подання до Суду о заінтабульовання позички.

Предмет вик. гіп. Ч. *124*
кн. гр. гром. кат. *Чернихів*

Стемплевий значок

До

Повітового Суду

в Лішках.

Відділ

КАСА СТЕФЧИКА
Кооператива з необмеженою відповідальністю
В ЧЕРНИХОВІ

за повідомленням

П. *Петра Войтовича, властителя реальности*

в *Чернихові, п. в місци*

о впис права заставу для суми *шістьсот (600) Золот.* з прин. в довжнім стані реальности, обнятої вик. гіп. Ч. *124* кн. гр. гром. кат. *Чернихів.*

(3) 2 написи
1 прил. в оригіналї
1 в відписі
Стемплеві значки
на

Підписана Кооператива вносить, щоби припоручити Урядови книг грунтових, щоби цей Уряд на підставі довжного скрипту з дати *24. березня 1926* р.
А) *А*) по зложенню його відпису
Б) *Б)* до збірки документів, заінтабулював в довжнім стані реаль-

ности, обнятої гіп. вик. Ч. *124* кн. гр. гром. кат. *Черниxів,* власність *Петра Войтовича, господаря в Черниxові,* в хосен Квси Стефчика, Кооперативи з необмеженою відповідальністю в *Черниxові,* право заставу для суми позичкової *600,* словами: *шістьсот Золотих* і для відсотків по *вісім* від ста, платних з гори.

Таксу інтабуляційну в стемплевих знвчках нв [illegible] долучується.

КАСА СТЕФЧИКА
Кооператива з необмеженою відповідальністю
В ЧЕРНИХОВІ

о. Едвард Круліковський *Іван Топольський*

Примітка: Стемпель від подання й інтабуляційну належитість оплачується після кождочасно обовязуючих скарбовнх приписів.

ВЗІР 24.

Пояснення стор. 116.

Стемпель

Екстабуляційний квіт.

В довжнім стані реальности, обнятої гіпот. вик. ч. *124* квт. громади *Чернихів*, заінтвбульованим є право заствву для позичкової суми *600* Зол. — сот. з. п. на річ Каси Стефчика, Коопервтиви з необмеженою відповідальністю в Чернихові.

Квітуючи відбір цеї суми враз з всіми приналежностями зізваляє Каса Стефчика, Кооперативв з необмеженою відповідальністю в Чернихові, щоби цілковите вичеркнення права заставу для довжної суми *600* Зол. — сот. з відсотками по *8%* і всякими иншими приналежностями в довжнім ствні повисшої реальности гіп. вик. ч. *124*, кат. гром. *Чернихів* обнятої заінтабульованим зіствло.

Чернихів, дня *20. червня 1927.*

КАСА СТЕФЧИКА
Кооператива з необмеженою відповідальністю
В ЧЕРНИХОВІ

о. Е. Круліковський *І. Топольський*

(Судова або нотаріяльна леґалізація фірмового підпису Кооперативи).

ВЗІР 25.

Пояснення стр. 119 і 174.

Асиґнати на побір.

	Зол.	сот.
З перенесення . . .		
Ч. п. *1* *Черниxів* дня $^{4}/_{9}$ *1925* р.		
Каса побере } *від 26 членів основателів після залученого виказу*		
на Рок *уділів* *192* Зл. *50* сот.		
„ „ *запасного фонду* *26* „ — „		
„ „ „ „		
„ „ „ „	*218*	*50*
Т. є. *двіставісімнайцять* $^{50}/_{100}$ *Золот.*		
Головна книга *А.* Урядуючий член Заряду:		
Том *I.* стор. *1—26.* *о. Е. Крулїковський*		
Ч. п. *2* *Черниxів* дня $^{10}/_{9}$ *1925* р.		
Каса побере } *від Ковалївки Петра в Черниxові*		
на Рок *вкладок* *260* Зл. — сот.		
„ „ „ „		
„ „ „ „		
„ „ „ „	*260*	—
Т. є. *двістапістьдесять Золотих*		
Головнв книга *Б.* Урядуючий член Заряду:		
Том *I.* стор. *1.* *о. Е. Крулїковський*		
До перенесення . . .	*478*	*50*

ВЗІР 26.

Пояснення стр. 119 і 174.

Асигнати на виплату.

	Зол.	сот.
З перенесення . . .	866	51
Ч. п. 9 *Чернихів* дня $^{10}/_{10}$ *1925* р. **Каса виплатить** *Теодорови Філеви в Чернихові* на Рок *позичок векслевих* *80* Зл. — сот. " " " " " " " " " " " "	80	—
т. є. *вісімдесять Золотих* Головна книга *В. а.* Урядуючий член Заряду: Том *I.* стор. 2. *о. Е. Круліковський*		
Ч. п. *10* *Чернихів* дня $^{10}/_{10}$ *1925* р. **Каса виплатить** *Громадському Урядови в Чернихові на пор. Банку кр. госп.* на Рок *заступств* *500* Зл. — сот. " " " " " " " " " " " "	500	—
т. є. *пятьсот Золотих* Головна книга *Б* Урядуючий член Заряду: Том *I.* стор. 7. *о. Е. Круліковський*		
До перенесення . . .	1446	51

ВЗІР 27. (д. т.)

Пояснення стор. 120, 121, 173—181 і 206—208

ДЕННИК

ПРИХІД.

Місяць Вересень.

РІК

Ч. п. асигнати	Дня	Імя і назвиско платника	Число рахунку	ВПЛАТИВ НА РАХУНОК 1 членських уділів Зл.	с.	2 запасного (резервов.) фонду Зл.	с.	3 вкладок ощадностн Зл.	с.	4 позичок затягнен, (реескопт. векслів) Зл.	с.	5 біжучий Зл.	с.	6 позичок уділених членам на скриптн Зл.	с.	7 векслі Зл.	с.	8 движимостей і недвижностей Зл.	с.	9 цінних паперів власних уділів Зл.	с.	10 відсотків провізії Зл.	с.	11 адміністраційних коштів Зл.	с.	12 спеціяльних фондів Зл.	с.	13 Зл.	с.	14 Зл.	с.	Разом Зл.	с.	Примітка
1	4	26 членів основателів після внказу	А 1—26	192	50	26	—																									218	50	
2	10	Ковалівка Петро	Б 1					260	—																							260	—	
3	„	Вербнець Грнць	А Вв 27, 1	10	—	1	—															2	40	—	50							13	90	Друкн 50 с.
4	12	Кружок Сільськ. Госп.	Б 2					370	—																							370	—	
5	13	Павлик Евстахій	А Вг 28, 1	10	—	1	—															4	—	1	10							16	10	Друкн 50 с. ст. нал. 60 с.
6	„	Завада Михайло	А Вг 28, 2	10	—	1	—															4	80	1	25							17	05	Друки 50 с. ст. нал. 75 с.
		Разом		222	50	29	—	630	—													11	20	2	85							895	55	
														Місяць Жовтень.																				
				222	50	29	—	630	—													11	20	2	85							895	55	
7	9	Кружок Сільськ. Госп.	А 30	50	—	1	—																									51	—	
8	„	Церковне Брацтво	В 3					480	—																							480	—	
9	„	Володарський Іван	Б 4					30	—																							30	—	
10	10	Філь Теодор	А Вв 31, 2	10	—	1	—															1	60	—	50							13	10	Друки 50 с.
11	„	Ягоха Матей	А 32	2	50	1	—																									3	50	
		До перенесення		285	—	32	—	1140	—													12	80	3	35							1473	15	

КАСОВИЙ

1925 (перший).

Таблиця I.

РОЗХІД.

Місяць Вересень.

Ч. п. асигнати	Дня	Імя і назвиско побираючого	Число рахунку	ПІБРАВ НА РАХУНОК 1 членським уділів Зл.	с.	2 запасного (резервов.) фонду Зл.	с.	3 вкладок ощадности Зл.	с.	4 позичок затягнен. (реесконт векслів) Зл.	с.	5 біжучий Зл.	с.	6 позичок уділених членам на скрипти Зл.	с.	7 векслі Зл.	с.	8 движимостей і недвижимостей Зл.	с.	9 цінних паперів власних уділів Зл.	с.	10 відсотків провізії Зл.	с.	11 адміністраційних коштів Зл.	с.	12 спеціяльних фондів Зл.	с.	13 *Заступства* Зл.	с.	14 Зл.	с.	Разом Зл.	с.	Примітка
1	4	о. Едв. Крулїковський	Г/9																					22	75							22	75	Кошти зареєстрування
2	7	Торговельний Суд	Г/9																					8	20							8	20	Кошти оголошення
3	10	Залізничий Уряд	Г/22															18	40													18	40	Фрахт за касу
4	„	Краєвий Патронат	Г/22															206	—													206	—	Залізна каса
5	„	„ „	Г/9																					51	16							51	16	Друки і печатка
6	„	Вербинець Гриць	Вв/1													120	—															120	—	
7	13	Павлик Евстахій	Вд/1											200	—																	200	—	
8	„	Заввда Михайло	Вд/2											240	—																	240	—	
		Разом												440	—	120	—	224	40					82	11							866	51	Готівка 30/9 Зл. 29·04
		Місяць Жовтень.												440	—	120	—	224	40					82	11							866	51	
9	10	Філь Теодор	Вв/2													80	—															80	—	
10	„	Громадський Уряд на поруч. Банку Кр. Госп.	Б/7																									500	—			500	—	
11	30	Порто за вересень і жовтень	Г/9																					2	30							2	30	
		До перенесення												440	—	200	—	224	40					84	41			500	—			1448	81	Готівка 31/11 Зл. 24·34

ВЗІР 27. (д. т.)

Пояснення стор. 120, 121, 173—181 і 206—208

ДЕННИК

ПРИХІД. *Місяць Листопад.* РІК

Ч. п. асигнати	Дня	Імя і назвиско платника	Число рахунку	ВПЛАТИВ НА РАХУНОК 1 членських уділів Зл.	с.	2 запасного (резервов.) фонду Зл.	с.	3 вкладок ощадностн Зл.	с.	4 позичок затягнен. (реескопт. векслів) Зл.	с.	5 біжучий Зл.	с.	6 позичок уділених членам на скриптн Зл.	с.	7 векслі Зл.	с.	8 движимостей і недвижимостей Зл.	с.	9 цінних паперів власних уділів Зл.	с.	10 відсотків і провізії Зл.	с.	11 адміністрацийних коштів Зл.	с.	12 спеціяльних фондів Зл.	с.	13 *Заступства* Зл.	с.	14 Зл.	с.	Разом Зл.	с.	Примітка
		З переиесення		285	—	32	—	1140	—													12	80	3	35							1473	15	
12	7	Горук Василь	А/33	10	—	1	—																									11	—	
13	„	Новак Елисавета	Б/5					145	—																							145	—	
14	„	Іванчук Мартин	А/34	10	—	1	—																									11	—	
15	„	Громада Черннхів	Б/6					72	15																							72	15	
16	9	Пелех Василь	А/35	2	50	1	—																									3	50	
17	„	Центральна Каса	Б/10							3000	—																					3000	—	
18	10	Банк Краєв. Господ.	Б/7																			3	33					500	—			503	33	
19	12	Центральна Касв	Б/11									2801	50																			2801	50	
20	„	„ „	Б/11									20	—																			20	—	
21	„	Горук Василь	Вв/3																			5	—	—	50							5	50	Друкн 50 с.
22	„	Пелех Василь	А/35, Вв/4	7	50																	3	20	—	50							11	20	„
23	„	Махно Осип	А/36, Вв/5	10	—	1	—															6	—	—	50							17	50	„
24	„	Новак Елнсавета	А/37, Вв/6	10	—	1	—															8	—	—	50							19	50	„
25	„	Іванчук Мартин	А/34, Вв/7	10	—																	8	—	—	50							18	50	„
26	„	Садовський Володимир	А/38, Вв/8	10	—	1	—															6	—	—	50							17	50	„
		До переиесення		355	—	38	—	1357	15	3000	—	2821	50									52	33	6	35			500	—			8130	33	

КАСОВИЙ

Таблиця II.

1925 (перший). *Місяць Листопад.* РОЗХІД.

Ч. п. асигнати	Дня	Імя і назвиско побираючого	Число рахунку	ПІБРАВНА РАХУНОК 1 членських уділів Зл.	с.	2 запасного (резервов.) фонду Зл.	с.	3 вкладок ощадности Зл.	с.	4 позичок звтягнен. (ресконт. векслів) Зл.	с.	5 біжучий Зл.	с.	6 позичок уділених членам на скрипти Зл.	с.	7 векслі Зл.	с.	8 движимостей і недвижимостей Зл.	с.	9 цінних паперів власних уділів Зл.	с.	10 відсотків провізії Зл.	с.	11 адміністраційних коштів Зл.	с.	12 спеціяльних фондів Зл.	с.	13 *Заступства* Зл.	с.	14 Зл.	с.	Разом Зл.	с.	Примітка
		З перенесення												440	—	200	—	224	40					84	41			500	—			1448	81	
12	8	Факт. І. Топольського ив пор. „Госп." Краків	Б/14																									183	74			183	74	
13	9	Центральна Каса	Б/11									2853	80							100	—	45	—	1	20							3000	—	
14	12	„ „ порто	Г/9																					1	50							1	50	
15	„	Купно 5% конрев. поз.	Г/36																	20	—											20	—	
16	„	Ковалівка Петро	Б/1					260	—													1	62									261	62	
17	„	Горук Василь	Вв/3													250	—															250	—	
18	„	Пелех Василь	Вв/4													160	—															160	—	
19	„	Махно Осип	Вв/5													300	—															300	—	
20	„	Новак Елисавета	Вв/6													400	—															400	—	
21	„	Іванчук Мартин	Вв/7													400	—															400	—	
22	„	Садовський Волод.	Вв/8													300	—															300	—	
23	„	Федорович Іван	Вв/9													300	—															300	—	
24	„	Основа Андрей	Вд/3											350	—																	350	—	
25	„	Бабій Осип	Вд/4											250	—																	250	—	
26	„	Ягоха Матей	Вд/5											400	—																	400	—	
		До перенесення						260	—			2853	80	1440	—	2310	—	224	40	120	—	46	62	87	11			683	74			8025	67	

ДЕННИК

ПРИХІД. *Місяць Листопад.* РІК

Ч. п. асигнати	Дня	Імя і назвиско платника	Число рахунку	ВПЛАТИВ НА РАХУНОК 1 членських уділів Зл.	с.	2 запасного (резервов.) фонду Зл.	с.	3 вкладок ощадностн Зл.	с.	4 позичок затягнен. (ресескост. векслів) Зл.	с.	5 біжучий Зл.	с.	6 позичок уділених членам на скрипти Зл.	с.	7 векслі Зл.	с.	8 движимостей і недвижимостей Зл.	с.	9 цинних паперів власних уділів Зл.	с.	10 відсотків провізії Зл.	с.	11 адміністраційних коштів Зл.	с.	12 спеціяльних фондів Зл.	с.	13 *Заступства* Зл.	с.	14 *Інкаса векслів* Зл.	с.	Разом Зл.	с.	Примітка
		З перенесення		355	—	38	—	1357	15	3000	—	2821	50									52	33	6	35			500	—			8130	33	
27	12	Федорович Іван	А/39, Вв/9	10	—	1	—															6	—	—	50							17	50	Друки 50 с.
28	„	Осиова Андрей	А/40, Вд/3	10	—	1	—															7	—	1	55							19	55	Друки 50 с. ст. нал. 1·05
29	„	Бабій Осип	А/41, Вд/4	10	—	1	—															5	—	1	25							17	25	Друки 50 с. ст. нал. 75 с.
30	„	Ягоха Матей	А/32, Вд/5	17	50																	8	—	1	70							27	20	Друки 50 с. ст. нал. 1·20
31	15	Інкасо векля Н. Новака на рах. І. Гелі	Б/173																											250	—	250	—	
32	„	Провізія за інкасо																				2	50									2	50	
		Разом		402	50	41	—	1357	15	3000	—	2821	50									80	83	11	35			500	—	250	—	8464	33	
		Місяць Грудень.																																
				402	50	41	—	1357	15	3000	—	2821	50									80	83	11	35			500	—	250	—	8464	33	
33	10	Вербнець Гриць	Вв/1													30	—					1	80									31	80	
34	13	Павлик Евстахій	Вд/1											50	—							3	—									53	—	
35	„	Завада Михайло	Вд/2																			4	80									4	80	
		До перенесення		402	50	41	—	1357	15	3000	—	2821	50	50	—	30	—					90	43	11	35			500	—	250	—	8553	93	

КАСОВИЙ

Таблиця III.

1925 (перший).

Місяць Листопад.

РОЗХІД.

Ч. п. асигнати	Дня	Імя і назвиско побираючого	Число рахунку	ПІБРАВ НА РАХУНОК 1 членських уділів Зл.	с.	2 запасного (резервов.) фонду Зл.	с.	3 вкладок ощадности Зл.	с.	4 позичок затягнен (реесконт. векслів) Зл.	с.	5 біжучий Зл.	с.	6 позичок уділених членам на скрипти Зл.	с.	7 векслі Зл.	с.	8 движимостей і недвижимостей Зл.	с.	9 цінних паперів і власних уділів Зл.	с.	10 відсотків провізії Зл.	с.	11 адміністраційних коштів Зл.	с.	12 спеціяльних фондів Зл.	с.	13 *Заступства* Зл.	с.	14 *Інкаса векслів* Зл.	с.	Разом Зл.	с.	Примітка
		З перенесення						260	—			2853	80	1440	—	2310	—	224	40	120	—	46	62	87	11			683	74			8025	67	
27	12	Кружок Сільського Господаря	Б/2					150	—																							150	—	
28	15	Ц. Каса інкасов. Вексель І. Гелі	Б/173																											250	—	250	—	
29	30	Короленко Семен	Г/22															2	—													2	—	
30	"	Бюрові видатки й порто за листопад	Г/9																					1	65							1	65	
		Разом						410	—			2853	80	1440	—	2310	—	226	40	120	—	46	62	88	76			683	74	250	—	8429	32	Готівка 30/11 1925 Зл. 31·01
		Місяць Грудень.																																
								410	—			2853	80	1440	—	2310	—	226	40	120	—	46	62	88	76			683	74	250	—	8429	32	
31	16	Церковне Брацтво	Б/3					80	—																							80	—	
32	31	Іван Топольський	Г/5																					10	—							10	—	
		До перенесення						490	—			2853	80	1440	—	2310	—	226	40	120	—	46	62	98	76			683	74	250	—	8519	32	

ВЗІР 27. (д. т.)

Поясиення стор. 120, 121, 173—181 і 206—208

ДЕННИК

ПРИХІД. *Місяць Грудень.* **РІК**

Ч. п. асигнати	Дня	Імя і назвиско платника	Число рахунку	ВПЛАТИВ НА РАХУНОК 1 членських уділів Зл.	с.	2 запасного (резервов.) фонду Зл.	с.	3 вкладок ощадности Зл.	с.	4 позичок затягнени (реесконт. векслів) Зл.	с.	5 біжучий Зл.	с.	6 позичок уділених членам на скрипти Зл.	с.	7 векслі Зл.	с.	8 движимостей і недвижимостей Зл.	с.	9 цінних паперів і власних уділів Зл.	с.	10 відсотків і провізії Зл.	с.	11 адміністраційних коштів Зл.	с.	12 спеціяльних фондів Зл.	с.	13 *Заступства* Зл.	с.	14 *Інкаса векслів* Зл.	с.	Разом Зл.	с.	Примітка
		З переиесения		402	50	41	—	1357	15	3000	—	2821	50	50	—	30	—	—	—	—	—	90	43	11	35	—	—	500	—	250	—	8553	93	
36	31	% иалежний від „Господара" в Кракові																				2	13									2	13	
37	„	% допис. до біж. рах. в Центр. Касі																				1	02									1	02	
38	„	% допис. до вкладок ощадности						10	94																							10	94	
		Разом		402	50	41	—	1368	09	3000	—	2821	50	50	—	30	—	—	—	—	—	93	58	11	35	—	—	500	—	250	—	8568	02	
		Розхід р. 1925		—	—	—	—	490	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	57	56	—	—	—	—	—	—	250	—	—	—	
		До переиес. ив р. 1926		402	50	41	—	878	09	3000	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	36	02	—	—	—	—	—	—	—	—	4357	61	
		До переиесения																																

КАСОВИЙ

Таблиця IV.

1925 (перший). *Місяць Грудень.* РОЗХІД.

Ч. п. асигнати	Дня	Імя і назвиско побираючого	Число рахунку	ПІБРАВ НА РАХУНОК 1 членським уділів Зл.	с.	2 запасного (резервов.) фонду Зл.	с.	3 вкладок ощадности Зл.	с	4 позичок затягиен. (ресконт. векслів) Зл.	с.	5 біжучий Зл.	с.	6 позичок уділенних членам на скриптн Зл.	с.	7 векслі Зл.	с.	8 движимостей і недвижимостей Зл.	с.	9 цінних паперів і власних уділів Зл.	с.	10 відсотків провізії Зл.	с.	11 адміністраційних коштів Зл.	с.	12 спеціяльних фондів Зл.	с.	13 *Заступства* Зл.	с.	14 *Інкаса векслів* Зл.	с.	Разом Зл.	с.	Примітка
		З перенесення		—	—	—	—	490	—	—	—	2853	80	1440	—	2310	—	226	40	120	—	46	62	98	76	—	—	683	74	250	—	8519	32	
33	31	% доп. до належ. „Господара" в Кракові	Б/14																									2	13			2	13	
34	„	% допнс. до біж. рах. в Центр. Касі	Б/11									1	02																			1	02	
35	„	% допнс. до вкладок ощадности																				10	94									10	94	
		Разом		—	—	—	—	490	—	—	—	2854	82	1440	—	2310	—	226	40	120	—	57	56	98	76	—	—	685	87	250	—	8533	41	Готівка 31/12 1925 Зл. 34·61
		Приходи р. 1925		—	—	—	—	—	—	—	—	2821	50	50	—	30	—	—	—	—	—	—	—	11	35	—	—	500	—	—	—	—	—	
		До перенес. на р. 1926		—	—	—	—	—	—	—	—	33	32	1390	—	2280	—	226	40	120	—	—	—	87	41	—	—	185	87	—	—	4323	—	
		До перенесення																																

ВЗІР 27. (д. т.)

Пояснення стор. 120, 121, 173—181 і 206—208

ДЕННИК

ПРИХІД. *Місяць Січень-Грудень.* РІК

Ч. п. асигнати	Дня	Імя і назвиско платника	Число рахунку	ВПЛАТИВ НА РАХУНОК 1 членських уділів Зл.	с.	2 запасного (резервов.) фонду Зл.	с.	3 вкладок ощадностн Зл.	с.	4 позичок затягнен. (ресконт. векслів) Зл.	с.	5 біжучий Зл.	с.	6 позичок уділених членам на скрипти Зл.	с.	7 векслі Зл.	с.	8 движимостей і недвижимостей Зл.	с.	9 цінних паперів власних уділів Зл.	с.	10 відсотків провізії Зл.	с.	11 адміністраційних коштів Зл.	с.	12 спеціяльних фондів Зл.	с.	13 *Заступства* Зл.	с.	14 *Інкаса векслів* Зл.	с.	Разом Зл.	с.	Примітка
		З перенесення з р. 1925		402	50	41	—	878	09	3000	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	36	02	—	—	—	—	—	—	—	—	4357	61	
		Цілорічні касові оборотн (сумарично)		437	50	36	—	8252	23	5000	—	10545	—	3280	—	4550	—	2	—	—	—	687	87	135	40	—	—	485	87	1500	—	34911	87	
		Разом		840	—	77	—	9130	32	8000	—	10545	—	3280	—	4550	—	2	—	—	—	723	89	135	40	—	—	485	87	1500	—	39269	48	
	31/12	% допис. до біж. рах. в Ц. Касі										4	52																			4	52	
	„	% допис. до біж. рах. з членами																				10	11									10	11	
	„	% допис. до вкладок						166	90																							166	90	
	„	відпис на движимостях																24	50													24	50	
	„	відпис на цінних паперах після курсу																		4	—											4	—	
	„	зиск р. 1925 приділ. до запасного фонду				8	88																									8	88	
	„	% допнсаний до запасного фонду				3	64																									3	64	
		Разом		840	—	89	52	9297	22	8000	—	10549	52	3280	—	4550	—	26	50	4	—	734	—	135	40	—	—	485	87	1500	—	39492	03	
		Розходи р. 1926		10	—	—	—	2436	56	3250	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	445	51	—	—	—	—	185	87	—	—	—	—	
		До перенес. на р. 1927		830	—	89	52	6860	66	4750	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	288	49	—	—	—	—	300	—	—	—	13118	67	
		До перенесення																																

КАСОВИЙ

1926 (другий). *Місяць Січень-Грудень.* Таблиця V.

РОЗХІД.

Ч. п. асигнати	Дня	Імя і назвиско побираючого	Число рахунку	ПІБРАВ НА РАХУНОК 1 членським уділів Зл.	с.	2 запасного (резервсв.) фонду Зл.	с.	3 вкладок ощадности Зл.	с.	4 позичок затягнен. (ресконт. векслів) Зл.	с.	5 біжучий Зл.	с.	6 позичок уділених членам нв скрипти Зл.	с.	7 векслі Зл.	с.	8 движимостей і недвижимостей Зл.	с.	9 цінних паперів власних уділів Зл.	с.	10 відсотків провізії Зл.	с.	11 адміністраційних коштів Зл.	с.	12 спеціяльних фондів Зл.	с.	13 *Заступства* Зл.	с.	14 *Інкаса векслів* Зл.	с.	Разом Зл.	с.	Примітка
		З перенесення з р. 1925		—	—	—	—	—	—	—	—	33	32	1390	—	2280	—	226	40	120	—	—	—	87	41	—	—	185	87	—	—	4323	—	Готівка д. 1/1 1926
		Цілорічні касові обороти (сумарично)		10	—	—	—	2436	56	3250	—	10707	80	7710	—	8370	—	21	—	100	—	266	45	249	55	—	—	—	—	1500	—	34621	36	Зл. 34·61
		Разом		10	—	—		2436	56	3250	—	10741	12	9100	—	10650	—	247	40	220	—	266	45	336	96	—	—	185	87	1500	—	38944	36	
	31/12	% допис. до біж. рах. в Ц. Касі																				4	52									4	52	
	„	% допис. до біж. рах. з членами										10	11																			10	11	
	„	% допис. до вкладок																				166	90									166	90	
	„	Уморення движимостей																						24	50							24	50	
	„	Страта на курсі цінних паперів																				4	—									4	—	
	„	Зиск р. 1925 приділ. до запасного фонду																						8	88							8	88	
	„	% дописанні до запасного фонду																				3	64									3	64	Готівка д. 31/12 1926
		Разом		10	—	—	—	2436	56	3250	—	10751	23	9100	—	10650	—	247	40	220	—	445	51	370	34	—	—	185	87	1500	—	39165	91	Зл. 325·12
		Приходи р. 1926		—	—	—	—	—	—	—	—	10549	52	3280	—	4550	—	26	50	4	—	—	—	135	40	—	—	—	—	1500	—	—	—	
		До перенес. на р. 1927		—	—	—	—	—	—	—	—	201	71	5820	—	6100	—	220	90	216	—	—	—	234	94	—	—	—	—	—	—	12793	55	
		До перенесення																																

ВЗІР 28.

Пояснення стор. 121 і 181.

Бльочок до занотовання шконтра каси

(по скінченім касовім урядованню або при контролі каси)
в дні 31. грудня 1925 р.

В Деннику касовім обчислено в рахунку	Прихід включно до поз. 35		Розхід включно до поз. 32		Позісталість			
					приходу		розходу	
	Зол.	с.	Зол.	с.	Зол.	с.	Зол.	с
1. Членських уділів	402	50	—	—	402	50	—	—
2. Запасного фонду	41	—	—	—	41	—	—	—
3. Вкладок ощадности	1357	15	490	—	867	15	—	—
4. Затягн. поз. (рееск. векс.)	3000	—	—	—	3000	—	—	—
5. Біжучих рахунків	2821	50	2853	80	—	—	32	30
6. Поз. уділ. чл. на скрипти	50	—	1440	—	—	—	1390	—
7. Поз. уділ. чл. на векслі	30	—	2310	—	—	—	2280	—
8. Движим. і недвижім.	—	—	226	40	—	—	226	40
9. Цінних паперів і власн. уділів	—	—	120	—	—	—	120	—
10. Відсотків і провізій	90	43	46	62	43	81	—	—
11. Адміністр. коштів	11	35	98	76	—	—	87	41
12. Спеціяльних фондів	—	—	—	—	—	—	—	—
13. Заступства	500	—	683	74	—	—	183	74
14. Інкасованих векслів	250	—	250	—	—	—	—	—
Разом	8553	93	8519	32	4354	46	4319	85
Поліпшається готівкою					—	—	34	61
Знайдено в касі:								
Банкнотами $^{2}/_{10}$					20	—		
Золотом					—	—		
Сріблом					5	—		
Дрібною монетою					6	45		
Векслями (блянк.)					2	40		
Стемплями					—	75		
Разом							34	60
Проте недобір							—	1

покритні завідателями каси.

Підписи шконтруючих:

ВЗІР 29.

Пояснення стор. 122, 183—185.

Сторона Ч.

Книга членів

а) Реєстр

1	2	3	4	5	6			
Число реєстру згідне з ч. декляраці	Імя і назвиско члена	Заняття члена і кілько морг. грунту посідає	Місце замешкання	День ухвали приняття до Кооперат.	Здекляровані уділи			
					Дня	Скількість	Дня	Скількість
1 до 26	Члени основателі (вписати поіменно кождого з окрема)			3/9 1925				
27	Вербнець Гриць	господар 5 моргів	Черників	5/9 1925	10/9 1925	1		
28	Павлик Стах	кравець 1½ морг.	„	5/9 1925	13/9 1925 25/9 1926	1 1		
29	Завада Міхал	господар 3 морги	„	5/9 1925	13/9 1925	1		
30	Рільничий Кружок	Коопер.	„	5/10 1925	9/10 1925	5		
31	Філь Теодор	господар 8½ морг.	„	5/10 1925	17/10 1925	1		
32	Ягоха Матвій	господар 12 морг.	„	5/10 1925	10/10 1925 12/11 1925	1 1		
33	Горук Василь	господар 6 моргів	„	3/11 1925	7/11 1925	1		
34	Іванчук Мартин	учитель	„	3/11 1925	7/11 1925 12/11 1925 1/4 1926	1 1 1		

і уділів (*А*).

членів.

Сторона Ч.

7		8	9				10	11	
Виповіджені уділи		Перестав бути учасником з виповідженим уділом дня	Доплати на покриття страт				День виповідження членства, смерти, виключення	День, в котрім перестав бути членом	Примітки (дати довершення вписів і т. п.)
			Доконані		Звернені				
Дня	Скількість		Дата	Квота	Дата	Квота			
20/11 1926 26/9 1929	1 1	31/12 1926 31/12 1929					15/9 1929	31/12 1929	

Кінцева сторона Реєстру членів.

Обсяг принятої відповідальности:

Члени відповідають за зобовязання Кооперативи на основі статута *Каси Стефчика* з дня *5. серпня 1925* р. і ухвали Загального Збору з дня *5. серпня 1925* р. задеклярованими уділами і *кроми цього цілим своїм майном.* .....

.....

Фірмовий підпис:

КАСА СТЕФЧИКА

Кооператива з необмеженою відповідальністю

В ЧЕРНИХОВІ

о. Е. Круліковський *Іван Топольський*

***) Зміна обсягу принятої відповідальности членів:**

На основі ухвали Загального Збору з дня ..... 19..... в справі зміни ..... статута зареєстрованого дня ..... 19 ..... до Ч. фірм. ..... відповідальність членів за зобовязання Кооперативи змінено .....

.....

*) Примітка: Виповнюється в случаю зміни первісного статута в справі відповідальности необмеженої на обмежену або на відворот.

Подрібні пояснення до взору 30.

В цій книзі призначується для кождого члена дві сторінки (одно фоліо). Кожде таке фоліо складається з 4-ох частей, які є призначенні до відноту-вування взаємин того самого члена (яко члена) до Кооперативи.

а) Но підставі ухвали Заряду з дня 5. жовтня 1925 р. о приняттю п. Матвія Яґохи до Коопер. Стефчика, приготував для нього касієр яко секретер Кооперативи декларацію приступлення, виповнюючи точно й старанно друкований формуляр на спосіб уноглядненний на взорі почилим друком (курсивом) і тоді доперив — по ухвалі й виповненню формуляра — підписує новоприйнятий член власноручно декларацію, а Заряд Кооперативи потверджує правильне виставлення цього документу через умисною дети ухвали і фірмового підпису (т. є. печатки Кооперативи і підписи 2-ох членів Заряду). Коли член яко уміє писати і на місци підпису кладе знак хреста або відтиск пальця, тоді цей знак засвідчує (при Кооперативах з необмеженою відповідальністю) начальник громади, солтис, суд, нотар або поліційний уряд — а в Кооперативах з обмеженою відповідальністю два свідки.

б) Друга часть формуляра б) призначено є на декларування через цього-ж члена дальших уділів необмежних декларацією приступлення (під а), як також на виповідження всіх дальших уділів з виняткою остаточного, якого виповідження є рівнозначне з виповідженням членства і вказане є в части в).

Коли член, який декларує або виповідає дальші уділи не уміє підписатися, повинен зомістити знак руки, який має бути стверджений підписами двох свідків.

В примірі є увагляднене, що п. М. Яґохе декларував дня 12/11 1925 р. другий уділ, а дня 20/11 1926 виповів його, задержуючи собі на дальше в Касі Стефчика тільки один уділ.

в) В третій части формуляра ві увагляднюється зірвання взаємин члена (яко члена) з Кооперативою, а це з причин: добровільного уступлення, смерти, виключення або переселення поза округу Кооперативи.

Добровільне виступлення члена з Кооперативи опирається на декларації виповненій в першій передтці і підписовій власноручно членом. Коли член не уміє писати, то його знак зроблений в місце підпису потверджують два свідки, які відписуються по лінії сторони формуляра.

На взірці бачимо, що п. М. Яґоха зголосив і підписав своє виступлення з Коопер. Стефчика дня 25. вересня 1929 р. т. є. згідно з приписами статуту на 3 місяці перед кінцем року.

г) Рахунок уділу під г) члена в декларації подвоєно (Матвія Яґохи) представляється так, що в дні підписання декларації (10 жовтня 1925 р.) вилатив він на підставі оспіґнати приходів ч. 11. уділову рату в квоті Зол. 2.50. При декларованю другого уділу дня 12. листопада 1925 р. доповнив член перший уділ й вилатив під разу цілий другий уділ вносячи до каси квоту Зол. 17.50 на підставі оспіґнати приходів Ч. 30.

По виповідженю одного уділу на місяць перед кінцем адміністраційного року (1926-го), виносується по попередним доданю вилачених квот, — зворот цього-ж уділу в дні виплати (дня 6. липня 1927) ц. зн. тоді, коли по відбуттю Загального Збору за 1926-ий рік М. Яґоха зголосився по відбір гроша. Виплату 10 — Золотих доверено на підставі розходової оспіґнати Ч. 54.

На підставі зголошеного на час виступлення з Кооперативи доконано звороту другого (й останнього) уділу в дні 15. серпня 1930 р. оспіґнатою розходів Ч. 157. Також і ця виплата послідувала по відбуттю Загального Збору та затвердженню замкнення рахунків за рік 1929. Тому то рахунок уділу члена вирівнано й замкнено.

ВЗІР 30.

Пояснення стор. 102, 122, 183—185.

Сторона: _____

Книга членів

б) Декларація

Ч. біжуче члена згідне з числом реєстру: *32.*

Декларація приступления до Кооперативи.

Я підписаний *Ясова Матвій,* звання *рільник,* замешкалий в *Черниховї* ч. конск. *46* заявляю отсим, що приступаю яко член до Кооперативи (фірма) *Каса Стефчика, Кооператива з необмеженою відповідальністю в Черниховї* з *1* уділом в квоті *10 Зол.* словами *десять Золотих* і піддаючися безуслівно приписам статута, котрий мені є точно відомий, зобовязуюся відповідати за зобовязання Кооперативи до висоти означеної статутом. Рівночасно — в случаю повзяття Загальними Зборами відповідної ухвали — декларую цим належи мені з титулу дивіденди або поділу зисків квоти на дальші уділи і уповажняю Заряд до довершення на моїм рахунку впису і усталення стану уділів відповідно до припадаючих мені квот. (а)

Черників, дня *10. жовтня 1925* р.

_____

_____

Коли член не вме писати, підпис уряду, в Кооперативах з обмеж. відповід. двох свідків, що стверджують власноручність знаку.

Ясова Матвій

Власноручний підпис або знак члена.

Печать і підпис Заряду:

КАСА СТЕФЧИКА

Кооператива з необмеженою відповідальністю

В ЧЕРНИХОВІ

о. Е. Круликовський *І. Топольський*

Принято на члена ухвалою з дня *5. жовтня 1925* р.

добровільного виступления

Виступления з Кооперативи в наслідок:

Підписаний виповідає цим членство в Кооперативі (фірма): *Каса Стефчика, Кооператива з необмеженою відповідальністю в Черниховї.*

Черників, дня *25. вересня 1929*

_____

_____

Коли член писати не вме, підпис свідків, що стверджують власноручність знаку.

Ясова Матвій

Власноручний підпис або знак члена. (в)

смерти дня

виключения дня

переселения

Фірмовий підпис Заряду.

й уділів (А).

й рахунок уділу. Сторона:

Декларація

до вплачення або виповідження дальших уділів.

Дата	Декларую або виповідаю (вписати словами)	Число уділів (словами)	Підпис або власноручний знак члена	О скільки член не уміє писати — підпис двох свідків, котрі стверджують власноручність знаку	Дата і підпис Заряду
12/XI 1925	декларую	один	Матвій Ягоха		12/XI. 1925 о. Круліковський І. Топольський
	Стан . . .	два			
20/XI 1926	виповідаю	один	Матвій Ягоха		20/XI. 1926 о. Круліковський І. Топольський
	Стан . . .	один			
	Стан . . .				
	Стан . . .				
	Стан . . .				

Рахунок уділів:

Рік, місяць і день	Ч. п. приходу або розходу касов.	Пособлення оплати або оплати — дванцу або відпису	Квота Зол.	Квота с.	Рік, місяць і день	Ч. п. приходу або розходу касов.	Пособлення вплати або виплати — дванцу або відпису	Квота Зол.	Квота с.
10/X 1925	11	вплт. на уділ	2	50			З перенес.	10	—
12/XI 1925	30	„ „ „	17	50	15/VIII 1930	157	зворот уділу	10	—
		разом . .	20					—	—
6/VII 1927	54	зворот уділу	10						
		До перенес.	10						

ВЗІР 31.

Пояснення стор. 102 і 185.

КАСА СТЕФЧИКА

Кооператива з необмеженою відповідальністю

В ЧЕРНИХОВІ

КНИЖОЧКА УДІЛОВА

Число порядк. *32* Спису членів.

Імя і назвиско члена: Матвій Ягоха

Звання і місце замешкання: господар в Чернихові

Фірмовий підпис кооперативи:

КАСА СТЕФЧИКА

Кооператива з необмеженою відповідальністю

В ЧЕРНИХОВІ

о. Е. Круліковський — наст. Заряду

І. Топольський — касієр

Вписове Зол. *1* сот. — заплачено

ПРИМІТКА: Тільки ті вплати і виплати узнається за важні, які є потверджені підписами обох завідателів Каси (касієра і настоятеля або заступника настоятеля Заряду).

До взору 31.

Рік, місяць і день	Ч. порід прих. і роз. Дні і асов.	УДІЛ і ДИВІДЕНДА			Квота вплачена або виплачена словами і підпис обох завідателів Каси
		Пооособлення вплати або допису і виплати або відпису	Квота		
			Зол.	сот.	
1925 10. X.	11	Уділ	2	50	Два Зол. 50/100 Зол. о. Е. Круліковський І. Топольський
1925 12. XI.	30	"	17	50	Сімнайцять Зол. 50/100 Зол. о. Е. Круліковський І. Топольський
		Разом	20	—	
1927 6. VII.	54	Зворот уділу	10	—	Десять Зол. о. Е. Круліковський І. Топольський
		Позістало	10	—	
1930 15. VIII.	157	Зворот уділу	10	—	Десять Зол. о. Е. Круліковський І. Топольський
			—	—	
					Матвій Ягоха
		До перенесення			

ВЗІР 32 а).

Пояснення стор. 123, 185—186 і 198.

Книга

а) **Рахунок вкладок**

Ч. *12.* *Іван Федорович, коваль в Чернихові.*

	Рік	Місяць	День	Ч. н. приходу або розходу Дон. кас	Пособлення вплати або звороту і стану вкладок	Капітал Зл.	Капітал с.	Процент до 31. грудня Зл.	Процент до 31. грудня с.	Процент до 31. грудня %	Примітки
1	1926	Квітень	4	162	Вкладка	150	—	4	78	4½	
2	1926	Жовтень	19	216	Зворот	30	—		29	„	
					Стан	120	—	4	49		
3	1926	Грудень	10	598	Вкладка	50	—		09	„	
					Стан	170	—	4	58		
4	1926	Грудень	31	640	% допис.	+ 4	58	— 4	58		
	1927	Січень	1		Стан	174	58	7	83	„	
5	1927	Грудень	31	709	% допис.	+ 7	83	— 7	83		
	1928	Січень	1		Стан	182	41	8	19		
6	1928	Травень	3	276	Вкладка	60	—	1	69	„	
					Стан до перенесення	242	41	9	88		

вкладок (Б).

ощадности.

Подрібне пояснення приміру.

В переведених на боці і понизше примірах наведено майже всі можливі комбінації (случаї), що відносяться до вкладок ощадности. Хто хоче сам вивчитися ведення цеї книжки, тому треба передовсім відписати ці приміри і зрозуміти докладно кожду подробицю; опісля треба перробити після цего взірця кілька инших примірів. Передовсім треба привикнути до цего, шоби при кождій новій вплаті вкладки ощадности як і при звороті обраховувати **відразу** і приписувати з гори процент до кінця року і відразу обчислити також в слідуючій позиції і виписувати **стан** через додання або відоймлення від попередних позицій так в капіталі, як у відсотках.

1	**Перша вкладка.** Дня 4. квітня 1926 вплачує Іван Федорович 150 Зол., котрі записується отже яко вкладку в капіталі і зараз обраховується „процент" до 31. грудня того самого року т. є. за $8^1/_2$ місяця (від 15. квітня) після принятої Кооперативою стопи процентової н. пр. $4^1/_2$%, що становить 4 Зол. 78 сот.
2	**Зворот вкладки.** Дня 19. жовтня 1926 виймає Федорович 30 Зол.; отже записується отсю двту, в яко зворот в „капіталі" 30 Зол. і від цеї квоти зараз обраховується (потрочується) процент до 31. грудня (т. є. за $2^1/_2$ місяця, рахуючи від 15. жовтня), в квоті 29 сот. В слідуючій лінії обраховується зараз через відоймлення того, що виплачено і записується під тою самою датою „стан" т. є. решту так в капіталі, як і в проценті до 31. грудня (4 Зол. 49 сот).
3	**Нова вкладка.** Дня 10. грудня приносить Федорович яко нову вкладку 50 Зол., котрі записується отже в капіталі і зараз обраховується процент до 31. грудня т. є. 9 сот., після чого безпроволочно в слідуючій лінії обраховується через додання того, що прибуло, „стан" т. є. належність Федоровича від Кооперативи так в капіталі як і в відсотках до 31. грудня.
4	**Допнсання (скапіталізовання) відсотків.** Федорович не зголошується в грудни зовсім по нвлежний йому від вкладок процент, тому цей процент дописується йому до капітвлу таким способом, що під датою 31. грудня 1926 під назвою „% дописаний" додається в „капітвлі" квоту належного проценту а в „процентах" відіймається отсю саму квоту; додавання значимо знаком +; відіймання знаком —. В слідуючій лінії під датою 1. січня слідуючого року переноситься „ствн" т. є. решту з попереднього року, записуючи в „капіталі" суму 2 попередних позицій а у відсотках не лишається нічого, лиш на слідуючий рік обраховується відразу процент до 31. грудня.
5	**Допнсання (скапіталізовання) відсотків.** Через цілий слідуючий рік Федорович нічого не вкладає, ані нічого не виймає, ані не зголошується в грудни по належний процент. Тому цей процент (7 Зол. 83 сот.) в дні 31. грудня 1927 під назвою „% дописаний" записується в капіталі зі знаком + в в відсотках зі знаком — і в слідуючій лінії під датою 1. січня 1928 яко „стан" вписується в капіталі квоту, яка вийде з додавання (182 Зол. 41 сот), у відсотках не лишається нічого з відіймання, але від нового стану обраховується відразу процент по конець грудня 1928 т. є. в сумі 8 Зол. 19 сот.
6	**Нова вкладка.** Дня 3. травня 1928 вклвдає Федорович знова 60 Зол., від котрих дописується йому зараз процент обрахований до 31. грудня (1 Зл. 69 с.) а в слідуючій лінії обраховується „стан" через додання так в капіталі (242 Зл. 41 с.) як і в процентах (9 Зл. 88 с.).

ВЗІР 32 а) (т. д.)

Пояснення стор. 123, 185—186 і 198.

Книга

а) Рахунок вкладок

Ч. *12.* *Іван Федорович, коваль в Чернихові.*

	Рік	Місяць	День	Ч. п. приходу або розходу Дев. кас.	Пооособлення виплати або звороту і стану вкладок	Капітал Зл.	Капітал с.	Процент до 31. грудня Зл.	Процент до 31. грудня с.	%	Примітки
					З перенесення	242	41	9	88		
7	1928	Серпень	26	202	Зворот	25	—		38	4½	
					Стан	217	41	9	50		
8	1928	Грудень	31	801	% готівкою			— 9	50		
	1929	Січень	1		Стан	217	41	9	77		
9	1929	Березень	19	288	Вкладка	80	—	2	70	„	
					Стан	297	41	12	47		
10	1929	Грудень	31	827	% допис.	+12	47	—12	47		
	1930	Січень	1		Стан	309	88	13	91		
11	1930	Лютий	12	112	Зворот	12	47		45	„	
					Стан	297	41	13	46		20/8 випов. цілу вкл. на 25/9
12	1930	Вересень	26	455	Зворот	297	41	3	92	„	
					Стан	—	—	9	54		
	1930	Вересень	26	455	% готівкою			9	54		

вкладок (Б) т. д.

ощадности.

Подрібне пояснення приміру.

В переведених побіч і понизше примірах наведено майже всі можливі комбінації (случаї), що відносяться до вкладок ощадности. Хто хоче сам вивчитися ведення цеї книжки, тому треба передовсім відписати отсі приміри і зрозуміти докладно кожду подробицю; опісля треба переробити після цего взірця кілька инших примірів. Передовсім треба привикнути до того, щоби при кождій новій вплаті вкладки ощадности як і при звороті обраховувати **відразу** і приписувати з гори процент до кінця року і відразу обчисляти також в слідуючій позиції і виписувати **стан** через додання або відіймлення від попередних позицій так в капіталі, як у відсотках

7	**Зворот вкладки.** Дня 26. серпня 1928 виймає Федорович 25 Зол., які записується тому яко зворот в капіталі і потручується від них зараз процент яко неналежний по день 31. грудня (38 сот.); в слідуючій лінії обраховується „стан" через відіймлення так в капіталі (217 Зол. 41 сот.) як і в відсотках (9 Зол. 50 сот.).
8	**Виплата відсотків з кінцем року в готівці.** В дні 31. грудня 1928 зголошується Федорович по належний йому процент, вже з гори обрахований. Отже виплачується і записує під датою 31. грудня „% готівкою" квоту 9 Золот. 50 сот., а в слідуючім році під датою 1. січня записується позісталий капітал, від котрого обраховується зараз процент по конець р. 1929.
9	**Нова вкладка.** Дня 19 березня вкладає Федорович 80 Зол., від котрих обраховується отже зараз і записує процент до 31. грудня (2 Зол. 70 сот.) а в слідуючій лінії обраховується і записує „стан" так в капіталі (297 Зол. 41 сот.), як у відсотках (12 Зол. 47 сот.).
10	**Скапіталізовання відсотків.** Тому, що до кінця грудня не зголосився Федорович по процент, отже дописується його до капіталу під датою 31. грудня 1929 яко % дописаний (+) до капіталу в квоті 12 Зол. 47 сот. і отсю саму квоту відіймається (—) з рубрики процентів так, що з днем 1. січня 1930 оказується „стан" в капіталі 309 Зол. 88 сот., від котрих обраховується зараз процент до 31. грудня (слідуючого року) т. є. 13 Зол. 91 сот.
11	**Виплата відсотків протягом слідуючого року.** Дня 12. лютого зголошується Федорович і жадає проценту за попередний рік від своїх вкладок; тому, що цей процент дописано вже 31. грудня попереднього року до капіталу, отже квоту проценту за попередний рік виплачується яко „зворот вкладки", обраховується зараз від неї і вписує процент до 31. грудня, так, що лишається „стан" в капіталі 297 Зол. 41 сот., а у відсотках 13 Зол. 46 сот. на дальший рахунок.
12	**Виплата цілої вкладки з відсотками (уморення книжочки).** Федорович виповідає цілу вкладку з відсотками і зголошується по гроші дня 26. вересня 1930. Отже виплачується і записує яко зворот (вкладки) цілий капітал (297 Золотих 41 сот.) від котрих потручується зараз процент від 15. вересня до 31. грудня т. є. 3 Зол. 92 сот. так, що яко „стан" не лишається нічого в капіталі, але у відсотках лишається квота 9 Зол. 54 сот.; отже в слідуючій лінії під тою самою датою записується і (виплачує) яко „% готівкою" квоту позісталого проценту, так що яко стан не лишається нічого ані в капіталі ані у відсотках; отже книжочка уморена і залишається в касі Кооперат.

ВЗІР 32 б)

Пояснення ст. 123 і 187.

Книга вкладок (Б).

Ч. *10.* *б)* **Рахунок затягненнх позичок.**

Центральна Каса рільничих Спілок, Відділ в Кракові.

Позичка векслева платна в 6 чвертьрічних ратах по 500 Зл. почавши від 9/2 1926.

Рік	Місяць	День	Ч. п. приходу або розходу Дер. кас.	Пооособлення виплати або звороту і стану вкладок	Капітал Зл.	Капітал с.	Процент Зл.	Процент с.	Процент %	Примітки
1925	Листоп.	9	17	Позичка	3000	—	45	—	6	проц. до 9|2 1926 (проц. надпл. на рік 1926 Зл. 13.65)
1926	Лютий	9	27	Сплата	500	—	37	50	6	проц. до 9|5 1926
				Стан	2500	—				
1926	Травень	7	92	Сплата	—	—	37	50	6	проц. до 9|8 1926 рата спрольонгована до 9|8 1926
				Стан	2500	—				
1926	Серпень	8	135	Сплата	1000	—	22	50	6	проц. до 9|11 1926
				Стан	1500	—				
1926	Листоп.	10	215	Сплата	500	—	15	—	6	проц. до 9|2 1927 (проц. надпл. на рік 1927 Зл. 9.08)
				Стан	1000	—				
1927	Лютий	9	42	Сплата	—	—	15	—	6	проц. до 9|5 1927 позич. спрольонгована до 9|5 1927
				Стан	1000	—				
1927	Травень	8	115	Сплата	500	—	7	50	6	проц. до 9|8 1927
				Стан	500	—				
1927	Серпень	9	168	Сплата	500	—	—	—		
				Стан	—	—				

ВЗІР 32 в).
Пояснення ст. 123, 187 і 198.

Книга вкладок (Б).

в) Рахунок біжучий з банком.

Центральна Каса рільничих Спілок, Відділ в Кракові.

Ч. *11.* Кредит до 1000 Зол. на кавційний вексель.

Рік	Місяць	День	Ч. п. приходу або розходу Дод. 1 ст.	Пояснення виплати або звороту і стану вкладок	Капітал Зл.	Капітал с.	Процент до 31. грудня Зл.	Процент до 31. грудня с.	%	Примітки
1925	Листоп.	9	13	Винен	2853	80	20	20	5	З есконту векселя Ч. 7659 на 3000 Зл.
„	„	12	19	Має	2801	50	19	06		порто Зл. 1·50 готівкою Зл. 2800
				Винен	52	30	1	14		
„	„	„	20	Має	20	—	—	12		на 5 проц. конв позички
				Винен	32	30	1	02		
1925	Грудень	31		% дописан.	1	02	—	—		
1926	Січень	1		Винен	33	32	1	65	5	
„	Лютий	5	22	Винен	540	—	24	37		через П. К. О. на вексл. рату і проц
				Винен	573	32	26	02		
„	„	9	36	Винен	2461	30	109	38		з есконту векселя Ч. 215 на 2500 Зл.
				Винен	3034	62	135	40		
„	„	9	28	Має	3000	—	133	33		покриття векселя Ч. 7659 на 3000 Зл.
				Винен	34	62	2	07		
„	Берез.	10	51	Має	6	—	—	24		предпл. часопису за І. піврік
				Винен	28	62	1	83		
„	Квітень	15	87	Має	22	50	—	80		оплата на Кр. Патронат і податки
				Винен	6	12	1	03		
„	Травень	5	88	Винен	40	—	1	30		на проц. від вексл. поз. через П. К. О.
				Винен	46	12	2	33		
„	„	7	92	Винен	2461	30	79	64		з есконту векселя Ч. 745 на 2500 Зл.
				Винен	2507	42	81	97		
„	„	9	93	Має	2500	—	80	02		покриття векселя Ч. 215 на 2500 Зл.
				Винен	7	42	1	95		
„	Червень	12	127	Має	501	20	16	53	6	кредит на кавц. вексл. Зл. 500 надісл. через П. К. О. порто Зл. 1·20
				Має	493	78	14	58		проц. винен

ВЗІР 32 г).

Пояснення стор. 123, 187 і 198.

Книга

г) Рахунок біжучий

Ч. *27.* *Антін Білик, Черників.*

Кредит до 800 Зол.; умова з 28. січня 1926.

	Рік	Місяць	День	Ч. п. приходу або розходу Дер. кн.	Пособлення виплати або звороту і стану вкладок	Капітал Зл.	Капітал с.	Процент до 31. грудня Зл.	Процент до 31. грудня с.	Процент до 31. грудня %	Примітки
1	1926	Березень	2	49	Винен	500	—	33	11	8	
2	„	Квітень	8	73	„	150	—	8	73	„	
					Стан В.	650	—	41	84		
3	„	„	29	81	Має	300	—	16	13	„	
					Стан В.	350	—	25	71		
4	„	Травень	2	89	Має	350	—	18	51	„	
					Стан	—	—	7	20		
	„	„	„	„	Має	150	—	4	95	5	
					Стан Має	150	—	2	25		% винен
5	„	Вересень	18	176	Винен	150	—	+2	14	5	
					Стан	—	—	4	39		
	„	„	„	„	Винен	250	—	5	72	8	
					Стан В.	250	—	10	11		
6	„	Грудень	31	641	% допис.	+10	11	—10	11	„	
	1927	Січень	1		Стан В.	260	11	20	80	„	
7	„	Червень	10	153	Має	260	11	11	55	„	
					Стан В.	—	—	9	25		
	„	„	„	„	Має % готівк.	—	—	9	25		
					Стан	—	—	—	—		

вкладок (Б).

з членами.

Подрібне пояснення приміру.

На підставі ухвали Заряду з дня 24. січня і умови підписаної 28. січня 1926 отворила Кооперативa Антонови Біликови кредит в біжучім рахунку до 800 Зол. за опроцентованиям кождочасного довгу по 8%; на той рахунок може Білик приміщувати також готівку зайву йому до обороту, а надвижки вкладок (понад його довг) мається процентовати по 5%. Відсотки обчисляється докладно від слідуючого дня по вплаті або від дня виплати.

1	**Зачет ка кредит.** Білик побирає на кредит 2. березня 1926 — 500 Зол., котрі „винен" в капіталі; підчас коли в слідуючій колюмні обчисляється йому і приписує відсотки до кінця року то є 33 Зол. 11 сот., числячи по 8% за 238 днів.
2	**Дальший зачет ка кредит.** Дня 8 квітня 1926 побирає Білик дальший зачет на кредит в квоті 150 Зол., затим знова „винен" в капіталі побрану квоту і від неї процент до кінця року (Зол. 8·73) по 8% за 262 днів. Разом з попереднім довгом „винен" 650 Зол. в капіталі а 41 Зол. 34 сот. в процентах.
3	**Частиккий зворот кредиту.** Дня 22. квітня 1926 Білик вплачує на свій рахунок 300 Зол., затим ту квоту на його добро („Має") в капіталі записану потручується від стану його довгу так, що в капіталі позістає „Винен" 350 Зол.; обчислений процент за 242 днів на користь Білика потручується від його довгу процентового так, що в відсотках зістає „Винен" 25 Зол. 71 сот. до кінця року.
4	**Зворот кредиту з вкладкою.** В дні 2. травня 1926 вплачує Білик 500 Зол., котрі розділюємо при контованню на 2 части. Квоту 350 Зол. рівну сталому довгу, записуємо яко одну позицію на добро Білика „Має" так, що коли від цеї квоти обчислений процент по 8% за 238 днів в квоті 18 Зол. 51 сот. відіймемо від довгу в процентї, позістане стан вирівнаний в капіталі а тільки в процентї „винен" Білик решту 7 Зол. 20 сот. до кінця року. Тоді записуємо під цею самою датою другу часть вплати з 500 Зол. т. є 150 Зол. — на користь Білика („Має") в капіталі а обчислений від цеї вкладки процент — вже тільки по 5% — за 238 днів ця є 4 Зол. 95 сот. відіймаємо від довгу в процентї. Слідує затим стан в капіталі на користь Білика (Має) 150 Зол. — але в процентї зістає ще довг до кінця року Зол. 2 25, що зазначуємо в увагах словами: „% винен".
5	**Зворот вкладки з кредитовкм зачетом.** В дні 18. вересня 1929 Білик підіймає квоту 400 Зол. — що рахунково переходиться в двох частях, іменно переходить яко зворот вкладки, яка йому позістала в квоті 150 Зол., котрі затим видається Біликови (затим „винен") так, що в капіталі рахунок є вирівнаний і решту з відтятої квоти вписану в слідуючій позиції „винен" Білик яко кредитовий зачет. В колюмні процентів обчисляється від підтятої вкладки процент по 5% за 104 днів до кінця року в квоті 2 Зол. 14 сот., котрі Білик „винен" а тому, що з попереднього стану позістає „винен" Зол. 2 25, затим в процентї разом „винен" 4 Зол. 39 сот. Від другої частини підтятої квоти 250 Зол. яко від кредитового зачету обчислюється % по 8% за тільки (103) днів ця є 5 Зол. 72 сот., котрі разом з попереднім станом дають довг (винен) в процентї 10 Зол. 11 с.
6	**Допксання процентку з кікцем року.** До кінця року Білик нічого на вкладає і нічого не підіймає; обчислений затим яко його довг („винен") процент до кінця року повинен готівкою вирівнати, а коли сего не зробив, дописується цей довг процентовий до капіталу так, що на слідуючий рік приходить стан довгу в капіталі 260 Зл. 11 с. від котрих обчислюється і приписує процент по 8% до кінця року то є 20 Зл. 80 с.
7	**Вирівкаккя і замккення рахукку.** В дні 10. червня 1927 зголошується Білик, щоби цеий свій довг в біжучім рахунку вирівнати, позаяк цей рахунок має бути закінчений і замкнений. Побирається затим передна довжну в капіталі квоту 260 Зол. 11 с., котру яко побрану записується на добро Білика („Має") і від цеї квоти обчислюється і також на його добро записується процент по 8% за 200 днів ця є 11 Зол. 55 сот., котрі потручується від довгу в процентї, позістає затим стан вирівнаний в капіталі а довжний в процентї 9 Зол. 25 сот. Тую затим квоту побирається також від Білика і записує на його добро („має" % в готівці) так, що стан рахунку представляється як цілковито вирівнаний в капіталі і в процент.

ВЗІР 33.

Пояснення стор. 105 і 187.

Книжочка вкладок щадничих

Ч. 12

Властитель: *Іван Федорович*

коваль в Черниховi.

Стампілія і підпис Кооперативи:

КАСА СТЕФЧИКА
Кооператива з необмеженою відповідальністю
В ЧЕРНИХОВІ

о. Е. Круліковський — пост. Заряду
І. Топольський — касієр

ПРИМІТКА: Кожда вплата або виплата готівки мусить бути вписана до книжочки і потверджена підписами обох завідателів Каси. Повна виплата вкладки послідує тільки за зворотом цеї книжочки.

Виплату вкладки довершується тільки до рук власника книжочки або до рук особи уповажненої через власника.

Ч. *12*

До взору 33.

Книга контова *Б.* Том *I.* сторона *14.*

Рік, місяць і день	Ч. п. приходу або розходу ден. кас.	Вплата або зворот і стан вкладок			Стопа %	Квота вплачена або виплачена словами і підпис обох завідателів каси
		пособлення	Зл.	сот.		
1926 4/4	162	Вкладка	150	—	$4^1/_2$	стопятьдесять Зл. О. Круліковський І. Топольський
19/10	216	Зворот	30	—		трийцять Зл. О. Круліковський І. Топольський
		Стан	120	—		
10/12	598	Вкладка	50	—		пятьдесять Зл. О. Круліковський І. Топольський
		Стан	170	—		
31/12	640	% допис. +	4	58		чотири Зл. 58 сот. О. Круліковський І. Топольський
1927 1/1		Стан	174	58		
31/12	709	% допис. +	7	83		сім Зл. 83 сот. О. Круліковський І. Топольський
1928 1/1		Стан	182	41		
3/5	276	Вкладка	60	—		шістьдесять Зл. О. Круліковський І. Топольський
		Стан	242	41		
6/11	611	Зворот	242	41		Двіста сорок два Зл. 41 сот. і % готівкою 6 Зл. 55 сот. Ів. Федорович
		Стан	—	—		
		Стан				
		Стан До перенес.				

ВЗІР 34 а)

Пояснення побіч і стор. 124, 188—191 і 198—199.

Книга скриптових, довго-

Ухвала Заряду з д. *16. березня 1926* р.

Ч. позички *115.* Довжний скрипт з д. *18. березня 1926* р.

Довжник: *Петро Войтович, господар в Черниховї під ч. к. 86.*

Обезпечення позички: *Андрей Кметь в Черниховї ч. к. 29 і Ізидор Музика в Черниховї ч. к. 52.*

Квота позички: *180 Золотих на 3 літа; рати піврічні по 30 Зл. платні 1/6 і 1/12 кождого року, почавши від 1/12 1926.*

	Рік, місяць і день	Ч. п. приходу або розходу Ден. кн.	Довг і сплата: Пособлення	Капітал Зл.	Капітал с.	Процент 6% до	Процент Зл.	Процент с.	Разом Зол.	Разом с.	Примітки (упімнення, прольонгата, судові кошти і ин.)
1	1926 18/3	36	Довг	180	—	1926 30/11	7	65	187	65	
	1926 30/11	412	Сплата	30	—	„	7	65	37	65	
2	„		Довг	150	—	1927 30/5	4	50	154	50	9/9 довж. до кінця р. 1926 Зл. 0·75
	1927 31/5	296	Сплата	30	—	„	4	50	34	50	
3	„		Довг	120	—	1927 15/11	3	30	123	30	
	1927 10/11	518	Сплвтв	30	—	„	3	30	33	30	
4	„		Довг	90	—	1928 15/6	3	15	93	15	9/9 довж. до кінця р. 1927 Зл. 0·45
	1928 5/6	384	Сплата	30	—	„	3	15	33	15	
5	„		Довг	60	—	1928 30/11	1	65	61	65	25/11 продовжено рату до 1/3 1929
	1928 25/11	606	Сплата	—	—	„	1	65	1	65	
6	„		Довг	60	—	1929 31/3	1	20	61	20	15/3 1929 упімнено
	1929 21/3	198	Сплата	10	80	„	1	20	12	—	
7	„		Довг	49	20	1929 30/9	1	50	50	70	17/9 1929 упімнено 12/7 1929 візвано
	1929 23/9	461	Сплата	49	20	„	1	50	50	70	8/9 1929 візвання через адвоката
			Довг	—	—				—	—	Кошти 1 Зл. 20 с. заплатив 23/9 1929

речинцевих позичок (В. д.)

Подрібне пояснення приміру.

В наведеним на боці і поясненим понизше примірі переведені майже всі можливі комбінації (случаї) при опроцентованій позички з долу. Ведення цеї книжки може сам добре вивчитися, хто передовсім перепише цей примір з повним зрозумінням кождої подробиці при помочи загальних пояснень на стор. 188—191 і подрібних пояснень цего приміру; опісля треба переробити після цего взору кілька инших примірів. Особливо треба запримітити, що з обчислюванням відсотків у цій книжці поступається зовсім противно, як у книзі вкладок, бо тут обраховується і приймає процент в лінії „довг" доперва тоді, коли довжник приходить його плятити і тоді також записується зараз в слідуючій лінії (сплата) під відповідною датою заплачену квоту. На дальший рахунок в дальшій лінії „Довг" переноситься лиш квоту довгу.

1	**Довжник платить правильно.** Довжник, що дня 18. березня 1926 одержав 180 Зол. позички зголошується у властивім речинці то є 30. падолиста 1926 і хоче плятити цілу рату і належний процент. Отже обраховується йому (в лінії „Довг") від дня 15. березня до 30 листопада 1926 процент (7 Зол 65 сот.) так, що в дни 30. листопада 1926 цілий його довг виносить разом 187 Зол. 65 сот. Побіцяється отже під датою 30. листопада 1926 в слідуючій лінії (сплата) капітал 40 Зол. і процент до 30. листопада 1926 (то є за 8 цілих місяців) в квоті 7 Зол 65 сот разом 47 Зол 65 сот., так, що вже дальший довг лишається і переносить до слідуючої лінії під датою 30 листопада 1926 лиш довг в капіталі 150 Зол. а процент доперва нараєтає і поки-що його не обраховується.
2	**Довжник платить другу рату точно.** У властивім речинці то є. 31. травня 1927 р зголошується довжник з заплатою цілої другої рати і проценту, отже поступається як при попередній раті, а на дальший довг лишається в капіталі 120 Зол.
3	**Довжник платить перед речинцем.** Третю цілу рату приносить довжник 20 дни перед речинцем т. є вже 10. листопада місто 30 листопада 1927 обраховується йому отже в лінії „Довг" побіч його квоти (120 Зол.) належний процент лиш до 10. листопада 1927 (а не до 30 листопада 1927) так, що винен разом 123 Зол. 30 с., побирається отже 93 Зол. 30 сот. і в слідуючій лінії записується під датою дня 10. листопада 1927 яко „Сплату" в капіталі 90 Зол., у відсотках до 15. листопада 1927 р. 3 Зол. 30 сот., так, що на слідуючий рахунок лишається в тім самім дни (10 листопада) лиш довг в капіталі 90 Зол а процент зачинає нараєтати доперва від 15. листопада.
4	**Довжник платить по речинці.** Четверту рату платить довжник в 5 дни по речинці т. є. доперва 5|6 місяця 1|6 1928 Длятого приписується в (лінії „Довг") процент від 15|11 1927 то 15|6 1928 (т. є. за 7 місяців в квоті 3 Зол. 15 с., так, що довжник 5|6 1928 винен разом 93 Зол. 15 с., платить отже цілу рату з процентом, в наслідок чого в слідуючій лінії записуємо під датою 5|6 1928 як „Сплату" в капіталі 30 Зол і як процент до 15|6 1928 3 Зол 15 с., так що довжник в цім дни (5|6 1928) винен яко „Довг" лиш капітал 60 Зол., а процент доперва зачинає від 15|6 нараєтати.
5	**Прольонгата (продовження) рати.** Пяту рату, котрої заплата припала по дни. 1|12 1 28 прольонґував Звірі довжникови до 1|3 1929, довжник мусів одначе заплатити належний Кооперативі в дни 1|12 1928 процент, котрий отже приписується насамперед в лінії „довг" в квоті 1 Зол 65 сот., а в слідуючій лінії записуємо під днем заплати 5|11 1928 „Сплату" належного до 30|11 проценту (1 Зол. 65 с.), в наслідок чого дня 25|11 1928 довжник винен лиш той сам капітал 60 Зол., а процент нараєтає доперва від 1|12 1928
6	**Часткова сплата рати.** В означенім речинці (1|3 1929) не зголошував довжник з заплатою прольонґ. рати, длятого по 14 днях, а іменно 15|3 1929 вислано „Упімнення", в наслідок чого довжник зголосився 21|3 1929 і приніс квоту 12 Зол., обраховується отже і приписує насамперед належний процент до 31|3 1929 (т. є. за 4 міс.) в квоті 1 Зол. 20 с і потручуємо його з принесених 12 Зол, приймаючи решту 10 Зол. 80 с. яко сплату капіталу (рати) так отже записуємо сплату під д. 21|3 1929 а в слідуючій лінії лишився на дальший рахунок довг в капіталі (49 Зол. 20 с.) і нараєтає процент.
7	**Заплата решти довгу і коштів стягнення.** В слідуючім речинці довжник не явився, по 14 днях (д. 17. травня 1929) вислано упімнення, котре не мало успіху, отже дня 12 липня 1929 вислано до довжника візвання і до обох ручителів, а коли і це не помогло, послано візвання через адвоката і записано в „примітках" видатки на кошта процесу 1 Зол. 20 сот. Довжник решті зголошується дня 24 вересня 1929 і платить цілий довг, приписується отже йому належний процент в квоті 1 Зол. 50 сот. і побирається разом 5 Зол 70 сот., з чого записується в слідуючій лінії 49 Зол. 20 сот. яко сплату капіталу і 1 Зол. 50 сот. яко сплату проценту. Крім того заплатив довжник 1 Зол. 20 сот. кошта, що завотовано в примітках (і в книжці ріжних рахунків). Сплата позички скінчена; довжник не винен нічого.

ВЗІР 34 б).

Пояснення стор. 124, 188—191 і 198—199.

Книга скриптових короткоречинцевих позичок (Вк).

(Опроцентовання з гори.)

ПОЗИЧКА	Рік, місяць і день	Ч. ін. Дениника кнсового	ДОВГ І СПЛАТА: Поособлення	Капітал Зл.	Капітал с.	Нібраний процент 8% до	Нібраний процент 8% Зл.	Нібраний процент 8% с.	Разом Зл.	Разом с.	Примітка
Ч. I д. 13/IX 1925											
Довжник: Стах Павлик в Черниховї	13 IX 1925	7	Довг	200	—	13 XII 1925	4	—			% надл. на р. 1926 Зол. 2.43
	13 XII 1925	34	Сплата	50	—	13 III 1926	3	—	53	—	
Ручителї: Петро Галка в Черниховї			Довг	150	—						
	13 III 1926	52	Сплата	50	—	13 VI 1926	2	—	52	—	
Осип Романик в Русотичах			Довг	100	—						
	13 VI 1926	132	Сплата	50	—	13 IX 1926	1	—	51	—	
Платна д. 13/XII 1925, 13/III, 13/VI і 13/IX 1926			Довг	50	—						
Ухвала: Заряду з д. 10/9 1925	13 IX 1926	183	Сплата	50	—		—	—	50	—	
Ндз. Р. з д. — 192-			Довг	—	—						
Ч. 2 д. 13/IX 1925											
Довжник: Міхал Завада в Черниховї	13 IX 1925	8	Довг	240	—	13 XII 1925	4	80			ряту спрост. до 13/3 1926
	13 XII 1925	35	Сплата	—	—	13 III 1926	4	80	4	80	% надл. на р. 1926 Зол. 3.10
Ручителї: Гнат Вовк в Клокочині,			Довг	240	—						
	13 III 1926	55	Сплата	120	—	13 VI 1926	2	40	122	40	
Іван Дидинський в Клокочині			Довг	120	—						
	31 VII 1926	162	Сплата	120	—	30. VII 1926	1	20	121	20	
Платна д. 13/XII 1925, 13/III, 13/VI і 13/IX 1926			Довг	—	—						
Ухвала: Заряду з д. 10/9 1925			Сплата	—	—						
Ндз. Р. з д. 12/9 1925			Довг								
Ч. 3 д. 12/XI 1925											
Довжник: Андрій Основа в Черниховї	12 XI 1925	24	Довг	350	—	12 II 1926	7	—			% надл. на р. 1926 Зол. 3.25
	1 III 1926	42	Сплата	150	—	12 V 1926	4	80	154	80	
Ручителї: Теодор Фіґь в Черниховї,			Довг	200	—						
	12 V 1926	98	Сплата	200	—		—	—	200	—	
Стах Павлик в Черниховї			Довг	—	—						
Платна д. 12/II і 15/V 1926			Сплата	—	—						
			Довг								
Ухвала: Заряду з д. 10/10 1925			Сплата	—	—						
Ндз. Р. з д. 15/10 1925			Довг								

ВЗІР 34 в)
Пояснення стор. 124, 188—191 і 198—199.

Книга векслевих позичок (Вв).

Число біжуче позички 1 **Ухвала:** Зарядц: дня *5 вересня 1925* р. Надз. Ради: дня — р. Число члена в реєстрі 27

Довжник: *Гриць Вербинець* в *Черниховi*

Ручителі { 1) *Володимир Садовський* Квота поз. Зл. *120* рати по Зл. *30* - с.
2) *Мих. Пачковський* платні в днях: $^{10}/_{12}$ 1925 $^{10}/_{3}$ $^{10}/_{6}$ $^{10}/_{9}$ 1926

Рік, місяць і день	Ч. п. приходу або розходу Денника касов.	Довг і сплата: Поособлення	Капітал Зл.	Капітал с.	Процент нібраний: до дня	Процент нібраний: висота %	Процент нібраний Зл.	Процент нібраний с.	Разом Зл.	Разом с.	Дати платности векслів (день, місяць і рік)	Реєсконтовано векслів в Цн.тр. Касі дня	Примітки (упімнення, прольонгатн, коштн протесту і т. д.)
1925 10/IX	6	Довг	120	—	10 XII 1925	8	2	40	—	—	10/XII 1925		
10/XII	33	Сплата	30	—	10/III 1926	8	1	80	31	80			$^{0}/_{0}$ надпл. на р. 1926 Зл. 1·40
		Довг	90	—							10/III 1926		
1926 10 III	47	Сплата	—	—	10/VI 1926	8	1	80	1	80			спрольонговано до $^{10}/_{6}$ 1926
		Довг	90	—							10/VI 1926		
8/VI	179	Сплата	30	—	10/IX 1926	8	1	20	31	20			
		Довг	60	—							10/IX 1926		
12/IX	278	Сплата	30	—	10 XII 1926	8	—	60	30	60			
		Довг	30	—							10/XII 1926		
10/XII	425	Сплата	30	—			—	—	30	—			

ВЗІР 35.

Пояснення стор. 113 і 191.

КАСА СТЕФЧИКА

Кооператива з необмеженою відповідальністю

в *Черниховї*

Книжочка сплат позички

Ч. . . *1* . . Гол. кн. . . *Вк* . . том . . *I.* . . стор. *1*

Довжник: *Стах Павлик в Черниховї*

ПРИМІТКА І. Перед установленим речинцем платности може довжник на рахунок належних Касі рат позичкових вплачувати в кождім часі довільні суми.

Позучка . . . *200* . . Зол. на . . *1* . . . рік / роки рати . . . *квартальні* . . по . *50* . . Зл. — с. платні $^{13}/_{12}$, $^{13}/_{3}$, $^{13}/_{6}$, $^{13}/_{9}$ кождого року почавши від . . $^{13}/_{12}$ *1925* . . року.

ПРИМІТКА II. Лише ті вплати до каси Кооперативи узнається за важні, котрі зістали потверджені в книжочці обома завідателями каси (т. є через касієра й урядуючого члена Заряду).

Стампілія і фірмовий підпис:

КАСА СТЕФЧИКА
Кооператива з необмеженою відповідальністю
В ЧЕРНИХОВІ

о. Едвард Круліковський *Іван Топольський*

(Внутрішна сторона книжочки).

Рік місяць і день	Ч. н. приходу або розходу Дов. кар	Довг і його сплата												Квота вплачена словами і підпис обох завідателів каси
		Поособлення	Капітал		Прц. 8%			за стемпілі цук. атм.		Разом				
			Зл	с	до	Зл	с	Зол	с	Зл	с			
1925 $^{13}/_{9}$	7	Довг	200	—	$^{13}/_{12}$ 1925	4	—	1	10	—	—			
1925 $^{13}/_{12}$	34	Сплата	50	—	$^{13}/_{3}$ 1926	3	—	—	50	53	50	пятьдесятьтри Зол. $^{50}/_{100}$ *о. Круліковський* *І. Топольський*		
		Довг	150	—										
1926 $^{13}/_{3}$	52	Сплата	50	—	$^{13}/_{6}$ 1926	2	—	—	50	52	50	пятьдесятьдва Зол. $^{50}/_{100}$ *о. Круліковський* *І. Топольський*		
		Довг	100	—										
1926 $^{13}/_{6}$	132	Сплата	50	—	$^{13}/_{9}$ 1926	1	—	—	50	51	50	пятьдесятьодин Зол. $^{50}/_{100}$ *о. Круліковський* *І. Топольський*		
		Довг	50	—										
1926 $^{13}/_{9}$	183	Сплата	50	—		—	—	—	—	50	—	пятьдесять Зол. *о. Круліковський* *І. Топольський*		
		Довг	—	—				—	—					

ВЗІР 36 а).

Пояснення стор. 125 і 192.

Книга ріжних рахунків (Г).

а) Вступні оплати.

Рік	Місяць і день	Вступні оплати за місяць	Позиція касова	Місячні квоти приходу Зл.	с.	Річні суми приходу Зл.	с.
		Січень					
		Лютий					
		Березень					
		Квітень					
		Травень					
		Червень					
		Липень					
		Серпень					
1925	30	Вересень		29	—		
„	31	Жовтень		3	—		
„	30	Листопад		9	—		
„	31	Грудень		—	—		
		Перенесено до запасного фонду стор. *46*		41	—	41	—
1926	31	Січень		2	—		
„	28	Лютий		4	—		
„	31	Березень		—	—		
„	30	Квітень		7	—		
„	31	Травень		5	—		
„	30	Червень		1	—		
„	31	Липень		3	—		
„	31	Серпень		—	—		
„	30	Вересень		4	—		
„	31	Жовтень		8	—		
„	30	Листопад		1	—		
„	31	Грудень		1	—		
		Перенесено до запасного фонду стор. *46*		36	—	36	—

ВЗІР 36 б).
Пояснення стор. 126 і 192.

Книга ріжних

б) Кошти адміністра-

Рік	Місяць і день	Поособлення	Касова позиція	Прихід Зл.	Прихід с.	Розхід Зл.	Розхід с.
1925	4/9	Кошти зареєстровання Каси	1			22	75
	7/9	„ оголошення реєстру	2			8	20
	10/9	Кр. Патронат зв друки і печать	5			51	16
	30/9	За друки і стемплі у вересні		2	85		
	30/10	Порторія за вересень і жовтень	11			2	30
	„	Зв друки в жовтні		—	50		
	9/11	Кошти Ц. Каси	13			1	20
	12/11	Порто Ц. Каси	14			1	50
	30/11	Порторія і бюр. видатки в листопаді	30			1	65
	„	За друки і стемплі в листопаді		8	—		
	31/12	І. Топольський, касієр, винагорода	33			10	—
		Разом		11	35	98	76
1926	26/1	Ексл. блянкет для Ц. Каси	21			8	—
	27/1	Розіслання обіжника на Звг. Збір	28			1	—
	16/2	Передплата „Часопису"	42			4	—
	31/3	Податки і належности Кр. Патронату	65			18	15
	„	Звороти за друки і стемплі в І. кв.		37	60		
	18/4	Кр. Патронат за друки	98			12	15
	5/5	Кошти Ц. Каси при позичці	167			—	65
	30/6	І. Топольський, касієр, за І. піврік	230			50	—
	„	Г. Вовк, уряд. член, за І. піврік	231			25	—
	„	Порторія і бюр. видатки за І. піврік	232			14	59
	„	Звороти зв друки І стемплі в II. кв.		35	80		
	30/9	„ „ „ „ „ в III. „		42	—		
	10/10	Кр. Патронат за книги	273			9	10
	31/12	Звороти за друки і стемплі в IV. кв.		20	—		
	„	І. Топольський, касієр, за II. піврік	478			50	—
	„	Зв льокаль, опал і світло в р. 1926	479			20	—
	„	Г. Вовк, уряд. член, за II. піврік	480			25	—
	„	Порторія і бюрові видатки в II. пів.				12	—
		Разом		135	40	249	55

рахунків (Г).

ційні (завідування).

Платня касієра згідно зав датели Кооперативи		Льокаль, опал, світло й обсл.		Податки, патрюнатські і стемплеві наложитости		Кошти реєстру й убезпечен.		Друки й книжки		Бюрові видатки і порторія		Кошти при затягнених позичках				Інші видатки	
Зл.	с.	Зл.	с.	Зл.	с.	Зл.	с.	Зл.	с.	Зл.	с.	Зл.	с.	Зл.	с.	Зл.	с.
						22	75										
						8	20										
								51	16								
										2	30						
												1	20				
												1	50				
										1	65						
10	—																
10	—	—	—	—	—	30	95	51	16	3	95	2	70	—	—	—	—
												8	—				
										1	—						
																4	—
				18	15												
								12	15								
												—	65				
50	—																
25	—																
										14	50						
								9	10								
50	—																
		20	—														
25	—																
										12	—						
150	—	20	—	18	15	—	—	21	25	27	50	8	50	—	—	4	—

ВЗІР 35 в).

Пояснення стор. 126 і 153.

Книга ріжних рахунків (Г).

в) Рахунок движимостей.

Рік	Місяць і день	Поособлення	Касова позиція	Поодиноко Зл.	Поодиноко с.	Прихід Зл.	Прихід с.	Розхід Зл.	Розхід с.
1925	10/9	Залізничий уряд за перевізний лист від каси	3	18	40				
	„	Кр. Патронат за касу	4	206	—			224	40
	30/11	Семен Короленко за лямпу	29					2	—
		Разом						226	40
		Сальдо до білянсу				226	40		
		Разом				226	40	226	40
1926	1/1	Сальдо з р. 1925						226	40
	4/5	За продану лямпу	112			2	—		
	„	С. Короленко, висяча лямпа	98					7	—
	15/8	К. Войтович, 2 крісла	240					4	—
	„	„ „ 1 стіл з шуфл.	241					8	—
	„	„ „ 1 таблиця	242					2	—
	31/12	За 10% уморення				24	50		
		Сальдо до білянсу				220	90		
		Разом				247	40	247	40
1927	1/1	Сальдо з р. 1926						220	90
	31/12	За 10% уморення				24	50		
		Сальдо до білянсу				196	40		
		Разом				220	90	220	90
1928	1/1	Сальдо з р. 1927						196	40
	31/12	За 10% уморення				24	50		
		Сальдо до білянсу				171	90		
		Разом				196	40	196	40
1929	1/1	Сальдо з р. 1928						171	90

ВЗІР 36 г).

Пояснення стор. 126 і 193—194.

Книга ріжних рахунків (Г).

г) Рахунок недвижимостей (вартости).

Рік	Місяць і день	Пооособлення	Касова позиція	Поодиноко Зл.	Поодиноко с.	Прихід Зл.	Прихід с.	Розхід Зл.	Розхід с.
		Реальність під ч. к. 48 в Черниховї							
		1. Грунт ч. в. г. 612 о повер. 1 морг 693 с.:							
1927	6/9	а) ціна купна	651	1.500	—				
	„	б) кошти контракту	652	96	23				
	4/10	в) перенесення власности	711	65	63			1.661	86
		2. Дім ч. к. 48:							
	22/12	Кошти будови після осібного рахунку						4.412	35
	31/12	Сальдо до білянсу				6.074	21		
		Разом				6.074	21	6.074	21
1928	1/1	Сальдо з р. 1927						6.074	21
	31/12	3% на уморення вартости від Зол. 4.412·35				132	36		
	„	Сальдо до білянсу				5.941	85		
		Разом				6.074	21	6.074	21
1929	1/1	Сальдо з р. 1928						5.941	85
	18/6	Студня вибудована після осібного рахунку	417					588	46
	2/8	За спродані 3/4 морг. грунту	224			600	—		
	31/12	3% на уморення вартости від Зл. 5.001·81 (4.412·35+588·46)				150	—		
	„	Сальдо до білянсу				5.780	31		
		Разом				6.530	31	6.530	31
1930	1/1	Сальдо з р. 1929						5.780	31

ВЗІР 36 г).

Пояснення стор. 126 і 193—194.

Книга ріжних рахунків (Г).

г) Рахунок удержання і доходів недвижимостей.

Рік	Місяць і день	Пооособлення	Касова позиція	Прихід Зл.	Прихід с.	Розхід Зл.	Розхід с.
1928	2/1	Чинш за І. квартал 1928	6	60	—		
	3/4	„ „ II. „ „	98	60	—		
	30/6	Виннагородження сторожа за І. піврік	406			15	—
	„	Комінярам	407			2	—
	1/7	Чинш за III. квартал	209	60	—		
	12/7	Направа дверий і вікон	533			9	60
	28/7	Податок грунтовний за 1927	558			6	20
	8/9	Податок домовний і грунтовний за І. піврік 1928	660			18	36
	10/10	Чинш за IV. квартал	287	60	—		
		Разом		240	—	51	16
	31/12	Опроцентовання приміщеного запасного фонду по 5% від Зол. 1.695·83				87	80
	„	Сальдо чистий дохід				104	04
		Разом		240	—	240	—
1929	3/1	Чинш за І. квартал	8	75	—		

ВЗІР 36 д).

Пояснення стор. 126 і 194.

Книга ріжних рахунків (Г).

д) Рахунок запасного (резервового) фонду.

Рік	Місяць і день	Поособлення	Касова позиція	Прихід Зл.	Прихід с.	Розхід Зл.	Розхід с.
1925	31/12	Вступні оплати за р. 1925		41	—		
		Сальдо до білянсу				41	—
		Разом		41	—	41	—
1926	1/1	Сальдо з р. 1925		41	—		
	21/2	Зиск за р. 1925		8	88		
	31/12	Вступні оплати за р. 1926		36	—		
	„	Відсотки наросли від льокації		3	64		
		Сальдо до білянсу				89	52
		Разом		89	52	89	52
1927	1/1	Сальдо з р. 1926		89	52		
	10/3	Зиск за р. 1926		73	26		
	31/12	Вступні оплати за р. 1927		56	—		
	„	Відсотки наросли від льокації		10	27		
		Сальдо до білянсу				229	05
		Разом		229	05	229	05
1928	1/1	Сальдо з р. 1927		229	05		
	6/3	Страта за р. 1927				57	40
	31/12	Вступні оплати за р. 1928		65	—		
	„	Відсотки наросли від льокації		16	02		
		Сальдо до білянсу				252	67
		Разом		310	07	310	07
1929	1/1	Сальдо з р. 1928		252	67		

ВЗІР 36 е).

Пояснення стор. 1271195.

Книга ріжних рахунків (Г).

е) Рахунок процесовнх коштів.

Рік	Місяць і день	Поособлення	Касова позиція	Прихід Зл.	Прихід с.	Розхід Зл.	Розхід с.
1927	18/10	Судове візвання для П. Войтовича	701			1	20
	10/12	Судове візвання для Гальоса і Ярини	945			2	40
	»	Скарга проти Войтовича і ручителям	946			2	75
	31/12	Разом до Рку зисків і страт		—	—	6	35
1928	9/1	Зворот коштів від Войтовича	26	3	95		
	20/1	Скарга проти Ярині і ручителям	49			2	75
	6/2	Заступство І. Топольського	81			4	80
	27/2	Зворот коштів від Ярини	47	6	50		
	31/12	Разом до Рку зисків і страт		10	45	7	55

ВЗІР 36 ж).

Пояснення стор. 127 і 195.

Книга ріжних рахунків (Г).

ж) Цінні папери.

Рік	Місяць і день	Поособлення	Касова позиція	Прихід		Розхід	
				Зл.	с.	Зл.	с.
1925	12/II	5%-ва конверз. позичка 1924	15			20	—

ВЗІР 36 з).

Пояснення стор. 127 і 195.

Книга ріжних рахунків (Г).

з) Власні уділи.

Рік	Місяць і день	Поособлення	Касова позиція	Прихід		Розхід	
				Зл.	с.	Зл.	с.
1925	9/II	Ц. Каса рільн. Спілок, Краків	13			100	—
1926	10/5	„ „ „ „ „	115			100	—
		Разом				200	—

ВЗІР 36 і).

Пояснення стор. 127 і 195.

Книга ріжних рахунків (Г).

і) Спеціяльні фонди.

Рік	Місяць і день	Поособлення	Касова позиція	Прихід Зл.	Прихід с.	Розхід Зл.	Розхід с.
		а) резерва страт:					
1928	31/12	Резерва страт утворена в білянсі за р. 1928	215	200	—		
1929	31/12	Резерва страт утворена в білянсі за р. 1929	260	100	—		
1930	31/12	Відписана нестягаєма позичка Осипа Покорного ч. 74	174			56	—
1930	31/12	Сальдо до білянсу за р. 1930				244	—
		Разом		300	—	300	—
1931	1/1	Сальдо з р. 1930		244	—		
		б) вальоризаційний фонд:					
1924	31/12	Звальоризовані передвоєнні і воєнні претенсії Коопер.	216	1156	75		
1925	31/12	Датки членів сумарично за цілий рік		74	80		
1926	15/8	Відпис 2 нестягаємих звальоризов. позичок ч. 218 і 355	154			15	84
1926	31/12	Сальдо до білянсу за р. 1926				1215	71
		Разом		1231	55	1231	55
1927	1/1	Сальдо з р. 1926		1215	71		

ВЗІР 37.

Пояснення стор. 125 і 183.

Показчик
до книги уділів і до книги позичок.

Імя і назвиско члена	Том і сторона книги			
	уділів	скриптових або векслевих позичок		
Адамчук Михайло, Русотичі	I/15	Вд/14		А
Аблевич Осип, Чернихів	I/22			
Білик Антін, Чернихів	II/5	~~Вв/48~~	Вд/27	Б
Балушок Войтіх, Чернихів	I/45	Вк/17		
Бойко Петро, Русотичі ч. к. 22	II/13	Вд/15		
Ка—Кн				К
Карась Іван, Чернихівок	I/75	~~Вк/35~~	Вд/50	
Келяр Евстахий, Русотичі	II/67	Вд/73		
Ко—Кя				
Комар Гнат, Чернихів	I/67	Вв/25		
Кокольський Іван, Чернихів	I/98	Вд/76		
Квасник Андрей, Чернихів	II/3	~~Вк/18~~		
Мазур Ствх, Русотичі	II/20	~~Вв/77~~	Вд/93	М
Мединський Карло, Русотичі	II/38	~~Вк/84~~	Вд/95	

ВЗІР 38.

Пояснення стор. 125 і 183.

Показчик ручителів.

Імя і назвисно ручителя	Ручить за позичку скриптову або векслеву		Має сам позичку скриптову або векслеву		
Абгарович Осип, Русотичі	~~Вв/12~~ Вк/38	~~Вв/37~~	~~Вд/35~~	Вк/43	А
Андрейчук Іван, Чернихів	~~Вд/5~~	Вк/17	Вв/87		
Бачинський П., Чернихів	~~Вв/21~~	~~Вк/14~~	Вв/93	Вк/11	Б
Блєхінгер Іван, Русотичі	~~Вд/86~~	Вв/89	Вв/10		
Бойчук Михайло, Русотичі	~~Вк/18~~	Вд/19	Вв/25		
Кисілевський І., Чернихівок	~~Вв/14~~	Вв/16	~~Вд/23~~		К
Косар Карло, Русотичі	Вк/103	Вд/107	Вк/118		
Кримський М., Чернихів	~~Вв/101~~	~~Вд/108~~	~~Вк/110~~	Вв/115	
Созанський Осип, Русотичі	~~Вд/218~~	Вк/221	~~Вк/224~~	Вв/129	С
Старецький П., Русотичі	Вк 65	Вк/77	Вк/55		
Чорній Андрей, Русотичі	~~Вв/80~~	Вк/82	Вв/98		Ч
Чинський Тома, Чернихівок	~~Вд/81~~	Вк/95	~~Вд/97~~	Вв/91	
Шиманський Я., Чернихівок	~~Вв/47~~	Вк/95	~~Вк/13~~	Вд/84	Ш

ВЗІР 39.

Пояснення стор. 114, 125 і 191.

Термінатка до книги позичок.

Жовтень 1926.

День платности рати	Довжнии	Том і стор. книги позичок	Рата Зл.	Рата с.	Примітка
15	Білик Антін, Чернихів	Вк/35	12	50	запл. $^{19}/_{10}$
„	Бабій Осип, Чернихів	Вк/42	8	—	запл. $^{14}/_{10}$
1	Кулицька Зофія, Чернихівок	Вв/17	10	—	запл. $^{5}/_{10}$
31	Коваль Петро, Русотичі	Вд/7	25	—	запл. $^{18}/_{11}$
15	Саюк Антін, Русотичі	Вв/18	20	—	прол. до $^{31}/_{12}$
1	Смолій Осип, Чернихів	Вв/22	15	—	запл. $^{24}/_{10}$
	і т. д.				

ВЗІР 40.

Пояснення стор. 114 і 190.

КАСА СТЕФЧИКА

Кооператива з необмеженою відповідальністю

в Чернихові

Упімнення.

До

Пана *Матвія Ясохи*

в *Чернихові* ч. *62*

Взивається цим Пана до заплачення залеглої позичкової рати в сумі . . . . . *100 Зол. — сот.*
і належних процентів в сумі *(від 12/11 1926)*

Разом . — *Зол.* — *сот.*

протягом 8 днів до каси підписаної Кооперативи.

Чернихів, дня *15. листопада 1926* року.

(Печатка і підписи):

КАСА СТЕФЧИКА
Кооператива з необмеженою відповідальністю
В ЧЕРНИХОВІ

о. Е. Круліковський *Іван Топольський*

ВЗІР 41.
Пояснення стор. 114 і 190.

КАСА СТЕФЧИКА
Кооператива з необмеженою відповідальністю
в Чернихові

Візвання.

До*)

Пана *Матвія Ясохи*

в *Чернихові* ч. *62*

Взивається цим Пана до заплачення залеглої позичкової рати в сумі . . . . . *100 Зол. — сот.*
і належних процентів в сумі *(від 12/11 1926) 1 „ 10 „*
Разом . *101 Зол. 10 сот.*

протягом 8 днів до каси підписвної Кооперативи, в противнім случаю внесемо судову скаргу.

Чернихів, дня *26. листопада 1926* року.

(Пачатка і підписи):

КАСА СТЕФЧИКА
Кооператива з необмеженою відповідальністю
В ЧЕРНИХОВІ
о. Круліковський І. Топольський

*) **Примітка:** Візвання рівнозвучне до ручителів адресується: „До Пана *Осипа Вронського,* яко ручителя Пана *Матвія Ясохи*".

ВЗІР 42 а).

Пояснення стор. 128 і 202.

До замкнення рахунків за рік 1925 (перший).

а) Інвентар уділів.

Ч. порядк.	Число рах.	Імя і назвиско члена	Звання	Остає з попереднього року		Дальші виплати уділів		Доплата до уділу дивіденда		Разом		Виплата уділу		Остає в дні 31 грудня	
				Зл.	с.	Зл.	с.	Зл.	с.	Зл.	с.	Зл.	с.	Зл.	с.
1-26	1-26	Члени основателі поіменно кождий, з окрема в інвентари заподаний				192	50			192	50			192	50
27	27	Вербинець Гриць	господ.			10	—			10	—			10	—
28	28	Павлюк Стах	кравець			10	—			10	—			10	—
29	29	Завада Михайло	господ.			10	—			10	—			10	—
30	30	Рільничий Круж.				50	—			50	—			50	—
31	31	Філь Теодор	господ.			10	—			10	—			10	—
32	32	Ягоха Матвій	„			20	—			20	—			20	—
33	33	Горук Василь	„			10	—			10	—			10	—
34	34	Іваичук Мартин	учитель			20	—			20	—			20	—
35	35	Пєлех Василь	господ			10	—			10	—			10	—
36--41	36--41	Решта членів заподаних в інвентари поіменно кождий з окрема				60	—			60	—			60	—
		Разом .				402	50			402	50			402	50

Черників, дня 20. січня 1926.

Заряд: Надзірна Рада:

ВЗІР 42 б).

Пояснення стор. 128 і 202.

До замкнення рахунків за рік 1926 (другий).

б) Інвентар уділів.

Ч. порядк.	Число рах.	Імя і назвиско члена	Звання	Остає з попереднього року		Дальші виплати уділів		Доплата до уділу дивиденда		Разом		Виплата уділу		Остає в дні 31 грудня	
				Зл.	с.	Зл.	с.	Зл.	с.	Зл.	с.	Зл.	с.	Зл.	с.
1-26	1-26	Члени основателі, поіменно кождий з окрема в інвентари заподаний		192	50	77	50			270	—	10	—	260	—
27	27	Вербинець Гриць	господ.	10	—					10	—			10	—
28	28	Павлюк Стах	кравець	10	—	10	—			20	—			20	—
29	29	Завада Михайло	господ.	10	—					10	—			10	—
30	30	Рільничий Круж.		50	—					50	—			50	—
31	31	Філь Теодор	господ.	10	—					10	—			10	—
32	32	Ягоха Матвій	„	20	—					20	—			20	—
33	33	Горук Василь	„	10	—					10	—			10	—
34	34	Іванчук Мартин	учитель	20	—	5	—			25	—			25	—
35	35	Пелех Василь	господ.	10	—					10	—			10	—
36-41	36-41	Решта членів заподаних в інвентари поіменно кождий з окрема		60	—					60	—			60	—
42	42	Боднар Осип	учитель			10	—			10	—			10	—
43	43	Орлик Павло	господ.			5	—			5	—			5	—
44	44	Зубик Іван	„			2	50			2	50			2	50
45	45	Солтис Адам	„			10	—			10	—			10	—
46	46	Курдидик Осип	„			10	—			10	—			10	—
47-76	47-76	30 членів з уділами по 10 Зол. від ч. 47—76				300	—			300	—			300	—
77	77	Волинець Антін	боднар			7	50			7	50			7	50
		Разом		402	50	437	50			840	—	10	—	830	—

Черників, дня 25. січня 1927.

Заряд: Надзірна Рада:

ВЗІР 43 а).

Пояснення стор. 128 і 202—203.

До замкнення рахунків за рік 1925 (перший).

а) Інвентар вкладок ощадности, затягненнх позичок і реесконтованнх векслів.

Число порядк.	Ч. рахунку	Імя і назвнско властителя вкладки	Звання	Остає з попереднього року Зл.	с.	Нові вкладки або затягнені позички Зл.	с.	Дописані відсотки Зл.	с.	Разом Зл.	с.	Звороти вкладок або затягненнх позичок Зл.	с.	Остає в дні 31. грудня Зл.	с.
		а) Вкладки ощадности													
1	1	Ковалівка Петро	господар			260	—	—	—	260	—	260	—	—	—
2	2	Рільничий Кружок				370	—	4	46	374	46	150	—	224	46
3	3	Церковне брацтво				480	—	4	83	484	83	80	—	404	83
4	4	Володарський Ів.	господар			30	—	—	30	30	30			30	30
5	5	Новак Єлисавета	„			145	—	—	90	145	90			145	90
6	6	Громада Чернихів				72	15	—	45	72	60			72	60
		Разом				1357	15	10	94	1368	09	490	—	878	09
				Відсоткова стопа 5%											
		б) Затягнені позички													
1	10	Центр. Каса рільн. Спілок				3000	—			3000	—			3000	—
				Відсоткова стопа 6% з гори.											

Проценту заплачено Зл. 45·—, з цего на рах. р. 1926 Зл. 19·50.

Чернихів, дня 20. січня 1926.

Заряд: Надзірна Рада:

ВЗІР 43 б).

Пояснення стор. 128 і 202—203.

До замкнення рахунків за рік 1926 (другий).

б) Інвентар вкладок ощадности, затягнених позичок і реесконтованих векслів.

Число порядк.	Ч. рахунку	Імя і назвиско властителя вкладки	Звания	Остає з попереднього року Зл.	с.	Нові вкладки або затягнені позички Зл.	с.	Дописані відсотки Зл.	с.	Разом Зл.	с.	Звороти вкладок або затягнених позичок Зл.	с.	Остає в дні 31. грудня Зл.	с.
		а) Вкладки ощадности													
1	2	Рільничий Кружок		224	46	50	—	13	43	287	89	20	—	267	89
2	3	Церковне брацтво		404	83	45	61	—	—	450	44	450	44	—	—
3	4	Володарський Ів.	господар	30	30	18	—	1	26	49	56			49	56
4	5	Новак Єлисавета	„	145	90	—	—	6	78	152	68	40	—	112	68
5	6	Громада Чернихів		72	60	227	05	13	06	312	71			312	71
6	7	Топольський Іван	господар			400	—	17	25	417	25			417	25
7	8	Лиса Варвара	служниц			28	40	—	68	29	08			29	08
8	9	Созанський Осип	емерит			81	17	1	89	83	06			83	06
9	10	Кухар Анна	господар			142	—	3	15	145	15			145	15
		Рівні в дальшім тягу пеймянно виписані від поз. 11—41				7260	—	109	40	7369	40	1926	12	5443	28
		Разом		878	09	8252	23	166	90	9297	22	2436	56	6860	66
				Відсоткова стопа 5%											
		б) Затягнені позички													
1		Центр. Каса рільн. Спілок		3000	—					3000	—	2000	—	1000	—
2		„ „ „	„			5000	—			5000	—	1250	—	3750	—
			Разом	3000	—	5000	—			8000	—	3250	—	4750	—
				Відсоткова стопа 6% з гори.											

Проценту заплаченого на рахунок року 1927-го Зл. 48·50.

Чернихів, дня 25. січня 1927.

Заряд: Надзірна Рада:

ВЗІР 44 а).

Пояснення стор. 128 і 204.

До замкнення рахунків за рік 1925 (перший).

а) Інвентар біжучих та спеціяльних рахунків.

Число порядк.	Ч. рахунку	Імя і назвиско власителя вкладки	Характер інтересу	Остає з попереднього року		Нові вкладки або затягнені позички		Дописані відсотки		Разом		Звороти вкладок або затягнених позичок		Остає в дні 31. грудня	
				Зл.	с.	Зл.	с.	Зл.	с.	Зл.	с.	Зл.	с.	Зл.	с.
		а) Біжучі рахунки:													
1	11	Центральна Каса рільн. Спілок		—	—	2853	80	1	02	2854	82	2821	50	Має 33	32
			Відсоткова стопа 5%.												
		б) Рахунок заступства й інкасованих векслів:													
1	7	Громад. Урядови в Черниховї в заступстві Банку Кр. Господарства	кред. заступство	—	—	500	—	—	—	500	—	500	—	—	—
2	8	Фактура п. Івана Топольницького на поручення „Господаря“ в Кракові	кред. вінкуляція	—	—	183	74	2	13	185	87	—	—	Має 185	87
		Разом		—	—	683	74	2	13	685	87	500	—	Має 185	87
3	9	Вексель п. Е. Новака для п. І. Гелі в Кракові	готівк. інкасо	—	—	250	—	—	—	250	—	250	—	—	—

Відсоткова стопа при кредитових інтересах: 8%.
„ „ „ готівкових „ 1% від обороту.

Черників, дня 20. січня 1926.

Заряд: Надзірна Рада:

ВЗІР 44 б).

Пояснення стор. 128 і 204.

До замкнення рахунків за рік 1926 (другий).

б) Інвентар біжучих та спеціяльних рахунків.

Число порядк.	Ч. рахунку	Імя і нвзвиско властителя вкладки	Характер інтересу	Остае з попереднього року Зл.	с	Нові вкладки або затягнені позички Зл.	с	Дописані відсотки Зл.	с	Разом Зл.	с.	Звороти вкладок або затягнених позичок Зл.	с.	Остае в дні 31. грудня Зл.	с
		I. Біжучі рахунки:													
1	11	Центрвльна Касв рільн Спілок		33	32	9657	80	—	—	9691	12	9749	52	В 58	40
2	27	Антін Білнк, Черних ів		—	—	1050	—	10	11	1060	11	800	—	Має 260	11
		Разом		33	32	10707	80	10	11	10751	23	10549	52	Має 201	71
				Відсоткова стопа ні біж рах в Центр Касі 5% з членом 5 і 8%											
		II. Спеціяльні рвхунки: а) заступства:													
1	8	„Господар" в Кракові	кредит вінкул.	185	87	—	—	—	—	185	87	185	87	—	—
2	23	Фактура п. Е. Новака для п. І. Гелі інквсована 31. XII. 1926	готівк інкасо	—	—	300	—	—	—	300	—	—	—	В 300	—
		Разом		185	87	300	—	—	—	485	87	185	87	В 300	—
		б) акція купна збіжжа на засів:													
1	34	Рільнинчий Синдикат і членн зв збіжжа		—	—	1500	—	—	—	1500	—	1500	—	—	—

Черників, дня 25. січня 1927.

Заряд: Надзірна Рада:

Примітка: В р. 1926 малв Каса три інтересн, що входять в обсяг заступств й спеціяльнних рахунків: 1) тбрала від „Господаря" в Кракові Зол. 185·87 яко п належні за фактуру п. І. Топольнницького оплачену в р. 1925; 2) заінкасувала вексель п. Е. Новака, т. зн. тбрала від нього готівку 300 Зол. в день платности векселя ц. є. 31/12 1926. Готівку відіслано п. Ів. Гелі до Кракова в квоті 297 Зол. ц. є. по потрученню належної провізії (1%) 3 Зол. доперва по Новім Році ц. є. 2/1 1927. В інвентарн і в білянсі за рік 1926 виказуємо цілу квоту 300 Зол. яко довг Кооператнвн тому, що потручену відтак провізію 3 Зол. зачислиться до знсків року 1927-го; 3) виплатила Рільн. Синдикатови 1500 Зол. за збіжжа спровджене на рахунок членів і стягнено від нних цілу належнтість.

ВЗІР 45 а).

Пояснення стор. 128 і 204.

До замкнення рахунків

А) Інвентар уді-

Порядк. ч.	Ч. рахунку	Імя і назвкско довжника	Призначення позички	Забезпечення позички (ручителі, гіпотека, застав цінних паперів)	Дата виплачення позички	На як довгий час уділено позичку
		а) на довж. скрипти:				
1	1	Паалнк Стах	купно коровн	ручнтелі	13/IX	1рік
2	2	Заада Мнхайло	купно коня	„	„	„
3	3	Основа Андрей	будоаа стодолн	„	12/XI	„
4	4	Бабій Оснп	сплата прив. довгу	„	„	„
5	5	Ягоха Матвій	„	„	„	„
		Разом				
						Відсоткова стопа:
		б) на векслі:				
1	1	Вербинець Гриць	напрааа дому	ручнтелі	10/IX	1 рік
2	2	Філь Теодор	купно інаентаря	„	10/X	„
3	3	Горук Васнль	сплата сестрн	„	12/XI	„
4	4	Пелех Василь	купно збіжжа	„	„	„
5	5	Махно Осип	купно будів. матер	„	„	„
6	6	Новак Єлисааета	„	„	„	„
7	7	Іванчук Мартин	купно коровн	„	„	„
8	8	Садовськнй Волод.	„	„	„	„
9	9	Федороанч Іаан	сплата прнв. доагу	„	„	„
		Разом				
						Відсоткоаа стопа:

На спільнім засіданню Заряду і Надзірної Ради дня 20-го січня жнто забезпечені і стягаємі.

Заряд:

за рік 1925 (перший).

лених позичок.

Позиталість з попереднього року		Нові позички		Сплата позичок		Позиталість в дні 31 грудня		До котрого дня побрано процент при послідній раті	Перенос відсотки обраховані по 31. грудня		Відсотки нагіброні на слідуючий рік		Від коли залягає з заплат рати (дата платности залеглої рати)	ПРИМІТКА
Зл.	с.	Зл.	с.	Зл.	с.	Зл.	с.		Зл.	с.	Зл.	с.		
														Стемплена належитість
		200	—	50	—	150	—	13/3 1926			2	43		Зл. 0·60
		240	—			240	—	„			3	90	прольонг.	„ 0·75
		350	—			350	—	12/2 1926			3	26		„ 1·05
		250	—			250	—	„			2	35		„ 0·75
		400	—			400	—	„			3	74		„ 1·20
		1440	—	50	—	1390	—				15	68		Зл. 4·35
8% з гори.														
		120	—	30	—	90	—	10/3 1926			1	40		
		80	—			80	—	10/1 1926			—	18		
		250	—			250	—	12/2 1926			2	35		
		160	—			160	—	„			1	50		
		300	—			300	—	„			2	80		
		400	—			400	—	„			3	74		
		400	—			400	—	„			3	74		
		300	—			300	—	„			2	80		
		300	—			300	—	„			2	80		
		2310	—	30	—	2280	—				21	31		

8% з гори.

1926 р. переведено цензуру (оцінку) всіх позичок і узнано всі яко нале-

Надзірна Рада:

ВЗІР 45 б).
Пояснення стор. 128 і 204.

До замкнення рахунків

Б) Інвентар уді-

Порядк. ч.	Ч. рахунку	Імя і назвиско довжника	Призначення позички	Забезпечення позички (ручителі, гіпотека, застав цінних паперів)	Дата виплачення позички	На як довгий час уділено позичку
		в) на довж. скрипти:				
1	1	Павлик Стах	купно корови	ручителі	13/9 1925	1 рік
2	2	Завада Михайло	купно коня	„	„	„
3	3	Основа Андрій	будова стодоли	„	12/11 1925	„
4	4	Бабій Осип	сплата прив довгу	„	„	„
5	5	Ягоха Матвій	„	„	„	„
6	6	Боднар Осип	масарство	„	10/1 1926	„
7	7	Білик Антін	торговля вугля	„	„	„
8	8	Грива Іван	купно коня	„	24/1 1926	2 роки
9	9	Мазур Войтіх	купно паші	„	15/2 1926	1/2 року
		Ріжні довжники, дальше поіменно виписані від Ч. 10-35				
		Разом				
					Відсоткова стопа.	
		б) на векслі:				
1	1	Вербинець Гриць	направа дому	ручителі	10/9 1925	1 рік
2	2	Філь Теодор	купно инвентаря	„	10/10 1925	„
3	3	Горук Василь	сплата сестри	„	12/11 1925	„
4	4	Пелех Василь	купно збіжжа	„	„	„
5	5	Махно Осип	купно будів. матер	„	„	„
6-9	6-9	Решта довжників з попереднього року, в інвент. поіменно.				
10	10	Білинський Семен	купно бляхи	„	15/1 1926	1/2 року
11	11	Стефанівський Мих.	купно корови	„	„	1 рік
12	12	Кокольський Богдан	купно поля	„	„	2 роки
13	13	Заставний Гринь	кошикарство	„	2/2 1926	1 1/2 р.
		Ріжні довжники, дальше поіменно виписані від Ч. 14—46				
		Разом				
					Відсоткова стопа:	

На спільнім засіданню Заряду і Надзірної Ради дня 25-го січня жито забезпечені і стягаємі.

Заряд:

за рік 1926 (другий).

лених позичок.

Позісталість з попереднього року		Нові позички		Сплата позичок		Позісталість в дні 31. грудня		До котрого дня побрано процент при послідній раті	Перенос відсотки обраховані по 31. грудн.		Відсотки надібрані на слідуючий рік		Від коли залягає з заплат. ратп (дата платности залеглої ратп)	ПРИМІТКА	
Зл.	с.	Зл.	с.	Зл.	с.	Зл.	с.		Зл.	с.	Зл.	с.			
150	—			150	—										
240	—			240	—										
350	—			350	—										
250	—			250	—										
400	—			300	—	100	—	12/11 1926	1	06			12/11 1926	16/11 уплачено	
		400	—	300	—	100	—	10/1 1927			—	22		Зл. 1·20	Стаплева належ.
		300	—	225	—	75	—	„			—	16		„ 0·90	
		160	—	80	—	80	—	24/1 1927			—	42		„ 0·50	
		80	—	80	—									„ 0·25	
		6770	—	1305	—	5465	—	ріжно	2	50	22	60		„ 15·45	
1390	—	7710	—	3280	—	5820	—		3	56	23	40		Зл. 18·30	

8% з гори.

90	—			90	—										
80	—			80	—										
250	—			250	—										
160	—			160	—										
300	—			300	—										
1400	—			1400	—										
		250	—	250	—										
		200	—	150	—	50	—	15/1 1927			—	16			
		500	—	125	—	375	—	„			1	22			
		300	—	150	—	150	—	2/2 1927			1	04			
		7120	—	1595	—	5525	—	ріжно			29	78			
2280	—	8370	—	4550	—	6100	—				32	20			

8% з гори.

1927 р. переведено цензуру (оцінку) всіх позичок і узнано всі яко нале-

Надзірна Рада:

ВЗІР 46 а).

Пояснення стор. 128 і 205.

До замкнення рахунків за рік 1925 (перший).

а) Інвентар движимостей, ціннх паперів і власних уділів після стану з дня 31. грудня 1925.

Дата прибутку	Штук	Предмет	Первісна вартість (набуття)		В році 1925			
					Квота відпису		Вартість 31/XII	
			Зл.	с.	Зл.	с.	Зл.	с.
		а) Движимости:						
10/9 1925	1	Залізна каса і перевіз	224	40			224	40
30/11 1925	1	Столова лямпа	2	—			2	—
		Разом	226	40			226	40
		б) Цінні папери і власні уділи:						
12/11 1925	1	5% конаерзійна позичка	20	—			20	—
„	1	Уділ в Ц. Касі	100	—			100	—
		Разом	120	—			120	—

Чернихів, дня 20. січня 1926.

Заряд: Надзірна Рада:

ВЗІР 46 б).

Пояснення стор. 128 і 205.

До замкнення рахунків за рік 1926 (другий).

б) Інвентар движимостей, цінних паперів і власних уділів після стану з дня 31. грудня 1926.

Дата прибутку	Штук	Предмет	Первісна вартість (набуття)		В році 1926 Квота відпису		Вартість 31/XII	
			Зл.	с.	Зл.	с.	Зл.	с.
		а) Движимости:						
10/9 1925	1	Залізна каса	224	40	22	40	202	—
30/11 1925	1	Столова лямпа (продана)	2	—	2	—	—	—
3/1 1926	1	Висяча лямпа	7	—	—	70	6	30
„	1	Таблиця з сіткою	2	—	—	20	1	80
10/2 1926	1	Стіл з 2 шуфлядами	8	—	—	80	7	20
„	2	Крісла	4	—	—	40	3	60
		Разом	247	40	26	50	220	90
		б) Цінні папери і власні уділи:						
12/11 1925		Уділ в Ц. Касі	100	—			100	—
15/3 1926		Доплата уділу в Ц. Касі	100	—			100	—
12/11 1925	1	5% конверзійна позичка	20	—	4	—	16	—
		Разом	220	—	4	—	216	—

Черниїхів, дня 25. січня 1927.

Заряд: Надзірна Рада:

ВЗІР 47 а).

Пояснення стор. 128, 208—218.

Замкнення рахунків і річний звіт

Каси Стефчика

Кооперативи з необмеженою відповідальністю

в Черниховї

за рік 1925.

I. Статистика.

Осідок Кооперативи . .	Черників
Повіт	Краків
Воєвідство	краківське
Дата заложення Коопер. .	10. липня 1925 *)
Дата зареєстровання Кооп.	12. серпня 1925 *)
Дата останньої люстрації .	— —

Кооператива належить до Краєвого Патронату рільничих Кооператив у Львові.

Члени:

З початком року 1925 числила Кооператива	— членів	
В бігу року приступило до Кооперативи .	41 „	41 членів
„ „ „ уступило з Кооперативи . .		— „
З кінцем року числила Кооператива . .		41 членів

в тім 33 власників і арендарів рільних малих господарств, — великих обшарів, 2 промисловців і торговців, 1 священників, 1 учителів (урядників), 3 робітників і 1 іншого звання.

Статутова висота уділу 10 Зол.; вписового 1 Зол.

Кооператива — виплатила за рік 192 від уділів —% дивіденди, на квоту — Зол. — сот.

Кооператива платила в звітовому році від вкладок ощадности від —% до 5%, Кооперат. побирала в звітовому році від позичок від —% до 8% з гори (здолини), а уділяла позички фізичним особам до висоти 400 Зол., особам правним до висоти — Зол.

Кооператива відбула в звітовому році Загальних Зборів 1
„ „ „ „ „ дискус. Зібрань (відчитів) 1
Надзірна Рада „ „ „ „ засідань 4
„ „ перевела з звітовому році ревізій 2

*) Примітка: При Касах Стефчика, що повстали з давних Спілок ощадности і позичок, належить подати дату заложення і зареєстровання бувшої Спілки ощадности і позичок а не дату зміни статутів і її зареєстровання.

II. Зіставлення поодиноких рахунків.

	Зол.	с.
1. Уділи:		
Стан уділів з початком року 1925	—	—
В бігу року вплачені уділи	402	50
Разом	402	50
В бігу року підняті уділи	—	—
Стан уділів з кінцем року 1925	402	50
2. Запасний фонд:		
Стан запасного фонду з початком року 1925	—	—
Вплачені в бігу року вступні оплати	41	—
З чистого зиску за рік 192 приділено	—	—
Наросли відсотки	—	—
Разом	41	—
Відписвні страти за рік 192	—	—
Стан запасного фонду з кінцем року 1925	41	—
3. Вкладки ощадности:		
Стан вкладок з початком року 1925 (кількість книжочок —)	—	—
В бігу року вплачено вкладок (кількість виданих нових книжочок 6)	1357	15
Дня 31. грудня 1925 дописано до капіталу процентів	10	94
Разом	1368	09
В бігу року піднято вкладок (скількість уморених книжочок 1)	490	—
Стан вкладок з кінцем року 1925 на 5 книжочках	878	09
Пересічно на 1 вкладку 175 Зол. 62 сот.		
4. Позички затягнені Кооперативою (реесконт. векслі):		
Стан позичок (реесконт. векслів) з початком року 1925	—	—
В бігу року затягнено нових позичок (реесконт. векслів)	3000	—
Разом	3000	—
В бігу року сплвчено позичок (викуплено векслі)	—	—
Стан позичок (реесконт. векслів) з кінцем року 1925	3000	—
5. Біжучі рахунки:		
Стан біжучих рахунків з початком року 1925	—	—
В бігу року вплачено на біжучий рахунок	2853	80
Дня 31. грудня 1925 дописано до капіталу процентів	1	02
Разом	2854	82
В бігу року піднято з біжучого рахунку	2821	50
Дня 31. грудня 192 відписано від квпіталу процентів	—	—
Стан біжучих рвхунків з кінцем року 1925	33	32

		Зл.	с.
6. Позички уділені членам на скрипти:			
Стан скриптових позичок з початком року 1925 (в — довжників)		—	—
В бігу року уділено 5 скриптових позичок		1440	—
Пересічно на 1 члена 288 Зол. — сот.			
Разом . .		1440	—
В бігу року сплачено позичок (уморено — скриптів) . .		50	—
Стан скриптових позичок з кінцем року 1925 (в 5 довжників) .		1390	—
7. Позички уділені членам на векслі:			
Стан векслевих позичок з початком року 1925 (в — довжників)		—	—
В бігу року уділено 9 векслевих позичок		2310	—
Пересічно на 1 члена 256 Зол. 66 сот.			
Разом . .		2310	—
В бігу року сплачено позичок (викуплено — векслів) . .		30	—
Стан векслевих позичок з кінцем року 1925 (в 9 довжників) .		2280	—
8. Движимости і недвижимости:			
Стан движимостей і недвижимостей з початком року 1925 .		—	—
В бігу року докуплено залізну касу і лямпу		226	40
Разом . .		226	40
В бігу року продано — відписано титул. — вмортизації		—	—
Стан движимостей і недвижимостей з кінцем року 1925 . .		226	40
9. Цінні папери і власні уділи:			
З початком року 1925			
стан цінних паперів — на квоту . .	— Зол.		
„ власних уділів — „ „ . . .	— „	—	—
В бігу року докуплено (дописано звижку курсу) цінних паперів 5% поз. конвер. на квоту .	20 Зол.		
В бігу року вплачено на власний уділ (з дивіденд.) в Центральній Касі на квоту	100 „	120	—
Разом . .		120	—
В бігу року спродано (відписано курсову страту) цінних паперів — на квоту . . .	— Зол.		
В бігу року піднято власний уділ (відписано на страту) в — в квоті	— „	—	—
Стан цінних паперів Зол. 20·— і власних уділів Зол. 100·— з кінцем року 1925		120	—

		Зл.	с.
10. Спеціяльні фонди:			
З початком року 1925			
стан резерви страт	— Зол.		
„ вальоризаційного фонду	— „	—	—
В бігу року збільшено резерву страт на . . .	— Зол.		
„ „ „ „ вальоризаційний фонд на .	— „	—	—
Разом . .		—	—
В бігу року відписано з резерви страт квоту .	— Зол.		
„ „ „ „ „ вальориз. фонду квоту .	— „	—	—
Стан резерви страт Зол. —·— і вальоризац. фонду Зол. —·— з кінцем року 1925		—	—
11.			
Виплачено в заступстві Банку Кр. Госпд. і вінкуляцію „Рільн."		683	74
Дописано % до вінкуляції „Рільника"		2	13
Разом . .		685	87
Банк Кр. Господ. зворот заступства		500	—
Від „Рільника" в Кракові за вінкуляцію		185	87
12.			
Заінкасований вексель від Е. Новака (на річ І. Ґелі)		250	—
Разом . .		250	—
Відіслано до Центральної Каси на рахунок І. Ґелі		250	—
		—	—
13. Виплачені кошти адміністрації:			
1. Винагорода касієра Зол. 10·—, уряд. члена Зол. —·— . . .		10	—
2. Льокаль, опал, світло й обслуга		—	—
3. Податки Зол. —·— і оплата на Патронат Зол. —·— . . .		—	—
4. Кошти реєстру й обезпечення		—	—
5. Друки і книжки		—	—
6. Бюрові видатки і порторія		3	95
7. Кошти при затяганих позичках		2	70
8. Видатки на культурні і суспільні цілі		—	—
9. Инші видатки		—	—
Разом . .		16	65

III. Касовий оборот.

за час від 1. вересня до 31. грудня 1925 року.

		Окремо		Разом	
		Зл.	с.	Зл.	с
Приходи:					
Готівка в дні 1. січня 1925		—	—		
1. Вплачені уділи		402	50		
2. Запасний (резервоаий) фонд		41	—		
3. Вкладки:					
а) вплачені готівкою . . .	1357·15 Зол.				
б) долисані відсотки . . .	10·94 „	1368	09		
4. Затягнені Кооператнвою позички (рееск. векслі)		3000	—		
5. Біжучий рахунок:					
а) з банками	2821·50 Зол.				
б) з членами	—·— „	2821	50		
6. Скриптові позички сплачені членами . . .		50	—		
7. Векслеві „ „ „ . . .		30	—		
8. Движимости і недвижимости		—	—		
9. Цінні папери і власні уділи		—	—		
10. Відсотки і провізії:					
а) пібрані від негіпотечн. позичок	92·56 Зол.				
б) дописані до біжуч. рахунків .	1·02 „				
в) пібрані від „ „ .	—·— „				
г) „ „ гіпотечн. позичок .	—·— „				
г) дивіденда від власних уділів .	—·— „				
д) купони цінних паперів .. .	—·— „	93	58		
11. Адміністраційні кошти:					
а) звороти за друки	7·— Зол.				
б) „ „ стемплі	4·35 „				
в)	—·— „				
г)	—·— „	11	35		
12. Спеціяльні фонди		—	—		
13. В рахунку заступств (від Банку Кр. Госп.) .		500	—		
14. „ „ інкаса векслів (від Е. Новака) . .		250	—	8568	02
До перенесення				8568	02

		Окремо Зл.	Окремо с.	Разом Зл	Разом с
З перенесення				8568	02
Розходи:					
1. Уділи звернені членам		—	—		
2. Запасний (резервовий) фонд		—	—		
3. Виплачені виладки		490	—		
4. Позички сплачені Кооперат. (викуплені векслі) .		—	—		
5. Біжучий рахунок:					
а) з банками	2854·82 Зол.				
б) з членами	—·— „	2854	82		
6. Позички уділені членам на скрипти . . .		1440	—		
7. „ „ „ „ векслі		2310	—		
8. Докуплені движимости і недвижимости . . .		226	40		
9. Закуплені цін. пап. і вплач. уділи в Центр. Касі		120	—		
10. Відсотки і провізії:					
а) виплачені від вкладок . .	1·62 Зол.				
б) дописані до вкладок . . .	10·94 „				
в) виплачені від затяги. позичок .	45·— „				
г) „ „ біжучих рахун. .	—·— „				
ґ) дописані до „ „ .	—·— „				
д) „ „ запасного фонду .	—·— „				
е) „ „ спеціяльн. фондів .	—·— „	57	56		
11. Адміністраційні кошти:					
а) виплачені адміністр. кошти .	16·65 Зол.				
б) виплач. адміи. кошт. за поп. рік	—·— „				
в) стемпл. належ. випл. „ „ „	—·— „				
г) дивід. виплач. членам від уділів	—·— „				
ґ) зиск приділ. до запасн. фонду	—·— „				
д) відпис на движим. і недвижим.	—·— „				
е) кошти заложення Кооперативи	82·11 „	98	76		
12. Спеціяльні фонди		—	—		
13. В рахунку заступств і винуляцій		685	87		
14. „ „ інкаса векслів		250	—	8533	41
Готівка дня 31. грудня 1925 р.				34	61
Касовий оборот в році 1925 .				17101	43

IV. Білянс

з днем 31. грудня 1925 року.

		Окремо Зл.	Окремо с.	Разом Зл.	Разом с.
Стан чинний:					
1. Готівка в дні 31. грудня		34	61		
Вірительности Кооперативи в рахунку:					
2. Біжучім: а) з Центр. Касою (з допис. %)	33·32 Зол.				
б) з членами („ „ „	—·— „	33	32		
3. Позички уділені членам на скрипти		1390	—		
4. „ „ „ „ векслі		2280	—		
5. в) Движимости	226.40 Зол.				
б) Недвижимости	—·— „	226	40		
6. в) Цінних паперів номінальн. вартости Зол. 20·— після курсу з д. 31. грудня	20·— Зол.				
б) Власних уділів в Центральній Касі	100·— „	120	—		
7. Відсотків:					
а) належних до кінця р. від уділ. позч.	—·— Зол.				
б) надпл. на слід. рік від затягн. позич.	19·50 „				
в)	—·— „	19	50		
8. Адмін. кошти: а) процесові зачети	—·— Зол.				
б) кошти основання	82·11 „	82	11		
9. „Рільник" в Кракові (з допис. %)		185	87		
10.		—	—		
11.		—	—	4371	81
Стан довжний:					
1. Членські уділи		402	50		
2. Запасний (резервовий) фонд		41	—		
Довги Кооперативи в рахунку:					
3. Вкладок ощадности (з допис. %)		878	09		
4. Затягнених позичок (реескоитованих векслів)		3000	—		
5. Біжучім: а) Центр. Касою (з допис. %)	—·— Зол.				
б) з членами („ „ „)	—·— „	—	—		
6. Відсотків:					
в) надплачених довжник. на слід. рік	36·99 Зол.				
б) довжних від затягнених позичок	—·— „				
в)	—·— „	36	99		
7. Спеціяльних фондів:					
а) резерви страт	—·— Зол.				
б) вальоризаційного фонду	—·— „				
в)	—·— „	—	—		
8 Адміністраційних коштів:					
а) довжних	—·— Зол.				
б) стемплевих належитостей	4·35 „				
в)	—·— „	4	35		
9. Непіднятв дивіденд		—	—		
10.		—	—		
11.		—	—	4362	93
Зиск за рік 1925				8	88

V. Рахунок зисків і страт
за рік 1925.

			Окремо Зл.	Окремо с.	Разом Зл.	Разом с.
Зиски:						
1. Відсотки:						
а) пібрані готівкою і дописані до вірительностей Кооперативи . . .	93·58	Зол.				
б) належні до кінця р. від уділ. позич.	—·—	„				
в) надпл. на слід. рік від затягн. позич.	19·50	„				
г) „ довжник в попереднім році	—·—	„				
г) довжні в попер. році від затягн. поз.	—·—	„				
д)	—·—	„	113	08		
2. Зворот адміністраційних коштів (за друки, стемплі, адміністраційний додаток і т. н.) . . .			11	35		
3. Инші: а)	—·—	Зол.				
б)	—·—	„				
в)	—·—	„	—	—	124	43
Страти:						
1. Відсотки:						
а) виплачені готівкою і дописані до довгів Кооперативи	57·56	Зол.				
б) надплачені довжниками нв слід. рік	36·99	„				
в) довжні від затягнених позичок .	—·—	„				
г) побрані належні на рахун. попер. р.	—·—	„				
г) надпл. в попер. році від затяг. поз.	—·—	„				
д)	—·—	„	94	55		
2. Адміністраційні кошти: а) виплачені .	16·65	Зол.				
б) довжні .	4·35	„	21	—		
3. Відписи на движимостях і недвижимостях . .			—	—		
4. Инші: а)	—·—	Зол.				
б)	—·—	„				
в)	—·—	„	—	—	115	55
Зиск за рік 1925 . .					8	88

Заряд і Надзірна Рада стверджують, що сьогоднішне звмкнення рахунків і річний звіт є правильно зіставлені і згідні з книгами Кооперативи.

Черниїхів, дня 20. січня 1926.

Заряд: Печать. Надзірна Рада:

Імя і назвиско члена	Підпис	Імя і назвиско члена	Підпис
1.		1.	
2.		2.	
3.		3.	
4.		4.	
5.		5.	
6.		6.	
7.		7.	
8.		8.	

Загальний Збір Кооперативи відбутий дня 15. березня 1926, затвердив замкнення рахунків і білянс Кооперативи за рік 1925 і рішив з чистого зиску в квоті 8 Зол. 88 сот. не виплатити дивіденди, а цілий зиск 8 Зол. 88 сот. перенести до звпасного фонду. (Страту білянсову в квоті Зол. — сот. — покрити —).

ВЗІР 47 б).

Пояснення стор. 128 і 208—218.

Замкнення рахунків і річний звіт

Каси Стефчика

Кооперативи з необмеженою відповідальністю

в Черниховi.

за рік 1926.

I. Статистика.

Осідок Кооперативи . .	Чернихів
Повіт	Краків
Воєвідство	краківське
Дата заложення Коопер. .	10. липня 1925
Дата зареєстровання Кооп.	12. серпня 1925
Дата останньої люстрації .	15. червня 1926

Кооперативa належить до Краєвого Патронату рільничих Кооператив у Львові.

Члени:

З початком року 1926 числила Кооператива	41 членів	
В бігу року приступило до Кооперативи . .	36 членів	77 членів
„ „ „ уступило з Кооперативи . .		1 „
З кінцем року 1926 числила Кооператива .		76 членів

в тім 57 власників і арендарів рільних малих господарств, 1 великих обшарів, 5 промисловців і торговців, 1 священиків, 3 учителів (урядників), 7 робітників, і 2 іншого звання.

Статутова висота уділу 10 Зол.; вписового 1 Зол.

Кооператива не виплатила за рік 1925 від уділів % дивіденди на квоту — Зол. — сот.

Кооператива платила в звітовому році від вкладок ощадности від —% до 5%, Кооперат. побирала з звітовому році від позичок від —% до 8% з горн (здолини), а уділяла позички фізичним особам до висоти 500 Зол., особам правним до висоти — Зол.

Кооператива відбула в звітовому році Загальних Зборів 1
„ „ „ „ „ дискус. Зібрань (відчитів) 3
Надзірна Рада „ „ „ „ засідань 9
„ „ перевела в звітовому році ревізій 4

II. Зіставлення поодиноких рахунків.

	Зл.	с.
1. Уділи:		
Стан уділів з початком року 1926	402	50
В бігу року вплачені уділи	437	50
Разом	840	—
В бігу року підняті уділи	10	—
Стан уділів з кінцем року 1926	830	—
2. Запасний фонд:		
Стан запасного фонду з початком року 1926	41	—
Вплачені в бігу року вступні оплати	36	—
З чистого зиску за рік 1925 приділено	8	88
Наросли відсотки	3	64
Разом	89	52
Відписані страти за рік 192	—	—
Стан запасного фонду з кінцем року 1926	89	52
3. Вкладки ощадности:		
Стан вкладок з початком року 1926 (кількість книжочок 5)	878	09
В бігу року вплачено вкладок (кількість виданих нових книжочок 45)	8252	23
Дня 31. грудня 1926 дописано до капіталу процентів	166	90
Разом	9297	22
В бігу року піднято вкладок (кількість уморених книжочок 12)	2436	56
Стан вкладок з кінцем року 1926 на 38 книжочках	6860	66
Пересічно на 1 вкладку 180 Зол. 54 сот.		
4. Позички затягнені Кооперативою (реесконт. векслі):		
Стан позичок (реесконт. векслів) з початком року 1926	3000	—
В бігу року затягнено нових позичок (реесконт. векслів)	5000	—
Разом	8000	—
В бігу року сплачено позичок (викуплено векслі)	3250	—
Стан позичок (реесконт. векслів) з кінцем року 1926	4750	—
5. Біжучі рахунки:		
Стан біжучих рахунків з початком року 1926	33	32
В бігу року вплачено на біжучий рахунок	10707	80
Дня 31. грудня 1926 дописано до капіталу процентів	10	11
Разом	10751	23
В бігу року піднято з біжучого рахунку	10545	—
Дня 31. грудня 1926 відписано від капіталу процентів	4	52
Стан біжучих рахунків з кінцем року 1926	201	71

		Зл.	с.
6. Позички уділені членам на скрипти:			
Стан скриптових позичок з початком року 1926 (в 5 довжників)		1390	—
В бігу року уділено 30 скриптових позичок		7710	—
Пересічно на 1 члена 257 Зол. — сот.			
Разом . .		9100	—
В бігу року сплачено позичок (уморено 7 скриптів) . . .		3280	—
Стан скриптових позичок з кінцем року 1926 (в 28 довжників)		5820	—
7. Позички уділені членам на векслі:			
Стан векслевих позичок з початком року 1926 (в 9 довжників)		2280	—
В бігу року уділено 37 векслевих позичок		8370	—
Пересічно на 1 члена 226 Зол. 22 сот.			
Разом . .		10650	—
В бігу року сплачено позичок (викуплено 16 векслів)		4550	—
Стан векслевих позичок з кінцем року 1926 (в 30 довжників) .		6100	—
8. Движимости і недвижимости:			
Стан движимостей і недвижимостей з початком року 1926 .		226	40
В бігу року докуплено бюрове урядження		21	—
Разом . .		247	40
В бігу року продано лямпу і відписано титул 10% амортизації		26	50
Стан движимостей і недвижимостей з кінцем року 1926 . .		220	90
9. Цінні папери і власні уділи:			
З початком року 1926			
стан цінн. паперів 5% конв. позич. на квоту	20 Зол.		
„ власних уділів в Центр. Касі „ „	100 „	120	—
В бігу року докуплено (дописано знижку курсу) цінних паперів — на квоту .	— Зол.		
В бігу року вплачено на власний уділ (з дивіденд.) в Центральній Касі	100 „	100	—
Разом .		220	—
В бігу року продано (відписано курсову страту) цінних паперів на квоту	4 Зол.		
В бігу року піднято власний уділ (відписано на страту) в — в квоті	— „	4	—
Стан цінних паперів Зол. 16 і власних уділів Зол. 100 з кінцем року 1926		216	—

		Зл.	с.
10. Спаціяльні фонди:			
З початком року 1926			
стан резерви страт	— Зол.		
„ вальоризаційного фонду	— „	—	—
В бігу року збільшено резерву страт на . . .	— Зол.		
„ „ „ „ вальоризаційний фонд на .	— „	—	—
Разом . .			
В бігу року відписано з резерви страт кошту .	— Зол.		
„ „ „ „ „ вальориз. фонду кошту .	— „	—	—
Стан резерви страт Зол. —·— і вальоризац. фонду Зол. —·—			
з кінцем року 1926		—	—
11.			
„Рільник" в Кракові за вінкуляцію		185	87
Фактура Е. Новака для І. Гелі		300	—
Разом . .		485	87
Сплата „Рільника" в Кракові		185	87
І. Геля за фактуру від Е. Новака		300	—
12.			
Рільн. Синдикат, доставл. збіжжа		1500	—
Разом . .		1500	—
Члени за пібране збіжжа		1500	—
		—	—
13. Виплачені кошти адміністрації:			
1. Винагорода касієра Зол. 100·—, уряд. члена Зол. 50·— . .		150	—
2. Льокаль, опал, світло й обслуга		20	—
3. Податки Зол. 3·80 і оплата на Патронат Зол. 10·— . . .		13	80
4. Кошти реєстру й обезпечення		—	—
5. Друки і книжки		21	25
6. Бюрові видатки і порторія		27	50
7. Кошти при затяганих позичках		8	65
8. Видатки на культурні і суспільні цілі		—	—
9. Инші видатки предплата „Часопису"		4	—
Разом . .		245	20

III. Касовий оборот.

за час від 1. січня до 31. грудня 1926 року.

		Окремо Зл.	Окремо с.	Разом Зл.	Разом с.
Приходи:					
Готівка в дні 1. січня 1926		34	61		
1. Вплачені уділи		437	50		
2. Запасний (резервовий) фонд		48	52		
3. Вкладки:					
а) вплачені готівкою . . .	8252·23 Зол.				
б) допнсані відсотки . . .	166·50 „	8419	13		
4. Затягнені Кооперативою позички (реск. векслі)		5000	—		
5. Біжучий рахунок:					
в) з банками	9749·52 Зол.				
б) з членами	800·— „	10549	52		
6. Скриптові позички сплачені членами . . .		3280	—		
7. Векслеві „ „ „ . . .		4550	—		
8. Движимости і недвижимости		26	50		
9. Цінні папери і власні уділи		4	—		
10. Відсотки і провізії:					
а) пібрані від негіпотечн. позичок	686·87 Зол.				
б) допнсані до біжуч. рахунків .	10·11 „				
в) пібрані від „ „ .	—·— „				
г) „ „ гіпотечн. позичок .	—·— „				
г) дивідендв від власних уділів .	—·— „				
д) купони цінних паперів .. .	1·— „	697	98		
11. Адміністраційні кошти:					
а) зворотн за друки . . .	117·10 Зол.				
б) „ „ стемплі . . .	18·30 „				
в)	—·— „				
г)	—·— „	135	40		
12. Спеціяльні фонди		—	—		
13. В рахунку заступств		485	87		
14. „ „ Збіжевого комітету (Члени) . .		1500	—	35169	03
До перенесення				35169	03

		Окремо		Разом	
		Зл.	с.	Зл.	с.
З перенесення				35169	03
Розходи:					
1. Уділи звернені членам		10	—		
2. Запасний (резервовий) фонд		—	—		
3. Виплачені вкладки		2436	56		
4. Позички сплачені Кооперат. (викуплені векслі) .		3250	—		
5. Біжучий рахунок:					
а) з банками	9657·80 Зол.				
б) з членами	1060·11 „	10717	91		
6. Позички уділені членам на скрипти		7710	—		
7. „ „ „ „ векслі		8370	—		
8. Докуплені движимости і недвижимости		21	—		
9. Закуплені цін. пап. і вплач. уділи в Центр. Касі		100	—		
10. Відсотки і провізії:					
а) виплачені від вкладок . .	6·39 Зол.				
б) дописані до вкладок . . .	166·90 „				
в) виплачені від затягн. позичок .	260·06 „				
г) „ „ біжучих рахун. .	—·— „				
г) дописані до „ „ .	4·52 „				
д) „ „ запасного фонду .	3·64 „				
е) „ „ спеціяльн. фондів .	—·— „				
ж) відпис на цінних паперах . .	4·— „	445	51		
11. Адміністраційні кошти:					
а) виплачені адміністр. кошти .	245·20 Зол.				
б) виплач. адмін. кошт. за поп. рік	—·— „				
в) стемпл. належ. випл. „ „ „	4·35 „				
г) дивід. виплач. членам від уділів	—·— „				
г) знск приділ. до запасн. фонду	8·88 „				
д) відпис на движим. і недвижим.	24·50 „				
е)	—·— „	282	93		
12. Спеціяльні фонди		—	—		
13.		—	—		
14. В рахунку Збіжевого Комітету (Рільн. Синдикат)		1500	—	34843	91
Готівка дня 31. грудня 1926 р.				325	12
Касовий оборот в році 1926 .				70012	94

IV. Білянс

з днем 31. грудня 1926 року.

		Окремо Зл.	Окремо с.	Разом Зл.	Разом с.
Стан чинний:					
1. Готівка а дні 31. грудня		325	12		
Вірительности Кооперативи в рахунку:					
2. Біжучім: а) з Центр. Касою (з допис. %)	—·— Зол.				
б) з членами („ „ „)	260·11 „	260	11		
3. Позички уділені членам на скрипти . . .		5820	—		
4. „ „ „ „ векслі		6100	—		
5. а) Движимости	220·90 Зол.				
б) Недвижимости	—·— „	220	90		
6. а) Цінних паперів номінальн. вартости Зол. 20·— після курсу з д. 31. грудня	16·— Зол.				
б) Власних уділів в Центральній Касі	200·— „	216	—		
7. Відсотків:					
а) належних до кінця р. від уділ. позч.	3·56 Зол.				
б) надпл. на слід. рік від затягн. позич.	48·50 „				
в) купон 5% конверз. позички . .	—·50 „	52	56		
8. Адмін. кошти: а) процесові зачети .	—·— Зол.				
б) кошти основання .	41·05 „	41	05		
9.		—	—		
10.		—	—		
11.		—	—	13035	74
Стан довжний:					
1. Членські уділи		830	—		
2. Запасний (резервовий) фонд		89	52		
Довги Кооперативи а рахунку:					
3. Вкладок ощ. (з доп. %): а) безтермін.	6340·16 Зол.				
б) термінові	520·50 „	6860	66		
4. Затягнених позичок (реесконтованих векслів) .		4750	—		
5. Біжучім: а) Центр. Касою (з допис. %)	58·40 Зол.				
б) з членами („ „ „)	—·— „	58	40		
6. Відсотків:					
а) надплачених довжник. на слід. рік	55·60 Зол.				
б) довжних від затягнених позичок .	—·— „				
в)	—·— „	55	60		
7. Спеціяльних фондів:					
а) резерви страт	—·— Зол.				
б) вальоризаційного фонду	—·— „				
в)	—·— „	—	—		
8. Адміністраційних коштів:					
а) довжних	—·— Зол.				
б) стемплевих належитостей . .	18·30 „				
в)	—·— „	18	30		
9. Непіднята дивіденда		—	—		
10. І. Геля за фактуру від Е. Новака		300	—		
11.		—	—	12962	48
Зиск за рік 1926 . .				73	26

V. Рахунок зисків і страт
за рік 1926.

			Окремо Зл.	Окремо с.	Разом Зл.	Разом с.
Зиски:						
1. Відсотки:						
а) пібрані готівкою і дописані до вірнтельностей Кооператнви . . .	697·98	Зол.				
б) належні до кінця р. від уділ. познч.	3·56	„				
в) надпл. на слід. рік від затягн. познч.	48·50	„				
г) „ довжник. в попереднім році	36·99	„				
г) довжні в попер. році від затягн. поз.	—·—	„				
д) купон 5% конверзійної познчки .	—·50	„	787	53		
2. Зворот адміністраційних коштів (зв друкн, стемплі, адміністраційний додаток і т. и.) . . .			135	40		
3. Инш: а)	—·—	Зол.				
б)	—·—	„				
в)	—·—	„	—	—	922	93
Страти:						
1. Відсотки:						
а) виплачені готівкою і дописані до довгів Кооператнви	445·51	Зол.				
б) надплачені довжниками на слід. рік	55·60	„				
в) довжні від затягнених позичок .	—·—	„				
г) пібрані належні на рахун. попер. р.	—·—	„				
г) надпл. в попер. році від затяг. поз.	19·50	„				
д)	—·—	„	520	61		
2. Адміністраційні кошти: а) виплачені .	245·20	Зол.				
б) довжні .	18·30	„	263	50		
3. Відпнсн на двнжимостях і недвнжимостях . .			24	50		
4. Инш: а) відпнс коштів основвння .	41·06	Зол.				
б)	—·—	„				
в)	—·—	„	41	06	849	67
Зиск за рік 1926 . .					73	26

Заряд і Надзірна Рада стверджують, що сьогоднішне замкнення рахунків і річний звіт є правильно зіставлені і згідні з книгамн Кооператнвн.

Чернихів, дня 25. січня 1927.

Печать.

Заряд: Імя і назвиско члена	Підпнси	Надзірна Рада: Імя і назвиско члена	Підпнси
1.		1.	
2.		2.	
3.		3.	
4.		4.	
5.		5.	
6.		6.	
7.		7.	
8.		8.	

Загальний Збір Кооператнви відбутий дня 2. березня 1927, затвердив замкнення рахунків і білянс Кооперативн за рік 1926 і рішив з чнстого зиску в квоті 73 Зол. 26 сот. виплатити 20 Зол. дивіденди, а решту зиску 53 Зол. 26 сот. перенестн до запасного фонду. (Страту білянсову в квоті Зол. — сот. — покрнти ——).

ВЗІР 48.

Пояснення стор. 130.

Обіжник.

Дня *9. березня 1928* р. о годині *4* по полудни відбудеться в будинку *народної Школи в Черниховї.*

Звичайний Загальний Збір

Каси Стефчика в Черниховї

з слідуючим порядком нарвд:

1. Відчитання протоколу з попереднього Збору.
2. Відчитання звіту і протоколу з останньої люстрації переведеної з рамени Кр. Патронату.
3. Звіт Заряду з чинностей Кооперативи за рік 1927.
4. Звіт ивдзірної Ради з рахункового замкнення за рік 1927 і внесення в справі ужиття чистого зиску.
5. Вибір 3 членів Заряду і 4 членів надзірної Ради.
6. Підвисшення винвгородження для касієра.
7. Зміна обмеження що до висоти позичок для членів.
8. Внесення членів (по думці § 32 статута зголошені до Заряду перед скликанням Збору а поперті найменше через одну десяту чвсть загального числа членів).

ПРИМІТКА: Замкнення рахунків і білянс Кооперативи за рік 1927 може переглянути в льокали Каси кождий її член в урядових годинах.

Настоятель Заряду:
о. Е. Круліковський.

До ВП. *Карла Войтовича*
в Черниховку ч. 15.

ВЗІР 49.

Пояснення стор. 130 (§ 73)
(Порівнай взір 16).

КАСА СТЕФЧИКА
Кооперативна з необмеженою відповідальністю
В ЧЕРНИХОВІ.

Ч. *28.* Чернихів, дня *17. лютого* 1928.

До

Краєвого Патронату рільничих Кооператив у Львові.

Підписана Каса, залучаючи 1 прим. Обіжника о скликанню Загального Збору на день 9. березня ц. р. звідомляє рівночасно, що для цего Збору приготовлено внесення слідуючого змісту **(дослівно*)**:

1. Загальний Збір затверджує замкнення рахунків Кооперативи за рік 1927 і уділяє Зарядови і надзірній Раді абсолюторію з чинностей і рахунків за рік 1927.

2. Загальний Збір постановляє не виплачувати поодиноким членам дивіденди від уділів, але з загальної суми дивіденди від уділів, обчисленої по 5% в квоті 82 Зол. 50 сот. призначити 50 Зол. на фонд будови власного дому, а квоту 32 Зол. 50 сот. на книжки і шкільне приладдя для бідної дітвори місцевої народної школи. Рештуючу часть чистого зиску в квоті 141 Зол. 46 сот. призначується до запасного фонду Кооперативи.

3. Винагороду для касієра постановлено на дальші роки піднести з 50 на 80 Зол. річно, платних з долини в квартальних ратах по 20 Зол.

4. Уповажняється Заряд до ухвалювання позичок до висоти 300 Зол., а за згодою надзірної Ради до 600 Зол.

5. Внесок члена п. Антона Сосенка (зголошений до Заряду і достаточно попертий по думці § 32 стат.) в справі заложення Молочарської Кооперативи.

КАСА СТЕФЧИКА
Кооперативна з необмеженою відповідальністю
В ЧЕРНИХОВІ

о. Е. Круліковський *І. Топольський*

---

*) Після § 52 статута, може Загальний Збір займатися **тільки** внесеннями, які обвяті довним порядком, поданим в Обіжнику о скликанню Загального Збору. Порядок однак дневний може обіймати тільки внесення Заряду і надзірної Ради, а внесення членів одиноко тоді, коли зістали зголошені до Заряду принайменше на 2 тижні перед скликанням Загального Збору і коли зістали поперті найменше через одну десяту часть членів Кооперативи. Кр. Патронатови на теліть **всі** внесення, які мають прийти на Загальний Збір, предложити в **дослівнім** звученню разом з обіжником о скликанню Загального Збору (§ 73 Інстр. адм.).

ВЗІР 50.

Пояснення стор. 137.

Протокол

з відбутого дня 9. березня 1928 року

звичайного Загального Збору

Каси Стефчика в Черниховi.

Предсідник: О. Едвард Круліковський отвирає Збір при участи 68 членів, стверджуючи, що Загальний Збір скликано способом приписвним в § 32. і 33. статута Кооперативи і в наслідок того є управнений до вирішення ввжних ухвал в справах, які є обняті слідуючим порядком нарад:

1. Відчитання протоколу з попереднього Загального Збору.
2. Відчитання звіту і протоколу з остывньої люстрації переведеної з рамени Краєвого Патронату.
3. Звіт Заряду з чинностей Кооперативи за р. 1927.
4. Звіт надзірної Ради о замкненню рахунків за 1927 рік і внесення в справі ужиття чистого зиску.
5. Вибір 3 членів Заряду і 4 членів надзірної Ради.
6. Підвисшення винагороди для касієра.
7. Зміна обмеження що до висоти позичок для членів.
8. Внесення членів.

Ведення протоколу доручує предсідник п. Іванови Топольському, в на гозподарів покликує п. п. Василя Пелеха і Костя Мельника.

Ад 1. Протокол з Загального Збору Кооперативи, відбутого в дні 19. березня 1927 відчитано і принято.

Ад 2. Відчитаний звіт і протокол з останньої люстрації, переведеної з рамени Краєвого Патронату, принято до відома.

Ад 3. Іменем Заряду предложив п. Осип Махно звіт з діяльности Копервтиви за р. 1927 вказуючи на зростаюче довіря населення до Кооперативи, що проявляється в збільшенню вкладок ощадности. На внесеня п. Йосифв Петрикв приняв Загвльний Збір з признвнням для Заряду до відома предложений звіт.

Ад 4. Іменем надзірної Ради предложив п. Ізидор Музика звіт о замкненню рвхунків Кооперативи за рік 1927 і поставив слідуючі внесення: 1. Загвльний Збір затверджує замкнення рахунків Кооперативи за рік 1927 і уділяє Зарядови і надзірній Раді абсолюторію з чинностей і рахунків Кооперативи за рік 1927. 2. Загальний Збір ухвалює не виплачувати поодиноким членам дивіденди від уділів, але з загвльної суми дивіденди, обчисленої по 5% в квоті 82 Зол. 50 сот. призначує квоту 50 Зол. на фонд будоаи власного дому, а квоту 32 Зол. 50 сот. на книжки і шкільне приладдя для бідної дітвори місцевої народної школи. 3. Позісталу затим решту чистого зиску в квоті 141 Зол. 46 сот. призначується на зміцнення запасного фонду Кооперативи. Внесення ті Загальний Збір одноголосно ухвалив.

Ад 5. Відтак зарядив предсідник вибір 3 членів Заряду в місце Антона Корольчука, Остапа Махна і Гната Вовка, котрі уступили в наслідок вильосовання на зборах, як твкож 4 членіа надзірної Ради в місце Карла Маковея, Осипа Бабія, Петра Войтовича і Андрея Кметя, котрі уступили в наслідок зарядженого льосовання (§ 18 і 26 статута).

Членвми Заряду зістали вдруге вибрані Антін Корольчук, Гнвт Вовк і Осип Махно.

Членами Надзірної Ради зістали аибрані вдруге Карло Маковей, Осип Бабій і Петро Войтович, а в місце Андрея Кметя Йосиф Петрик, учитель в Русотичах.

Вибрані заявили, що вибір приймають.

Ад 6. Згідне внесення Заряду і надзірної Ради, щоби винагороду касієра підвисшити з 60 на 80 (вісімдесять) Золотих річно, Загальний Збір одноголосно затверджує.

Ад 7. Іменем Заряду пропонує п. Осип Махно, щоби Заряд міг уділяти самостійно позички для членів аж до висоти 300 Зол., в за затведженням надзірної Рвди до 600 Зол.

П. Павло Урбаньчик домагвється, щоби Зарядови признати уповажнення до 400 Зол., а за згодою надзірної Ради до 800 Зол. Коли предсідник Заряду о. Круліковський і предсідник надзірної Ради Др. Пражмовський згодилися на ту зміну внесення Заряду, Загальний Збір ухвалив значною більшістю дальше ідуче внесення п. Урбаньчика.

Ад 8. П. Антін Сосенко ставляє самостійне, достаточно поперте внесення, щоби Заряд спільно з надзірною Радою занялися заснованням молочарської Кооперативи. По довшій роз-

праві Загальний Збір майже одноголосно ухвалив це внесення з додвтком запропонованим п. Гнатком Городинським, щоби Заряд і надзірна Рада взяли також під розвагу утвореиня в Черниихові тільки філії молочарської Кооперативи в Рибній і війшли в тій цілі в близше порозуміння з управою цеї Кооперативи.

В кінци п. Петро Загородиий поставив внесеиня, щоби до округи діяльности Каси Стефчика в Чернихові прилучити також громаду Бережницю. Тоді предсідник о. Круліковський заявив, що внесення це вимагає зміни статута, до чого потрібие зізволення Краєвого Патронату; впрочім це внесення не було завчасу зголошеие і не находиться на дневнім порядку Збору; тому предсідиик не піддає його під ухвали, але заявляє, що предложить Зарядови і иадзірній Рвді, щоби внесення п. Загородного взяли під розвагу.

На тім збори закінчено.

І. Топольський
прот.

о. Е. Круліковський
предс. Збору

2 членів Каси:

Василь Пелех *Микола Кокольський*

ВЗІР 51.

Пояснення стор. 137.

Протокол

з відбутого в дні 22. жовтня 1928 року

надзвичайного Загального Збору

Каси Стефчика в Черниховi.

Предсідник о. Едвард Круліковський отвираючи Збір при участи 89 членів зазначив, що Загальний Збір скликано після постанов §§ 32 і 33 статута на 20 днів наперед і тому може ухвалювати правосильно в справах обнятих слідуючим порядком нарад:

1. Зміна § 1. статута в напрямі поширення округи діяльности через прилучення громади Бережниця.
2. Зміна § 18. статута о складі Заряду.
3. Вибір 2 членів Заряду і 1 члена надзірної Ради.

Ад 1. О. Круліковський представляє згідний внесок Заряду і надзірної Ради на зміну § 1. статутв через приділення громади Бережниця до округи Кооперативи; цей внесок Загальний Збір одноголосно ухвалив.

Ад 2. Іменем Заряду доказує п. Осип Махно потребу збільшення числа членів Заряду з 6-ти на 8-ім і вносить, щоби §. 18. статута звучав від тепер — в місце дотеперішної стилізації — слідуючим способом: „Склад. Заряд складається з настоятеля, його заступника, касієра і пяти инших членів, котрих Загальні збори вибирають з між членів Кооперативи таким способом, щоби Заряд знав можливо найдокладнійше відносини мешканців громад, що становлять округу Кооперативи". Загальний Збір ухвалив повисше внесення однодушно.

Ад 3. В наслідок ухваленого побільшення числа членів Заряду приступив Загальний Збір до вибору 2 членів Заряду. Вибрано: 1. п. Миколу Кокольського, господаря з Бережниці (біль-

шістю голосів) і 2. п. Івана Кметя, господаря з Бережниці (одноголосно), котрі заявили, що вибір приймають. Притім застерегло Зібрвння, що нововибрані члени Заряду мвють урядувати на рівні з дввнійшими членами Звряду до кінця біжучого періоду урядовання.

В місце п. Петра Войтовича, що зрікся почести члена надзірної Рвди, вибрав Загальний Збір членом надзірної Ради пана Йосифа Сосенка, господаря в Черниховi; вибраний приняв вибір.

На цім вичерпано порядок нарад, а передсідник замкнув Зібрання.

Іван Топольський
протоколянт

о. Едвард Круліковський
предсідник Збору

2-ох членів Каси:

Осип Воронюк

Іван Чиж

ВЗІР 52.

Пояснення стор. 136 і 137.

Подання до торговельного Суду зі звідомленням про новий вибір тих самих членів Заряду.

(Вношення цего подання є конечне).

Стемплеві значки

До

Суду окружного яко торговельного

в Кракові.

Відділ . . .

Заряд Каси Стефчика, Кооперативи з необмеженою відповідальністю

в Черниховi, почта в місци

в справі поновного вибору членів Заряду Кооперативи.

2 залучники в відписі.

В наслідок упливу дволіття уступили із Заряду по думці постанов § 18 ствтута Кооперативи (вильосовані) пп. *Гнат Вовк, заступник настоятеля, та Осип Махно і Антін Корольчук, член Заряду* і вибрано їх на ново, як свідчить залучений у відписі протокол з відбутого в дні 9. березня 1928 р. Загального Збору Кооперативи.

Зволить отже Світлий торговельний Суд повторений вибір поданих членів, котрих підписи вже знані, приняти до відома.

Черниxів, дня *15. березня 1928* р.

Стампілія і 2 підписи.

ВЗІР 53.

Пояснення стор. 138.

Подання до торговельного Суду в справі зареєстровання зміни статута.

Стемплеві значки

До

Суду окружного яко торговельного

в Кракові.

Відділ . . .

Заряд Каси Стефчика, Кооперативи з необмеженою відповідальністю

в Чернихові, почта в місци

в справі вписання до реєстру Кооператив зміни її статута і нововибраних членів Заряду.

А/. 3 прилоги в відписі.
Б/. 1 прилога в оригіналі.

Як доказує залучений в відписі під *А/*. протокол, ухвалив Загальний Збір підписаної Кооперативи, відбутий в дні 22. жовтня 1928 р., змінити в своїм статуті § 1. дотично округи діяльности і § 18. про склад Заряду Кооперативи, приймаючи в місце дотеперішної змінену стилізацію повисших параграфів, наведену дослівно в залученім відписі протоколу. Потрібне по думці § 62. статута зізволення Краєв. Патронату рільничих Кооператив на повисшу зміну, залучає підписаний Заряд під *Б/*. Заразом в наслідок доконаного через зміну § 18. статута, збільшення числа членів

Заряду з 6 на 8, перевів цей самий Загальний Збір доповняючий вибір 2 членів Заряду, вибираючи:

1. П. *Миколу Кокольського, господаря в Бережниці,* котрий буде підписувати фірму Кооперат. влвсноручно твким способом:

. . . . . .

2. П. *Івана Кметя, господаря в Бережниці,* котрий буде підписувати фірму Коопервтиви власноручно таким способом:

. . . . . .

Підписаний Звряд Кооперативи просить отже:

Світлий торговельний Суд зволить в реєстрі Коопервтив при фірмі Кооперативи записати довершену зміну в її ствтуті і вписати нововибраних членів Заряду а відтак оголосити публично ці статутові зміни і назвиска нововибраних членів Заряду.

Черників, дня *24. жовтня 1928* р.

Стамплія і 2 підписи
(давнійших членів):

Стемплевий значок

Підписаний Громадський Уряд стверджує, що знвні йому особисто п. п. Микола Кокольський і Іван Кметь це подання в тексті влвсноручно в прияві Громвдського Уряду підписали.

Черників, дня *24. жовтня 1928* р.

(печать громади і підпис війта)

ВЗІР 54.

Пояснення стор. 136 і 137.

Подання до торговельного Суду в справі зареєстровання нових членів Заряду.

Стемплевий значок

До

Суду окружного яко торговельного

в Кракові.

Відділ . . .

Заряд Каси Стефчика, Кооперативи з необмеженою відповідальністю

в **Чернихові, почта** в **місцн**

в справі вписання до реєстру Кооперативи нововибраних членів Заряду.

А/. 2 прилоги в відписі.

По думці § 18 статута Кооперативи уступили з її Заряду з причини упливу чотироліття члени: *о. Едвард Круліковський, настоятель Заряду, Іван Топольський, касієр, Федорович Іван, Микола Кокольський і Іван Кметь, члени Заряду.*

В наслідок того відбутий в дні *12. квітня 1930* Загальний Збір вибрав вдруге членами Заряду *о. Едварда Круліковського, настоятелем, Івана Топольського, касієром і Миколу Кокольського членом Заряду,* котрих підписи Світлому торговельному Судови є вже знані; натомість в місце п. *Івана Фе-*

доровича вибрано членом Заряду п. *Франца Топольського, господаря і війта в Черниховї,* котрий фірму Кооперативи буде підписувати власноручно таким способом:

. . . . . .

В місце п. *Івана Кметя* вибрано членом Заряду п. *Андрія Кметя, господаря в Чернихівку,* котрий фірму Кооперативи буде підписувати власноручно в цей спосіб:

. . . . . .

Залучуючи отже під *А/.* у відписі дотичний протокол Загального Збору Кооперативи, просить підписаний Заряд:

Світлий торговельний Суд зволить в реєстрі Кооператив при фірмі Кооперативи зарядити вичеркнення п. п. *Івана Федоровича і Івана Кметя* яко членів Заряду а вписання на їх місце п. *Франца Топольського, господаря і війта в Черниховї* і п. *Андрія Кметя, господаря в Чернихівку,* яко членів Заряду.

Чернихів, дня *15. квітня 1930* р.

Стемплевий значок

Стампілія і 2 підписи (давнійших членів):

Підписаний Громадський Уряд стверджує, що знані йому особисто п. п. Франц Топольський і Андрій Кметь це подання в тексті власноручно в прияві Громадського Уряду підписали.

Чернихів, дня *15. квітня 1930* р.

(печать громади і підпис війта).

ВЗІР 55.

Пояснення стор. 158.

Виказ виданих скарбонок.

Скількість виданих скарбонок	День видання скарбонки	Імя і назвиско беручого скарбонку	Осідок	Належитість за скарбонку				Примітка
				виносячу		Заплачено (зпл.)	перенес. на Рах. вкл.	
				Зл.	сот.			
1	1927 16/10	Сліз Войтіх	Кужина	1	—	—	34	застав
1	„	Климко Микола	Кужина	1	—	—	34	
4	„	о. Повіцький Андр.	Кужина	4	—	зпл.		
3	„	о. Олеснюк Іван	Заріче	3	—	зпл.		

ВЗІР 56.

Пояснення стор. 160.

Евіденційний зошит щадничих марок.

(проваджений в Касі Стефчика).

Дата	Поособлення	Прихід, розхід і стан щадничих марок					Підпис відбираючого
		скількість (штук) на сот.		в номінальн. вартости			
		4	10	Зл.		с.	
1927 15/10	Спровадж. з Патр.	500	1000	1	2 0	—	
29/10	Видан. Й. Бридакови	200	250		3 3	—	*Й. Бридак*
	Запас	300	750		8 7	—	
1/11	Видано О. Дагльови	200	300		3 8	—	*О. Дагль*
	Запас	100	450		4 9	—	
10/11	Спровадж. з Патр.	1000	2000	2	4 0	—	
	Запас	1100	2450	2	8 9	—	
4/12	Видано П. Маслянці	300	300		4 2	—	*П. Маслянка*
	Запас	800	2150	2	4 7	—	
31/12	Звернув Й. Бридаі	145	112		1 7	—	
	Запас	945	2262	2	6 4	—	

Стверджено згідність дня 31. грудня 1927.

Вольський *Стахура*

ВЗІР 57.
Пояснення стор. 160.

Книжочка рахунку вкладок

Рахунок марок. Заст. *О. Йо-*

Дата	ПРИХІД марок				РОЗХІД марок через льокацію готівки		
	штук на сот.		номінальної вартости				
	4	10	Зл.	с.	дня	Зл.	с.
1927 4/11	200	300	3 8	—	1927 14/11	4	20
11/12	100	300	3 4	—	21/11	1 0	12
27/12	—	200	2 0	—	11/12	1 8	60
					27/12	3 2	10
					Позістало	2 6	98
Разом	300	800	9 2	—	Разом	9 2	—
Дня 12. грудня 1927 стверджено згідність і перенесено на дальший рахунок запас марок						*Вольський* *Стахура*	
1928 1/1	92	233	2 6	98			

з заступниками Каси.

сиф Дагль. **Рахунок вкладок.**

Дата	Позиція Денн. касов.	Вкладки, зворот, стан			Підписи завідателів каси	Перенесено на конто
		поосо-блення	Зл.	с.		
1927 14/11	439	Вкладка	4	20	*Вольський* *Стахура*	
20/11	216	Зворот	2	50	*Вольський* *Стахура*	93
		Стан	1	70		
21/11	552	Вкладка	1 0	12	*Вольський* *Стахура*	
		Стан	1 1	82		
28/11	301	Зворот	6	80	*Вольський* Зл. 3·20 „ 3·60 *Стахура* Зл. 6·80	44 47
		Стан	5	02		
11/12	615	Вкладка	1 8	60	*Вольський* *Стахура*	
		Стан	2 3	62		
13/12	340	5 зворотів	2 2	30	Зл. 3·80 „ 4·50 „ 3·90 *Вольський* „ 5·70 „ 4·40 *Стахура* Зл. 22·30	49 53 61 66 80
		Стан	1	32		
27/12	693	Вкладка	3 2	10	*Вольський* *Стахура*	
		Стан	3 3	42	до перенесення	

Працюй і щади — а не зазнаєш біди.

КАСА СТЕФЧИКА

в _____

Кооператива з необмеженою відповідальністю.

Карта ощадности

Ч. _____

Імя і назвиско
властителя карти

Місце замешкання

Власноручний підпис продавця марок:

ВЗІР 58.
Пояснення стор. 160.

342

Коли ощаджуєш по 5 сотиків денно, отримаєш:

по літах	РІЧНО			
	на 6%	на 9%	на 10%	на 12%
	Золотих			
1	18·50	18·75	18·85	19·—
5	104·60	113·10	116·20	122·50
6	129·60	142·50	147·20	157·10
7	156·10	174·60	181·40	196·—
8	184·20	209·30	219·30	239·90
9	214·10	248·20	261·10	289·90
10	245·80	290·20	307·20	345·10
20	693·—	1.001·60	1.139·—	1.483·80
30	1.506·70	2.745·50	3.390·50	5.242·30

В цей спосіб неспостережно для нас самих можемо зібрати великий капітал.

Приписи для нуюючих щадничі марки.

Каса відповідає за вартість і виплату тільки за наліплені щадничі марки на картах заосмотрених власноручним підписом заступника Каси установленого для продажі марок. Ощаджуючий повинен купувати марки у цього заступника, з котрого підписом дістає карту до їх наліплювання.

Наліплену марку переписує заступник своїм скороченим підписом або иншим знаком. Окремі або є инший спосіб наліплені марки є без значіння.

Коли цілу карту заповнено наліпленими марками, належить її предложити завідателям Каси в звичайних годинах касового урядовання, а вони квоту наліплених марок перенесуть до звичайної книжочки ощадности, карту з наліпками уневажнять і затримають її яко доказ виплати. З цею хвилею зачинається опроцентовання маркових ощадностей після відсоткової стопи, що обовязує в Касі від вкладок.

За згублені карти Каса не платить ніякого відшкодовання.

(Внутрішна сторона Карти ощадности.)

В ощадности — будучність кождого народа.

— за гріш зложений в щадниці.

Найбільший ворог гріш змарнований.

Що в молодости придбаєш, на ціле життя маєш.

Складай сотики, а дістанеш сотки.

Нивку прадідної землиці набудемо

Найбільший приятель гріш заховаиий.

Щади й учи других щадити.

ЧАСТЬ IV. ЗАКОНИ.

Закон з дня 29. жовтня 1920 про кооперативи.

(В. з. Р. П. Ч. 111 поз. 733)

(з узглядненням закона з дня 4. грудня 1923 р. В. з. Р. П. Ч. 135 поз. 1119 відносно частинної зміни закона з дня 29. X. 1920*).

Діл I.

Загальні засади.

Арт. 1.

(1) За кооперативу уважається збір неограниченого числа осіб о зміннім капіталі й особовому складі, який має на меті піднесення зарібку або господарства членів через ведення спільного підпрнємства.

(2) Для згаданих господарських завдань може кооператива мати на меті також піднесення культурного рівня своїх членів.

Арт. 2.

(1) Кооператива ділає на підставі нинішнього закона та зареєстрованого статута.

(2) *Статут не може мати постанов суперечних нинішньому законови. Такі постанови не мають правного наслідку.*

Арт. 3.

(1) З хвилею втягнення до реєстру стає кооператива правною особою. Від тоді може набувати й збувати всяке майно, затягати зобовязання, позивати й бути позиваною.

(2) За чинности, зроблені в імени кооперативи перед зареєстрованням, відповідають солідарно ділаючі.

---

*) Зміни доконані законом з дня 4. XII. 1923 р. є подані відмінним друком (курсивою).

Арт. 4.

(1) Кооперативу уважається за торгуючого в розумінню торговельного права.

(2) Кооператива підлягає приписам торговельного права, о скільки нинішний закон не становить інакше.

Діл II.

Спеціяльні постанови.

Розділ I.

ОСНОВАННЯ КООПЕРАТИВИ.

Арт. 5.

(1) До основання кооперативи треба зареєстровання статута.

(2) Заряд кооперативи винен зголосити статут, підписаний (арт. 18) через перших членів, до реєстрового суду, в якого окрузі кооператива має мати осідок. До зголошення треба долучити також два відписи статута та відписи документів, які стверджують покликання заряду й надзірної ради. Зголошення підписують всі члени заряду. *Підписи їх мають бути удостовірені через суд, або через нотаря, або через громадський уряд.*

(3) По ствердженню згідности статута з приписами закона, заряджує суд втягнення статута до реєстру. Коли догляне недомагання, зажадає доповнення або зміни статута й визначить до того відповідний речинець, а коли він мине без висліду, видасть рішуче рішення. Так щодо першого зголошення як і щодо пізніще зголошених доповнень або змін, повинен суд винести ухвалу на протязі двох місяців від внесення зголошення. Коли цей час перейде без висліду, уважається, що кооператива істнує правно, а суд є обовязаний перевести її реєстрацію.

(4) Коли суд ухвалить втягнення статутв до реєстру, зарядить заразом дарове переслання зарядови кооперативи й Кооперативній Раді по одному через себе посвідченому відписови статута.

Арт. 6.

Статут мусить містити:

1. фірму (арт. 11) і осідок кооперативи;

2. мету кооперативи та предмет підприємства й час тревання кооперативи;

3. рід і обєм відповідальности членів (арт. 14);

4. висоти уділу, вплат на уділ та час їх доконування (арт. 21);

5. постанови, які обовязують щодо приняття, уступлення й виключення членів (арт. 26);

6. *спосіб покликування заряду та надзірної Ради (арт. 33 і 40);*

7. спосіб скликування загальних зборів, обрад та виношування ухвал (арт. 47—49);

8. постанови, які відносяться до уморювання білянсових вартостей (арт. 54 Ч. 1);

9. постанови дотично розділу зисків і покривання страт (арт. 57 і 58);

10. письмо, в якому мають бути поміщувані оголошення кооперативи (арт. 10).

Розділ II.

РЕЄСТР КООПЕРАТИВ І ОГОЛОШЕННЯ.

Арт. 7.

(1) При основанню кооперативи треба втягнути до реєстру:

1. фірму й осідок кооперативи;

2. предмет підприємства та ограничення щодо заключування інтересів з членами (арт. 36 уст. 1);

3. час тревання кооперативи, коли її основано на ограничений час;

4. означення рода й круга відповідальности;

5. висоту уділу, вплат на уділ і час їх доконування;

6. число членів заряду та ограничення прав заряду (арт. 35) і постанови щодо заступників (арт. 38);

7. письмо призначене до оголошень кооперативи;

8. обрахунковий рік, наколи він ріжниться від календарного;

9. постанови о ліквідації (арт. 79 і 80).

(2) Рівночасно втягається в реєстр імена й прізвища членів першого заряду.

(3) Всі названі дані оголошує суд на кошт кооперативи в письмі призначеному на оголошення кооперативи, крім постанов, які відносяться до ліквідації а яких оголошення наступить в моменті постановлення про розвязання.

Арт. 8.

(1) Треті особи не можуть заслонюватися незнанням даних, які зістали зареєстровані й оголошені, хиба що докажуть, що про них не могли знати.

(2) Дані, яких зареєстровання й оголошення наказує нинішний закон, а які не зістали зареєстровані ні оголошені, не мають правного значіння відносно третіх осіб, хиба що їм доказаноби, що знали при них з іншого джерела.

Арт. 9.

Спеціяльні приписи щодо реєстрового суду, форми оголошень, способу ведення реєстру, явности реєстру та способу поступовання в справах, які відносяться до реєстрації, видасть Міністр Справедливости в порозумінню з Міністром Скарбу.

Арт. 10.

Наколиби оголошень кооперативи не можна було поміщувати в письмі означеному в статуті, тоді поміщується їх в письмі призначеному через Кооперативну Раду для реєстрових оголошень і то аж до часу переведення відповідної зміни статута.

Розділ III.

ФІРМА.

Арт. 11.

(1) Фірма кооперативи не може містити прізвищ членів.

(2) Має містити додаток: „Кооператива", або прикметник „кооперативний" та означення осідку й рода відповідальности (відповідальність уділами, обможена відповідальність, необмежена відповідальність).

(3) Має виразно відріжнятися від фірм інших зареєстрованих вже кооператив, які мають осідок в тій самій місцевости.

Розділ IV.

ВІДДІЛИ.

Арт. 12.

(1) Заряд кооперативи має зголосити кождий свій відділ (філію) до реєстрового суду, в якого окрузі відділ цей находиться. Оскільки відділ находиться поза округою реєстрового суду головного заведення, треба долучити до зголошення цілковитий витяг з реєстру, до якого втягнено головне заведення. В цьому випадку суд, який реєструє відділ, переведе оголошення по думці арт. 7 уст. 3 і повідомить про зареєстровання реєстровий суд головного заведення.

(2) Всі дані, які нинішний закон наказує зголосити до реєстру мають бути зголошені також до реєстру кождого відділу.

(3) Правні наслідки вписів в реєстр відділу оцінюється після арт. 8, при чому щодо чинностей, які відділи заключують з третіми особами, міродатні є для тих осіб вписи й оголошення переведені через реєстровий суд відділу.

(4) Склепи й магазини кооперативи, оскільки не мають суттєвих прикмет відділів, не підлягають реєстрації.

Розділ V.

ЧЛЕНИ.

Арт. 13.

(1) Членом кооперативи може бути кожда фізична або правна особа, оскільки статут не становить інакше.

(2) Кооператива мусить мати найменше 10 членів, оскільки статут не вимагає більшої кількости.

(3) Кооператива, якої членами по думці статута можуть бути виключно правні особи, мусить мати найменше трьох членів.

Арт. 14.

(1) Члени відповідають за зобовязання кооперативи здеклярованими уділами.

(2) Крім того несуть додаткову відповідальність, оскільки її постановляє статут. Ця відповідальність може бути необмежена (цілим майном) або обмежена. Висоту обмеженої відповідальности означує статут у відношенню до уділу.

Арт. 15.

(1) Член відповідає також за зобовязання кооперативи затягнені перед його приняттям.

(2) Суперечна умова не має правних наслідків.

Арт. 16.

(1) Уділи мусять бути однакової висоти.

(2) Висота уділу, вплат на уділ і чвс їх доконування очеркне статут.

(3) Кождий член кооперативи мусить задеклярувати бодай один уділ. Може мати також довільну кількість уділів, оскільки статут інакше не постановляє.

Арт. 17.

(1) Хто приступає до кооперативи, повинен підписати освідчення (декларацію), в якому зазначить день приступлення, своє імя й прізвище, місце замешкання, кількість задекляроввних уділів і подасть обєм відповідальности.

(2) При декларованню дальших уділів, треба це також зробити писемно, подаючи кількість нових уділів.

(3) Спосіб переховування декларацій членів окреслює інструкція видана Кооперативною Радою.

Арт. 18.

(1) Особа, яка не вміє або не може писати, може приступити до кооперативи або декларуввти дальший уділ зерез уміщення на освідченню свойого знаку. Цей знак заступає підпис, коли його покладення потвердили на томуж освідченню суд, або нотар, начальник громади, або два члени кооперативи, які вміють писати.

(2) При приступленню до кооперативи з необмеженою відповідальністю, може згадане ствердження перевести лиш суд, нотар, *поліційний Уряд, солтис* або начальник громади.

Арт. 19.

(1) До кооперативи з обмеженою відповідальністю може самостійно приступати або декларувати дальші уділи кождий, хто укінчив 18 рік життя.

(2) До кооперативи з необмеженою відповідальністю може самостійно приступати кождий повнолітний.

(3) Хто може самостійно приступити до кооперативи або декларувати дальші уділи, цей мусить зробити це особисто.

(4) В імени осіб, які не мають повної здібности до правних ділань, підписують освідчення їх законні заступники. Коли ходить о приступлення до кооперативи з нообмеженою відповідальністю, вимагана є також згода суду.

Арт. 20.

Особи, які підписали статут, стають членами кооперативи з моментом її зареєстровання. Хто приступає по зареєстрованню статута, стає членом доперва з моментом приняття через кооперативу. Приняття має бути стверджене на освідченню підписом заряду з поданням дати. Те саме обовязує при декларованню дальших уділів.

Арт. 21.

(1) Член має вплатити в готівці уділ відповідно до постанов статута. Поодиноких членів не може кооператива звільнити від того обовязку.

(2) Член не може жадати звороту доконаних на уділ вплат перед своїм виступленням або виповідженням уділу (арт. 23—26).

Арт. 22.

За недоповнення статутових обовязків через членів може статут установити умовні кари, оскільки вони є допускаємі після засад цивільного закона.

Арт. 23.

(1) Кождому членови вільно виступити з кооперативи перед її розвязанням за письменним виповідженням. Виповісти належить в речинці означеному статутом. В браку відповідних постанов статута, повинно виповідження наступити щонайменше на три місяці перед кінцем обрахункового року. За дату виступлення уважається останній день того обрахункового року, в якому упливає речинець виповідження.

(2) Оскільки статут не становить інакше, може член, який має більшу кількість уділів, приноровлюючися до вимог уст. 1, виповісти їх, не перестаючи бути членом кооперативи, як довго остане йому бодай один повно вплачений уділ.

Арт. 24.

Коли екзекуція на майні члена оказалася безвислідна, може віритель члена, на підставі правосильного присуду, заняти належність, яка припадає членови на випадок виступлення з кооперативи, або виповідження уділу а опісля замість члена виконати право виповідження. В ніякому разі не підлягає екзекуції та кількість уділів, яка є услівям приналежности члена до кооперативи, оскільки належитість, яка припадає членови з тих уділів, не переносить квоти *50 Золотих польських*.

Арт. 25.

(1) Члена, який помер перед розвязанням кооперативи, уважається за виступаючого з кінцем того обрахункового року, в якому наступила смерть.

(2) Аж до того часу виконує маєткові права помершого члена його спадкоємець. Коли спадкоємців є більше мусять для тої цілі установити спільного повновласника.

Арт, 26.

(1) Виключення члена може наступити перед розвязанням кооперативи з причин і в спосіб вказаний статутом. О виключенню повідомить звряд безпроволочно члена порученим письмом.

(2) Виключення має наслідок з кінцем обрвхункового року, в якому наступило. Одначе від хвилі вислання завідомлення про виключення, не має член права брати участи в загальних зборах ані входити в склад іншого органу кооперативи.

Арт. 27.

(1) Уділ бувшого членв виплачується на підставі затвердженого білянсу того року, з кінцем якого член перестав належати до кооперативи. Час виплати вказує статут. В браку відповідних постанов статута, повинна виплата на жадання бувшого члена наступити найпізніще в три місяці від затвердження білянсу.

(2) Кооператива може потрутити при виплаті свої претенсії з титулу чинностей, які входять в обєм статутової діяльности кооперативи, а то без огляду на речинці їх платности. Поза тим становить про допускаємість потручення цивільний закон.

(3) Коли білянсова страта перевизшує суму вплачених уділів, запасного фонду і всіх спеціяльних фондів, тоді бувший член повинен заплатити кооперативі таку частину тої надвижки страт, яка припадає на нього у відношенні до загальної кількости задеклярованих уділів, о скільки та частина міститься в границях відповідальности, яка на ньому тяжить.

(4) Претенсії о виплату уділу улягають передавненню з упливом пяти літ. Передавнені квоти переказується в цілости до запасного фонду.

(5) Бувшому членови не прислуговує ніяке право до запасного фонду ані до іншого майна кооперативи.

(6) Названі постанови приноровлюється відповідно при виповідженню уділу (арт. 23 і 24).

Арт. 28.

(1) Коли отвориться конкурсове поступовання в бігу одного року від дня, в якому член перестав належати до кооперативи, тоді несе він аж до остаточного покінчення конкурсового поступовання відповідальність нарівні з оставшими членами.

(2) Цей припис приноровлюється відповідно при виповідженню уділу (арт. 23 і 24).

Арт. 29.

Уділи є непозбувальні й не можуть бути віддвні в заствв. Коли одначе член перестав вже належати до кооперативи або виповів уділ, то претенсія, яку має до кооперативи, нв підставі арт. 27, може бути позбута й заставлена.

Арт. 30.

(1) Заряд кооперативи повинен вести в її осідку реєстр членів відповідно до інструкції виданої Кооперативною Радою. До цього реєстру треба втягнути двні вичислені в освідченню члена (арт. 17 уст. 1), як також зміни цих даних.

(2) До реєстру треба також вписати безпроволочно дату виповідження членства або уділу, дату смерти або виключення та день, в якому член перестав належати до кооперативи або перестав бути учасником з виповідженим уділом; окремо требв означити дату доконання цих вписів.

(3) Кождий член і віритель кооперативи має право переглядвти реєстр.

Арт. 31.

(1) Член, або його спадкоємці, мають право жадати, аби заряд вписав згідно з правдою до реєстру виповідження, смерть або виключення.

(2) Час одного року, через який на підставі арт. 28 відповідає бувший член за зобовязання Кооперативи, зачинається від дня, в якому згідно з вписом в реєстрі перестав належити до кооперативи. Коли цей впис наступить в пізнійшому обрахунковому році, розпочинається час тревання відповідальности доперва від кінця цього обрахункового року.

(3) Припис 2 уст. приноровлюється відповідно на випадок вивідження уділу (арт. 23 і 24).

Арт. 32.

Заряд повинен видати кождому членови на жадвння відпис ствтута з всіми змінами та доповненнями за зворотом коштів.

Розділ VI.

ВЛАСТИ (ОРҐАНИ) КООПЕРАТИВИ.

Заряд.

Арт. 33.

(1) Кооператива повинна мати заряд (дирекцію), який її звступає й веде її справи в суді й поза судом.

(2) Члени Заряду мусять мати повну здібність до правних ділань і бути членами кооперативи. Коли членом даної кооперативи є інша кооператива, члени тоїж можуть входити в склад заряду.

(3) *Статут очеркує спосіб покликування членів заряду та визначує управнений до цього покликання орган.*

(4) Орган, що покликує членів заряду, може їх кождої хвилини відкликати. Відкликання не нарушує умовлених прав членів заряду до винагородження.

Арт. 34.

(1) Кожду зміну членів заряду належить безпроволочно зголосити до реєстрового суду. Зголошення доконує звряд долучуючи відпис документів, які стверджують доконання зміни. Нові члени заряду подають заразом свої підписи у віродостойній формі (арт. 5 уст. 2).

(2) Впис зміни оголошує реєстровий суд в спосіб приписаний в арт. 7 уст. 3.

Арт. 35.

(1) В своїх чинностях повинен заряд приноровлюватися до обмежень, які накладає на нього статут вбо ухвали загального збору.

(2) Коли заряд не є одноособовий, тоді освідчення волі в імени кооперативи складають щонайменше двв члени заряду, оскільки статут *не становить інакше.* Освідчення, спрямовані до кооперативи а зложені в льокалю кооперативи вбо на письмі одному членови заряду — мають правний наслідок для кооперативи. Це саме відноситься до всіляких доручень.

(3) Оскільки обмеження обєму управнень заряду не випливає з нинішнього закона, має воно наслідок у відношенню до третіх осіб тільки тоді, коли є поміщене в статуті, зареєстроване й оголошене (арт. 8).

Арт. 36.

(1) Заряд кооперативи може заключувати всілякого рода умови, які входять в обєм статутової діяльности кооперативи також з нечленами, оскільки статут не становить інакше.

(2) Кооператнви, які уділюють після статутв пожнчок, можуть уділювати їх лиш членам — а нечленам лиш при річевому забезпеченні, оскількн статут на це дозваляє.

(3) Статут може виключнтн уділювання кредиту членам заряду або приймовання від них поруки, або узалежннти це ще від інших вимог крім тих, які внпливають з арт. 41 уст. 3.

(4) Переступлення заборон, обнятих нинішним артикулом, не потягає за собою неважности умови, тільки кару, установлену в арт. 113, згл. в арт. 114.

Арт. 37.

(1) Через ділання заряду набуває кооператива права й приймає зобовязання без огляду на те, чи якесь ділання заключено в імені кооперативи, чи лиш з обставин внходить, що такий був намір сторін.

(2) За кооперативу підписує заряд в цей спосіб, що до фірми долучують підписуючі свої підписи.

Арт. 38.

(1) Постанови, які дотнчать членів заряду, відносяться також до їх заступннків, оскількн їх установлення передбачує статут.

(2) Статут мусить передбачуватн установлення звступника, коли заряд кооператнви є одноособовий.

Арт. 39.

(1) Заряд може установитн повновласнників до ведення цілого підприємства або відділу, а також до ведення ділань певного рода. Твкі повновласники не можуть без окремого уповажнення набувати, збуватн і обтяжувати недвижимостн, підписувати векслі, затягати позички й вести процеси.

(2) Кооператива не може уділювати прокурн.

Надзірна Рада.

Арт. 40.

(1) Кооператива повинна мати надзірну раду, зложену бодай з трьох осіб. Постанова арт. 33 уст. 2 відноситься також до надзірної радн.

(2) Членів надзірної Ради вибирає й відкликує звгальний збір. Відкликання їх перед речинцем, до якого їх вибрано, може ухвалити загальний збір тільки більшістю $^3/_4$ голосів присутніх.

Арт. 41.

(1) Надзірна Радв має дбати з цілою старанністю про ведення інтересів через заряд, передовсім провірювати річне замкнення рахунків а висліди провірок представляти загальному зборови. В тій цілі може кождої хвилі в повному складі або через делєгованих членів переглядати книги й документи а твкож справджати безпосередно всі части майна; може в разі потреби взяти до помочі знатоків.

(2) Надзірна Рада може кождої хвилі зввісити в діланнях членів звряду; в цьому випадку повинна зарядити тимчасово що треба для прввильного ведення підприємства. На випадок завішення в діланнях заряду, якого вибрвв загальний збір, мусить бути безправолочно скликаний загальний збір.

(3) Надзірна Рада заключує в імені кооперативи всі умови з членами заряду та веде проти них процеси, оскільки загвльний збір не вибрав окремих повновласників.

Арт. 42.

Титулом винвгороди для членів надзірної ради не вільно застерігати якогось уділу в прибутках (тантієми).

Постанови спільні для заряду й надзірної ради.

Арт. 43.

(1) Не можна бути рівночасно членом заряду й надзірної ради, але надзірна рада може повірити свойому членови часове заступство члена заряду. Бувші члени заряду можуть бути покликані до надзірної ради доперва по отримвнню абсолюторії. Член надзірної ради не може бути рівночасно службовиком кооперативи.

(2) Члени заряду й надзірної ради не можуть бути між собою в супружому звязку; також не можуть бути зі собою споріднені ані посвоячені в простій лінії, або до другого степеня бічної лінії.

(3) Вони не можуть бути членами заряду без згоди органів покликаних до їх вибору, ані членами нвдзірної ради іншої кооперативи, яка мвє цей самий предмет підприємства та осідок в цій самій місцевости.

Арт. 44.

(1) Кождий член заряду й надзірної ради винуватий чину або занедбання, через які коопервтива понесла шкоду, відповідає зв них особисто. Коли винуватих є більше, відповідають солідарно. Ця відповідальність передавнюється з упливом 5 літ від ствердження шкоди.

(2) На випадок оголошення конкурсу перед упливом передавнення, не може винуватий заслонюватися перед завідуючим масою тим, що зробив шкоду виконуючи ухвалу загального збору, вбо, що зістав кооперативою звільнений від відповідальности.

Загальний збір.

Арт. 45.

(1) Права, які прислугують звгалови членів в справах кооперативи, виконують приявні на загвльному зборі члени через ухвали.

(2) Член може брати участь в загальному зборі тільки особисто. Особи, які не можуть приступати до кооперативи самостійно, беруть участь через законних заступників, правні особи через установленнх до того повновласників. Повновласник не може заступати більше як одного члена.

(3) Кождий член має один голос без огляду на кількість посіданих уділів. *Це обмеження не торкається кооператив, про які бесіда в арт. 70 нинішнього закона.*

(4) Члени кооперативи не голосують, коли має бути винесена ухвала щодо звільнення їх від зобовязань або відповідальности за шкоду спричинену кооперативі, щодо визначення їх винагороди вбо відкликання їх з уряду.

(5) В загальному зборі мають право участи з дорадним голосом: представник ревізійного союза, до якого кооператива належить, а при несоюзних кооперативвх представник Кооперативної Ради. На жадання повинен заряд повідомити ревізійний союз ·згл. Кооперативну Раду про скликання звгального збору.

Арт. 46.

До виключної компетенції звгального збору належить:

1. вибір й відкликання членів надзірної ради;

2. означення границь найвизшого кредиту, якого можна уділити одному членови;

3. означення найвизшої суми зобовязань, які кооператива може затягнути;

4. затвердження білянсів та річних звітів;

5. розділ зисків і означення способу покриття страт в границях, в яких йому це статут переказує;

6. виношення ухвал щодо ревізійного справоздання;

7. зміна статута;

8. виношення ухвал щодо розвязання й ліквідації кооперативи.

Арт. 47.

(1) Загальний збір скликує орган кооперативи покликаний до того статутом. В браку відповідних постанов статуту скликує загальний збір заряд.

(2) Загальний збір треба скликувати бодвй раз до року в речинці ознвченому статутом, найпізнійше однак в шість місяців по упливі обрахункового року.

(3) Крім того орган, покликаний до скликання звгального збору, повинен зробити це нв жадвня:

а) іншого органу кооперативи;

б) ревізійного союзу, до якого кооперативв належить або Кооперативної Ради, оскільки кооператива до такого союза не належить;

в) одної десятої або статутом вказаної більшої частини загалу членів, які своє жадання висловили у внесенню через них підписаному, а яке подавало мету збору та узасаднення жадання.

(4) У випадку вказвнім в уступі 3, треба скликати загальний збір в такий спосіб, аби він міг відбутися найпізнійше в шість тижнів від дня жадання. Оскільки це не сталося, може загальний збір скликати цей орган, який виступив з жаданням, ревізійний союз, до якого кооператива належить, вбо Коопервтивна Рвда, оскільки кооператива до твкаго союза не належить.

Арт. 48.

(1) Загальний збір має відбутися в осідку кооперативи або в місцевости вквзаній попереднім загальним збором. При скликуванню загального збору треба повідомити членів про час, місце й порядок нарад збору в спосіб означений статутом кооперативи що найменше на тиждень перед речинцем збору.

(2) Хто може жадати скликання загального збору по думці арт. 47 уст. 3, цей може жадати також поміщення деяких справ на порядку нарад збору, коли лиш виступив з таким жаданням в речинці статутово означеному, а в браку відповідних постанов статута бодай на місяць перед речинцем збору.

Арт. 49.

(1) Загальний збір може вносити постанови лиш в справах обнятих порядком нарад.

(2) Належито скликаний загальний збір має право виносити ухвали без огляду на кількість присутних, оскільки статут не становить інакше.

(3) Спосіб обрадовання й умови виношення ухвал очеркує статут. Оскільки нинішний закон, ані статут не має під тим оглядом окремішних постанов, западають ухвали звичайною більшістю голосів присутніх.

(4) Протокол загального збору повинен містити внесені на ньому ухвали, а також евентуальні спротиви, які проти цих ухвал зголошено. Цей протокол повинен бути вписаний в окрему книгу й підписаний предсідником і особами вказаними статутом. Книгу протоколів можуть переглядати члени кооперативи. *Відпис протоколу пересилає заряд кооперативи ревізійному союзови (арт. 66 уст. 1), до якого кооператива належить, а заряд несоюзної кооперативи пересилає Кооперативній Раді.*

Арт. 50.

(1) Правосильні ухвали загального збору обовязують всіх членів.

(2) Кожду ухвалу можна заскаржити з причини її незгідности з правом або статутом. Скаргу проти кооперативи треба внести в речинці 6 тижнів від дати загального збору до окружного суду (краєвого), в якого окрузі виходиться осідок кооперативи.

(3) До внесення скарги є управнений кождий член, який на загальному зборі зголосив спротив, а неприсутний член тоді, коли його неправно не допущено на збір, коли збір скликано всупереч приписам нинішного закона або статута, або коли винесено рішення щодо предмету, який не був обнятий порядком нарад.

(4) Право винесення скарги прислугує також зарядови згл. надзірній раді, а поодиноким членам цих органів тоді, коли через

виконання ухвали моглиби підпасти карі або бути відповідальними перед кооперативою. Крім цього може виступити зі скаргою ревізійний союз а проти несоюзних кооператив Кооперативна Рада.

(5) Присуд, який узнає неввжність, має правну силу для всіх членів.

(6) Коли заскаржену ухвалу втягнено в реєстр, повинен звряд зголосити до реєстрового суду відпис правосильного присуду, який узнає неважність. Суд оголосить неважність остільки, оскільки заскаржена ухвала була оголошена.

(7) На випадок віддалення скарги, ці що винесли її зі злої волі, відповідають перед кооперативою солідарно за шкоду, яка через те вийшла.

Арт. 51.

(1) *В статуті кооперативи можна вмістити припис, що оскільки число членів перейшло 500, загальний збір, на підставі винесеної в тій цілі ухвали, буде заступлений через збір представників, яких вибирають члени з посеред себе.* Такий припис статута повинен означити *чисельну або відносну кількість* представників, яких не може бути менше як 30, час тревання їх повновластей, який не може бути довший як три роки та услівя пасивного права вибору.

(2) Член заряду або надзірної ради не може бути рівночасно представником.

(3) Спосіб переводжування виборів очеркне ухвала загального збору членів. Такої ухвали треба також до зміни цього способу.

(4) До зібрання представників відносяться приписи нинішнього закона й статута про загальний збір.

(5) Зміни статутових приписів про зібрання представників, про яких бесіда в уступі 1, може ухвалити лиш загальний збір.

(6) Зміну постанов статутв про загальний збір може ухвалити збір представників з тим лиш додатком, що зміна ця торкається виключно зібрань представників.

Розділ VII.

РАХУНКОВІСТЬ.

Арт. 52.

(1) Заряд кооперативи повинен вести книги й рахунки так, як торгуючий, котрого право до цього зобовязує.

(2) Правильно ведені книги може суд узнати зв достаточний доказ в хосен кооперативи в справвх, які випливають з її статутової діяльности. Коли в такій справі суд не узнає їх доказової сили, то повинен дати в ореченню причини. Кооператива може заскаржити оречення до визшої інстанції з тої причини, що книгам відмовлено безпідставно доказової сили.

Арт. 53.

(1) Заряд повинен зробити рвхункове звмкнення за минулий обрахунковий рік в такому часі, аби воно могло бути предметом ухвали загального збору, про який мова в арт. 47 уст. 2.

(2) Інвентар, білянс та рахунок страт і зисків повинні бути підписані через заряд і надзірну рвду. Відмова підписання разом з причинами цього повинна бути зазначена з рахунковому замкненню.

(3) Обрахунковий рік обіймає щонайвизше 12 місяців. Оскільки статут не становить інакше, календарний рік є заразом і обрахунковим.

(4) Коли кооператива розпочала свою діяльність в половині обрахункового року, час першого обрахунку може тревати до кінця слідуючого обрахункового року.

Арт. 54.

При зіставленню річного білянсу треба триматися слідуючих приписів:

1. поодинокі частини майна повинні бути подані в сумі, яка не переходить ціни набуття або коштів виробу. При недвижимостях і при предметах, призначених до постійного ужитку в підприємстві, треба щороку переводити амортизацію після норм статутом установлених, низше яких не вільно сходити;

2. цінні папери й товврі треба оцінювати відповідно до ринкової ціни, однак не визше, як ціна їх набуття;

3. вірительности треба виказувати лише в твкій сумі, яку можна стягнути, а ці, яких не можна було стягнути, хотяй уплинуло два роки від правосильного засуду, треба відписувати на страти;

4. уділи вільно виказувати лише в цій сумі, яку на них в дійсности вплачено;

5. невиплачені належности та доходи, які побрано на рахунок будучого періоду, треба в білянсі відповідно унагляднити.

Арт. 55.

(1) З рахунковим звмкненням повинен заряд получити писемний звіт з діяльности кооперативи за минулий рік. Подрібні приписи щодо способу укладання звітів видасть Кооперативна Рада.

(2) Звіт, білянс та рахунок страт і зисків треба виложити в льокалі кооперативи бодай на два тижні перед речинцем загального збору. Кождий член має право їх переглядати й відписати.

Арт. 56.

(1) З річного зиску треба щороку переказувати бодай десять від ста до запасного фонду, оскільки фонд цей не сягає висоти вплачених уділів. Статут може приписати визшу границю тв вказати ще інші способи збільшування запасного фонду крім цих, які випливають з нинішнього закона (арт. 27 уст. 4 і арт. 57 уст. 5).

(2) Запасний фонд служить виключно нв покриття білянсових страт.

Арт. 57.

(1) Засади ужиття решти зисків очеркне статут, який може переказати розпорядження нею в цілости або в частині загальному зборови.

(2) З частини зиску, яка є призначена до розділу між членів, можна визначити дивіденду від вплачених уділів що найвизше о два від ста визше, як була в цьому обрвхунковому році найвизша дисконтова стопа Польського Банку.

(3) Рахункові підствви розподілу решти зиску між членів очеркне статут.

(4) Квоти, які припадають членови з титулу розподілу зисків, зараховується на рахунок його неповних уділів. Коли член вплатив вже вповні свої уділи, то названі квоти не побільшують його уділів, тільки творять його вірительність до кооперативи.

(5) Претенсії о виплату уділу в зисках підлягають передавненню з упливом пяти літ. Передавнені квоти переказується в цілости до запасного фонду.

Арт. 58.

(1) Страти виказані в затвердженому білянсі треба покрити з фондів кооперативи (уділового, запасного тв інших), в порядку вказаному ствтутом, який може переказати ознвчення

цього порядку загальному зборови. Страти першого обрвхункового року можна оставити до покриття в слідуючому році.

(2) Колиби фонди кооперативи не вистарчили на покриття страт, може загальний збір ухвалити беззглядною більшістю голосів, що члени будуть обовязані до скорійшої вплати уділів, чим це передбачує статут, а навіть до потрібних на це доплат, колиби твкож вчаснійша вплата уділів не вистарчала на покриття страти.

(3) Доплати можна установити лише в границях принятої додаткової відповідальности й лише у відношенню до кількости звдеклярованих уділів. Доплвти вплачені членом, поменшують круг його відповідальности, оскільки їх йому не повернено по думці уст. 5.

(4) Вірительности з титулу ухвалення доплвт не можнв виказувати в чинному стані білянсу.

(5) Прибутки слідуючих літ мають бути ужиті передовсім нв привернення відписаних уділів а далі на зворот доплат. Привернення уділів слідує у відношенню до відписаних квот, зворот доплат у відношенню до вплачених квот. Аж до укінчення звороту доплат не можна приноровлювати припису арт. 57; аж до цілковитого привернення уділів не можна також приноровлювти припису арт. 56, уст. 1. Особа, яка перестала належати до кооперативи, тратить від тої хвилі право до звороту доплат.

(6) В реєстрі членів повинен заряд унагляднити так вплачення доплати, як й її зворот членови.

Арт. 59.

(1) На протязі місяця від дати затвердження рахункового замкнення, пересилає заряд кооперативи відпис звіту (арт. 55), рахункового замкнення й протоколу загального збору, який перевів затвердження, Кооперативній Раді через ревізійний союз, або безпосередно, оскільки кооперативв до такого союза не належить.

(2) В цьому самому речинці повинем заряд оголосити затверджений білянс в письмі, яке є призначене до оголошень кооперативи.

Розділ VIII.

РЕВІЗІЯ.

Арт. 60.

(1) Кожда кооператива повиннв бодай раз на два роки піддатися ревізії через компетентного ревізорв, який до кооперативи не належить.

(2) Ревізія відбувається твкож підчас ліквідації.

Арт. 61.

(1) Союзи або кооперативи (арт. 70 уст. 1), які мають признане їм кооперативною радою право ревізії (ревізійні союзи), визначують ревізорів для кооператив, які до них нвлежать.

(2) Коли кооператива не належить до ревізійного союза, тоді визначує ревізора Кооперативна Рада.

(3) Кооперативна Рада може повірити переведення ревізії несоюзних кооператив ревізійним союзам вбо іншим організаціям чи установам, в також визшим самоврядним одиницям, союзам фахових ревізорів і т. п.

Арт. 62.

(1) Ревізійний союз згл. Кооперативна Рада — можуть на випадок потреби зарядити ревізію частійше, як раз на два роки.

(2) Органи кооперативи є обовязані уділювати ревізорови всіх вимаганих пояснень та позволити йому на вгляд в книги й докази, на безпосередню перевірку стану всіх частин майна, як також дати йому кожну поміч при ревізії. До ревізії треба завізвати надзірну раду.

(3) Кошти ревізії платить ревідована кооператива цьому органови який визначив ревізора, відповідно до норм усталених для союзних кооператив через ревізійні союзи, а для несоюзних кооператив через Кооперативну Рвду.

Арт. 63.

(1) З переведеної ревізії зладжує ревізор справоздання, якого відпис отримує ревідована кооператива.

(2) Справоздання з переведеної ревізії повино бути поміщене на порядку нарад найблизшого засідання надзірної ради, а відтак найблизшого загального збору й на ньому відчитане перед затвердженням рахункового замкнення й перед переведенням виборів до органів кооперативи. Це справоздання повинно бути предметом ухвал загального збору.

Арт. 64.

Кооперативна Рада видасть інструкції, які торкаються переводжування ревізій та складання ревізійного справоздання.

Арт. 65.

Коли діяльність кооперативи виказує поважні відхили від права або статутв, а кооператива не усуне їх в речинці, який

установив орган, що визначив ревізора, тоді цей орган може повести перед окружним (краєвим) судом спрву проти кооперативи про її розвязання.

Розділ IX.

РЕВІЗІЙНІ СОЮЗИ.

Арт. 66.

(1) Для переведення ревізії можуть коопервтиви вязвтися в союзи.

(2) Такі союзи можуть мати на меті також досконалення уряджень та праці коопервтив, які до них належать, як також попирання їх торговельних відносин.

(3) До таких союзів можуть належати добровільно також инші добровільні стоваришення, призначені до розвою кооперативного руху.

(4) Кооперативні союзи, призначені до инших завдань, а не до резізійних, оскільки самі не є кооперативвми, не підлягають нинішньому законови.

Арт. 67.

Статут такого союза повинен означити його мету, назву й осідок, найнизше число кооператив, якого треба для істновання союза, засади принимання, виступлення й виключення членів, спосіб покликування заряду та обєм його ділання, засади, що відносяться до загальних зборів, врешті спосіб установлення ревізорів, як також спосіб і обєм ревізії. Статут союза має бути предложений Кооперативній Рвді.

Арт. 68.

(1) Такому союзові може Кооперативна Рада признати право переводження ревізії, про яку мова в арт. 60, коли з його статута виходить, що він може виконати обовязок ревізії.

(2) Коли союз не виконує свойого обовязку ревізії, або поширює свою діяльність на ціли не обняті арт. 66, може Кооперативна Рада, по переслуханню заряду, відобрвти йому право ревізії (арт. 109, уст. 2).

(3) Названий союз, о скільки не є ще правною особою, отримує правну особовість на час, через який має право ревізії.

(4) Кожде надання й відобрання права ревізії повинна Кооперативна Рада оголосити.

Арт. 69.

(1) Заряд ревізійного союза повинен переслати Кооперативній Раді в січні кождого року виказ членів приняти і вичеркнених з бігу минулого року, як твкож виказ ревізій переведених в цьому році.

(2) Про час, місце й порядок нарад загального збору союза повинна Коопервтивна Рада бути повідомлена бодай нв 15 днів перед загвльним збором. Відпоручник Кооперативної Ради може бути присутний на зборі.

(3) Кожду зміну статута повинен заряд союза подати до відома Кооперативній Раді.

Арт. 70.

(1) Кооперативи, яких членами є виключно инші кооперативи або стоваришеня названі в арт. 66 уст. 3, можуть також отримати право ревізії під умовами вичисленими в арт. 68 і втратити його, коли не сповняють обовязку ревізії.

(2) До цих кооператив відносяться, крім инших постанов нинішнього закона, також приписи цього розділу.

Розділ X.

ЗМІНА СТАТУТА.

Арт. 71.

(1) Зміна статута вимагає рішення загального збору.

(2) Рішення про зміну повинен заряд безпроволочно зголосити до реєстрового суду долучуючи три відписи протоколу. Зі зголошенням поступить суд відповідно до постанов арт. 5.

(3) Коли зміна відноситься до даних, вичислених в арт. 7, зарядить суд втягнення їх до реєстру й оголошення.

(4) *В кооперативах, які мають на меті дати членам помешкання, постанови статута, які торкаються прав члена до помешкання, не можуть підлягати зміні.*

(5) *Зміна статута немає правних наслідків перед її зареєстрованням.*

Арт. 72.

(1) Рішення про зміну статута западає беззглядною більшістю голосів, оскільки нинішний закон інакше не становить. Статут може приписати визші вимоги.

(2) Зміну статута, що торкається мети коопервтиви або предмету підприємствв, продовження тревання кооперативи поза час первістно означений, підвизшення уділу, підвизшення обо-

вязкових вплат на уділ, або приспішення речинця цих вплат, врешті установлення вбо підвнзшення додаткової відповідальностн, можнв ухвалити тільки більшістю $^3/_4$ голосів присутних.

Арт. 73.

При зареєсрованню змін ствтута щодо зниження уділів, зменшення вплат на уділ і продовження речинця їх вплат та зменшення або усунення додаткової відповідальности, обовязують слідуючі засадн:

1. Рішення про зміну повинен заряд кооперативн оголосити трн рази в часописі, який є призначений до оголошень кооперативн. В цьому оголошенні треба подвти до відома, що кооператива готова є на бажання заспокоїти всіх вірителів, яких вірительности будуть істнувати в дні останнього оголошення, зглядно скласти до судового депозиту квоти потрібні до заспокоєння неплатних або спірних вірительностей, що однак вірителів, які не зголосяться до кооперативи на протязі трьох місяців від цього дня, уважатиметься за погоджуючихся з наміреною зміною.

2. До внеску на зареєтровання належить долучити докази, що речинець означений під ч. 1 вже минув.

3. На підставі внеску зазначить реєстровий суд в реєстрі, що внесок такнй вплинув, визначить речинець до розправи над наміреною зміною й через оголошення в часописі призначеному до оголошень кооперативи, завізве на цю розправу всіх вірителів, які мимо зголошення в речинці не зістали заспокоєні або забезпечені.

4. Названі вірителі можуть зголосити на розправі спротив, а тоді суд по вислуханию заряду рішить, чи зміна має бути звреєстрованв.

Арт. 74.

Зниження обмеженої відповідальности при рівночасному підвизшенні уділу не підлягає приписом арт. 73, колн через те спільна сума відповідальности членів остає без зміни.

Розділ XI.

РОЗВЯЗАННЯ.

А. *Причини розвязання.*

Арт. 75.

Розвязання коопервтиви слідує:

1. через уплив часу, нв який кооперативу утворено;

2. через зменшення числа членів понизше норми вказаної в статуті, в в браку відповідних вказівок, понизше норм вказаних в арт. 13;

3. *силою судового присуду виданого в справі піднятій на засаді арт. 65 або силою рішення реєстрового суду, яке запало по переведенні доходження, на внесок органів вичислених в арт. 65 з причини цілковитого заперестання господарської діяльности кооперативи (арт. 1 уст. 1);*

4. через оголошення конкурсу;

5. силою згідних рішень загального збору щодо розвязання кооперативи, які запали більшістю $^{3}/_{4}$ голосів присутніх на двох чергово по собі слідуючих зборах у відступі бодай двох тижнів. Статут може містити щодо цього дальше йдучі постанови.

Б. *Ліквідація.*

Арт. 76.

(1) О скільки не заходить конкурс, зголосить звряд безпроволочно розвязання до реєстру. Рівночасно повідомить про розвязання Кооперативну Раду, а це при союзних Кооперативах через ревізійний союз. Потреба повідомлення відпадає у випадку арт. 75. Ч. 3.

(2) В цьому останному випадку може розвязання зголосити до реєстру ревізійний союз, до якого кооператива належить, зглядно Кооперативна Рада, а навіть кождий член або віритель розвязаної кооперативи.

(3) Суд повинен оголосити доконаний впис, а заразом статутові постанови (врт. 7 Ч. 9) вбо рішення загального збору (арт. 78 уст. 1) відносно ліквідвції.

(4) Про розвязання оголосить заряд три рази в часописі, призначеному до оголошень кооперативи, взиваючи рівночасно вірителів до зголошення своїх претенсій.

Арт. 77.

(1) По розвязанню повиннв наступити ліквідація, оскілки немає місця конкурс.

(2) В місце помершого члена, який в хвилі розвязання належав до кооперативи (арт. 25), бере участь в ліквідації спадкоємець, коли спадкоємців є більше — можуть виконувати свої права лиш через спільного повновлвсника.

(3) Постановн відносно органів і рахунковости кооперативи мають примінення також підчас ліквідації, оскільки нннішний закон інакше не становить.

Арт. 78.

(1) Ліквідаторамн є останні члени заряду, колн ані статут, вні рішення загального збору не доручує ліквідації иншим особам. Оскільки статут інакше не становить, може загальнй збір покликати довільне число ліквідаторів.

(2) З важннх причин, на внесення ревізійного союза, до якого кооперативи належнть, зглядно Кооперативної Ради, одного з органів кооперативи або нвйменше $^1/_{10}$ части членів кооперативи — може реєстровий суд установитн ліквідаторів, через що дотеперішні ліквідатори тратять свої повновласти. Ліквідатори установлені через суд, можуть бути кождої хвилини відклнкані лнш через цей суд.

(3) Ліквідатори можуть не бути членамн кооперативи.

(4) Відклнкуючи ліквідаторів, належнть рівночасно установити инших.

Арт. 79.

(1) Ліквідатори вступають в правв й обовязки членів заряду, оскількн з прнписів про ліквідацію не виходить що нншого.

(2) Вони не можуть заключуввти нових інтересів, хибв що є це конечне до ліквідвції. Лальше йдучі обмеження може їм кождої хвилнн наложити орган кооперативи зглядно суд, що їх установив. Такі обмеження, мусять бутн через перших ліквідаторів, якнх вони торкаються, зголошені до реєстру й через суд оголошені.

(3) За кооперативу підпнсують ліквідатори, додаючи до фірми замітку: „в ліквідвції" та свої підпнсн.

Арт. 80.

(1) Прнступвючи до ліквідації повнинні перші ліквідатори зладити білянс.

(2) Гроші, які є в касі кооперативи в моменті розвязання й ті, що впливають підчас ліквідації, треба ужнти, по покриттю адміністрвційних коштів, передовсім на заспокоєння вірнтелів, а оскільки вірительности не є ще плвтні, або є спірні — треба затримати квоту потрібну до їх покриття.

(3) Майна, яке оствло по вирівнанню довгів і зложенню до судового депозиту квот затриманих на підставі уст. 2 як звбезпека неплатних та спірних вірительностей, не вільно розділюввти між членів перед упливом року від дня останнього оголошення, яке взиває вірителів.

(4) Вірителі, які зголосили свої претенсії по упливі названого речинця, можуть їх доходити тільки на нерозділеному ще майні коопервтиви.

Арт. 81.

(1) Підчас ліквідації не має примінення припис арт. 56 уступ 1.

(2) З майна, яке остало по сплаті довгів і зложенню до судового депозиту квот затриманих як забезпека претенсій вірителів, переводиться передовсім звороти накреслені в арт. 58 уст. 5, а опісля відносну виплату уділів, при чому члени отримують також дивіденду від цих уділів за час ліквідації у висоті очеркненій арт. 57 уст. 2, оскільки через виплвту цеї дивіденди не поменшується запасний фонд.

(3) Рештуючу частину майна призначується на ціли загально-громадського користування відповідно до постанов статута або рішення останнього загального збору членів. У випадку відсутности відповідних постанов статутв або рішення загального збору щодо призначення оставшої частини майна кооперативи рішає Кооперативна Рада.

Арт. 82.

Суд, властивий для кооперативи в хвилі розвязання, остає властивим до покінчення ліквідації.

Арт. 83.

(1) По укінченню ліквідації зголосять ліквідатори внесення до реєстрового суду на вичеркнення фірми з реєстру. Вичеркнення оголосить суд.

(2) По вичеркненню фірми з реєстру відповідають ліквідатори особисто перед вірителями кооперативи за шкоди зроблені їм через недоповнення своїх законних обовявків. Коли винуватих є більше, відповідвють солідарно. Ця відповідальність улягає передавненню по упливі пяти літ від ствердження шкоди.

Арт. 84.

По укінченню ліквідації повинні ліквідатори віддвти книги й документи розвязаної коопервтиви реєстровому судови до перехования на протяг десяти літ. Суд може зізволити поодиноким членам як також вірителям кооперативи на перегляд цих книг і документів.

В. *Конкурс.*

Арт. 85.

Оголошення конкурсу кооперативи слідує з її невиплатности.

Арт. 86.

(1) Коли згідно з білянсом, зіставленим через заряд, страта перевизшує суму вплачених уділів, запвсного фонду й всіх спеціяльних фондів, повинен заряд безпроволочно скликати загальний збір, на якого порядку нарад помістить справу дальшого істновання кооперативи.

(2) Коли загальний збір узнає істновання визше згаданої надвижки страт, а не рішить покриття її способом очеркненим в арт. 58 уст. 2, тоді уважається, що істнує стан невиплатности, оскільки ходить про кооперативу з відповідальністю уділами.

(3) Оскільки ходить про коопервтиву з обмеженою відповідальністю, тоді уважається, що стан невиплатности, у випадку очеркненому в попередньому уступі, істнує доперва тоді, коли надвижка страт переносить $^1/_5$ квоти спільної додаткової відповідальности всіх членів, або $^1/_5$ чвсть всіх зобовязань кооперативи.

(4) При кооперативі з необмеженою відповідальністю уважається істновання ствну невиплатности у випадку уст. 2 доперва тоді, коли надвижка страт переносить $^1/_5$ часть всіх зобовязань кооперативи.

(5) У випадку уст. 2 до 4 уважвється істновання стану невиплатности також тоді, коли впрввді вирішено покриття страт в спосіб очеркнений арт. 58 уст. 2, вле в бігу обрахункового року, який слідував по рішенню, страта не була ще покрита.

(6) В бігу ліквідації треба все приняти ствн невиплатности, коли згідно зі затвердженим білянсом страта перевизшує суму вплачених уділів, звпасного фонду й инших спеціяльних фондів.

Арт. 87.

Конкурсове поступовання буде переведене згідно з обовязуючими припнсами про конкурс, оскільки ннніший закон інакше не становнть.

Арт. 88.

(1) Зголошення внесення про оголошення конкурсу іменем кооперативи належнть до заряду зглядно до ліквідаторів.

(2) Заряд зглядно ліквідаторн повнні зробити це безпроволочно, коли заходить стан невиплатности.

Арт. 89.

Внесення про зголошення конкурсу має право зголоснти також кождий член заряду зглядно ліквідатор. В цьому випадку суд переслухає оставшнх членів заряду зглядно ліквідаторів і на внпадок незгідностн думок прнхнлиться до внесення щойно тоді, коли його достаточно узасаднено.

Арт. 90.

Оголошення конкурсу кооператнви з додатковою відповідальністю може наступити навіть тоді, коли є лиш один особистий вірнтель і навіть у випадку браку средств на покриття коштів конкурсового поступовання.

Арт. 91.

Оголошення конкурсу зголоснть завідатель конкурсу до реєстру й повідомнть про те безпроволочно Кооператнвну Раду.

Арт. 92.

Приписи про органи кооперативи мають прнмінення також підчас конкурсового поступовання, оскількн з приписів про конкурс не слідує що иншого.

Арт. 93.

(1) По оголошенню конкурсу повинні членн кооперативи на жадання завідателя конкурсу зложитн безпроволочно невплачену ще частнну уділів.

(2) Коли лиш в бігу конкурсового поступовання покажеться, що майно кооператнвн не вистарчає на покрнття так неспірних, як і спірних претенсій вірнтелів та прнпускаємих коштів конкурсового поступовання, завідатель конкурсу зробнть безпроволочно обрахунок доплат, які члени кооперативн, в межах прн-

нятої додаткової відповідальности й у відношенню до задекляpованих уділів мають внести на покриття недобору.

(3) При обрахунку цих доплат треба взяти під увагу довершені раніще, на підставі арт. 27 уст. 3 вбо 58 уст. 2, доплати в цей спосіб, що дораховується їх до недобору, а відтак з квот, які припадають на поодиноких членів, потрутиться доконані через них доплати.

Арт. 94.

Обрахунок доплат треба так зіставити, аби вистали на покриття недобору, хотяйби ці члени, яких неможність заплати двється передбачити, доплат не зложити.

Арт. 95.

Обрахунок представляє завідатель до затвердження судови, який оголосив конкурс.

Арт. 96.

До подання, при якому представлено обрахунок, треба долучити ствтут кооперативи, білянс і витяг з реєстру членів з даними, що торкаються членів, які ще несуть відповідальність.

Арт. 97.

Речинець розправи до затвердження обрахунку повинен бути визнвчений не пізнійше як в три місяці від дати зложення подання. На цей речинець взивається заряд зглядно ліквідаторів і членів вичислених в обрахунку відповідно до їх місця замешкання (арт. 30); крім того оголошує суд речинець в часописі, який є призначений до оголошень кооперативи.

Арт. 98.

Перед речинцем, про який бесіда в арт. 97, має право кождий заінтересоввний переглядати обрахунок.

Арт. 99.

(1) Аж до замкнення розправи, про яку бесіда в арт. 97, особи, названі в обрахунку, мають право зголосити спротив.

(2) По вислуханню заряду зглядно ліквідаторів кооперативи тв завідателя конкурсу, розглядає суд спротиви, переводить потрібні докази й затверджує обрахунок по переведенню необхідних поправок, які може зробити сам, або поручити їх переведення завідателеви конкурсу. Про затвердження обрахунку оголосить суд в часописі, який є призначений до оголошень ко-

оперативи, взиваючи членів до зложення доплат в речинці 14 днів від оголошення.

(3) Затверджений обрвхунок вільно заінтересоввним переглядати.

Арт. 100.

(1) По упливі речинця, визначеного в оголошенню, приступить завідатель маси безпроволочно до стягнення незвплачених квот в дорозі передбаченій правом.

(2) Члени, зобовязані до доплат, можуть сповнити цей обовязок через потручення своїх претенсій до кооперативи в твкій тільки частині, яка припалаби для них з розділу сум призначених на покриття вірительностей а довершеного на підставі обрахунку.

Арт. 101.

Кождий член кооперативи вичислений в обрахунку, коли зголосив спротив або не міг цього зробити в речинці означеному в арт. 99, має право в бігу місяця від оголошення про затвердження обрахунку відкликатися від оречення суду до визшої інстанції. Прввосильне оречення має наслідок так в користь як і некористь всіх членів кооперативи, які є вичислені в обрахунку.

Арт. 102.

(1) Коли майно маси вже цілком згрошевлено, а отримана через те сума разом зі сумою стягнених доплат не покриває недобору, може завідатель конкурсу зробити додатковий обрахунок, коли є обава, що залягаючі ще доплати або не дадуться виекзеквувати, або навіть на випадок виекзеквовання не вистануть на покриття недобору.

(2) Доплати, які припадають від членів, відносно яких попереднє поступоввння виказало неможність зложення заплати, розкладається на оставших. Зрештою мвють при цьому обрахунку примінення арт. 93—101.

(3) Кошти конкурсового поступовання не можуть бути стягнені дорогою дальших доплат остільки, оскільки переходилиби суму поміщену на цю ціль в додатковому обрахунку.

Арт. 103.

Коли по шістьох місяцях від проголошення затвердження додаткового обрахунку недобір не є ще цілковито покритий, може завідатель конкурсу дорогою процесу доходити цілої бра-

куючої квоти на поодиноких членах кооперативи як солідврних довжниках в межах відповідальности кождого з них.

Арт. 104.

Суму, яка остала по заспокоєнню претенсій вірителів і покриттю коштів конкурсового поступовання, повертається членвм у відношенню до пороблених через них доплат.

Арт. 105.

Конкурс кооперативи не може бути закінчений договором, оскільки на нього не погодилися всі вірителі упавшої кооперативи.

Арт. 106.

(1) Дальше ведення кооперативи є недопускаєме, хотяйби конкурсове поступовання покінчено договором.

(2) Після закінчення конкурсу зголосить завідатель до реєтрового суду внесення на вичеркнення фірми.

Діл III.

Кооперативна Рада.

Арт. 107.

(1) Для співділання з Правительством щодо кооперативних справ, буде утворена державна Кооперативна Рада при Міністерстві Скарбу.

(2) Членів Кооперативної Рвди покликує на протяг двох літ Міністр Скарбу з посеред осіб, яких йому представляють ревізійні союзи з узглядненням можливо всіх ділів кооперативного руху. Крім того входять в її склад відпоручники Міністерства Скарбу, Внутрішних Справ, Справедливости, Рільництва і Державних Дібр, Промислу й Торговлі, Праці й Суспільної Опіки як також Публичних Робіт і *Військових Справ* по одному від кождого Міністерства. Число членів, покликаних з посеред осіб представлених союзами, повинно давати щонайменше $^{2}/_{3}$ загалу членів Кооперативної Ради.

(3) Предсідника Кооперативної Ради визначує Міністр Скарбу з посеред урядників свойого Міністерства. Предсідник є заразом виконуючим рішень Ради при помочі окремого бюра, яке є піддане його управі.

(4) Подрібні приписи про організацію Кооперативної Ради видасть Міністр Скарбу в порозумінню з Міністром Справедливости.

Арт. 108.

До компетенції Кооперативної Ради належить:

1. розглянення проєктів, що торкаються кооперативного законодавства;

2. видавання інструкцій передбачених нинішним законом;

3. признавання союзам права ревізії й відбирання їм цього права;

4. нагляд над належним виконуванням обовязку ревізій через союзи;

5. дбати про піддавання несоюзних кооператив ревізії;

6. давати почин до розвязання кооператив на підставі арт. 65, 75 ч. 3 і 126;

7. укладати плян ужиття всіх фондів призначених через нинішний закон або держвву на цілі кооперативного руху;

8. утримувати загальні викази щодо кооперативного руху для статистичних цілей цього руху;

9. розпізнавати справи звязані з розвитком кооперативного руху й давати почин в цьому напрямі.

Арт. 109.

(1) До правосильности рішень Кооперативної Ради треба присутности неменше як половини загального числа членів.

(2) Рішення западають звичайною більшістю голосів. Рішення в справі позбавлення союза ревізійних прав (арт. 68 уст. 2) вимагають більшости принайменше $^3/_4$ присутніх.

(3) На випадок рівности голосів рішає голос предсідника.

Діл IV.

К а р и.

Арт. 110.

(1) Реєстровий суд має право примушуввти порядковими карами від *1 до 50 золотих:*

1. членів заряду зглядно ліквідаторів (арт. 79, уст. 1) вносити зголошення до реєстру та переводити оголошення (арт. 55 уст. 2, 59 уст. 2);

2. членів заряду зглядно ліквідаторів перестерігати приписів нинішнього закона відносно ведення реєстру членів та книги протоколів;

3. членів заряду зглядно ліквідаторів (арт. 79 уст. 1) при-

зваляти на перегляд та переписування деяких документів особам, які є до цього управнені на підставі нинішнього закона (арт. 30 уст. 2, 49 уст. 4, 55 уст. 2);

4. членів органів, які мають скликувати загальні збори, приноровлюватися до законних приписів в цьому напрямі.

(2) У випадках обнятих уст. 1, може суд або візвати членів названих органів виповнити обовязки, які на них тяжать, під загрозою кари, або наложити кару за провину без попередньої загрози.

(3) Від оречення можна відкликатися до визшої інстанції.

(4) Кара може бути повторювана й не є перешкодою до виміру кари на підставі карних приписів.

(5) Кари впливають до державного скарбу й повинні бути зужиті на ціли кооперативного руху відповідно до рішення Кооперативної Ради.

Арт. 111.

(1) На внесення ревізійного союза або Кооперативної Ради може реєстровий суд вимірити таку саму кару членам заряду зглядно ліквідаторам, які не виконали обовязку повідомлення відносно ревізійного союза або Кооперативної Ради (арт. 45 уст. 5, 69, 70 і 76 уст. 1), або обовязку переслати їм відпис або виказ (арт. 49 уст. 4, 59 уст. 1, 69 і 70).

(2) На внесення ревізійного союза, Кооперативної Ради або визначеного через них ревізора може реєстровий суд вимірити таку саму кару:

1. членам заряду або ліквідаторам, які не примінилися до приписів нинішнього закона про ведення кних і рахунків, про зладжування в приписаному часі рахункових замкнень зглядно білянсів і справоздань, як також про розділ грошей в бігу ліквідації, або не примінилися до інструкції Кооперативної Ради щодо справ означених арт. 17 уст. 3 і 55 уст. 1, або не виконали при ревізії приписів арт. 62 уст. 2;

2. органам, які приймають членів, коли принимали декларації всупереч приписам арт. 16—19, як також органам управненим до скликування загвльних зборів, коли не виконали припису арт. 63 уст. 2.

(3) Приписи арт. 110 уст. 3—5 мають тут відповідне примінення.

Арт. 112.

Карі до *100 золотих* підлягають:

1. Члени заряду, коли уділюють позичок особам, яким закон або статут не позваляють уділювати позичок, або коли мимо упімнення зі сторони надзірної ради заключують договори з нечленвми всупереч заказови статута;

2. особи, які продають в кооперативі, коли свідомо всупереч заказови статута продають нечленам;

3. члени кооперативи, яка згідно зі статутом може продавати товарі лише членам, коли свідомо причинюються до цього, вби уможливити набування в кооперативі нечленам, або товарі для себе набуті відпродують зарібково в незміненому ствні нечленам.

Арт. 113.

Карі арешту до шести тижнів або карі гривни до *150 золотих* після узнання суду, підлягають:

1. члени заряду, яких ділання стремлят до инших цілей, як вичислені в арт. 1 і очеркнені в статуті, або які користуються кредитом помимо цього, що статут виключив уділювання їм кредиту (арт. 36 уст. 3);

2. члени заряду, надзірної ради й ліквідатори, коли з їх вини кооператива була довше чим три місяці без надзірної ради, здібної до виношення ухвал;

3. член заряду зглядно ліквідвтор, який не зголосив конкурсу, хотяй був до цього зобовязаний.

Арт. 114.

Такій самій карі підлягає цей, хто ведучи підприємство, означує його як кооперативне або уживає иншого рівнозначного вислову, хотяй організація підприємства не опирвється на нинішньому законі.

Арт. 115.

Карі арешту до шести місяців або карі гривни до *500 золотих*, після узнання суду, підлягає:

1. хто через свідомо фальшиве представлення відносин, очеркнених в арт. 43 уст. 2 і 3, спричинює покликання до заряду зглядно нвдзірної ради або иншим особам уможливлює дістати покликання;

2. хто приняв або казав приобіцяти собі винагороду за те, що на загвльному зборі буде голосуввти в якийсь озвнчений спосіб;

3. член заряду, надзірної ради або ліквідатор, який ділає з розмислом на шкоду кооперативи;

4. член заряду, надзірної ради, або ліквідатор, який на загальному зборі, в реєстрі членів, в рахунковому звмкненню, або в справозданню з ділань дасть свідомо фвльшиву відомість або з розмислом звтаїть правдивий стан річн, наколи це поступовання може ввести в блуд щодо стану інтересів і майна кооперативи;

5. в б. пруській займанщині треба присудити тюрму в місце арешту понад шість тижнів (§ 1б к. к.).

Арт. 116.

(1) Кари означені в арт. 112—115 вимірюють суди згідно зі засадами карного поступовання.

(2) Приписи арт. 112—115 примінюється лише тоді, коли провина не підлягвє строгійшій карі згідно зі загальними карними законами.

(3) Відносно гривен обовязує поствнова арт. 110 уст. 5.

(4) В б. ввстрійській займанщині переступства передбвчені арт. 111—115 є проступками; обмеження права відклику, передбачені § 464 уст. 2 (283) кар. процедури не примінюються.

Діл V.

Переходові постанови.

Арт. 117.

(1) Всілякі стоваришення зі змінним капіталом або особовим складом, що правно істнували перед введенням в життя нинішнього закона чи то нв підставі дотепер обовязуючих законів про зарібкові й господарські стоваришення, чи на підставі законів про товариства дрібного і взаїмного кредиту тв всіляких нормальних статутів, чи на якій иншій підставі, а які прямують виключно до цілей вичислених в арт. 1, повинні узгіднити свої статути з приписами нинішнього закона *найдальше до 1. січня 1925 р.* і зголосити їх до зареєстровання по думці арт. 5. Від хвилі зареєстровання діяльність їх підлягає виключно приписам нинішнього закона.

(2) Зміни статута, потрібні до осягнення цеї згідности, може ухвалити загальний збір звичайною більшістю голосів присутніх без огляду на відмінні постанови дотеперішних законів чи статутів.

(3) Зміни статута, подання о зголошення й вписи до реєстру, що мають на меті узгіднення з нинішним законом, є вільні від стемплів і належитостей.

Арт. 118.

(1) Аж до узгіднення своїх статутів з приписами нинішнього закона зглядно до упливу зачеркненого в цій цілі речинця, *до 1. січня 1925 р.* кооперативи, вичислені в арт. 117 уст. 1, будуть уважані як правно істнуючі.

(2) Аж до цього часу підлягає їх діяльність попередньо обовязуючому праву, оскільки слідуючі артикули не впроваджують виїмків.

Арт. 119.

В кооперативах, в яких дотепер істнувала безпосередна відповідальність членів супроти вірителів, перестає вона істнувати з хвилею введення в життя нинішнього закона.

Арт. 120.

(1) Реєстр членів належить вести згідно з приписами нинішнього закона. Спосіб переміни реєстру, веденого досі через суди, окреслить Міністр Справедливости в порозумінню з Міністром Скарбу і з Міністром б. Пруської Дільниці.

(2) Припис арт. 10 відноситься до всіляких оголошень кооператив наказаних через дотепер обовязуюче право.

Арт. 121.

Для вибору потрібних органів або для ухвалення розвязання можуть скликати загальний збір з правним наслідком члени останнього заряду, хотяйби їх повновласти по думці статута вже погасли.

Арт. 122.

(1) Ревізія кооператив, названих в арт. 117 уст. 1, підлягає приписам нинішнього закона.

(2) Вже істнуючі союзи, яких завданням є переводження ревізії, повинні на протязі шести місяців від дати введення в життя нинішнього закона позискати від Кооперативної Ради потвердження права ревізії, а то під загрозою втрати цього права.

Арт. 123.

(1) В переходовому часі може розвязання кооператив, названих в арт. 117 уст. 1, послідувати передовсім з причин передбачених досі обовязуючим правом. *Крім цього можуть орґани названі в арт. 65 поставити внесення на розвязання по думці арт. 75 точка 3 з причини цілковитого заперестання господарської діяльности кооперативи.* Крім цього може наступити отворення конкурсу на підставі нинішнього закона, хотяйби право досі обовязуюче не передбачувало конкурсу кооперативи.

(2) Оскільки в названому часі наступить розвязання або оголошення конкурсу, треба ліквідацію зглядно конкурсове поступовання перевести згідно з постановами нинішнього закона.

Арт. 124.

(1) Заряд кооперативи, про яку бесіда в арт. 117 уст. 1, повинен на протязі шести місяців від дати введення в життя нинішнього закона скласти Кооперативній Раді відпис статута кооперативи та доповнюючих його документів.

(2) На протязі цього часу повинен заряд переслати Кооперативній Раді звіт зглядно білянс за обрахунковий рік, який попереджає введення в життя нинішнього закона.

(3) Названі обовязки відпадають у випадку вчаснійшого розвязання кооперативи.

(4) Приписи нинішнього закона про повідомлення союза або Кооперативної Ради то про пересилання їм відписів або виказів відносяться також до кооператив названих в арт. 117 уст. 1.

(5) Переступлення приписів, названих в уст. 1 і 2 нинішнього артикулу, підлягає порядковій карі передбаченій арт. 111 уст. 1.

Арт. 125.

Постанови 4 ділу не відносяться до ділань і занедбань, які наступили перед введенням в життя нинішнього закона.

Арт. 126.

Коли перед упливом речинця визначеного в арт. 117 не наступило узгіднення статута з приписами нинішнього закона, може ревізійний союз, до якого кооператива належить, зглядно Кооперативна Рада — поставити внесення на розвязання кооперативи, яке-то внесення реєстровий суд рішить в дорозі ухвали.

Арт. 127.

Дорогою розпорядку можна для деяких означених територій продовжити відповідальність членів, які виступили або зголосили

своє виступлення з кооперативи по дні 1. серпня 1914 р., аж до упливу двох літ по введенні в життя нинішнього закона.

Арт. 128.

Аж до запровадження одноствйного екзекуційного права, належить затвердження обрахунку доплат через суд по думці арт. 99 і 102 в рамцях обовязуючої сили російських законів получити з узнанням цього обрахунку за негайно виконаємий, а в рамцях обовязуючої сили німецького права — з уділенням екзекуційної клявзулі. В рамцях обовязуючої сили австрійського права буде судово затверджений обрахунок доплвт становити екзекуційний титул.

Арт. 129.

Аж до затвердження одностайної організації карного судівництва, під судами озвнченими арт. 11б уст. 1, належить в рамцях обовязуючої сили австрійського права розуміти повітові суди, в рамцях обовязуючої сили німецького права — суди лавників, а в рамцях обовязуючої сили російського правв — мирові суди.

Арт. 130.

Аж до часу видання відповідного закона про польський золотий, обчислюється квоти передбачені арт. 24, 110, 112, 113 і 115 в польських марках після курсу усталеного для купонів 8 % золотової позички.

Діл VI.

Введення в життя й виконання закона.

Арт. 131.

(1) Нинішний закон входить в життя з днем 1. січня 1921. Постанови Ділу III входять в життя з днем оголошення закона.

(2) Від цеї хвилі можуть кооперативи основуватися лише на підставі нинішнього закона.

(3) Всілякі приписи приватного права, що відносяться до кооператив, тратять з названою хвилею обовязуючу силу, оскільки нинішний закон не містить виїмків.

(4) Передовсім тратять обовязуючу силу:

а) австрійські закони з 9. квітня 1873 Ч. 70 В. д. з. і з 10. червня 1903 Ч. 133. В. д. з.;

б) німецький закон з 1. травня 1889 р. згідно з текстом зак. з 20. травня 1898, Збірник Законів Німецької Держави 1898, сторінка 370, 810 і слід.;

в) російський Кредитовий Закон, Збірник Законів Т. XI Ч. II. Розділ X арт. 37—49 і 86—114[20], а також всілякі нормальні статути;

г) декрет Начальника Держави з дня 8. лютого 1919, Вістник Законів 1919 Ч. 17 поз. 223.

Арт. 132.

Виконання нинішнього закона поручається Міністрови Скарбу в порозумінню з Міністром Справедливости.

Закон про злуку кооператив з дня 7. квітня 1922 року.
(Огол. в Віс. З. П. Р. Ч. 33 з дня 20. травня 1922 р. поз 265).

Арт. 1.

Кооператива може кождого часу злучитися з иншою кооперативою в спосіб окреслений нинішним законом.

Така злука може наступити тоді, коли кооператива, що має ввійти до иншої кооперативи, є в ліквідації.

Арт. 2.

Злука наступає на підставі рішень Загальних Зборів кооператив, які лучаться, коли вони запали безглядною більшістю голосів присутніх на зборі.

Ухвала про злуку мусить містити:

а) означення кооперативи переймаючої;

б) приняття статута, який є підставою злуки, що заразом є зміною потрібною для узгіднення досі обовязуючого статута.

Арт. 3.

Рахунковою підставою злуки є білянси кооператив, які лучаться, виготовлені після приписів закона про кооперативи й провірені ревізором визначеним по думці тогож закона (арт. 61).

Всі ці білянси повинні бути виложені в льокалі кождої кооперативи, які лучаться, бодай на тиждень перед речинцем її Загального Збору, а кождий член має право їх переглянути й відписати.

Арт. 4.

Ухвали про злуку треба зголосити до реєстрів всіх кооператив, що лучаться, сейчас по доконанні господарської злуки.

Для кооператив, що мають спільний реєстровий суд, вистане одне зголошення.

Зголошення доконують Заряди кооператив спільно.

Злука та випливаючі з неї зміни статута мають правний наслідок від хвилі, коли їх вписано в реєстрі всіх кооператив, які лучаться. У випадках передбачених арт. 73 закона про кооперативи, треба примінити приписи тогож артикулу.

Про доконаний впис повідомлять реєстрові суди перенятих кооператив суд кооперативи переймаючої, який опісля оголосить впис злуки та витяг статута (арт. 7 зак. про коопер.), що є підставою злуки та повідомить про те Кооперативну Раду.

По управосильненню ухвал про злуку (арт. 50 зак. про кооперативи) зголосять Заряди спільно вичеркнення перенятих кооператив, котре-то вичеркнення оголосять суди.

Арт. 5.

Всі члени, які в хвилі правосильности злуки належали до перенятої кооперативи, стають членами переймаючої кооперативи з такою кількістю уділів, яку мали в хвилі злуки.

Вплати на уділи вписується переходячим членам в такій висоті, яка виходить з усталеної білянсом (арт. 3) квоти перенятого уділового капіталу. Наколиби ці вплати не відповідали приписам статута, який є підставою злуки, щодо найнизшої вплати, яка обовязує при вступленню або декларованню уділу, переходячі члени повинні доповнити їх до висоти передбаченої цим статутом, найдальше в біґу року від правосильности злуки. Колиби противно по повному покриттю всіх його уділів припадала членови надвижка, що випливає з ріжниці висоти уділів, то ця надвижка є вірительністю члена до кооперативи.

Арт. 6.

Член, щодо якого перед правосильністю злуки мав місце факт, який викликує втрату членства або уділу, перестає бути членом або мати уділ в хвилі, в якій це наступилоби без злуки.

Арт. 7.

Через злуку переходить чинне майно кооперативи перенятої на кооперативу переймаючу, а вірителі першої стають вірителями другої.

Арт. 8.

Заряд і Надзірна Радв перенятої кооперативи остають її органами аж до правосильности злуки (арт. 4 уст. 3), одначе від хвилі ухвали про злуку можуть вони виконувати свої ділання лише за згодою органів переймаючої кооперативи.

Ухвали про злуку можуть передбачити инший спосіб тимчасового спільного ведення кооператив, які лучаться.

Від хвилі правосильности злуки переходить Заряд кооперативи перенятої в руки органів переймаючої кооперативи.

Арт. 9.

До занедбання обовязків, що випливають з приписів нинішнього закона, відносяться постанови Ділу IV закона про кооперативи (Ден. З. Р. П. з 1920 р. Ч. 111 поз. 733).

Арт. 10.

Ствтут, який є підставою злуки, мусить бути узгіднений з приписами закона про кооперативи відповідно до вимог арт. 117 уст. 1.

Арт. 11.

Злука кооператив на підставі нинішнього закона не підлягає податкам і нвлежитостям, які вимірюється від маєткових переносів та від зросту уділового капіталу.

Арт. 12.

Всілякі злуки правно істнуючих кооператив в б. російській займанщині, переведені перед введенням в життя нинішнього закона, узнається за важні й маючі прввні наслідки навіть тоді, коли спосіб переведеної злуки не відповідає вимогам нинішнього закона, оскільки перед упливом 6 тижнів від дати введення в життя нинішнього закона не вплине до суду скаргв членів:

а) які на загальному зборі зголосили спротив до протоколу,

б) які неправно не були допущені на збір,

в) коли збір був скликаний в спосіб незгідний з приписами обовязуючого тоді статута,

г) коли справа злуки не була поміщена на порядку нарад загального збору.

Арт. 13.

Виконання нинішнього закона поручається Міністр. Скарбу в порозумінню з Міністром Справедливости.

Арт. 14.

Нинішний закон входить в життя з днем оголошення.

Закон з дня 18. травня 1924 р.

про поширення на горішньошлеську частину шлеського воєвідства обовязуючої сили закона з дня 29. жовтня 1920 р. про кооперативи, як також пізніших законів, які торкаються кооперативного руху.

(Огол. в В. З. Р. П. Ч. 50 з 1924 р. поз. 504).

Арт. 1. Обовязуючу силу закона з дня 29. жовтня 1920 р. про кооперативи (В. З. Р. П. Ч. 111 поз. 733), закона з дня 4. грудня 1923 р. щодо частинної зміни закона з д. 29. жовня 1920 р. (В. З. Р. П. Ч. 135 поз. 1119) та закона з дня 7. квітня 1922 р. про злуку кооператив (В. З. Р. П. Ч. 33 поз. 265) — поширюється на горішньошлеську частину шлеського воєвідства.

Арт. 2. Установлений в арт. 117 закона з дня 29. жовтня 1920 р. про кооперативи речинець для узгіднення дотеперішних статутів з приписами закона про кооперативи продовжується для горішньошлеської частини шлеського воєвідства до дня 1. січня 1926 року.

Арт. 3. Виконання нинішнього закона, виданого за згодою шлеського Сойму, доручується Міністрови Скарбу в порозумінню з Міністром Справедливости.

Арт. 4. Нинішний закон входить в життя в три місяці по його оголошенню.

Розпорядження Ради Міністрів з дня 6. березня 1922 р.

щодо поширення декрету про торговельний реєстр і закона про кооперативи на воєвідства: новгородське, поліське й волинське та на повіти: біловежський, гродненський й волковиський білостоцького воєвідства.

(Огол. в В. З. Р. П. Ч. 21, поз. 170).

На підставі арт. 6 закона з дня 4. лютого 1921 р. про унормовання правно-політичного стану на землях прилучених до зе-

мель Річипосполитої на підставі умови про прелімінарійний мир і перемиря, підписаної в Ризі дня 12. жовтня 1920 р. (В. З. Р. П. Ч. 16 поз. 93) заряджується слідуюче:

§ 1. На воєвідства: новгородське, поліське й волинське та на повіти: біловежський, гродненський й волковиський білостоцького воєвідства поширюється обовязуючу силу:

1) декрету з дня 7. лютого 1919 р. про торговельний реєстр (В. П. П. Д. Ч. 14, поз. 164) зі змінами введеними законом з дня 17. грудня 1921 р., що зміняє тимчасові приписи про судові кошти (В. З. Р. П. Ч. 106, поз. 770).

2) закона з дня 29. жовтня 1920 р. про кооперативи (В. З. Р. П. Ч. 111 поз. 733).

Рівночасно ухилюється обовязуючу силу приписів російського закона з дня 20. березня 1917 р. про кооперативні стоваришення та їх союзи.

§ 2. Виконання нинішнього розпорядження доручується Міністрови Справедливости.

§ 3. Нинішне розпорядження входить в життя з днем 1. квітня 1922 р.

Розпорядження Міністра Скарбу в порозумінню з Міністром Справедливости з дня 14. грудня 1920 р.

щодо організації Кооперативної Ради.

(Огол. в В. З. Р. П. Ч. 117, поз. 776.)

На підставі арт. 107, 130 і 131 закона про кооперативи з дня 29. жовтня 1920 р. (В. З. Р. П. Ч. 111 поз. 733) заряджується слідуюче:

Тепер визше подані арт. є означені 107, 131 і 132.

§ 1. Для співділання з Правительством щодо кооперативних справ є покликана державна Кооперативна Рада при Міністерстві Скарбу.

§ 2. В склад Ради входять Предсідник та члени: а) відпоручники Міністерств, вичислених в уст. 2 арт. 107 закона про кооперативи, в загальній кількости 7 і б) особи представлені Ревізійними Союзами кооператив а іменовані Міністром Скарбу в кількости щонайменше 14.

§ 3. Предсідника визначує Міністр Скарбу а правительственних відпоручників визначують відповідні Міністри на необмежений час.

*

§ 4. Членів Ради з посеред предствників Ревізійних Союзів іменує Міністр Скарбу нв протяг двох літ з лісти кандидатів, яку укладає Предсідник Ради на підставі зголошень внесених Ревізійними Союзами.

§ 5. На лісту втягає Предсідник Рвди всіх кандидатів представлених управненими до цього союзами (§ 6) на візвання Предсідника й в речинці ним означеному.

§ 6. До зголошення кандидатів будуть покликуванні лише ті союзи, які мають право ревізії (арт. 68 і уст. 2 арт. 122 закона) і яких статути відповідають вимогам уст. 2 арт. 66 і арт. 67 закона.

§ 7. Перед упливом речинця урядовання членів Ради з посеред представників союзів на візвання Предсідника управнені до цього союзи зголошують своїх кандидатів на членів Ради в кількости уствновленій Предсідником з узглядненням чисельного відношення кооператив, які належать до союзів одного типу. Зголошення повинно містити: імена й назвискв кандидатів, вік, суспільне становище, відношення цих осіб до союза тв точне означення місця сталого замешкввння.

§ 8. Кождий з членів Рвди, покликаних з посеред представників союзів, може зректися мандату перед упливом часу на який зістав іменований. Зречення повинно наступити на письмі або в дорозі зголошення резигнації на засіданню Ради. На випадок триразової неоправданої неприсутности члена Ради на звсіданню, повинен Предсідник піддати під голосовання справу позбавлення члена мандату. Ухвалене в цій спрвві внесення вимагає затвердження через Міністра Скарбу.

§ 9. На випадок смерти члена Ради, зречення або втрати мандату перед упливом часу, на який зістав іменований, іменує Міністр Скарбу заступникв з лісти кандидатів на останку представлених через союзи з узглядненням першеньства кандидатів цього союзв, до якого належав бувший член Ради. Заступник урядує до кінця каденції члена, нв котрого місце зістав покликаний,

§ 10. Мандати членів Ради з посеред представників союзів погасають з упливом кождих двох літ від дати заіменновання членів першої Ради. В кождому одначе разі ці мандати тревають до часу іменовання нових членів Ради.

§ 11. При установлюввнню першого особового складу Ради управнені до зголошення квндидатів будуть всі кооперативні

союзи, які мають осідок в межах Річипосполитої Польської, що ділають нв підствві зареєстрованого або звтвердженого ствтута й яких цілн відповідають вимогам уст. 2 арт. 66 закона, як також патронати, що користуються правом законної ревізії, нвданим їм на підставі досі обовязуючих прав.

Аби отримати це управнення повинні кооперативні союзи, на протязі трьох тижнів від двти оголошення нинішнього розпорядження в Вістнику Законів, надіслати до Міністерства Скарбу, по одному відписови статута разом з відписом доказу зареєстровання або затвердження цього статута, по одному відписови звіту за останній рік діяльности, листу кооператив, які належать до союза та листу членів поодиноких органів союза.

§ 12. За участь в засіданнях не отримують члени винагороди. Звмісцеві члени отримують зворот коштів переїзду залізницею й дієти за кождий день засідання й за час зужитий на подорож, після норм установлених для державних урядників IV степеня.

§ 13. Предсідник кермує бюром Ради, підписує в її імени зарядження, інструкції та переписку й представляє Раду перед державними урядами. На випвдок не присутности виконує його обовязки заступник, визначений Міністром Скарбу.

§ 14. Подрібні приписи, що торкаються способу скликування засідань Ради, зголошування внесків, ведення нарад, виношення рішень та їх протоколовання, очеркне правильник ухвалений Радою й затверджений Міністром Скарбу.

§ 15. Нинішне розпорядження входить в життя з днем оголошення.

Інструкція Кооперативної Ради

щодо реєстру членів та переховування декларацій.

(Огол. в У. Д. Мін. Ск. Ч. 5. з дня 20. лютого 1922 р.).

На основі арт. 17, 30 і 108 законв про кооперативи (В. Зак. Ч. 111 з дня 11. грудня 1920 р.) Кооперативна Радв заряджує слідуюче:

§ 1. Кооперативи, які ділають на підставі закона про кооперативи, як також стоваришення вичислені в арт. 117 тогож звкона, повинні в свойому осідку вести реєстр членів після приписів поміщених в нинішній інструкції (врт. 30 і 120 зак. про кооп.).

§ 2. Реєстр членів веде Заряд кооперативи в книзі з поиумерованими сторінками.

§ 3. Кождого члена — як лише западе рішення про приняття його до кооперативи — вписується до реєстру під окремою позицією заосмотренною біжучим числом реєстру.

На випадок приняття бувшого члена до кооперативи в друге отримує він нове число, яке відповідає біжучій позиції реєстру в хвилі переведення впису.

§ 4. До реєстру вписується слідуючі дані, що торкаються члена, як також всілякі зміни цих даних:

1. імя і назвиско члена, а для правних осіб — фірму з доданням правної форми організації (спілка з обм. відпов., кооператива, фірмова спілка і т. д.);

2. дату уродження, оскільки член не є повнолітний*);

3. звання;

4. місце замешкання зглядно осідок;

5. день приняття члена до кооперативи; при чому для осіб, які підписали статут і для осіб принятих перед зареєстрованням статута, цим днем буде дата зареєстровання статута кооперативи, для оставших — день, в якому запало рішення про приняття їх до кооперативи;

6. кількість задеклярованих і виповіджених уділів;

7. обєм принятої відповідальности;

8. суму й дату зложення доплат доконаних через члена на покриття страт кооперативи на підставі артикулу 58 закона про кооп. та суму й дату звороту цих доплат або їх частин;

9. двту виповідженння членства або уділу, дату виключення або смерти члена та день, в якому устає приналежність члена до кооперативи.

Крім названих може реєстр містити ще инші відомости, які торкаються члена а ие є обняті нинішною інструкцією.

§ 5. Всі дальші вписи та зміни вже переведених вписів, що торкаються даного члена, повинні бути доконані безпроволочно по усталенню підстави впису і в цій самій позиції реєстру, під якою члена вписано. Оскільки впис є зміною або доповненням вже переведеного впису, то повинен бути поміщений під

---

*) Теперішний зміст арт. 17 в звязку з приписом арт. 30. закона про кооперативи звільняє від обовязку реєстровання дати уродження члена.

цею самою точкою (§ 4), якої зміна торкається або до якої зі свойого змісту впис відноситься.

§ 6. Нумерація позицій в реєстрі зачинається від Ч. 1 і не може містити ніяких пропущень. На випадок вичерпання всіх сторін книги, нумерація в новій книзі повинна бути дальшим бігом попередньої.

§ 7. Всілякі поправки помилкових записів в реєстрі можна переводити лише через перечеркнення помилково записаних слів в такий спосіб, аби перечеркнений текст можна було без труднощів відчитати та через надписвння властивого тексту ствердженого підписом (знаком) вписуючого.

§ 8. Кождий член і віритель кооперативи має право переглядати реєстр (арт. 30 зак. про кооперативи).

§ 9. Вимагане арт. 17 закона про кооперативи освідчення (декларація) члена про приступлення до кооперативи, по винесенню рішення відповідного органу кооперативи в справі приняття члена й по зробленню зарядом відповідної замітки на цьому освідченню відповідно до вказівок арт. 20 закона — повинно бути заосмотрене в число, яке відповідає позиції книги реєстру, під якою члена вписано.

Це відноситься також до освідчень складаних опісля через членів при декларованию дальших уділів.

На випадок уступлення, смерти або виключення члена з кооперативи, як також на випадок виповідження частини уділів або їх судового заняття (арт. 24 зак.) відповідні документи, що є підставою впису в реєстрі (виповідження членства або уділів, повідомлення про смерть або витяг з акту смерти, відпис листа повідомлюючого про виключення і т. п.), повинні бути заосмотрені в число позиції під якою члена вписано в реєстр.

§ 10. Книги реєстру, освідчення (декларації) членів та всілякі документи, що є підставою вписів в реєстр членів, повинен заряд кооперативи утримувати в порядку й переховувати в спосіб, який дає їм повну безпеку.

§ 11. Кооперативи, які істнували перед введениям в життя нинішньої інструкції, повинні присторовитися до вимогів тоїж інструкції перед упливом календарного року 1922.

Оскільки однак ці кооперативи ведуть реєстр членів на підставі раніше обовязуючих законів, або оскільки взори реєстру ними приміновані отримають в бігу 1922 року згоду Коопера-

тивної Ради, протяг часу для приноровлення продовжується до кінця 1923 року.

§ 12. Нинішня інструкція входить в життя з днем її оголошення в Урядовому Деннику Міністерства Скарбу.

Інструкція Кооперативної Ради з дня 10. грудня 1924 р.

відносно способу виготовлювання через кооперативи річних звітів.

(Огол. в У. Д. Мін. Ск. Ч. 6. з дня 17. лютого 1925 р.)

На основі арт. 55 і 108 закона з дня 29. жовтня 1920 р. про кооперативи (В. Зак. Р. П. Ч. 111 поз. 733) в дорозі зміни інструкції Кооперативної Ради з дня 28. січня 1922 р. відносно способу виготовлювання річних звітів (Ур. Д. Мін. Ск. з дня 20. лютого 1922 р. Ч. 5. поз. 92) — Кооперативна Рада заряджує слідуюче:

§ 1. Згідно з вимогами арт. 55 закона з дня 29. жовтня 1920 р. про кооперативи Заряд кооперативи повинен що року виготовлювати писемний звіт з ділань кооперативи за минувший обрахунковий рік.

§ 2. звіт повинен містити:

1. фірму кооперативи в повнім статутовім звученню;

2. точне означення осідку (воєвідство, староство й точна адреса);

3. означення місцевостей, в яких кооператива має відділи або крамниці;

4. рік основання кооперативи (початку діяльности) і дату першого зареєстровання кооперативи;

5. виказ помічних підприємств (робітень і инших) ведених кооперативою;

6. означення рахункового часу, обнятого звітом;

7. названня Ревізійного Союза, якого кооператива є членом;

8. означення дати останньої ревізії переведеної на підставі арт. 60—65 закона про кооперативи або на підставі попередніх законів;

9. імена й назвиска членів Заряду й Ради з поданням їх суспільного стану (звання, заняття);

10. чисельний виказ найманого технічного й бюрового персоналу;

11. кількість засідань відбутих Радою та кількість відбутих Загальних Зборів;

12. кількість дискусійних сходин (відчитів, гутірок);

13. статутову висоту уділу й вписового;

14. висоту статутової відповідальности членів та — в кооперативах з обмеженою відповідальністю — суму збірної відповідальности всіх членів в дні замкнення річних рахунків;

15. рух в складі членів (число членів на початку року, число прибувших і вичеркнених та число оставших з кінцем року);

16. поділ числа оставших членів відповідно до суспільного стану: *а)* власники рільних господарств, *б)* власники продукційних і торговельних підприємств, *в)* рільні й промислові робітники, *г)* державні й приватні урядовці, *ґ)* прочі инші звання;

17. обороти на поодиноких рахунках головної книги;

18. білянс;

19. рахунок страт і зисків;

20. груповий виказ торговельних коштів з поданням сум виложених на: *а)* платні Заряду й Ради, *б)* платні персоналу, *в)* убезпечення, *г)* податки, *ґ)* оплати в користь союза, *д)* видатки на культурні цілі;

21. поділ надвишки (зиску) відповідно до ухвали винесеної на Загальному Зборі.

§ 3. Крім відомостей означених в попередньому параграфі, повинен звіт містити:

1. В кооперативах, які уділюють позичок і приймають вклади:

а) найвизший кредит уділений кооперативою в звітовому році;

б) найнизшу й найвузшу стопу відсотків побираних від позичок всілякого рода;

в) кількість і суму уділюваних на протязі звітового року позичок (у всілякому виді) з поділом на позички затягнені через членів та через чужі особи;

г) суму внесених і виплачених вкладів;

ґ) кількість вкладових рахунків, що виказують осталости;

д) найнизшу й найвизшу стопу відсотків плачених від вкладів.

2. В кооперативах, що займаються товаровою торговлею й виробництвом (кооперативи споживчі, торговельні, торговельно-рільничі, виробничі, магазинові і т. п.):

а) вартість товарів: 1) випродукованих у власних робітнях, 2) набутих в кооперативній господарській централі, 3) з инших джерел;

б) вартість проданих товарів з поділом на продажу: 1) членам, 2) союзним господарським централям, 3) чужим особам;

в) число працівників занятих в поодиноких власних робітнях.

3. В кооперативах, що займаються будовою й придбанням для членів приміщень (кооперативи будівельні й мешканеві):

а) кількість і вартість укінчених будівель з поділом на мешкальні й господарські та кількість нових мешкань придбаних для членів;

б) кількість ставлених, але не укінчених будинків;

в) кількість і ціну будівель набутих для мешканевих цілей;

г) кількість помешкань занятих членами в домах кооперативи;

ґ) кількість будівель, яких титул власности переписано на членів;

д) вартість випродукованих будівельних матеріялів;

е) вартість матеріялів набутих в кооперативній господарській централі й з инших джерел.

4. В инших кооперативах — відомости анальогічні до вказаних в точках 1, 2 і 3 нинішнього параграфу а відповідаючих родові підприємства веденого через кооперативу.

Поза тим може звіт містити инші відомости необняті нинішньою інструкцією.

§ 4. Звіт повинен бути виготовлений в речинці вказаному статутом кооперативи, а в браку відповідних вказівок — в такому часі, аби по справдженню його й приняттю через Раду та ревізійну Комісію (коли покликання її передбачує статут) міг бути виложений в льокалю кооперативи, відповідно до вимог уст. 2 арт. 55 закона про кооперативи, бодай на два тижні перед речинцем Загального Збору.

§ 5. Звіт, підписаний всіми членами Заряду й провірений Радою, треба старанно переховувати в актах кооперативи.

В бігу місяця від дати затвердження через Загальний Збір два відписи звіту разом з двома відписами протоколу з нарад Загального Збору повинен заряд — відповідно до вимог арт. 59 закона про кооперативи — переслати Кооперативній Раді за посередництвом Ревізійного Союза, якого кооператива є членом, або безпосередно, коли кооператива до такого союза не належить.

Вірність відписів з оригіналами стверджує Заряд підписами під фірмою кооператови.

§ 6. Обовязок зложення Кооперативній Раді річних звітів і протоколів Загальних Зборів кооператив, що належать до Ревізійного Союз, є виконаний, коли союз предложить Кооперативній Раді в двох примірниках збірний звіт кооператив, які до нього належать, на протязі одного року від дати замкнення рахунків.

Такий звіт повинен відносно кождої кооперативи містити дані вимогані § 2 нинішньої інструкції в точках: 1, 2, 10, 15, 16, 18 і 19 та подавати рік основання кооперативи, кількість посіданих відділів і крамниць (складів, магазинів), кількість ведених кооперативою помічних підприємств (робітень та инших), висоту уділу й висоту статутової відповідальности членів.

Звіт повинен містити також відомости, які є вимагані в § 2 т. 20 та подавати поділ річних зисків увалених через Загальний Збір. Ті дані можуть бути заміщені в звіті в збірний спосіб для поодиноких груп кооператив, утворених після підставового предмету їх підприємства.

З відомостей вимвганих в § 3 нинішньої інструкції, в збірнім звіті окремо для кождої кооперативи належить виказувати дані зазначені в т. 1 під буквою *а, б, в, г, д,* в т. 2 під буквою *а, б, в,* в 3 під буквою *а, б, в, д, е,* тв анальогічні дані, о котрих бесіда в т. 4, а рештуючі відомости можна уняти в сумаричний спосіб для поодиноких груп кооператив, утворених після підставового предмету їх підприємства.

§ 7. Приписи нинішньої інструкції промінюється також до стоваришень заподених в арт. 117 закона про кооп. тв до коопервтив, що є в ліквідації (арт. 77 закона про кооперативи).

§ 8. Нинішня інструкція входить в життя з днем оголошення в Урядовім Деннику Міністерства Скарбу і примінюється до рахункових замкнень, що припадають в дні 31. грудня 1925 р. або пізнійше.

Інструкція Кооперативної Ради

дотично виконування ревізиї кооператив та зладжування ревізійного справоздання.

(Огол в У. Д Мін. Ск. Ч 5 з дня 20. лютого 1922 р).

На основі арт. 64 і 108 т. 2 закона з дня 29. жовтня 1920 р. про кооперативи, Кооперативна Рада ухвалює, що слідує:

§ 1. Згідно з постановами арт. 61 закона про кооп. ревізії кооператив, що належать до Ревізійного Союза (арт. 68 закона) переводить союз при помочі визначених через нього в тій цілі ревізорів.

§ 2. Ревізію кооператив, що не належать до ревізійних союзів, може Кооперативна Рада повірити організаціям поданим в уст. 3 арт. 61 закона про коопер. або ревізорам визначеним через Предсідника Ради з листи ревізорів затвердженої Кооперативною Радою.

§ 3. Організації, о котрих бесіда в § 2, стараючися о повірення їм через Раду доконування ревізій кооператив, що до Союзів не належать, повинні зложити на руки Предсідника Ради листу членів своїх органів та листу ревізорів з заподанням о кождім з них подробиць, що стверджують достаточне в тім напрямі приготовання, та уділять всяких вияснень, яких Кооперативна Рада зажадає.

§ 4. Затягнення на листу ревізорів стараючих о це кандидатів довершується на основі їх зголошень, попертих свідоцтвами і референціями, що стверджують їх наукове приготовання, здібність та фахові і моральні кваліфікації.

Назвиска ревізорів затверджених Радою будуть оголошені в письмі призначенім до оголошень Ради по думці арт. 7 закона про кооп.

Кандидат принятий в спис ревізорів повинен зложити Кооперативній Раді письменне освідчення, в котрому зобовязується до совісного, безсторонного й докладного переводження йому повірених ревізій, до точного перестерігання приписів закона і нинішньої інструкції та до заховання таємниці що до вислідів ревізії в границях зачеркнених нинішною інструкцією.

§ 5. Право ревізії по думці арт. 68 закона уділювати ме Кооперативна Рада тим союзам, що викажуться посіданням достаточних сил і средств до виконування ревізійного обовязку зглядом кооператив.

§ 6. Кооперативи подані в арт. 70 закона, независимо від услівя зазначеного в § 5, повинні в своїх статутах мати припис, по думці котрого належні до них кооперативи піддаються ревізії з їх сторони.

§ 7. Ревізія поодиноких кооператив повинна бути доконувана в відступах часу, вказаних в арт. 60 закона або частійше після вказівок статута або органу, що визначує ревізора.

§ 8. Переводження ревізій несоюзних кооператив через ревізорів, передбачених в § 2 нинішньої інструкції, довершується на підставі видаваних загально або кождочасно окремих писемних поручень через предсідника Ради.

§ 9. Передбачене в арт. 63 закона справоздання з ревізії кооперативи, що належить до союза, залишається в актах союза, а відпис пересилає Союз Кооперативній Раді тільки на її жадання.

Справоздання з ревізії несоюзної кооперативи складвють Кооперативній Раді організвції і ревізори подані в § 2 не пізнійше як в місяць від дня укінчення ревізії а відпис справоздання пересилають в тімже часі ревідованій кооперативі.

§ 10. Ревізію переводиться в льокалі Кооперативи (зглядно її відділів). Повинна вона обіймати діяльність кооперативи за час що найменше від дня останньої ревізії.

До ревізії — відповідно до вимог арт. 62 уст. 2 закона — Заряд Кооперативи повинем завізвати Надзірну Рвду.

§ 11. Органи кооперативи обовязані є оквзувати ревізорови всіляку поміч при ревізії, віддати до перегляду книги, рахунки, протоколи, документи, уможливити провірення стану всілякого майна кооперативи (каси, товарів, векслевого портфеля і т. п.), та уділяти йому докладних і вичерпуючих пояснень в справах, що дотичать кооперативи.

Колиби органи кооперативи не примінилися під цим зглядом до вимог ревізора, робилиби йому трудности або ставляли перешкоди в повненню обовязків, повинен він пригадати цим органам на їх обовязки вказані арт. 62 закона про коопервтиви і нинішньою інструкцією та попередити, про грозячі їм з цего приводу кври, передбачені арт. 111 цьогож закона. Колиби й це остало без наслідку, повинен ревізор залишити дальшу ревізію й помістити в ревізійному справозданню точний опис цього, що зайшло, в цей спосіб, щоби він міг бути підставою до підняття судової справи проти кооперативи.

§ 12. По ствердженню правних підстав істновання кооперативи, по зазнайомленню з її статутом і справозданням з оствнньої ревізії, повинен ревізор приступити до провірення цілої діяльности кооперативи а подрібно повинен ствердити:

1. чи діяльність кооперативи відповідає вимогам права, закона про кооперативи й виданих на його підставі розпоряджень міністрів, яким повірено його виконання, інструкцій й розпоря-

джень Кооперативної Ради, статута кооперативи та ухвал її загальних зборів;

2. чи торговельні книги ведеться правильно і чи нема в них залеглостей;

3. чи зміст каси в день ревізії (готівка, депозити, публичні папери) відповідає її станови, що слідує з книг;

4. чи ведетьєя правильно книги протоколів Заряду, Надзірної Ради і Загальних Зборів;

5. чи зладжені в часі між одною а другою ревізією білянси й річні звіти є згідні з книгами кооперативи й чи відповідають вимогам арт. 53 і 54 закона про кооперативи;

6. чи реєстр членів ведеться згідно з виданою в тій цілі інструкцією Кооперативної Ради;

7. чи вплати на уділ доконувані є членами в речинцях і у висоті означеній статутом і чи перестерігається тут приписів уст. 4. арт. 57 закона;

8. чи кількість урядуючих членів Заряду і Ради відповідає вимогвм статута;

9. чи зголошення до реєстрового суду й Кооперативної Ради доконується в часі і в спосіб вимаганий правом і виданими на його підствві розпорядженнями;

10. чи Заряд у своїх діланнях приноровлюється до обмежень, які накладас на нього статут, або ухвли загальних зборів;

11. чи промахи в діяльности кооперативи, стверджені при попередних ревізіях, усунено у властивому часі і в спосіб вимаганий через орган, що визначив ревізора;

12. чи зобовязання кооперативи не перевизшвють норми визначеної через Загальний Збір;

13. чи бережена є границя найвизшого кредиту, який — згідно з постановою Загального Збору — може кооператива уділювати одному членови;

14. чи декляраціі членів відповідають вимогам арт. 17—20 закона й чи є переховані в спосіб означеиий інструкцією Кооперативної Ради;

15. чи Заряд кооперативи примінюється до обмежень поміщених в арт. 36 законв;

16. чи склад Заряду й Надзірної Ради не суперечить приписам арт. 43 законв;

17. чи в розвязаних кооперативах переводиться ліквідацію згідно з вимогами арт. 76—84 закона;

18. чи поділ річного зиску (надвижки) є докоианий згідио з вимогами закоиа й статута.

§ 13. На спостережені иедокладности й промахи в якому-иебудь напрямі повинен ревізор звернути увагу Заряду. Коли ці недокладности можуть бути негайио усунені, повинен цього ревізор зажадати, зазначуючи в справозданню, чи й оскільки його жадання сповнено. Він не є однак обовязаний давати щодо цього поміч аиі виконувати з цього приводу якунебудь працю.

§ 14. При ревізії рахункових книг і всіляких прилог може ревізор лише зазначити місце, в якому закінчив ревізію. Одиак ие вільно йому робити якихнебудь иших заміток, або робити поправки.

Ревізія каси й иишого майна кооперативи повинна відбуватися в прияві членів Заряду або бодай одної особи делєговаиої до того через Заряд.

§ 15. При повиенню своїх обовязків повинеи ревізор заховати повиу безстороииість а ціле його поступовання повинеи знаменувати такт і спокій.

Без уповажнення зі сторони органу, що визначив ревізора не вільно ревізорови приймати від ревідованої кооперативи звмовлень і торговельиих поручень, інкасувати якінебудь належиости для органів, що його визначили або доставців, не вільио також побирати від кооперативи під иияким видом оплати або винагороди за свою працю. Виімок становлять ревізори визиачені з листи затвердженої через Кооперативну Раду, котрі можуть жадати від кооперативи звороту коштів і винагороди за працю ревізії після иорм ухвалених через Кооперативну Раду та доходити судово своєї належности з цього титулу.

§ 16. Ревізор обовязаний є заховати в тайні всі відомости про інтереси, обороти й иеправильности спостережені при ревізії. Ці відомости може він виявити виключно тільки органови, який його визначив або судови. Передовсім повинен ревізор здержатися від розповсюднюваиня якихнебудь подробиць, що моглиби ослабити кредит кооперативи.

§ 17. По укінченню ревізії повииен ревізор зладити справоздаиня в такому часі, щоби міг бути сповнений припис уст. 2 § 9.

В справозданню иалежить зазиачити: 1) дату приступлення до ревізії й двту її закінчення, 2) орган, з якого поручения доконаио ревізії, 3) імена й назвиска члеиів Заряду й Надзірної Ради, присутних при ревізії, 4) неправильности, що їх виказує

діяльність кооперативи, 5) внесення й свої замітки, що торкаються справ кооперативи.

§ 18. Ревізійні Союзи або кооперативи, котрим Кооперативна Рада надала право ревізії, можуть в інструкціях для своїх ревізорів помістити дальше йдучі вимоги так щодо обсягу ревізії, як і зладження ревізійних справоздань, при чому ревізійна діяльність зглядом кооператив, що належать до союза може бути получена з інструкторською діяльністю та помічю так в біжучій рахунковости, як і в річних замкненнях.

§ 19. В переходовому часі, про який бесіда в арт. 117 звкона про кооперативи, ревізія кооператив, що не узгіднили ще своїх статутів зі законом, повинна відбуватися з узглядненням статутів і досьогочасних прав, оскільки не мають примінення приписи закона з дня 29. жовтня 1920 р. про кооперативи.

§ 20. Нинішня інструкція входить в життя з днем 1. квітня 1922 року.

Помилки друку.

Стор.:	Вірш·	замість:	має бути·
195	14 з гори	*є) ж) Для*	*ж) з) Для..*
„	18—19 „	(взір 36 є, 36 ж)	(взір 36 ж, 36 з)
„	4 з долини	*з) Спеціяльні фонди*	*і) Спеціяльні фонди*
„	1 „	(взір 36 з),	(взір 36 і).